2495

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1881

ΥΠΟ

Κ. ΧΡΥΣΑΦΙΔΟΥ.

(Έτος Γ!)

Εἰκόνες Θαλάσσης

Γ. ΣΕΪΤΑΝΙΔΟΥ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

(ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΝΕΟΛΟΓΟΥ)

1880.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1881

ΥΠΟ

Κ. ΧΡΥΣΑΦΙΔΟΥ.

ΕΤΟΣ Γ'.

Πρωτοπρεσβύτερος
τ~~ΕΧ~~του Οικουμ. Θρόνου

Ἐκδίδοται δαπάνῃ

Γ. ΣΕΙΤΑΝΙΔΟΥ.

χάλκη. α' ἰσχίου κεφαλ.

Γ. Σ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ ΤΟΥ 1880.

SISMANOGLIO
MEGARO

ΕΠΟΧΑΙ.

—

Ἀπὸ κτίσεως κόσμου κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα . .	7389
Ἀπὸ τῆς αὐτῆς κατὰ Λατίνους	5885
Ἀπὸ τῆς αὐτῆς καθ' Ἑβραίους	5644
Ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ	5147
Ἀπὸ τῆς πυργοποιΐας	4638
Ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης	2634
Ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου . .	2235
Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου . . .	2205
Ἀπὸ κτίσεως Κωνσταντινουπόλεως	1559
Ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Μωάμεθ	1303
Ἀπὸ τῆς φυγῆς τοῦ Μωάμεθ εἰς Μεδίναν (Ἐγείρας), ὅτε ἄρχεται ἡ ὀθωμανικὴ χρονολογία	1259
Ἀπὸ τῆς αὐτῆς κατὰ τοὺς Ὀθωμ. ἀριθμοῦντας σεληνιακὰ ἔτη	1298
Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μωάμεθ	1249
Ἀπὸ τῆς θεμελιώσεως τῆς ῥωσσικῆς μοναρχίας ὑπὸ Ῥουρίχου	1019
Ἀπὸ τοῦ χωρισμοῦ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐπὶ Λέοντος Θ'. Πάπα Ῥώμης καὶ Μιχαὴλ Κηρουλαρίου, Πατριάρχου Κων|πόλεως.	829
Ἀπὸ ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ Μωάμεθ Β', τῇ 29 μαΐου 1453	428
Ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Εὐέλπιδος Ἀκρωτηρίου . .	395
Ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς	389
Ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ χάρτου	831
» » τῆς ναυτικῆς πυξίδος	701
» » τῆς πυρίτιδος	546
» » τῆς τυπογραφίας	443
Ἀπὸ τοῦ καινοτομηθέντος ἡμερολογίου ὑπὸ τοῦ Πάπα Γρηγορίου ΙΓ'	299
Ἀπὸ ἁλώσεως τῆς Κρήτης	212
Ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος	60
Ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ βασιλέως Γεωργίου	18
Ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ Σουλτάνου Ἀβδοὺλ Χαμὶτ Β'.	6

ΕΟΡΤΑΙ.

—=—

Α'. Ἐν Ἑλλάδι.

1) *Ἐθνικαί.*

25 μαρτίου. Ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος.

2) *Βασιλικαί.*

23 ἀπριλίου. Τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως Γεωργίου.
12 δεκεμβρίου. Τὰ γενέθλια αὐτοῦ.
11 ἰουλίου. Τὸ ὄνομα τῆς βασιλίσσης Ὄλγας.
22 αὐγούστου. Τὰ γενέθλια αὐτῆς.
21 μαΐου. Τὸ ὄνομα τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου.
21 ἰουλίου. Τὰ γενέθλια αὐτοῦ.

—=—

Β'. Μωαμεθανικαί.

1) *Θρησκευτικαί.*

Μουχαρρὲμ (νέον ἔτος 1299), μουχαρρὲμ 1 (Νοεμβρίου 10).
Μεβλοὺτ (γέννησις τοῦ Μωάμεθ), ρεβιοὺλ-ἐββὲλ 12 (ἰανουαρ. 31).
Ὀὺτς-ἀϊλὰρ, ρετζὲπ 1 (μαΐου 17).
Λεϊλέϊ-μιρὰτς-σερὶφ (θάνατος τοῦ Μωάμεθ), ρετζὲπ 27 (ἰουν. 12).
Λεϊλέϊ-βερὰτ, σαμπὰν 15 (ἰουλίου 1).
Ραμαζὰν (νηστεία ἑνὸς μηνὸς), ραμαζὰν 1—30 (15 ἰουλίου).
Χιρκάϊ-σερὶφ, ραμαζὰν 15 (ἰουλίου 29).
Λεϊλέϊ-οὔλ-κὰδρ (καδὴρ γκετζεσὶ), ραμαζὰν 27 (αὐγούστου 10).
Βαϊρὰμ, σεβὰλ 1 (αὐγούστου 14).
Κοορμπὰν-βαϊρὰμ, ζιλχιτζὲ 10 (ὀκτωβρίου 21).

2) *Αὐτοκρατορικαί.*

Βελαδδέτι-χουμαγιοὺν, ἤτοι τὰ γενέθλια τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου Ἀβδ-οὺλ Χαμὶτ Χὰν Β'. 17 σαμπὰν 1258 (10|22 σεπτεμβρίου 1842).

Τζουλούσι-χουμαγιοὺν, ἤτοι ἡ εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασις αὐτοῦ, 11 σαμπὰν (19|31 αὐγούστου 1876).

Γ'. Ἀρμενικαί.

Γκαγὰντ (νέον ἔτος), ἰανουαρίου 1.
Τζουνοὺντ καὶ Μιγγιρτουτοὺν (Γέννησις καὶ Βάπτισις τοῦ Χριστοῦ), ἰανουαρίου 6. Προηγοῦνται 6 ἡμέραι νηστείας.
Μερελὸτς (τῶν Κεκοιμημένων), τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἑορτῆς.
Ἀνβαναγγοσιουτὰν (Περιτομὴ), ἰανουαρίου 13.
Μπὰκ Ἀρατσαβουρὰτς (νηστεία ἡμερῶν 5), τὴν πρώτην Δευτέραν μετὰ τὸ ἡμέτερον Τριῴδιον (ἐφέτος φεβρουαρίου 2).
Σοὺρπ Σαρκὶς, τὸ πρῶτον σάββατον μετὰ τὸ Τριῴδιον (ἐφέτος φεβρουαρίου 7)
Διὰρκ Ἰνταρὰτς (τῆς Ὑπαπαντῆς), φεβρουαρίου 14.
Τζὰγγ-Καζὰρτ (τῶν Βαΐων), ἀπριλίου 5.
Ζαδδὶκ (Πάσχα), ἀπριλίου 12.
Ἀβεντοὺμ (τοῦ Εὐαγγελισμοῦ), ἀπριλίου 7.
Νὸρ Γκυραγγὴ (Νέα Κυριακὴ, τοῦ Θωμᾶ), ἀπριλίου 19.
Χαμπαρτσοὺν (τῆς Ἀναλήψεως), μαΐου 1.
Χοκκεκαλοὺστ Πεντεκοστὲ (τῆς Πεντηκοστῆς), Μαΐου 21.
Κιρκὸρ Λουσαβορὶτς (Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου), τὸ τέταρτον σάββατον μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν (ἐφέτος ἰουνίου 27). Προηγοῦνται 5 ἡμέραι νηστείας.
Βαρταβὰρ (τῆς Μεταμορφώσεως, Γκιουβερτζὶν παναγὴρ), τὴν ἑβδόμην κυριακὴν ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς (ἐφέτος ἰουλίου 19). Προηγοῦνται 6 ἡμέραι νηστείας.
Μερελὸτς (τῶν Κεκοιμημένων), τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἑορτῆς.
Βεραποχούμουν Σοὺρπ Ἀσσφατζατζνὶν (Κοίμησις τῆς Θεοτόκου). Τὴν ἑορτὴν ταύτην ἑορτάζουσι μεθ' ἡμῶν, ἐὰν ἡ 15 αὐγούστου συμπέσῃ κυριακὴν Ἐὰν δὲ αὕτη συμπέσῃ δευτέραν, τρίτην ἢ τετάρτην, ἑορτάζουσι τὴν πρὸ τούτων κυριακήν· καὶ ἐὰν πέμπτην, παρασκευὴν ἢ σάββατον, τὴν ἀμέσως ἑπομένην κυριακὴν (ἐφέτος αὐγούστου 16). Προηγοῦνται 6 ἡμέραι νηστείας.
Μερελὸτς (τῶν Κεκοιμημένων), τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἑορτῆς.
Τζουνοὺτ Σοὺρπ Ἀσσφατζατζνὶν (Γέννησις τῆς Θεοτόκου), σεπτεμβρίου 8.

Χάτς Βεράτς (τοῦ Σταυροῦ). Ἀκολουθεῖ ἡ αὐτὴ τάξις ὡς καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως (ἐφέτος σεπτεμβρίου 13). Προηγοῦνται 6 ἡμέραι νηστείας.

Μερελότς (τῶν Κεκοιμημένων), τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἑορτῆς.

Βαρακὰ Χάτς (τοῦ Σταυροῦ), μετὰ 15 ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀνωτέρω ἑορτῆς τοῦ Σταυροῦ (ἐφέτος σεπτεμβρίου 27). Προηγοῦνται 6 ἡμέραι νηστείας.

Ἰντσαούμουν Σοὺρπ Ἀσσφατζατζνὶν (τῶν Εἰσοδίων), νοεμβρίου 21.

Ἐγοοτιοὺν Σοὺρπ Ἀσσφατζατζνὶν (ἡ Σύλ. τῆς ἁγίας Ἄννης), δεκεμβρ 9.

Μπὰκ Ἰσναγγὰτς (νηστεία 6 ἡμερῶν), τὴν πρώτην δευτέραν μετὰ τὴν 15 νοεμβρίου (ἐφέτος νοεμβρίου 16).

Ἰσναγγὰτς, τὴν Κυριακὴν ἀπὸ τῆς 15 νοεμβρ. (ἐφέτος νοεμβρ. 22).

Μπὰκ-Ἀγγοπὰ (νηστεία 6 ἡμερῶν), δεκεμβρίου 12—17.

Δ'. Ἰουδαϊκαί.

Πασὲχ (Πάσχα, χαμουρσοὺζ-βαϊρὰμ), τὴν 15—22 τοῦ μηνὸς νισὰν

Χὰγ-χασσεβουὼθ (Πεντηκοστή, γκιοὺλ-μπαϊρὰμ), τὴν 6 καὶ 7 τοῦ μηνὸς σιβὰ .

Ροσσανὰ (νέον ἔτος), τὴν 1 καὶ 2 τοῦ μηνὸς τίσθρι.

Χὰγ-χασουκὼθ (Σκηνοπηγία, καμὶς-μπαϊρὰμ), τὴν 15—22 τοῦ μηνὸς τίσθρι.

Χανουκὰ (τὰ Ἐγκαίνια, καντὶλ-μπαϊρὰμ), τὴν 25 τοῦ μηνὸς κισλεῦ ἕως τῆς 3 τοῦ τέβετ.

Ποορὶμ (Ἀπολύτρωσις, σεκὲρ-μπαϊρὰμ) τὴν 11 τοῦ μηνὸς ἀδὰρ.

—

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΤΩΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΩΝ ΙΟΥΔΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΣΙΚΩΝ ΜΗΝΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΗΜΕΤΕΡΟΥΣ.

Μῆνες Ὀθωμανικοί.

Ῥεβιοὺλ-ἐββὲλ	»	30	»	Ἰανουαρίου 19
Ῥεβιοὺλ-ἀχὴρ	»	29	»	φεβρουαρίου 18
Τζεμαζὶλ-ἐββὲλ	»	30	»	μαρτίου 19
Τζεμαζὶλ-ἀχὴρ	»	29	»	ἀπριλίου 18
Ῥετζὲπ	»	30	»	μαΐου 17
Σαμπὰν	»	29	»	ἰουνίου 16
Ῥαμαζὰν	»	30	»	ἰουλίου 15
Σεββὰλ	»	29	»	αὐγούστου 14
Ζιλκαδὲ	»	30	»	σεπτεμβρίου 13
Ζιλχιτζὲ	»	29	»	ὀκτωβρίου 12
Μουχαρρὲμ (Νέον ἔτος 1299)		30	»	νοεμβρίου 10
Σεφὲρ	»	29	»	δεκεμβρίου 10

Μῆνες Ἰουδαϊκοί.

Ἀδὰρ ἁ. τοῦ 5641	ἄρχεται	Ἰανουαρίου 18
Ἀδὰρ β'.		φεβρουαρίου 17
Νισὰν		μαρτίου 18
Ἰὰρ		ἀπριλ. 17
Σιβὰν		μαΐου 16
Ταμοὺζ		ἰουνίου 15
Ἄπ		ἰουλίου 14
Ἐλοὺλ		αὐγούστου 13
Τίσθριτοῦ 5642 (νέον ἔτος) . .		σεπτεμβρίου 11
Μαρκεσβὰν		ὀκτωβρίου 11
Κισλεὺ		νοεμβρίου 10
Τέβετ		δεκεμβρίου 10

—

Μῆνες Περσικοί.

Φερφερδὶν = Μάρτιος — Ἀπρίλιος.
Ἀρδμπιχίστ = Ἀπρίλιος — Μαΐος.
Χορδὰτ = Μάϊος — Ἰούνιος.
Τὶρ = Ἰούνιος — Ἰούλιος.
Ἀμερδὰτ = Ἰούλιος — Αὔγουστος.
Σεχριδὲρ = Αὔγουστος — Σεπτέμβριος.
Μὶχρ = Σεπτέμβριος — Ὀκτώβριος.
Ἀμπὰν = Ὀκτώβριος — Νοέμβριος.
Ἀδὲρ = Νοέμβριος — Δεκέμβριος.
Δὲχ = Δεκέμβρινς — Ἰανουάριος.
Μπαχμὰν = Ἰανουάριος — Φεβρουάριος.
Ἰσφενδερμενδ = Φεβρουάριος — Μάρτιος.

—

Ἐκλείψεις τοῦ ἔτους 1881.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο θέλουσι συμβῆ τέσσαρες ἐκλείψεις, δύο τοῦ Ἡλίου καὶ δύο τῆς Σελήνης.

Α. Μερικὴ ἔκλειψις τοῦ Ἡλίου τῇ 15|27 μαΐου ἀόρατος παρ' ἡμῖν. Ὁρατὴ εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀσίας.

Β'. Ὁλικὴ ἔκλειψις τῆς Σελήνης τῇ 30 μαΐου (11 ἰουνίου), ὁρατὴ ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀφρικῇ, ἐν μέρει δὲ ἐν Ἀμερικῇ καὶ Ἀσίᾳ.

Εἴσοδος εἰς τὴν σκιὰν ὥρ. 10 λ. 39 μ. μ. Ἀρχὴ τῆς ὁλικῆς ἐκλείψεως: ὥρ. 11 λ. 41. Τέλος τῆς ὁλικῆς ἐκλείψεως ὥρ. 1 λ. 1 π. μ. Ἔξοδος ἐκ τῆς σκιᾶς ὥρ. 2 λ. 4 π. μ.

Γ'. Δακτυλιοειδὴς ἔκλειψις τοῦ ἡλίου τῇ 9|21 νοεμβρίου, ἀόρατος παρ' ἡμῖν, ὁρατὴ ἐν τῇ νοτίῳ ἄκρᾳ τῆς Ἀμερικῆς, τῇ νοτιοδυτικῇ τῆς Ἀφρικῆς καὶ ταῖς νοτίοις θαλάσσαις.

Δ'. Μερικὴ ἔκλειψις τῆς Σελήνης τῇ 23 νοεμβρίου (5 δεκεμβρίου) ἀόρατος παρ' ἡμῖν.

Τῇ 26 ὀκτωβρίου (7 νοεμβρίου) γενήσεται διάβασις τοῦ Ἑρμοῦ ἐπὶ τοῦ δίσκου τοῦ ἡλίου. Ἡ διάβασις αὕτη ἔσται ἀόρατος παρ' ἡμῖν, ὁρατὴ δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ κατὰ τὰ ἀνατολικὰ καὶ νοτιοανατολικὰ μέρη τῆς Ἀφρικῆς.

—

Ὧραι τοῦ ἔτους.

(Μέσου χρόνου Κωνσταντινουπόλεως).

Τὸ ΕΑΡ ἄρχεται τῇ 8|20 μαρτίου ὥρ. 1 λεπτ. 10'. μ. μ.
Τὸ ΘΕΡΟΣ 9|21 ἰουνίου. 9 ὥρ. 20' λ. π μ.
Τὸ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟΝ 10|22 σεπτεμβρ 11 ὥρ. 46 λ. μ. μ.
Ὁ ΧΕΙΜΩΝ 9|21 δεκεμβρ. 5 ὥρ. 56 λ. μ. μ.

—

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ.

Ἰνδικτιῶνος	9
Ἡλίου κύκλοι	25
Σελήνης κύκλοι	17
Σελήνης θεμέλιον	10
Κρεωφαγίας ἡμέραι	53
Τὸ Τριῴδιον ἄρχεται Φεβρουαρ. . . .	1
Ἑωθινὸν ἀ. ἦχ. Α'	
Ἡ Ἀπόκρεως, φεβρουαρίου . . .	15
Ὁ Εὐαγγελισμὸς, τῇ τετάρτῃ τῆς ἑ. Ἑβδομάδος.	
Νομικὸν Φάσκα, ἀπριλίου . . .	5
Λατίνων Πάσχα, ἀπριλίου . . .	5
Τὸ Ἅγιον Πάσχα, ἀπριλίου . . .	12
Ἡ Ἀνάληψις, μαΐου	21
Ἡ Πεντηκοστὴ, μαΐου	31
Κυριακὴ τῶν ἁγ. Πάντων, ἰουνίου . .	7
Ἡ νηστεία τῶν ἁγ. Ἀποστόλων ἤμέραι .	21
Ἡ μνήμη αὐτῶν ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ.	
Παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων ἡμέρᾳ Πέμπτῃ.	

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

(Τουρκ. **ΚΙΑΝΟΥΝΙ-ΣΑΝΙ**).

Ἔχει ἡμέρας **31**. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. **10** καὶ ἡ νὺξ ὥρ. **14**.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Ὑδροχόον.

Ν.	Π.	
13	1	✠ Πε. Ἡ Περιτομὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ Βασιλείου τοῦ Μεγ. Ἀργ.
14	2	Πα. Προεόρτια τῶν Θεοφανείων, καὶ Σιλβέστρου Π. Ῥώμης.
15	3	Σα. Μαλαχίου τοῦ Προφήτου, καὶ Γορδίου Μάρτυρος.
16	4	✠ Κυ. Ἡ Σύναξις τῶν Ο΄. Ἀποστ. καὶ Θεοκτίστου τοῦ Ὁσ.
17	5	Δε. Παραμονὴ τῶν Φώτων· Θεοπέμπτου καὶ Θεωνᾶ Νησείων.
18	6	✠ Τρ. Τὰ Ἅγια Θεοφάνεια Ἀργία καὶ κατάλυσις εἰς πάντα.
19	7	✠ Τε. Ἡ Σύναξις τοῦ Προδρόμου. Ἀργία.
20	8	Πε. Δομνίκης τῆς Ὁσίας· καὶ Γεωργίου τοῦ Χοζεβίτου.
21	9	Πα. Πολυεύκτου Μάρτυρος.
22	10	Σα. Γρηγορίου Ἐπισκόπου Νύσσης, καὶ Δομετιανοῦ τοῦ Ὁσ.
23	11	✠ Κυ. Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου.
24	12	Δε. Τατιανῆς Μάρτυρος.
25	13	Τρ. Ἑρμύλου καὶ Στρατονίκου τῶν Μαρτύρων.
26	14	Τε. Τῶν ἐν Σινᾷ καὶ Ῥαΐθῳ ἀναιρεθέντων Πατέρων.
27	15	Πε. Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου καὶ Παύλου τοῦ Θηβαίου.
28	16	Πα. Ἡ Προσκύνησις τῆς Ἁλύσεως Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου.
29	17	✠ Σα. Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου. Ἀργία
30	18	✠ Κυ. Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου Πατρ. Ἀλεξανδρείας.
31	19	Δε. Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, καὶ Ἀρσενίου Κερκύρας.
		ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ.
1	20	✠ Τρ. Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου. Ἀργία.
2	21	Τε. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καὶ Νεοφύτου Μάρτυρος.
3	22	Πε. Τιμοθέου τοῦ Ἀποστόλου, καὶ Ἀναστασίου τοῦ Πέρσου.
4	23	Πα. Κλήμεντος Ἱερομάρτυρος, καὶ Ἀγαθαγγέλου Μάρτυρος.
5	24	Σα. Ξένης τῆς Ὁσίας.
6	25	✠ Κυ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἀργία.
7	26	Δε. Ξενοφῶντος τοῦ Ὁσίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
8	27	✠ Τρ. Ἡ Ἀνακομιδὴ τοῦ Λειψ. Ἰωάν. τοῦ Χρυσοστόμου.
9	28	Τε. Ἐφραὶμ Ὁσίου τοῦ Σύρου
10	29	Πε. Ἡ Ἀνακομιδὴ τοῦ Λειψάνου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου.
11	30	✠ Πα. Τῶν 3 Ἱεραρ. Βασιλείου Γρηγορίου καὶ Ἰωάν. ἀργία.
12	31	Σα. Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν Ἀναργύρων.

Πανσέληνος	3/15	ὥρ.	1	λ.	30 μ. μ.
Τελευταῖον τέταρτον	11/23	»	10	λ.	44 π. μ.
Νέα Σελήνη	18/30	»	2	λ.	44 π. μ.
Πρῶτον τέταρτον	25/ 6	»	2	λ.	50 π. μ.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

(Τουρκ. **ΣΟΥΒΑΤ**).

Ἔχει ἡμέρας 28. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. **11** καὶ ἡ νὺξ ὥρ **13**.

Ὁ ἥλιος εἰς τοὺς ἰχθῦς.

Ν.	Π.	
13	1	✠ Κυ. Τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου· καὶ Τρύφ. Μάρτ.
14	2	✠ Δε. Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστ. Ἀργ.
15	3	Τρ. Συμεὼν τοῦ Θεοδόχου καὶ Ἄννης τῆς Προφήτιδος.
16	4	Τε. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου.
17	5	Πε. Ἀγάθης Μάρτυρος.
18	6	Πα. Βουκόλου Ἐπισκόπου Σμύρνης·
19	7	Σα. Παρθενίου Ἐπισκόπου Λαμψάκου, καὶ Λουκᾶ τοῦ Ὁσίου.
20	8	✠ Κυ. Τοῦ Ἀσώτου καὶ Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου, καὶ Ζαχαρίου τοῦ Προφήτου.
21	9	Δε. Νικηφόρου Μάρτυρος·
22	10	Τρ. Χαραλάμπους Ἱερομάρτυρος.
23	11	Τε. Βλασίου Ἱερ. καὶ Θεοδώρας τῆς Αὐγούστης.
24	12	Πε. Μελετίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας τῆς Μεγάλης
25	13	Πα. Μαρτινιανοῦ τοῦ Ὁσίου.
26	14	Σα. Τῶν Κεκοιμημένων καὶ Αὐξεντίου τοῦ Ὁσίου.
27	15	✠ Κυ. Τῆς Ἀπόκρεω καὶ Ὀνησίμου τοῦ Ἀποστόλου.
28	16	Δε. Παμφίλου Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
		ΜΑΡΤΙΟΣ.
1	17	Τρ. Θεοδώρου Μεγαλομάρτυρος τοῦ Τήρωνος.
2	18	Τε. Λέοντος Πάπα Ῥώμης.
3	19	Πε. Ἀρχίππου τοῦ Ἀποστόλου.
4	20	Πα. Λέοντος Ἐπισκόπου Κατάνης.
5	21	Σα. Τῶν ἐν Ἀσκήσει λαμψάντων· καὶ Εὐσταθ. Ἀντιοχ. καὶ Τιμοθέου τοῦ ἐν Συμβόλοις.
6	22	✠ Κυ. Τῆς Τυρινῆς· καὶ τῶν ἐν τοῖς Εὐγενίοις Μαρτ.
7	23	Δε. Πολυκάρπου Ἐπισκόπου Σμύρνης.
8	24	Τρ. Ἡ ά καὶ β΄ Εὕρεσις τῆς Τιμίας Κεφαλῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.
9	25	Τε. Ταρασίου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
10	26	Πε. Πορφυρίου Ἐπισκόπου Γάζης.
11	27	Πα. Προκοπίου τοῦ Δεκαπολίτου.
12	28	Σα. Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος· καὶ Βασιλείου τοῦ Ὁμολογητοῦ.

Πανσέληνος	2/14	ὥρ.	8	λ.	20 π. μ.
Τελευταῖον τέταρτον	9/21	»	9	λ.	26 μ. μ.
Νέα Σελήνη	16/28	»	1	λ.	29 μ. μ.
Πρῶτον τέταρτον	23/ 7	»	9	λ.	58 μ. μ.

ΜΑΡΤΙΟΣ

(Τουρκ. **ΜΑΡΤ**).

Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 12 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 12.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Κριόν.

N.	Π.	
13	1	✠ Κυ. Τῆς Ὀρθοδοξίας· καὶ Εὐδοκίας Ὁσιομάρτυρος.
14	2	Δε. Ἡσυχίου τοῦ Συγκλητικοῦ, καὶ Εὐθαλίας Μάρ.
15	3	Τρ. Εὐτροπίου, Κλεονίκου καὶ Βασιλίσκου τῶν Μαρτύρων.
16	4	Τε. Γερασίμου τοῦ Ὁσίου τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ.
17	5	Πε. Κόνωνος Μάρτυρος.
18	6	Πα. Τῶν ἐν Ἀμορίῳ 42 Μαρτύρων.
19	7	Σα. Βασιλέως Ἐπισκόπου Χερσῶνος μετὰ τῶν λοιπῶν Ἱερομ.
20	8	✠ Κυ. Θεοφυλάκτου Ἐπισκ. Νικομηδείας.
21	9	✠ Δε. Τῶν ἐν Σεβαστείᾳ 40 Μαρτύρων. Ἀργία.
22	10	Τρ. Κοδράτου Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ
23	11	Τε. Σωφρονίου Ἀρχιεπισκοπου Ἱεροσολύμων.
24	12	Πε. Θεοφάνους τοῦ Ὁμολογητοῦ.
25	13	Πα. Ἡ Ἀνακομιδὴ τοῦ Λειψ. Νικηφόρου Ἀρχιεπ. Κωνσταντ.
26	14	Σα. Βενεδίκτου τοῦ Ὁσίου.
27	15	✠ Κυ. Τῆς Σταυροπροσκυνήσεως· καὶ Ἀγαπίου Μάρτ.
28	16	Δε. Σαβίνου μάρτυρος καὶ Χριστοδούλου τοῦ ὁσίου.
29	17	Τρ. Ἀλεξίου τοῦ Ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ.
30	18	Τε. Κυρίλλου Ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων.
31	19	Πε. Χρυσάνθου καὶ Δαρείας τῶν Μαρτύρων.
		ΑΠΡΙΛΙΟΣ.
1	20	Πα. Τῶν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Σάββα ἀναιρεθέντων Πατέρ.
2	21	Σα. Ἰακώβου τοῦ Ὁμολογητοῦ.
3	22	✠ Κυ. Βασιλείου Ἱερομαρτυρος.
4	23	Δε. Νίκωνος Ὁσιομ. καὶ τῶν 199 Μαθητῶν αὐτοῦ.
5	24	Τρ. Ζαχαρίου τοῦ Ὁσίου· Προεόρτια τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.
6	25	✠ Τε. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου. Ἀργ. κατάλ. ἰχθύος.
7	26	Πε. Ἡ Σύναξις τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ.
8	27	Πα. Ματρώνης τῆς Ὁσίας τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ.
9	28	Σα. Ἱλαρίωνος τοῦ Νέου.
10	29	✠ Κυ. Μάρκου ἐπισκ. Ἀρεθουσίων, καὶ Κυρίλλου Διακόνου.
11	30	Δε. Ἰωάννου τοῦ Συγγραφέως τῆς Κλίμακος.
12	31	Τρ. Ὑπατίου Ἱερομάρτυρος Ἐπισκόπου Γαγγρῶν.

Πανσέληνος	4/16	ὥρ.	0 λ. 33 π. μ.
Τελευταῖον τέταρτον	11/23	»	5 λ. 26 π. μ.
Νέα Σελήνη	18/30	»	0 λ. 28 π. μ.
Πρῶτον τέταρτον	25/ 6	»	5 λ. 51 μ. μ.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

(Τουρκ. **ΝΙΣΑΝ**).

Ἔχει ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 13 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 11.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Ταῦρον.

N.	Π.	
13	1	Τε. Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας.
14	2	Πε. Τίτου τοῦ Ὁσίου τοῦ Θαυματουργοῦ.
15	3	Πα. Νικήτα τοῦ Ὁσίου, καὶ Ἰωσὴφ τοῦ Ὑμνογράφου.
16	4	Σα. Τοῦ Λαζάρου· καὶ Γεωργίου τοῦ Ὁσίου τοῦ ἐν Μαλεῷ.
17	5	✠ Κυ. Τῶν Βαΐων· καὶ Κλαυδίου Μάρτυρος.
18	6	Δε. Εὐτυχίου Ἀρχ. Κωνλεως.
19	7	Τρ. Γεωργίου Ἐπισ Μιτυλήνης, καὶ Καλλιοπίου Μάρτυρ.
20	8	Τε. Ἡρωδίωνος τοῦ Ἀποστ. μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ.
21	9	Πε. Εὐψυχίου Μάρτυρος.
22	10	Πα. Τερεντίου Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
23	11	Σα. Ἀντίπα Ἱερομάρτυρος Ἐπισκόπου Περγάμου.
24	12	✠ Κυ. Τὸ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ καὶ Βασιλείου Ἐπισκ. Παρίου.
25	13	✠ Δε. Μαρτίνου Πάπα Ῥώμης.
26	14	✠ Τρ. Ἀριςάρχου, Πούδη καὶ Τροφίμου ἐκ τῶν Ο' Ἀποςόλ.
27	15	✠ Τε. Κρήσκεντος Μάρτυρος.
28	16	✠ Πε. Ἀγάπης, Εἰρήνης καὶ Χιωνίας τῶν Μαρτύρων.
29	17	✠ Πα. Τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς· καὶ Συμεὼν τοῦ ἐν Περσίδ.
30	18	✠ Σα. Ἰωάννου τοῦ Ὁσ. καὶ Ἰωάν. Μάρτ. τοῦ ἐξ Ἰωαννιν.
		ΜΑΙΟΣ.
1	19	✠ Κυ. Τοῦ Θωμᾶ· καὶ Παφνουτίου Ἱερομάρτυρος.
2	20	Δε. Θεοδώρου τοῦ Τριχινᾶ.
3	21	Τρ. Ἰανουαρίου Ἱερομάρτυρος.
4	22	Τε. Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου.
5	23	✠ Πε. Γεωργίου Μεγαλομάρτυρος τοῦ Τροπαιοφόρου. Ἀργ.
6	24	Πα. Ἐλισάβετ τῆς Ὁσίας καὶ Θαυματουργοῦ
7	25	Σα. Μάρκου τοῦ Εὐαγγ.
8	26	✠ Κυ. Τῶν Μυροφόρων· καὶ Βασιλέως ἐπισκ. Ἀμασείας.
9	27	Δε. Συμεὼν Ἱερομάρτυρος, συγγενοῦς τοῦ Κυρίου.
10	28	Τρ. Τῶν ἐν Κυζίκῳ 9 Μαρτύρων.
11	29	Τε. Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάτρου τῶν Ἀποςόλων.
12	30	Πε. Ἰακώβου τοῦ Ἀπος. καὶ Ἀδελφοῦ τοῦ Ἁγ. Ἰωάνν. τοῦ Θεολόγου.

Πανσέληνος	2/44	ὥρ.	1 λ. 46 μ. μ.
Τελευταῖον τέταρτον	9/21	»	11 λ. 34 π. μ.
Νέα Σελήνη	16/28	»	0 λ. 21 μ. μ.
Πρῶτον τέταρτον	24/ 6	»	0 λ. 40 μ. μ.

ΜΑΪΟΣ

(Τουρκ. **ΜΑΙΣ**).

Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὡρ. 14 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 10.

Ὁ ἥλιος εἰς τοὺς Διδύμους.

Ν.	Π.	
13	1	Πα. Ἱερεμίου τοῦ Προφήτου.
14	2	Σα. Ἡ Ἀνακομιδὴ τοῦ Λειψάνου Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου.
15	3	✠ Κυ. Τοῦ Παραλύτου· καὶ Τιμοθέου καὶ Μαύρας.
16	4	Δε. Πελαγίας Μάρτυρος.
17	5	Τρ. Εἰρήνης Μεγαλομάρτυρος.
18	6	✠ Τε. Τῆς Μεσοπεντηκοστῆς· καὶ Ἰὼβ τοῦ Πολυάθλου.
19	7	Πε. Ἡ Ἀνάμν. τοῦ ἐν οὐρανῷ φανέντος σημείου τοῦ Σταυροῦ.
20	8	✠ Πα. Τοῦ Ἁγ. Ἀποστ. καὶ Εὐαγγ. Ἰωάν. τοῦ Θεολ. Ἀργία.
21	9	Σα. Ἡσαΐου τοῦ Προφήτου· καὶ Χριστοφόρου Μάρτυρος.
22	10	✠ Κυ. Τῆς Σαμαρείτιδος· καὶ Σίμωνος τοῦ Ζηλωτοῦ.
23	11	Δε. Μωκίου Ἱερομάρτυρος.
24	12	Γρ. Ἐπιφανίου Ἐπισ. Κύπρου, καὶ Γερμανοῦ Κωνσταντινοπ.
25	13	Γε. Γλυκερίας Μάρτυρος.
26	14	Πε. Ἰσιδώρου Μάρτυρος.
27	15	Πα. Παχωμίου τοῦ Μεγ. καὶ Ἀχιλλίου Ἀρχιεπ. Λαρίσσης.
28	16	Σα. Θεοδώρου τοῦ Ἡγιασμένου.
29	17	✠ Κυ. Τοῦ Τυφλοῦ· καὶ Ἀνδρονίκου καὶ Ἰουνίας τῶν Ἀπ.
30	18	Δε. Πέτρου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
31	19	Τρ. Πατρικίου Προύσης Ἱερομάρτ.
		ΙΟΥΝΙΟΣ.
1	20	Γε. Θαλλελαίου Μάρτυρος.
2	21	✠ Πε. Τῆς Ἀναλήψεως· καὶ Κωνσταντίνου Ἑλένης. Ἀργ.
3	22	Πα. Βασιλίσκου Μάρτυρος.
4	23	Σα. Μιχαὴλ Ἐπισκόπου Συννάδων τοῦ Ὁμολογητοῦ.
5	24	✠ Κυ. Συμεὼν τοῦ ἐν τῷ Θαυμαστῷ Ὄρει.
6	25	Δε. Ἡ 3 Εὕρεσις τῆς Τιμίας Κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.
7	26	Τρ. Κάρπου τοῦ Ἀποστόλου.
8	27	Τε. Ἑλλαδίου Μάρτυρος.
9	28	Πε. Εὐτυχοῦς Ἱερομάρτυρος Ἐπισκόπου Μελιτινῆς.
10	29	Πα. Θεοδοσίας Μάρτυρος.
11	30	Σα. Τῶν Κεκοιμημένων· καὶ Ἰσαακίου τοῦ Ὁσίου.
12	31	✠ Κυ. Τῆς Πεντηκοστῆς. καὶ Ἑρμείου Μάρτυρος.

Πανσέληνος	2/14	ὥρ.	1	λ. 20	π. μ.
Τελευταῖον τέταρτον	8/20	»	5	λ. 3	μ. μ.
Νέα Σελήνη	16/28	»	1	λ. 32	π. μ.
Πρῶτον τέταρτον	24/ 5	»	5	λ. 16	π. μ.
Πανσέληνος	31/12	»	8	λ. 53	π. μ.

ΙΟΥΝΙΟΣ

(Τουρκ. **ΧΑΖΙΡΑΝ**).

Ἔχει ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 15 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 9.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Καρκῖνον.

Ν.	Π.	
13	1	Δε. Ἰουστίνου τοῦ Φιλοσόφου καὶ Μάρτυρος.
14	2	Γρ. Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Ὁμολογητοῦ.
15	3	Τε. Λουκιλιανοῦ Μάρτυρος.
16	4	Πε. Μητροφάνους Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
17	5	Πα. Δωροθέου Ἐπισκόπου Τύρου Ἱερομάρτυρος.
18	6	Σα. Ἱλαρίωνος τοῦ Ὁσίου τοῦ Νέου.
19	7	✠ Κυ. Τῶν Ἁγίων Πάντων· καὶ Θεοδότου Ἱερομάρτ.
20	8	Δε. Ἡ Ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου.
21	9	Γρ. Κυρίλλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας.
22	10	Τε. Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀντωνίνης τῶν Μαρτύρων.
23	11	Πε. Βαρθολομαίου καὶ Βαρνάβα τῶν Ἀποστόλων.
24	12	Πα. Ὀνουφρίου καὶ Πέτρου τῶν Ὁσίων.
25	13	Σα. Ἀκυλίνης Μάρτυρος.
26	14	✠ Κυ. Ἐλισσαίου τοῦ Προφ καὶ Μεθοδίου Ἀρχιεπ. Κωνστ.
27	15	Δε. Ἀμὼς τοῦ Προφήτου.
28	16	Τρ. Τύχωνος Ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος τοῦ Θαυματουργοῦ.
29	17	Τε. Μανουὴλ, Σαβὲλ, Ἰσμαὴλ καὶ Ἰσαύρου τῶν μαρτύρων
30	18	Πε. Λεοντίου Μάρτυρος.
		ΙΟΥΛΙΟΣ.
1	19	Πα. Ἰούδα τοῦ Ἀποστόλου.
2	20	Σα. Μεθοδίου Ἱερομάρτυρος. Ἐπισκόπου Πατάρων.
3	21	✠ Κυ. Ἰουλιανοῦ Μάρτυρος τοῦ Ταρσέως.
4	22	Δε. Εὐσεβίου Ἱερομάρτυρος Ἐπισκόπου Σαμοσάτων.
5	23	Τρ. Ἀγριππίνης Μάρτυρος.
6	24	✠ Τε. Τὸ Γενέθλιον τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτ. Ἰωάννου.
7	25	Πε. Φεβρωνίας Ὁσιομάρτυρος.
8	26	Πα. Δαβὶδ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ.
9	27	Σα. Σαμψὼν Ὁσίου τοῦ Ξενοδόχου.
10	28	✠ Κυ. Ἡ Ἀνακομ. τῶν Λειψ. Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν Ἀναργύρων.
11	29	✠ Δε. Πέτρου καὶ Παύλου τῶν Κορυφαίων Ἀποστόλων.
12	30	✠ Τρ. Ἡ Σύναξις τῶν ΙΒ' Ἀποστόλων. Ἀργία.

Τελευταῖον τέταρτον	6/18	ὥρ.	11	λ. 15	μ. μ.
Νέα Σελήνη	14/26	»	4	λ. 0	μ. μ.
Πρῶτον τέταρτον	22/ 4	»	7	λ. 11	μ. μ.
Πανσέληνος	29/11	»	4	λ. 10	μ. μ.

ΙΟΥΛΙΟΣ

(Τουρκ. **ΤΕΜΟΥΣ**).

Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 14 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 10.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Λέοντα.

Ν.	Π.	
13	1	Τε. Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν Θαυματουργῶν Ἀναργύρων.
14	2	Πε. Ἡ Κατάθεσις τῆς Ἐσθῆτος τῆς Θεοτόκου ἐν Βλαχέρναις.
15	3	Πα. Ὑακίνθου Μάρτ., καὶ Ἀνατολίου Ἀρχιεπ. Κωνσαντιν.
16	4	Σα. Ἀνδρέου Ἐπισκόπου Κρήτης τοῦ Ἱεροσολυμίτου.
17	5	✠ Κυ. Ἀθανασίου τοῦ ἐν Ἄθῳ, καὶ Λαμπαδοῦ τοῦ Θαυματ.
18	6	Δε. Σισώη Ὁσίου τοῦ Μεγάλου.
19	7	Τρ. Κυριακῆς Μεγαλομάρτυρος.
20	8	Τε. Προκοπίου Μεγαλομάρτυρος.
21	9	Πε. Παγκρατίου Ἱερ. Ἐπισκόπου Ταυρομενίας τῆς ἐν Σικελίᾳ.
22	10	Πα. Τῶν ἐν Νικοπόλει τῆς Ἀρμενίας 45 Μαρτύρων.
23	11	Σα. Εὐφημίας τῆς Μεγαλομάρτυρος τῆς Πανευφήμου.
24	12	✠ Κυ. Πρόκλου καὶ Ἱλαρίου τῶν Μαρτύρων.
25	13	Δε. Ἡ Σύναξις τοῦ Ἀρχαγ. Γαβριὴλ, καὶ Στεφ. τυ Σαββαΐτ.
26	14	Τρ. Ἀκύλα τοῦ Ἀποστόλου, καὶ Ἰωσὴφ Θεσσαλονίκης
27	15	Τε. Κηρύκου καὶ Ἰουλίττης τῶν μαρτύρων.
28	16	Πε. Ἀθηνογένους Ἱερομάρτυρος.
29	17	Πα. Μαρίνης Μεγαλομάρτυρος.
30	18	Σα. Αἱμιλιανοῦ Μάρτυρος.
31	19	✠ Κυ. Τῶν Ἁγ. Πατ. τῶν 6 Συνόδ. καὶ Δίου καὶ Μακρίνης
		ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ.
1	20	✠ Δε. Ἠλιοὺ τοῦ Προφήτου.
2	21	Τρ. Συμεὼν τοῦ διὰ Χριςὸν Σαλοῦ, καὶ Ἰωάν. τοῦ συνασκητοῦ.
3	22	Τε. Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς.
4	23	Πε. Φωκᾶ Ἱερομάρτυρος, καὶ Ἰεζεκιὴλ τοῦ Προφήτου
5	24	Πα. Χριστίνης Μεγαλομάρτυρος.
6	25	Σα. Ἡ Κοίμησις τῆς Ἁγίας Ἄννης, μητρὸς τῆς Θεοτόκου.
7	26	✠ Κυ. Ἑρμολάου Ἱερομάρ. καὶ Παρασκευῆς ὁσιομάρτ.
8	27	✠ Δε. Παντελεήμονος Μεγαλομάρ. τοῦ Ἰαματικοῦ. Ἀργία.
9	28	Τρ. Προχόρου, Νικάνορος, Τίμωνος καὶ Παρμενᾶ τῶν Ἀποστ.
10	29	Τε. Καλλινίκου καὶ Θεοδότης τῶν Μαρτύρων.
11	30	Πε. Σίλλα, Σιλουανοῦ, Κρήσκεντος, τῶν Ἀποστόλ. ἐκ τῶν Ο'.
12	31	Πα. Εὐδοκίμου τοῦ Δικαίου.

Τελευταῖον τέταρτον	6/18	ὥρ	7 λ. 30 π. μ.
Νέα Σελήνη	14/26	»	7 λ. 15 π. μ.
Πρῶτον τέταρτον	22/ 3	»	6 λ. 39 π. μ.
Πανσέληνος	28/ 9	»	11 λ. 3 μ. μ.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

(Τουρκ. **ΑΒΟΥΣΤΟΣ**).

Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 13 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 11.

Ὁ ἥλιος εἰς τὴν Παρθένον.

Ν.	Π.	
13	1	Σα. Ἡ Πρόοδος τοῦ Σταυροῦ· καὶ τῶν 7 Παίδων τῶν Μακκαβ.
14	2	✠ Κυ. Ἡ Ἀνακομιδὴ τοῦ Λειψάνου Στεφάνου τοῦ Πρωτομ.
15	3	Δε. Ἰσαακίου, Δαλμάτου καὶ Φαύστου τῶν Ὁσίων.
16	4	Γρ. Τῶν ἐν Ἐφέσῳ Ἑπτὰ Παίδων.
17	5	Τε. Προεόρτια τῆς Μεταμορφώσεως καὶ Εὐσιγνίου Μάρτυρος.
18	6	✠ Πε. Ἡ Μεταμόρφ, τοῦ Σωτῆρος. Ἀργ. κατάλυσις ἰχθύος.
19	7	Πα. Δομετίου Ὁσιομάρτυρος.
20	8	Σα. Αἱμιλιανοῦ Ἐπισκόπου Κυζίκου τοῦ Ὁμολογητοῦ.
21	9	✠ Κυ. Ματθία τοῦ Ἀποστόλου.
22	10	Δε. Λαυρεντίου τοῦ Ἀρχιδιακόνου καὶ Μάρτυρος.
23	11	Γρ. Εὔπλου τοῦ Διακόνου καὶ Μάρτυρος.
24	12	Γε. Φωτίου καὶ Ἀνικήτου τῶν Μαρτύρων.
25	13	Πε. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ.
26	14	Πα. Προεόρτια τῆς Κοιμ. τῆς Θεοτόκου· καὶ Μιχαίου τοῦ Προφ.
27	15	✠ Σα. Ἡ Κοίμησις τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ἀργία.
28	16	✠ Κυ. Τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου· καὶ Διομήδους Μάρτυρος.
29	17	Δε. Μύρωνος Μάρτυρος.
30	18	Γρ. Φλώρου καὶ Λαύρου τῶν Μαρτύρων.
31	19	Τε. Ἀνδρέου Μάρτυρος τοῦ Στρατηλάτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
		ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ.
1	20	Πε. Σαμουὴλ τοῦ Προφήτου.
2	21	Πα. Θαδδαίου τοῦ Ἀποστόλου, καὶ Βάσσης Μάρτυρος.
3	22	Σα. Ἀγαθονίκου Μάρτυρος.
4	23	✠ Κυ. Λούππου τοῦ Ἀποστόλου.
5	24	Δε. Εὐτυχοῦς Ἱερομάρτυρος.
6	25	Τρ. Ἡ Ἐπάνοδος τοῦ Λειψάνου Βαρθολομαίου τοῦ Ἀποστ.
7	26	Τε. Ἀδριανοῦ καὶ Ναταλίας τῶν Μαρτύρων.
8	27	Πε. Ποιμένος τοῦ Ὁσίου.
9	28	Πα. Μωϋσέως τοῦ Αἰθίοπος.
10	29	✠ Σα. Ἡ Ἀποτομὴ τῆς Κεφ. τοῦ Προδρόμου. Ἀργ. καὶ νης.
11	30	✠ Κυ. Ἀλεξάνδρου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως
12	31	Δε. Ἡ Κατάθεσις τῆς Τιμίας Ζώνης τῆς Θεοτόκου.

Τελευταῖον τέταρτον	4/16	ὥρ.	6 λ. 54 μ. μ.
Νέα Σελήνη	12/24	»	10 λ. 42 μ. μ.
Πρῶτον τέταρτον	20/ 1	»	3 λ. 58 μ. μ.
Πανσέληνος	27/ 8	»	6 λ. 36 π. μ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

(Τουρκ. **ΕΙΛΟΥΛ**).

Ἔχει ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὡρ. 12 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 12.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Ζυγόν.

Ν.	Π.	
13	1	Τρ. Ἀρχὴ τῆς Ἰνδίκτου, ἤτοι τοῦ νέου ἔτους. Ἡ Σύναξις τῆς Θεοτόκου τῶν Μιασηνῶν· καὶ Συμεὼν τοῦ Στυλίτου.
14	2	Γε. Μάμαντος Μάρτυρος, καὶ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.
15	3	Πε. Ἀνθίμου Νικομηδείας Ἱερομάρτ. καὶ Θεοκτ. τοῦ Ὁσίου.
16	4	Πα. Βαβύλα Ἀντιοχείας, καὶ Μωϋσέως τοῦ Προφήτου.
17	5	Σα. Ζαχαρίου τοῦ Προφήτου.
18	6	✠ Κυ. Ἡ Ἀνάμνησις τοῦ θαύματος τοῦ Ἀρχιστρ. Μιχαήλ.
19	7	Δε. Προεόρτια τῆς Γεν. τῆς Θεοτόκου καὶ Σώζοντος Μάρτ.
20	8	✠ Τρ. Τὸ Γενέθλιον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ἀργία.
21	9	Τε. Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης καὶ Σεβηριανοῦ Μάρτυρος.
22	10	Πε. Μηνοδώρας, Μητροδώρας καὶ Νυμφοδώρας τῶν Μαρτύρ.
23	11	Πα. Θεοδώρας τῆς Ὁσίας.
24	12	Σα. Αὐτονόμου Ἱερομάρτυρος.
25	13	✠ Κυ Τὰ Ἐγκ. τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστ. καὶ Κορνηλίου Ἱερ.
26	14	✠ Δε. Ἡ Ὕψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Ἀργία καὶ νηστεία.
27	15	Τρ. Νικήτα Μάρτυρος.
28	16	Τε. Εὐφημίας Μεγαλομάρτυρος τῆς Πανευφήμου.
29	17	Πε. Σοφίας Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῇ.
30	18	Πα. Εὐμενίου Ἐπισκόπου Γορτύνης τοῦ Θαυματουργοῦ.
		ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ.
1	19	Σα. Τροφίμου, Σαββατίου καὶ Δορυμέδοντος τῶν Μαρτύρων.
2	20	✠ Κυ. Εὐσταθίου Μεγαλομάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
3	21	Δε. Κοδράτου τοῦ Ἀποστόλου, καὶ Ἰωνᾶ τοῦ Προφήτου.
4	22	Γρ. Φωκᾶ Ἱερομάρτυρος Ἐπισκόπου Σινώπης.
5	23	Τε. Ἡ Σύλληψις τοῦ Τιμίου Προδρόμου.
6	24	Πε. Θέκλης τῆς Πρωτομάρτυρος.
7	25	Πα. Εὐφροσύνης τῆς Ὁσίας.
8	26	✠ Σα. Ἡ Μετάστασις Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἀργία.
9	27	✠ Κυ. Καλλιστράτου Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
10	28	Δε. Χαρίτωνος τοῦ Ὁμολογητοῦ, καὶ Βαρούχ τοῦ Προφήτου.
11	29	Τρ. Κυριακοῦ τοῦ Ἀναχωρητοῦ.
12	30	Τε. Γρηγορίου Ἱερομ. Ἐπισκόπου τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας.

Τελευταῖον τέταρτον	3/15	ὥρ.	9 λ. 58 π. μ.
Νέα Σελήνη	11/23	»	1 λ. 51 μ. μ.
Πρῶτον τέταρτον	18/30	»	11 λ. 45 μ. μ.
Πανσέληνος	25/ 7	»	3 λ. 55 μ. μ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

(Τουρκ. **ΤΕΣΡΙΝΙ-ΕΒΒΕΛ**).

Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 11 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 13.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Σκορπίον.

Ν.	Π.	
13	1	Πε. Ἀνανίου τοῦ Ἀποστόλου, καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ.
14	2	Πα. Κυπριανοῦ Ἱερομάρτυρος καὶ Ἰουστίνης Μάρτυρος.
15	3	Σα. Διονυσίου Ἱερομάρτυρος τοῦ Ἀρειοπαγίτου.
16	4	✠ Κυ. Ἱεροθέου Ἐπισκόπου Ἀθηνῶν.
17	5	Δε. Χαριτίνης Μάρτυρος.
18	6	Τρ. Θωμᾶ τοῦ Ἀποστόλου.
19	7	Τε. Σεργίου καὶ Βάκχου τῶν Μαρτύρων.
20	8	Πε. Πελαγίας τῆς Ὁσίας.
21	9	Πα. Ἰακώβου Ἀλφαίου τοῦ Ἀποστόλου.
22	10	Σα. Εὐλαμπίου καὶ Εὐλαμπίας τῶν Μαρτύρων.
23	11	✠ Κυ. Τῶν Ἁγ. Θεοφ. Πατέρων καὶ Φιλίππου τοῦ Ἀποστόλ.
24	12	Δε. Πρόβου, Ταράχου καὶ Ἀνδρονίκου τῶν Μαρτύρων.
25	13	Τρ. Κάρπου, Παπύλου, Ἀγαθοδώρου καὶ Ἀγαθονίκης Μαρτ.
26	14	Τε. Ναζαρίου, Γερβασίου, Προτασίου καὶ Κελσίου τῶν Μαρτ.
27	15	Πε. Λουκιανοῦ Μάρτυρος.
28	16	Πα. Λογγίνου τοῦ Ἑκατοντάρχου.
29	17	Σα. Ὡσηὲ τοῦ Προφήτου, καὶ Ἀνδρέου Ὁσιομάρτυρος.
30	18	✠ Κυ. Λουκᾶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.
31	19	Δε. Ἰωὴλ τοῦ Προφήτου, καὶ Οὐάρου Μάρτυρος.
		ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ.
1	20	Τρ. Ἀρτεμίου Μεγαλομάρτυρος, καὶ Γερασίμου τοῦ Ἀσκητοῦ.
2	21	Τε. Ἱλαρίωνος τοῦ Ὁσίου τοῦ Μεγάλου.
3	22	Πε. Ἀβερκίου τοῦ Θαυματουργοῦ καὶ τῶν Ἁγίων 7 Παίδων.
4	23	Πα. Ἰακώβου Ἀποστόλ. τοῦ Ἀδελφοθέου, πρώτου Ἐπισκ. Ἱερ.
5	24	Σα. Ἀρέθα Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
6	25	✠ Κυ. Μαρκιανοῦ καὶ Μαρτυρίου τῶν Μαρτύρων.
7	26	✠ Δε. Δημητρίου Μεγαλομάρτυρος τοῦ Μυροβλήτου. Ἀργία
8	27	Τρ. Νέστορος Μάρτυρος.
9	28	Τε. Τερεντίου, Νεονίλλης καὶ Στεφάνου τοῦ Σαββαΐτου.
10	29	Πε. Ἀναστασίας Ὁσιομάρτυρος, καὶ Ἀβραμίου τοῦ Ὁσίου.
11	30	Πα. Ζηνοβίου καὶ Ζηνοβίας τῶν Μαρτύρων.
12	31	Σα. Στάχυος, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Ἀποσ. καὶ Ἐπιμάχου Μάρτ.

Τελευταῖον τέταρτον	3/15	ὥρ.	4 λ. 22 π. μ.
Νέα Σελήνη	11/23	»	4 λ. 27 π. μ.
Πρῶτον τέταρτον	18/30	»	6 λ. 43 π. μ.
Πανσέληνος	25/ 6	»	3 λ. 59 π. μ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

(Τουρκ. **ΤΕΣΡΙΝΙ-ΣΑΝΙ**).

Ἔχει ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 10 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 14.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Τοξότην.

Ν.	Π.	
13	1	✠ Κυ. Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν Ἀναργύρων.
14	2	Δε. Ἀκινδύνου Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
15	3	Τρ. Ἀκεψιμᾶ Μάρτ καὶ ἡ Κατάθ. τῶν Λειψ. Γεωργίου Μεγ.
16	4	Τε. Ἰωαννικίου τοῦ Μεγάλου, καὶ Ἑρμαίου τῶν Ἱερομαρτ.
17	5	Πε. Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης τῶν Μαρτύρων.
18	6	Πα. Παύλου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντιν τοῦ Ὁμολογητοῦ.
19	7	Σα. Τῶν ἐν Μελιτινῇ 33 Μαρτύρων· καὶ Λαζάρου τοῦ Ὁσίου.
20	8	✠ Κυ. Ἡ Σύναξις τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ καὶ τῶν λοιπῶν Ἀσωμάτων Δυνάμεων. Ἀργία.
21	9	Δε. Ὀνησιφόρου καὶ Πορφυρίου τῶν Μαρτ. καὶ Ματρώνης
22	10	Τρ. Ἑράστου, Ὀλυμπᾶ ἐκ τῶν Ο'. καὶ Ὁρέστου Μάρτυρος.
23	11	Τε. Μηνᾶ, Βίκτορος καὶ Βικεντίου Μ καὶ Θεοδ. τοῦ Στουδ.
24	12	Πε. Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος Ἀρχ. Ἀλεξανδ.
25	13	✠ Πα. Ἰωάννου Ἀρχ. Κων]πόλεως τοῦ Χρυσοστόμ. Ἀργία.
26	14	Σα Φιλίππου τοῦ Ἀποστόλου.
27	15	✠ Κυ. Γουρία, Σαμωνᾶ, καὶ Ἀβίβου τῶν Μαρτύρων.
28	16	Δε. Ματθαίου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.
29	17	Τρ. Γρηγορίου Ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας τοῦ Θαυματουργοῦ.
30	18	Τε. Πλάτωνος καὶ Ῥωμανοῦ τῶν Μαρτύρων.
		ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ.
1	19	Πε. Ἀββιοὺ τοῦ Προφήτου, καὶ Βαρλαὰμ τοῦ Προφήτου.
2	20	Πα. Προεόρτια τῶν Εἰσοδίων· Πρόκλου Ἀρχ. Κωνσταντινουπ.
3	21	✠ Σα. Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου. Ἀργ. καὶ ἰχθύος κατάλυσις
4	22	✠ Κυ. Φιλήμονος, καὶ Κυριακίας Μάρτυρος.
5	23	Δε. Γρηγορίου Ἐπισκοπ. Ἀκραγ. καὶ Ἀμφιλοχίου Ἐπισκόπ.
6	24	Τρ. Κλήμεντος Πάπα Ῥώμης, καὶ Πέτρου Ἀλεξανδρ. Ἱερομ.
7	25	✠ Τε. Αἰκατερίνης Μεγαλομάρτυρ καὶ Μερκουρίου Μάρτυρος.
8	26	Πε. Ἀλυπίου τοῦ Κιονίτου.
9	27	Πα Ἰακώβου Μεγαλομάρτυρος τοῦ Πέρσου.
10	28	Σα. Στεφάνου Ἱερομάρτυρος τοῦ Νέου, καὶ Εἰρηνάρχου Μάρτυ
11	29	✠. Κυ. Παραμόνου καὶ Φιλουμένου τῶν Μαρτύρων.
12	30	✠ Δε. Ἀνδρέου τοῦ Ἀποστόλου καὶ Πρωτοκλήτου.

Τελευταῖον τέταρτον	2/14	ὥρ.	0 λ. 57 π. μ.
Νέα Σελήνη	9/21	»	6 λ. 18 μ. μ.
Πρῶτον τέταρτον	16/28	»	1 λ. 58 μ. μ.
Πανσέληνος	23/ 5	»	7 λ. 10 μ. μ.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

(Τουρκ. **ΚΙΑΝΟΥΝΙ-ΕΒΒΕΛ**).

Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρ. 9 καὶ ἡ νὺξ ὥρ. 15.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Αἰγόκερων.

Ν.	Π.	
13	1	Τρ. Ναοὺμ τοῦ Προφήτου.
14	2	Τε. Ἀββακοὺμ τοῦ Προφήτου.
15	3	Πε. Σοφωνίου τοῦ Προφήτου.
16	4	Πα. Βαρβάρας Μεγαλομάρτ. καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.
17	5	✠ Σα. Σάββα τοῦ Ἡγιασμένου. Ἀργία.
18	6	✠ Κυ. Νικολάου Ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας.
19	7	Δε. Ἀμβροσίου Ἐπισκόπου Μεδιολάνων.
20	ϡ	Τρ. Παταπίου τοῦ Ὁσίου.
21	9	✠ Τε. Ἡ Σύλληψις τῆς Ἁγίας Ἄννης. Ἀργία.
22	10	Πε. Μηνᾶ, Ἑρμογένους καὶ Εὐγράφου τῶν Μαρτύρων.
23	11	Πα. Δανιὴλ τοῦ Στυλίτου.
24	12	✠ Σα Σπυρίδωνος τοῦ Θαυματουργοῦ. Ἀργία.
25	13	✠ Κυ. Τῶν Ἁγίων Προπατόρων· καὶ Εὐγρατίου Μάρτ
26	14	Δε. Θύρσου Μάρυρος.
27	15	Τρ. Ἐλευθερίου Ἱερομάρτυρος.
28	16	Τε. Ἀγγαίου τοῦ Προφήτου.
29	17	Πε. Δανιὴλ τοῦ Π. καὶ τῶν 3 Παίδων καὶ Διονυσ. Ἀρχ. Αἰγίνης
30	18	Πα. Σεβαστιανοῦ Μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
31	19	Σα. Βονιφατίου Μάρτυρος.
		ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1882.
1	20	✠ Κυ. Προεόρτια τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως· καὶ Ἰγνατίου Ἱερ.
2	21	Δε. Ἰουλιανῆς Μάρτυρος.
3	22	Τρ. Ἀναστασίας Μεγαλομάρτυρος τῆς Φαρμακολυτρίας.
4	23	Τε. τῶν Ἁγίων Δέκα Μαρτύρων τῶν ἐν Κρήτῃ.
5	24	Πε. Παραμονὴ τῆς Χριστοῦ Γενν. καὶ Εὐγενίας Ὁσιομάρτυρ.
6	25	✠ Πα. Ἡ κατὰ Σάρκα Γέννησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀργία.
7	26	✠ Σα. Ἡ Σύναξις τῆς Θεοτόκου· καὶ Εὐθυμίου Ἱερομάρτ.
8	27	✠ Κυ. Στεφάνου τοῦ Πρωτομ. καὶ Θεοδώρου τοῦ Ὁμολογ.
9	28	✠ Δε Ἰωσὴφ τοῦ Μνήστ. καὶ τῶν Δισμυρίων Μαρτύρων.
10	29	Τρ. Τῶν ἐν Βηθλεὲμ ἀναιρεθέντων 14 χιλιάδων Νηπίων·
11	30	Τε. Ἀνυσίας τῆς Ὁσιομάρτυρος
12	31	Πε. Μελάνης τῆς Ὁσίας.

Τελευταῖον τέταρτον	1/13	ὥρ.	10 λ 1 μ. μ.
Νέα Σελήνη	9/21	»	7 λ. 3 π. μ.
Πρῶτον τέταρτον	15/27	»	10 λ. 38 μ. μ.
Πανσέληνος	22/ 3	»	9 λ. 6 π. μ.
Τελευταῖον τέταρτον	30/11	»	2 λ. 14 μ. μ.

Περὶ τῆς Μωαμεθανικῆς χρονολογίας (1).

Αὕτη καλεῖται *Ἐγείρα*, ἐκ τῆς Ἀραβικῆς λέξεως *Χιδζρὲτ*, ἥτις σημαίνει *ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τῶν φιλτάτων*, καὶ ἀρχομένη ἀπὸ τῆς 16 Ἰουλίου τοῦ 622 Μ. Χ. ἡμέρας Παρασκευῆς, καθ' ἣν ὁ Μωάμεθ ἔφυγεν ἐκ τῆς Μέκκας εἰς τὴν Μεδινάν, ἐστὶ νεωτέρα τῆς χριστιανικῆς κατὰ 621 ἔτη Ἰουλιακὰ, 6 μῆνας καὶ 15 ἡμέρας, ἢ κατ' ἀκριβῆ ὑπολογισμὸν, κατὰ 227,016 ἡμέρας. Τὰ ἔτη αὐτῆς, ὄντα καθαρὰ Σεληνιακὰ, σύγκεινται τὰ μὲν κοινὰ ἐκ 354 ἡμερῶν, τὰ δὲ ἐμβόλιμα ἐκ 355, καὶ διαιροῦνται εἰς 12 μῆνας, Μουχαρρὲμ, Σεφὲρ, Ῥεβιοὺλ-ἐβὲλ, Ῥεβιοὺλ-ἀχὴρ, Δζεμάζιλ-ἐβὲλ, Δζεμάζιλ-ἀχὴρ, Ῥεδζὲπ, Σαμπὰν, Ῥαμαζὰν, Σεβὰλ Ζιλκαδὲ καὶ Ζιλχιτζὲ, ὧν οἱ μὲν κατέχοντες περιττὴν θέσιν σύγκεινται ἐκ 30 ἡμερῶν, οἱ δὲ ἀρτίαν ἐξ 29, ἐκτὸς τοῦ τελευταίου, ὅστις κατὰ τὰ ἐμβόλιμα ἔτη σύγκειται ἐκ 30 ἡμερῶν. Ἵνα δὲ ὁρισθῇ, ποῖα τῶν ἐτῶν εἰσὶν ἐμβόλιμα καὶ ποῖα κοινὰ, σχηματίζεται περίοδος ἐκ 30 ἐτῶν, ὧν τὰ 19 εἰσὶ κοινὰ, καὶ τὰ ἕνδεκα, ἤτοι τὸ 2ον, 5ον, 7ον, 10ον, 13ον, 16ον, 18ον, 21ον, 24ον, 26ον καὶ 29ον εἰσὶν ἐμβόλιμα· ὥστε ἅπασα ἡ τριακονταετὴς περίοδος σύγκειται ἐκ 10,631 ἡμερῶν. Ὄντος δὲ τοῦ Μωαμεθανικοῦ ἔτους μικροτέρου τοῦ Ἰουλιακοῦ κατὰ 11 περίπου ἡμέρας, 32 ἔτη Ἰουλιακὰ ἰσοδυναμοῦσι σχεδὸν 33 ἔτεσιν Ἐγείρας.

Τῶν ἀνωτέρω γνωστῶν ὄντων, εὐκόλως ἐννοοῦνται οἱ ἑπόμενοι τέσσαρες κανόνες.

Α', — Ἔτος Ἐγείρας τρέπεται εἰς ἔτος χριστιανικὸν, ἐὰν ἀπὸ αὐτοῦ ἀφαιρεθῇ τὸ 33ον αὐτοῦ (μὴ λογιζομένου τοῦ κλασματικοῦ μέρους), καὶ εἰς τὸ ὑπόλοιπον προστεθῶσιν 622.

Β'.—Ἔτος χριστιανικὸν τρέπεται εἰς ἔτος Ἐγείρας, ἐὰν ἀπὸ αὐτοῦ ἀφαιρεθῶσιν 622, καὶ εἰς τὸ ὑπόλοιπον προστεθῇ

(1) Ἐκ τοῦ Χρόνου τοῦ 1863.

τὸ 32ον αὐτοῦ τούτου τοῦ ὑπολοίπου, μὴ λογιζομένου καὶ ἐνταῦθα τοῦ κλασματικοῦ μέρους.

Γ'.—Δεδομένη ἡμερομηνία δεδομένου ἔτους Ἐγείρας τρέπεται ἀκριβῶς εἰς ἡμερομηνίας ἔτους χριστιανικοῦ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Ἀφαιρουμένης μιᾶς μονάδος ἀπὸ τοῦ ἔτους τῆς Ἐγείρας, τὸ μένον διαιρεῖται διὰ τοῦ 30, καὶ τὸ μὲν πηλίκον, ὅπερ δεικνύει τὰς παρελθούσας τριακονταετεῖς περιόδους, πολλαπλασιάζεται ἐπὶ 10,631, τὸ δὲ κατάλοιπον, ὅπερ δεικνύει τὰ παρελθόντα ἔτη τῆς τρεχούσης περιόδου, πολλαπλασιάζεται ἐπὶ 354· εἰς τὸ ἄθροισμα τῶν δύο τούτων γινομένων προστίθενται πρῶτον μονάδες τόσαι, ὅσα ὑπῆρξαν ἔτη ἐμβόλιμα κατὰ τὴν τρέχουσαν τριακονταετῆ περίοδον, δεύτερον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἔτους μέχρι τῆς δεδομένης ἡμερομηνίας, καὶ τρίτον ὁ ἀριθμὸς 227,016. Τὸ ἄθροισμα, ὅπερ δεικνύει τὰς ἡμέρας τὰς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας μέχρι τῆς δεδομένης, διαιρεῖται διὰ τοῦ 1461, καὶ τὸ κατάλοιπον τῆς διαιρέσεως ταύτης διὰ τοῦ 365. Εἰς τὸ τετραπλάσιον τοῦ πρώτου πηλίκου προστίθεται τὸ δεύτερον πηλίκον ηὐξημένον κατὰ μονάδα, καὶ τὸ ἄθροισμα δεικνύει τὸ ζητούμενον ἔτος τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς· τὸ ἐκ τῆς δευτέρας δὲ διαιρέσεως κατάλοιπον δεικνύει τὰς ἡμέρας τὰς ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰανουαρίου μέχρι τῆς ζητουμένης ἡμερομηνίας.

Δ'.—Δεδομένη ἡμερομηνία δεδομένου ἔτους χριστιανικοῦ τρέπεται ἀκριβῶς εἰς ἡμερομηνίαν ἔτους Ἐγείρας κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Ἀφαιρουμένης μιᾶς μονάδος ἀπὸ τοῦ χριστιανικοῦ ἔτους, εἰς τὸ τριακοσιοεξηκονταπενταπλάσιον τοῦ μένοντος προστίθεται τὸ τέταρτον αὐτοῦ καὶ αἱ ἡμέραι ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰανουαρίου μέχρι τῆς δεδομένης ἡμερομηνίας, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀθροίσματος ἀφαιρεῖται ὁ ἀριθμὸς 227,016. Τὸ ὑπόλοιπον, ὅπερ δεικνύει τὰς ἡμέρας τὰς ἀπο τῆς ἀρχῆς τῆς Ἐγείρας μέχρι τῆς δεδομένης, διαιρεῖται διὰ τοῦ 10,611, καὶ τὸ ἐκ τῆς διαιρέσεως ταύτης κατάλοιπον διὰ τοῦ 354. Εἰς τὸ τριακονταπλάσιον τοῦ πρώτου πηλίκου, δεικνύοντος τὰς παρελθούσας περιόδους, προστίθεται τὸ δεύτερον πηλίκον ηὐξημένον κατὰ μονάδα, καὶ τὸ ἄθροισμα δεικνύει τὸ ζητούμενον ἔτος τῆς Ἐγείρας· τὸ ἐκ τῆς δευτέρας δὲ διαιρέσεως κατάλοι-

πον, ἠλαττωμένον κατὰ τόσας μονάδας, ὅσα ἐμβόλιμα ἔτη ὑπῆρξαν ἐντὸς τῆς τρεχούσης τριακονταετοῦς περιόδου, δεικνύει τὰς ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ Μουχαρρὲμ μέχρι τῆς ζητουμένης ἡμερομηνίας.

Τοὺς κανόνας τούτους ἀκολουθῶν τις δύναται, ὅταν ἡ ἀνάγκη καλέσῃ, νὰ συμπαραβάλῃ τὰς δύο χρονολογίας. Πρὸς εὐκολίαν δὲ σημειοῦμεν ἐνταῦθα τὰς ἡμερομηνίας, καθ' ἃς συμπίπτουσιν αἱ ἀρχαὶ δεκαπέντε ἑκατονταετηρίδων τῆς Ἐγείρας.

Ἀρχὴ τοῦ 1 ἔτ. Ἐγείρας	=	16 Ἰουλ.	622	Μ.Χ.	Παρασκ.
» 101 »	=	24 Ἰουλ	719	»	Δευτέρα.
» 201 »	=	30 Ἰουλ.	816	»	Τετάρτη.
» 301 »	=	7 Αὐγ.	913	»	Σάββατ.
» 401 »	=	15 Αὐγ.	1010	»	Τρίτη.
» 501 »	=	22 Αὐγ.	1107	»	Πέμπτη.
» 601 »	=	29 Αὐγ.	1204	»	Κυριακ.
» 701 »	=	6 Σεπτ.	1301	»	Τετάρτη.
» 801 »	=	13 Σεπτ.	1398	»	Παρασκ.
» 901 »	=	21 Σεπτ.	1495	»	Δευτέρα.
» 1001 »	=	28 Σεπτ	1592	»	Πέμπτη.
» 1101 »	=	5 Ὀκτ.	1689	»	Σάββατ.
» 1201 »	=	13 Ὀκτ.	1786	»	Τρίτη.
» 1301 »	=	21 Ὀκτ.	1883	»	Παρασκ.
» 1401 »	=	28 Ὀκτ.	1980	»	Δευτέρα.

Εἴτε ἐκ τῶν κανόνων ὁδηγούμενός τις, εἴτε ὑπὸ τοῦ πίνακος βοηθούμενος, εὐκόλως ὁρίζει τὰς ἡμερομηνίας. Οὕτω π. χ. τὸ 1453 μ. Χ. ἔτος τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ἐγείρας ἔτος ἦν τὸ 857, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς 12 Ἰανουαρίου, ἡ δὲ 29 Μαΐου, ἡμέρα τῆς ἁλώσεως, συνέπεσε τῇ 20 τοῦ Δζεμάζιλ-ἐβέλ.

Πρὸς πλείονα δὲ εὐκολίαν διὰ τὴν τρέχουσαν ἑκατονταετηρίδα σημειοῦμεν τὰς ἀρχὰς ἑκάστης δεκαετηρίδος.

Ἀρχὴ τοῦ 1801	Μ.Χ.	= 27 Σαμπὰν	1215	Ἐγείρ.	
» 1811	»	= 17 Ζιλχιτζὲ	1225	»	
» 1821	»	= 8 Ρεμπιοὺλ-ἀχὴρ	1236	»	
» 1831	»	= 29 Ῥεδζὲπ	1246	»	

» 1841	»	= 20 Ζιλκαδὲ	1256	»	
» 1851	»	= 10 Ῥεμπιοὺλ ἐβέλ	1267	»	
» 1861	»	= 1 Ῥεδζὲπ	1277	»	
» 1871	»	= 20 Σεβὰλ	1287	»	
» 1881	»	= 11 Σεφὲρ	1298	»	
» 1891	»	= 2 Δζεμάζιλ-ἀχὴρ	1308	»	

Τελευταῖον παρατηροῦμεν, ὅτι οἱ ὑπολογισμοὶ ἐγένοντο κατὰ τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον. Προκειμένου δὲ περὶ τοῦ Γρηγοριανοῦ, ὀφείλει τις κατὰ τὰς περιστάσεις νὰ προσθέσῃ ἢ νὰ ἀφαιρέσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν, καθ' ὃν διαφέρουσι τὰ δύο ταῦτα ἡμερολόγια.

Οἱ δώδεκα μωαμεθανικοὶ μῆνες. (1)

Α'. *Μουχαρρέμ.* Ὁ μὲν οὗτος, πρῶτος τοῦ μωαμεθανικοῦ ἡμερολογίου, σύγκειται ἐκ τριάκοντα ἡμερῶν· ἐθεωρεῖτο δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἄραψιν ἱερός, ὡς καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα δηλοῖ, καὶ κατ' αὐτὸν ἀπηγορεύετο πᾶσα πολεμικὴ παρασκευὴ ἢ ἐκστρατεία. Συνήθως καλεῖται καὶ *ἀσουρᾶ*, ἤτοι μὴν τοῦ πένθους, ἕνεκα τοῦ γενικοῦ πένθους, ὅπερ οἱ Μωαμεθανοὶ φυλάττουσι κατὰ τὴν δεκάτην τοῦ μηνὸς τούτου (*γέβμιλ-ἀσὲρ*), εἰς ἀνάμνησιν τοῦ θανάτου τοῦ Χουτεὶν, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ, φονευθέντος μετὰ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ ὑπό τινος στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος τοῦ Γεζίτ, κατὰ τὸ 61ον ἔτος τῆς Ἐγείρας ἐν τῇ πεδιάδι Κερβελλᾷ, παρὰ τὰ σύνορα τῆς Περσίας.

Β'. *Σαφέρ*, ἤτοι μὴν τῆς ἐρημίας, ὡς ἐκ τῆς εἰς πόλεμον ἀποδημίας τῶν φυλῶν, συγκείμενος ἐξ 29 ἡμερῶν. Καλεῖται δὲ οὕτω, διότι καθ' ὃν χρόνον εἶχε συσταθῇ τὸ ἀραβικὸν ἡμερολόγιον, οἱ κατοικοῦντες τὴν Μέκκαν Ἄραβες συνείθιζον κα-

(1) Ἐκ τοῦ Χρόνου τοῦ 1867.

τὰ τὸν μῆνα τοῦτον, ἐγκαταλείποντες τὴν πόλιν, νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὰς ἐξοχὰς τῆς παρακειμένης πόλεως Ταΐφ.

Γ'. *Ρεβιοὺλ-ἐββὲλ*, ἤτοι πρῶτος μὴν τῆς ἀνοίξεως, συγκείμενος ἐκ 30 ἡμερῶν. Οἱ νῦν Ἄραβες καὶ ἰδίως οἱ Μαγριπῖνοι ἀποκαλοῦσιν αὐτὸν *Μεβ.λοὺτ*, ἤτοι μῆνα τῶν γενεθλίων, ἕνεκα τῆς ἐπετείου ἑορτῆς τῆς γεννήσεως τοῦ Μωάμεθ, ἥτις ἑορτάζεται τὴν νύκτα τῆς 13 πρὸς τὴν 14 τοῦ μηνὸς καὶ καλεῖται *λὶ-ε.λ-λέϊ.λετ-οὔ.λ-μουπαρεκὲ*, ἤτοι ἑορτὴ τῆς εὐλογημένης νυκτός.

Δ'. *Ῥεβίου.λ σανὶ* καὶ ῥεβίουλ-ἀχήρ, ἤτοι δεύτερος μὴν τῆς ἀνοίξεως· καλεῖται δ' ἐτίσης καὶ Σαὶ ἐλ-μεβλοὺτ, ὡς ἐρχόμενος μετὰ τὸν μῆνα τῆς γεννήσεως τοῦ προφήτου· σύγκειται δὲ ἐξ 29 ἡμερῶν. Οἱ δύο οὗτοι ῥεβὶ, ἁ καὶ β', ὠνομάσθησαν οὕτως ἐξ ὁμοιώσεως πρὸς τὴν ἄνοιξιν (ἀραβιστὶ ῥεβὶ) καθότι κατὰ τοὺς δύο τούτους μῆνας ἐνέμοντο τὰ ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ προηγουμένου μηνὸς λάφυρα καὶ διετέλουν οὕτως ἐν εὐπορίᾳ ὡς ἐν καιρῷ τῆς συγκομιδῆς τοῦ καρποῦ.

Ε'. *Τζεμάζη.λ ἐββὲλ* ἤτοι πρῶτος μὴν ἀκινησίας, συγκείμενος ἐκ 30 ἡμερῶν.

Ϛ'. *Τζεμάζη.λ-σανὶ ἢ Τζεμάζη.λ-ἀχὴρ*, ἤτοι δεύτερος μὴν ἀκινησίας, ἐξ 29 ἡμερῶν συγκείμενος. Ὠνομάσθησαν οὕτως οἱ δύο οὗτοι μῆνες, διότι κατ' αὐτοὺς ὡς ἐκ τῆς συγκομιδῆς τῶν καρπῶν ἢ τῶν λαφύρων τῶν προηγουμένων μηνῶν, αἱ φυλαὶ ἔμενον ἄεργοι ἐν ταῖς ἑστίαις αὐτῶν, ὡς ἐὰν ἦσαν ἄψυχα ἢ ἀκίνητα ὄντα (Τζεμαδάτ).

Ζ'. *Ῥετζὲπ*. ἤτοι σεβαστὸς, ἢ κατ' ἄλλην ἐτυμολογίαν *μέσος*, ὡς ἀποτελῶν τὸ μέσον τοῦ ἔτους, συγκείμενος ἐκ 30 ἡμερῶν. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἄραψιν ἦν καθιερωμένος εἰς τὴν ἐξάσκησιν θρησκευτικῶν καθηκόντων. Κατ' αὐτὸν δ' ἐπίσης ἐνησχολοῦντο καὶ εἰς πολεμικὰ ἔργα, διὸ καὶ ἀπεκάλουν τὸν μῆνα τοῦτον *ἐ.λ ἀσὰμ*, ἤτοι κωφὸν· διότι ἕνεκα τῆς κλαγγῆς τῶν ὅπλων δὲν ἠδύναντο ν' ἀκούωσιν.

Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 4 πρὸς τὰς 5 τοῦ μηνὸς τούτου, ἥτις καλεῖται *λέϊ.λετ-οὔρ ῥαγαΐπ*. ἤτοι νὺξ τῶν ἐπιθυμιῶν, ἑορτάζεται ἡ ἀνάμνησις τῆς συλλήψεως τοῦ Μωάμεθ. Κατὰ δὲ τὴν νύκτα τῆς 27 πρὸς τὰς 28, ἑορτάζεται καὶ ἡ ἀνάμνησις τοῦ *μιρὰτζ*, ἤτοι τῆς ἀναλήψεως τοῦ προφήτου. Οἱ Μωαμεθανοὶ δο-

ξάζουσιν ὅτι ὁ προφήτης αὐτῶν, ἔχων ἐντὸς ὀχήματος τεράστιόν τι ζῶον καλούμενον *Βοράκ*, μετέβη ἐν μιᾷ νυκτὶ ἐκ τῆς Μέκκας εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐξ αὐτῆς εἰς τὸν οὐρανόν.

Η'. *Σααπὰν*, ἤτοι μὴν τῆς διασπορᾶς, διότι κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον πολλαὶ ἐκ τῶν φυλῶν διεσπείροντο εἰς διάφορα μέρη. Ὁ μὲν οὗτος σύγκειται ἐξ 29 ἡμερῶν.

Θ'. *Ῥαμαζὰν*, ἤτοι μὴν τοῦ καύσωνος, συγκείμενος ἐκ 30 ἡμερῶν. Μετὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας, ὁ μὲν οὗτος καθιερώθη εἰς αὐστηρὰν νηστείαν καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ διάστημα ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου.

Ἡ νὺξ τῆς 26 πρὸς τὰς 27 τοῦ μηνὸς τούτου καλεῖται λέϊλετ-οὐλ-κὰδρ (κοινότερον καδὴρ γκετζεσὶ), ἤτοι νὺξ τῆς εὐδαιμονίας· κατ' αὐτὴν δὲ τελεῖται ἡ ἀνάμνησις τῆς πρώτης ἀποκαλύψεως, καθ' ἣν ὁ Μωάμεθ ἔλαβεν ἐξ οὐρανοῦ τὸ προφητικὸν χάρισμά του.

Ι'. *Σεββὰλ*, ἤτοι μὴν τῆς συζεύξεως, συγκείμενος ἐξ 29 ἡμερῶν. Ἐκαλεῖτο δὲ οὕτω, διότι κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ ἐγίνετο ἡ σύζευξις τῶν καμήλων.

Κατὰ τὸν πρώτην τοῦ μηνὸς τούτου τελεῖται ἡ ἑορτὴ τοῦ *φητὴρ*, ἢ κοινότερον *ἰφτὰρ*, τουτέστι τῆς λύσεως τῆς νηστείας τοῦ Ῥαμαζάν. Ἑορτάζεται δὲ, ὡς γνωστὸν, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὑπὸ τὸ σύνηθες ὄνομα *Βαϊράμ*.

ΙΑ'. *Ζιλκαδὲ*, ἤτοι μὴν τῆς ἀναπαύσεως, συγκείμενος ἐκ 30 ἡμερῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μηνὸς τούτου οἱ Ἄραβες ἀνεπαύοντο ἐνίοτε ἐκ τῶν πολεμικῶν κόπων καὶ ἐνησχολοῦντο εἰς τὸ ἐμπόριον.

ΙΒ'. *Ζιλχιτζὲ*, ἤτοι μὴν τῆς προσκυνήσεως, συγκείμενος ἐξ 29 ἡμερῶν ἐν τοῖς κοινοῖς ἔτεσι καὶ ἐκ 30 ἐν τοῖς ἐμβολίμοις.

Ὁ μὲν οὗτος εἶναι καθιερωμένος εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ Κιαμπὲ, ὅπου πᾶς Μουσουλμάνος ὀφείλει ἅπαξ τοὐλάχιστον τῆς ζωῆς αὐτοῦ νὰ μεταβῇ εἰς ἐπίσκεψιν καὶ προσκύνησιν τῶν ἱερῶν τόπων.

Κατὰ τὴν 10 τοῦ μηνὸς τελεῖται ἡ ἑορτὴ τῆς θυσίας (κουρπὰν βαϊράμ) καθ' ἣν θυσιάζουσιν εἰς τὸν Θεὸν μέγαν ἀριθμὸν προβάτων, ἐν δὲ τῇ Ἀραβίᾳ καὶ καμήλων· αὕτη διαρκεῖ ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας, καὶ πανταχοῦ. ἰδίᾳ δ' ἐν Μέκκᾳ, πανηγυρίζεται μετὰ πολλῆς καὶ μεγάλης ἐπισημότητος.

Ἐκ τῆς παραγωγῆς καὶ ἐξηγήσεως τῶν δώδεκα ὀθωμανικῶν μηνῶν παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης ὅτι οἱ Ἄραβες ἔδωκαν τὰς διαφόρους ταύτας ὀνομασίας εἰς αὐτοὺς ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῶν βίου. Καὶ τῷ ὄντι, τὰ ὀνόματα ταῦτα εἰκονίζουσι πιστῶς τὴν τότε κατάστασιν τῶν ἀραβικῶν φυλῶν, αἵτινες ἔζων νομαδικῶς καὶ ἐπορίζοντο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐκ τοῦ πολέμου μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς, εἰς ὃ ἄλλως συνέτεινε καὶ αὐτὴ ἡ φύσις τῆς χώρας αὐτῶν, οὔσης ἀμμώδους καὶ ἀκάρπου.

Ἡ χρονολογία τοῦ Πάσχα.

Κατὰ διάταξιν τῆς ἐν Νικαίᾳ ἁ. οἰκουμενικῆς συνόδου, τὸ χριστιανικὸν Πάσχα δέον νὰ ἑορτάζηται κατὰ τὴν Κυριακὴν τὴν ἑπομένην τῆς ἡμέρας τῆς πανσελήνου, ἥτις ἢ συμπίπτει μετὰ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας ἢ ἕπεται αὐτῆς πρώτη, ἵνα ἡ χριστιανικὴ ἑορτὴ ἕπεται πάντοτε τῆς ἰουδαϊκῆς· ἀλλ' ἑκατέρα τῶν ἐκκλησιῶν συμμορροῦται πρὸς τὴν διάταξιν ταύτην, καθ' ὃν τρόπον λογίζεται τὴν μηνολογίαν τῆς ἰσημερίας καὶ τὴν μηνολογίαν τῆς πανσελήνου.

Καὶ ἡ μὲν Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἐκλαμβάνει ὅτι ἡ μηνολογία 21 Μαρτίου συμπίπτει πάντοτε μετὰ τῆς πραγματικῆς ἰσημερίας, ὑστερεῖ ἑπομένως αὐτῆς πρὸς τὸ παρὸν κατὰ 13 ἡμέρας· παραδεχομένη δὲ πρὸς εὕρεσιν τῶν μηνολογίων τῶν πανσελήνων τὸν καλούμενον μετώνειον κύκλον ὡς τέλειον, καθ' ὃν μετὰ τὴν λῆξιν τῶν 19 ἐτῶν ἐπανέρχονται ὅθεν αἱ αὐταὶ ἡλικίαι τῆς Σελήνης εἰς τὰς αὐτὰς μηνολογίας, ὑστερεῖ πρὸς τὸ παρὸν τῶν μέσων ἀστρονομικῶν πανσελήνων κατὰ 5 ἡμέρας.

Ἡ δὲ Δυτικὴ ἐπενεγκοῦσα διορθώσεις ἐπὶ τοῦ τρόπου τοῦ ὑπολογίζειν ταῦτα, παραδέχεται ὅτι κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἡ μηνολογία 9 Μαρτίου συμπίπτει μετὰ τῆς ἰσημερίας καὶ ὑστερεῖ τῆς πραγματικῆς κατὰ 4 ἡμέραν· τὰς δὲ πανσελήνους ἐκλαμβάνει συμβαινούσας 4 ἡμέρας πρὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὑστερεῖ πρὸς τὸ παρὸν τῶν μέσων ἀστρονομικῶν ἐπίσης κατὰ 4 ἡμέραν.

Κατὰ ταῦτα ἡ πασχάλιος πανσέληνος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας δυνατὸν νὰ συμπέσῃ ἀπὸ τῆς 21 Μαρτίου μέχρι τῆς 18 Ἀπριλίου συμπεριλαμβανομένων· καὶ ἐὰν 21 Μαρτίου τύχῃ Σάββατον καὶ ἡμέρα πανσελήνου, ἑορτάζεται τὸ Πάσχα τὴν 22 Μαρτίου (4κις ἐπὶ 532 ἐτῶν, οἷον κατὰ τὸ 1915)· ἐὰν ὅμως ἡ 20 Μαρτίου ἐκληφθῇ ἡμέρα πανσελήνου, ἡ πρώτη ἐαρινὴ πανσέληνος συμπίπτει μετὰ τῆς 18ης Ἀπριλίου, καὶ ἐὰν αὕτη τύχῃ Κυριακὴ, τὸ Πάσχα ἑορτάζεται τὴν 25 Ἀπριλίου (4κις ἐπὶ 532 ἐτῶν, οἷον κατὰ τὸ 1983)· ὥστε ὑπάρχουσι 35 διάφορα πασχάλια. Ὁμοίως 35 τοιαῦτα ὑπάρχουσι καὶ διὰ τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν, ἀπὸ τῆς 10 Μαρτίου μέχρι τῆς 13 Ἀπριλίου συμπεριλαμβανομένων κατὰ τοῦτον τὸν αἰῶνα.

Δυνατὸν δὲ νὰ ὑπάρξωσι 4 συνδυασμοὶ τῶν μηνολογιῶν τῶν δύο ἑορτῶν, οἱ ἑξῆς;

Α'. *Αἱ δύο Ἐκκλησίαι συνεορτάζουσιν.* ὅταν ἡ ἑλλ. πανσέληνος ὑποτίθεται συμβαίνουσα τὸ πολὺ 20 ἡμέρας μετὰ τὴν 21 Μαρτίου καθ' ἡμέραν καλουμένην Πέμπτην, Παρασκευὴν ἢ Σάββατον· διότι τότε ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἐκλαμβάνει τὴν πανσέληνον συμβαίνουσαν τὸ πολὺ 16 ἡμέρας μετὰ τὴν 21, ἢ τὸ πολὺ 28 ἡμέρας μετὰ τὴν 9 Μαρτίου· ἐπειδὴ δὲ 18 ἡμέραι δὲν ἀποτελοῦσιν εἰσέτι τὸν Ἐκκλ. συνοδικὸν μῆνα, μεταξὺ τῶν δύο ἰσημεριῶν δὲν συμπίπτει ἑτέρα πανσέληνος· ὥςε ἡ πασχάλιος πανσέληνός ἐστι κοινή· ἀλλ' ἡ ἡμέρα τῆς Δυτικῆς πανσελήνου προηγουμένη κατὰ τέσσαρας καλεῖται Κυριακὴ, Δευτέρα ἢ Τρίτη· ὥστε ἡ πανσέληνος ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν ἑβδομάδα καὶ αἱ Ἐκκλησίαι συνεορτάζουσι τὴν ἀκόλουθον Κυριακήν. Τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἔτος 1882, καθ' ὃ ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας πανσέληνος συμβαίνει τὴν 25 Μαρτίου Πέμπτην, ἡ δὲ τῆς Δυτικῆς τὴν 21 Μαρτίου Κυριακὴν, καὶ αἱ Ἐκκλησίαι συνεορτάζουσι τὴν 28 Μαρτίου· ὁμοίως κατὰ τὸ ἔτος 1885 ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας πανσέληνος συμβαίνει τὴν 22 Μαρτίου Παρασκευὴν, ἡ δὲ τῆς Δυτικῆς τὴν 18ην

Μαρτίου Δευτέραν, καὶ αἱ Ἐκκλησίαι συνεορτάζουσι τὴν 24 Μαρτίου· ὁμοίως κατὰ τὸ 1886, ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας πανσέληνος συμβαίνει τὴν 10 Ἀπριλίου Πέμπτην, ἡ δὲ τῆς Δυτικῆς τὴν 6 Ἀπριλίου Κυριακὴν, καὶ ἡ κοινὴ ἑορτὴ τὴν 13 Ἀπριλίου. Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1886 ἡ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἑορτὴ συμπίπτει μετὰ τοῦ ἐσχάτου αὐτῆς ὁρίου 13)25 Ἀπριλίου, καὶ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος θέλει ποιήσει ἐπὶ τούτου θόρυβον.

Β'. *Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἑορτάζει 7 ἡμέρας μετὰ τὴν Δυτικὴν*, ὅταν ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας πανσέληνος λογίζηται τὸ πολὺ 20 ἡμέρας μετὰ τὴν 21 Μαρτίου καθ' ἡμέραν καλουμένην Κυριακὴν, Δευτέραν, Τρίτην, ἢ Τετάρτην· διότι, ὡς κατὰ τὴν προηγουμένην περίπτωσιν, ἡ πανσέληνός ἐστι κοινὴ, ἀλλ' ἡ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας συμπίπτει μετὰ τῆς Τετάρτης, Πέμπτης, Παρασκευῆς ἢ Σαββάτου τῆς προηγουμένης ἑβδομάδος· τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἔτος 1881, καθ' ὃ ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας πανσέληνος συμπίπτει μετὰ τῆς 5 Ἀπριλίου Κυριακῆς, ἡ δὲ τῆς Δυτικῆς μετὰ τῆς 1ης Ἀπριλίου Τετάρτης, ὥστε οἱ μὲν Δυτικοὶ ἑορτάζουσι τὴν 5 Ἀπριλίου, οἱ δὲ Ἀνατολικοὶ τὴν 12 Ἀπριλίου· ὁμοίως κατὰ τὸ ἔτος 1884 οἱ Ἀνατολικοὶ ἐκλαμβάνουσι τὴν πανσέληνον συμπίπτουσαν μετὰ τῆς 2 Ἀπριλ Δευτέρας καὶ ἑορτάζουσι τὴν 8 Ἀπριλίου, οἱ δὲ Δυτικοὶ ἐκλαμβάνουσι τὴν πανσέληνον συμπίπτουσαν μετὰ τῆς 29 Μαρτίου, Πέμπτης καί ἑορτάζουσι τὴν 1 Ἀπριλίου.

Γ'. *Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἑορτάζει 28 ἡμέρας μετὰ τὴν Δυτικὴν*, ὅταν λογίζηται τὴν πανσέληνον αὐτῆς συμβαίνουσαν τοὐλάχιστον 22 ἡμέρας μετὰ τὴν 21 Μαρτίου κατὰ Σάββατον· διότι τότε οἱ Δυτικοὶ ὑπολαμβάνοντες τὴν πανσέληνον ταύτην συμβαίνουσκν τοὐλάχιστον 18 ἡμέρας μετὰ τὴν 21ην, ἢ 30 ἡμέρας μετὰ τὴν 9 Μαρτίου, θεωροῦσιν αὐτὴν ὡς δευτέραν μετὰ τὴν ἰσημερίαν πανσέληνον, καὶ ὡς πρώτην τὴν κατ' αὐτοὺς 34 ἡμέρας πρὸ τῆς Ἀνατολικῆς συμβᾶσαν κατὰ Κυριακήν· ὥστε ἐνῷ οἱ Ἀνατολικοὶ ἑορτάζουσι τὴν ἐπαύριον τῆς πανσελήνου αὐτῶν, οἱ Δυτικοὶ ἑορτάζουσιν 7 ἡμέρας μετὰ τὴν πανσέληνον αὐτῶν, καὶ ἡ διαφορὰ τῶν ἡμερῶν τῶν ἑορτῶν καταντᾷ εἰς 34+1—7=28 ἡμέρας. Τοιοῦτον ἔτος ἀπὸ τοῦ

νῦν ἔσεται πρῶτον τὸ 1899, καθ' ὃ ἡ τῆς Ἀνατολικῆς πανσέληνος συμβαίνει τὴν 17 Ἀπριλίου Σάββατον καὶ ἡ ἑορτὴ τὴν 18 Ἀπριλίου, ἡ δὲ Δυτικὴ πανσέληνος τὴν 14 Μαρτίου Κυριακὴν, καὶ ἡ ἑορτὴ μετὰ 7 ἡμέρας τὴν 21 Μαρτίου.

Δ'. *Ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἑορτάζει 35 ἡμέρας μετὰ τὴν Δυτικὴν* ὅταν λογίζηται μὲν τὴν πανσέληνον αὐτῆς ὡς καὶ κατὰ τὴν γ'. περίπτωσιν, ἀλλ' αὕτη συμπίπτει μεθ' ἡμέρας μὴ καλουμένης σάββατον· διότι τότε ἡ πρὸ 34 ἡμερῶν ἐκλαμβανομένη λατινικὴ πανσέληνος συμπίπτει ἐν τῇ ἑβδομάδι μεθ' ἡμέρας κατεχούσης τάξιν ὀνόματος κατὰ μονάδα μείζονα τοῦ ὀνόματος τῆς ἡμέρας τῆς ἀνατολικῆς πανσελήνου, ἑπομένως οὐχὶ μετὰ κυριακῆς· ὥστε μέχρι τῶν μετὰ τὰς πανσελήνους κυριακῶν ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία λογίζεται μίαν ἡμέραν πλέον τῆς διαφορᾶς τῶν πανσελήνων· καὶ τὸ ὅλον τῆς διαφορᾶς ἀνέρχεται εἰς 35 ἡμέρας· τοιοῦτόν ἐστι τὸ τρέχον ἔτος 1880, καθ' ὃ ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἐκλαμβάνει τὴν 17 ἀπριλίου πέμπτην ὡς ἡμέραν πανσελήνου, καὶ ἑορτάζει μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὴν 20 Ἀπριλίου· ἡ δὲ δυτικὴ ἐκλαμβάνει τὴν 14 μαρτίου παρασκευὴν ὡς ἡμέραν πανσελήνου, καὶ ἑορτάζει μετὰ 2 ἡμέρας τὴν 16 μαρτίου, ὥστε ἡ μεταξὺ τῶν πανσελήνων διαφορὰ 34 αὐξάνει εἰς 35 ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ὀνομάτων· ὁμοίως κατὰ τὸ ἔτος 1883 ἡ ἀνατολικὴ ἐκλησία ἐκλαμβάνει τὴν πανσέληνον συμπίπτουσαν μετὰ τῆς 13 ἀπριλίου τετάρτης, καὶ ἑορτάζει τὴν 17 ἀπριλίου, ἡ δὲ δυτικὴ ἐκλαμβάνει τὴν πανσέληνον συμπίπτουσιν τὴν 10 μαρτίου καλουμένην πάμπτην, καὶ ἑορτάζει τὴν 13 μαρτίου.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῶν 19 ἐτῶν τοῦ μετωνείου κύκλου πεντάκις μόνον, κατὰ τὸ 2ον, 7ον, 10ον, 13ον καὶ 18ον ἔτος, ἐκλαμβάνει ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία τὴν πανσέληνον συμβαίνουσαν τοὐλάχιστον 22 ἡμέρας μετὰ τὴν 21ην μαρτίου, αἱ μηνολογίαι τῶν δύω ἑορτῶν ἀπέχουσι κατὰ τάς μείζονας διαφορὰς 28 ἢ 35 ἡμερῶν πεντάκις μόνον ἐπὶ ἐτῶν 19. Τοιαῦτα ἔτη περιλαμβάνει ὁ 19ος αἰὼν 26, ἀλλ' ἐν πέντε μόνον ἐν αὐτοῖς ἀπαντᾷ ἡ διαφορὰ 28, διότι αὕτη ὑποτίθησι καὶ τὴν σπανίαν σύμπτωσιν τοῦ ὀνόματος σαββάτου μετὰ τῆς ἡμέρας τῆς πανσελήνου· τὰ ἔτη ταῦτά εἰσι τὰ 1807, 1831, 1872, 1875 καὶ 1899.

Ἀλλὰ καὶ ἡ πιθανότης τῶν ἐλασσόνων διαφορῶν 0 καὶ 7 ἡμερῶν ἐστιν ἄνισος, διότι ἡ πρώτη ἀντιστοιχεῖ εἰς 3 ὀνόματα, ἡ δὲ δευτέρα εἰς 4 ἐκ τῶν ἑπτά· καὶ πράγματι ἐν διαστήματι δύο 19ετηρίδων (1863—1900) ἀπαντᾷ ἡ διαφορὰ 0 δωδεκάκις, ἡ δὲ διαφορὰ 7 δεκαεξάκις.

Σημείωσις. Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἀρέσκονται εἰς τοὺς νεωτερισμούς, θεωροῦμεν ἀναγκαῖον νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἡ δυτικὴ μεταρρύθμισις, καίπερ μᾶλλον προσεγγίζουσα εἰς τὰ οὐράνια φαινόμενα, ἐστὶν ἀνακριβής, διότι μάλιστα περὶ τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἡ ἀκρίβειά ἐστι φύσει ἀδύνατος· ὥστε ἡ δυτικὴ ἐκκλησία εἰσήγαγεν, οὕτως εἰπεῖν, δωρεὰν τὸν περίπλοκον γρηγοριανὸν νεωτερισμὸν ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ χρονολογικοῦ ἰουλιανοῦ συστήματος τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας· περιέπεσε δὲ τοῦτο πράξασα εἰς φανερὰν παράβασιν τῆς συνοδικῆς διατάξεως, διότι κατὰ τὸ σύστημα αὐτῆς πρὸς τὸ παρὸν μὲν ἀναγκάζεται ἄλλοτε νὰ συνεορτάζῃ μετὰ τῶν ἰουδαίων (1805 1825, 1903, 1927, 1981), καὶ ἄλλοτε νὰ ἑορτάζῃ πρὸ αὐτῶν (1856, 1864, 1772, 1875, 1883, ὅτε οἱ ἑβραῖοι ἑορτάζουσι τὴν 10ην ἀπριλίου, 1891, 1894, 1902), ἐν τῷ μέλλοντι δὲ θέλει ἀναγκασθῆ νὰ ἑορτάζῃ πάντοτε πρὸ τῶν ἰουδαίων. Ἐνῷ ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία κατὰ τὸ παρὸν ὑποπίπτει εἰς τὸ σφάλμα ὅτι ἑορτάζει ἕνα μῆνα ἀργότερον τῶν ἑβραίων, ὡς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο· ἀλλ' ἡ ἀνωμαλία αὕτη δύναται νὰ διορθωθῇ διά τινος συνοδικῆς διατάξεως, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ οὐδόλως ἀνάγκη νεωτερισμοῦ περὶ τὸ ἡμερολόγιον.

Α. ΣΠΑΘΑΡΗΣ.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ.

ΠΙΝΑΞ

τῶν δαπάναις τῆς Κυβερνήσεως διατηρουμένων ἐκπαιδευτηρίων.

(ἔτος σχολικὸν 1879—1880).

Ἐθν. Πανεπιστήμιον		
Καθηγηταὶ 60.	Φοιτηταὶ 1995	
Γυμνάσια	καθηγηταί	Μαθηταί
1 Ἀθηνῶν ά.	10	300
2 » β'.	9	253
3 » γ'.	8	224
4 Χαλκίδος	7	158
5 Λαμίας	7	89
6 Μεσαλογγίου	7	93
7 Πατρῶν	8	310
8 Τριπόλεως	7	154
9 Σπάρτης	7	130
10 Καλαμῶν	7	213
11 Ναυπλίου	7	133
12 Κορίνθου	7	92
13 Σύρου	6	190
14 Κερκύρας	8	143
15 Κεφαλληνίας	7	94
16 Ζακύνθου	7	96

Σχολαρχεῖα	διδάσκ.	μαθηταὶ	τάξεις
1 Ἀθηνῶν ά.	5	117	3
2 » β'.	6	197	3
3 » γ'.	7	94	3
4 » δ'.	6	137	3

5	Πειραιῶς	4	159	3	40	Μεσσήνης	3	128	3
6	Μεγάρων	3	51	3	41	Κορώνης	2	26	3
7	Θηβῶν	3	132	3	42	Πύλου	2	31	3
8	Λεβαδείας	3	101	3	43	Ἐράνης	3	91	3
9	Χαλκίδος	3	200	3	44	Κυπαρσσίας	3	60	3
10	Ξηροχωρίου	3	89	3	45	Ἀνδριτσαίνης	3	61	3
11	Καρυστίας	3	89	3	46	Μελιγαλᾶ	3	116	3
12	Κύμης	3	130	3	47	Θουρίας	3	75	3
13	Σκοπέλου	3	35	3	48	Τριπόλεως ά.	4	154	3
14	Σκιάθου	1	17	1	49	» β'.	3	173	3
15	Μεσολογγίου	3	100	3	50	Λεωνιδίου	3	54	3
16	Ναυπάκτου	3	50	3	51	Ἄστρους	3	24	3
17	Ἀγρινίου	3	79	3	52	Δημητσάνης	3	65	3
18	Βονίτσης	2	10	3	53	Καρυταίνης	3	42	3
19	Λαμίας	3	150	3	54	Βυτίνης	3	64	3
20	Λιδωρικίου	2	18	2	55	Σινάνου	3	35	3
21	Ἀμφίσσης	3	125	3	56	Σπάρτης	4	287	3
22	Γαλαξειδίου	3	77	3	57	Μολάων	3	46	3
23	Ἀταλάντης	3	78	3	58	Γυθείου	3	120	3
24	Ναυπλίου	4	188	3	59	Σύρου ά.	3	183	3
25	Ἄργους	3	112	3	60	» β'.	3	137	3
26	Κορίνθου	3	130	3	61	Μυκόνου	3	44	3
27	Τρικάλλων	3	74	3	62	Κέας	4	35	3
28	Ὕδρας	3	49	3	63	Μήλου	3	32	3
29	Πόρου	3	35	3	64	Σίφνου	3	64	3
30	Σπετσῶν	3	60	3	65	Ἄνδρου	3	153	3
31	Κρανιδίου	2	47	3	66	Κορθίου	2	59	2
32	Κυθήρων	3	25	3	67	Νάξου	3	70	3
33	Πατρῶν ά.	3	167	3	68	Θήρας	3	53	3
34	» β'.	3	147	3	69	Κερκύρας	3	103	3
35	Αἰγίου	4	195	3	70	Λευκάδος	3	82	3
36	Πύργου	3	232	3	71	Παξῶν	3	21	3
37	Δίβρης	2	35	3	72	Ἀργοστολίου	3	130	3
38	Καλαβρύτων	3	49	3	73	Μακρυωτίκων	2	19	3
39	Καλαμῶν	6	190	3	74	Ἰθάκης	3	55	3

75	Ληξουρίου	3	98	3	31	Δούκα	1	18	1
76	Ζακύνθου	3	161	3	32	Γαστούνης	1	4	1
	Ἑλληνικὰ σχολεῖα.	διδάσκ.	μαθηταί	τάξεις	33	Δερβιτσελεπῆ	2	24	2
					34	Σοπωτοῦ	2	30	2
					35	Μαζεϊκων	1	14	1
1	Κορωπίου	2	44	2	36	Μεθώνης	1	8	1
2	Κερατέας	1	8	1	37	Βώλακος	1	12	1
3	Αἰγίνης	2	48	2	38	Ἀνδρούσης	1	28	2
4	Σαλαμῖνος	1	20	2	39	Λεβιδίου	2	32	2
5	Μάνδρας	1	12	1	40	Καλτεζῶν	1	13	1
6	Ἀραχώβης	1	20	1	41	Ἁγίου Πέτρου	1	15	2
7	Στενῆς	1	6	1	42	Ἁγ. Ἀνδρέου	1	5	1
8	Λίμνης	1	10	1	43	Καστρίου	1	10	1
9	Ἁγ. Ἄννης	1	6	1	44	Κοντοβαζαίνης	2	31	2
10	Σκύρου	2	22	2	45	Βυζικίου	1	16	2
11	Ἀλιβερίου	2	31	2	46	Βαλτεσινίκου	1	23	2
12	Αἰτωλικοῦ	1	22	2	47	Στεμνίτσης	2	26	2
13	Πλατάνου	1	17	1	48	Λαγκαδίων	3	90	3
14	Κεφαλοβρύσου	1	9	1	49	Ζατούνης	1	13	1
15	Κραβασαρᾶ	3	34	3	50	Ἴσαρι	1	24	1
16	Ἀστακοῦ	1	13	2	51	Βαμβακοῦς	2	35	2
17	Καρπενησίου	2	36	3	52	Εὐρυσθένων	1	23	1
18	Φουρνᾶ	1	12	1	53	Καστανέας	1	19	1
19	Κερασόβου	1	13	1	54	Χρυσάφων	1	22	1
20	Προσσοῦ	1	28	2	55	Λεβετσόβων	1	21	1
21	Κρικέλλου	1	13	1	56	Μονεμβασίας	1	11	1
22	Ὑπάτης	2	31	2	57	Κάμπου	1	12	1
23	Νέας Μιζέλης	1	12	1	58	Πλάτσας	1	18	1
24	ἈγᾶΣπερχειάδ.	1	14	1	59	Ἀρεοπόλεως	3	54	3
25	Δαδίου	2	48	2	60	Καρδαμύλης	1	9	1
26	Μαρτίνου	1	10	1	61	Κύττης	1	12	1
27	Μώλου	1	6	1	62	Κότρωνος	1	24	1
28	Ποτ. Κυθήρων	2	26	2	63	Κύθνου	1	20	1
29	Ἀκράτας	2	28	2	64	Σερίφου	1	13	1
30	Λεχαινῶν	2	24	2	65	Τήνου	2	17	3

66	Πανόρμου	1	12	1	77	Ἁγ. Θεοδώρων	1	9	1
67	Φολεγάνδρου	1	11	1	78	Μεσοβουνίων	2	18	2
68	Γαυρίου	1	10	1	79	Αἰγιαλοῦ Σάμης	1	8	2
69	Πάρου	2	18	2					
70	Τραγαίας	2	42	2					
71	Ὑρίας	1	16	1					
72	Ἀμοργοῦ	2	21	2					
73	Καλλίστης	1	22	2					
74	Οἴας	1	20	2					
75	Καστελλάνου	2	25	2					
76	Ἁγροῦ Ὄρους	1	9	1					

Ναυτικὰ σχολεῖα.

		Διδάσκαλ.	Μαθητ.
1	Γαλαξειδίου	1	14
2	Ὕδρας	1	17
3	Σπετσῶν	1	6
4	Ἀργοστολίου	1	16
5	Σύρου	1	5

Ἐκπαιδευτήρια ἐξ ἰδιαιτέρων πόρων.

1	Βαρβάκ. Λύκειον	17	356	ἐκ τοῦ ὁμων. κληροδοτήματος	
2	Γυμνάσ. Πειραιῶς	7	139	6,000 ἐκ τοῦ προϋ/σμοῦ συνδρ.	
3	» Πύργου	6	127	4,000 » » » »	
4	» Αἰγίου	6	114	Δημοσυντήρητον	
5	» Λευκάδος	4	34	6,000 ἐκ τοῦ προϋ/σμοῦ συνδρ.	
6	Πετρίτσειος Σχολὴ	3	82	1,000 » » » »	

Ἑλλην. σχολεῖα διδ. μαθ. τάξεις.

1	Βαρ. Λυκείου τμ. ἁ.	8	182	3	ἐκ τοῦ ὁμων. κληροδοτήματ.
2	» » » β'.	6	118	3	» » » »
3	Κερτέζης	1	13	1	ἰδιοσυντ. δαπ. Στριφτόμπολ.
4	Τσερνίτσης	2	19	2	ἐκ τοῦ κληροδοτ. Δημάκη
5	Γαργαλιάνων	2	40	2	Δημοσυντήρητον
6	Φλεσιάδος	1	12	1	»
7	Ἴου	2	13	2	ἐκ κληροδοτ. Βαλέττα.
8	Πεσσάδων	2	14	3	» » Ἰγγλέση.
9	Ζαχόλης	1	17	2	Δημοσυντήρητον.
10	Λειβαρτζίου	1	17	2	ἐκ κληροδοτ. Σ. Σακελλαρίου.

Ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης Σταυροδρομίου

Πολύτιμοι πάντως εἰσὶ καὶ περίεργοι αἱ πληροφορίαι ἃς δύναταί τις νὰ παράσχῃ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς συστάσεως τῶν ἐν Κων/πόλει διαφόρων ἑλληνικῶν κοινοτήτων, τῶν ἱερῶν ναῶν καὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων. Πολλαὶ τῶν κοινοτήτων τούτων ἔχουσιν ἰδιαιτέραν ἱστορίαν, πολλῶν ναῶν ἡ ἀνέγερσίς ἐστιν ὁδύσσεια ὅλη, ἀποδεικνύουσα τὸν ζῆλον, τὴν εὐλάβειαν, τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην τῶν ἡμετέρων προπατόρων, οἵτινες ἐν καιροῖς χαλεπωτάτοις ζῶντες καὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων παρακωλυόμενοι δὲν ἀπεκαρτέρουν, δὲν ἀπηλπίζοντο ἀλλ' ἠγωνίζοντο τὸν καλὸν τῆς πίστεως ἀγῶνα καὶ ἐν καλύβαις καὶ ὑπογείοις συνερχόμενοι ἐτέλουν τὰ τῆς θρησκείας αὐτῶν. Ἀνεκδιήγητά εἰσι τὰ παθήματα τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων, θαυμασία ἡ ὑπομονή, μέγιστοι οἱ ἀγῶνες οὓς κατέβαλλον πρὸς οἰκοδομὴν εὐκτηρίων οἴκων. Κατὰ τοὺς χαλεποὺς ἐκείνους χρόνους οἱ κρατοῦντες δὲν ἐπέτρεπον τὴν ἀνέγερσιν νέων ναῶν τῶν χριστιανῶν καὶ οἱ δυστυχεῖς οὗτοι, ὅπως ἐπιτύχωσι μίαν τοιαύτην ἄδειαν ἠγωνίζοντο πολλάκις ἐπὶ ἔτη ὅλα, ἰδίᾳ δὲ ὅτε ἐν τῇ συνοικίᾳ ἐν ᾗ ἐπρόκειτο νὰ οἰκοδομηθῇ ὁ ναὸς κατῴκουν καὶ μουσουλμάνοι. Τραγικωτάτη ἀπόδειξις τῶν ἀγώνων τούτων καὶ τῆς πίστεως καὶ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης τῶν πατέρων ἡμῶν πρόκειται ἡ ἑπομένη μονογραφία, ἣν ὁ ἐκ τῶν ἐφόρων τοῦ παρθεναγωγείου Σταυροδρομίου κ. Ι. Γκιὼν ἀπήγγειλε κατὰ τὴν τελετὴν τῶν ἐξετάσεων τοῦ

ἐκπαιδευτικοῦ τούτου καταστήματος γενομένην τῇ 4|16 μαΐου τοῦ παρόντος ἔτους. Ἡ ἱστορικὴ αὕτη μελέτη εἶναι κατὰ πάντα ἀξιανάγνωστος ὡς περιέχουσα πλείστας πολυτίμους καὶ αὐθεντικὰς πληροφορίας περί τε τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῶν εἰσοδίων, τῆς συστάσεως τῆς κοινότητος Σταυροδρομίου καὶ τῶν δύο αὐτῆς σχολῶν, τῆς τῶν ἀρρένων καὶ τῆς τῶν θηλέων. Λυπούμεθα ὅτι ἐλλείψει χώρου δημοσιεύομεν ἐνταῦθα μόνον τὸ περὶ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ναοῦ πραγματευόμενον μέρος. Ὁ κ. Γκιὼν εἶναι πολλῶν ἐπαίνων ἄξιος διότι ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν τοσοῦτον πολυτίμου ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τοσοῦτον δυσχεροῦς ἔργου. Καὶ βεβαίως ἡ σύνταξις τοιαύτης πραγματείας δὲν ἦτο εὐχερής· ἀπητεῖτο κόπος πολὺς καὶ χρόνος. Ἔδει νὰ ἐξετασθῶσι τὰ ἀρχεῖα ἓν πρὸς ἕν, νὰ περισυλλεχθῶσιν αἱ διάφοροι πληροφορίαι ἐξ ἀναμνήσεων, παραδόσεων, νὰ διερευνηθῶσιν ἐπιμελῶς τὰ παλαιὰ βιβλία τῆς ἐκκλησίας κλπ. Ἀλλ' ἡ ὑπομονὴ τοῦ κ. Γκιὼν πάντα ταῦτα κατεπόνησε καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν ταύτην ὀφείλομεν σήμερον τὴν πλήρη καὶ ἀκριβῆ πραγματείαν περὶ μιᾶς τῶν κυριωτέρων ἑλληνικῶν κοινοτήτων τῆς ὀθωμανικῆς πρωτευούσης.

Τὸ περὶ τοῦ ναοῦ τῶν εἰσοδίων μέρος τῆς πραγματείας τοῦ κ. Ι. Γκιὼν ἔχει ὡς ἕπεται.

Ἐνορία Σταυροδρομίου, ὡς γνωστὸν, μέχρι τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ναοῦ τῶν Εἰσοδίων δὲν ὑπῆρχεν. Οἱ ὀρθόδοξοι τοῦ ἡμετέρου ἄστεως κάτοικοι μέχρι τοῦ ἔτους 1804 ἐκκλησιάζοντο εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ Γαλατᾶ καὶ ἰδίως εἰς τὸν τῆς Παναγίας Καφατιανῆς, εἰς τὴν ἐνορίαν τῆς ὁποίας περιελαμβάνετο ἡ ταννῦν μέχρι Σισλὶ, Κασὶμ πασσᾶ καὶ τοῦ Πύργου τοῦ Γαλατᾶ ἀφικνουμένη ἡμετέρα μεγάλη ἐνορία τοῦ Πέρα. Ὁ ναὸς τῆς

Καφατιανῆς εἶναι παμπάλαιος, ἀφιερωμένος εἰς τὴν λατρείαν τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ὁπότε μετὰ τὴν ὀθωμανικὴν τῆς Κριμαίας τῷ 1471 κατάκτησιν ὁ Μωάμεθ μετήνεγκεν ἐκ Καφᾶ τῆς χώρας ἐκείνης τοὺς ὀρθοδόξους αὐτῆς κατοίκους Καφατιανοὺς καὶ συνῴκισεν αὐτοὺς ἐν Γαλατᾷ, ὡς καὶ ἄλλους ἄλλοθεν Χριστιανοὺς συνῴκισεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπως δουλεύωσιν. Ἐκεῖθεν ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἡ ἐνορία ἐκείνη, τοῦ ναοῦ μετονομασθέντος Παναγίας τῆς Καφατιανῆς, ἔκ τινος εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, ἣν λατρεύοντες ἐν Καφᾷ οἱ ἀτυχεῖς μετανάσται καὶ δοῦλοι ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἐναπέθηκαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Γαλατᾶ, ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἄποικοι Ἕλληνες ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὴν ἀποικίαν πῦρ ἐκ τῆς μητροπόλεως. Σώζεται ἔτι ἐν τῷ ἐν Γαλατᾷ φερωνύμῳ ναῷ ἡ ἀρχαιοτάτη αὕτη τῆς Παναγίας εἰκὼν ἐν ἰδιαιτέρῳ εἰκονοστασίῳ, ἀριστερᾷ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὸν ναὸν ἱσταμένη.

Τὸ Σταυροδρόμιον κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου δὲν εἶχε βεβαίως τὴν ἣν ταννῦν βλέπομεν συγκέντρωσιν Ἑλλήνων, ἅτε πλείστων ἔκ τε τῶν καλῶν καὶ ἄλλων οἰκογενειῶν διεσπαρμένων ἐν Φαναρίῳ, Γαλατᾷ, Ταταούλοις καὶ ἐν ἄλλοις τῆς πόλεως προαστείοις· πλεῖσται ὅμως ἑτέρωθεν ἄλλαι τῶν τὰ πρῶτα φερουσῶν οἰκογενειῶν, ὡς αἱ τῶν Σχινᾶ, Σεβαστοπούλου, Παππᾶ, Σγούτα, Ἀλεξοπούλου, Χαβιάρα, Πετροκοκκίνου, καὶ ἄλλαι ἐπὶ γένει καὶ πλούτῳ ἔγκριτοι ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι ἐν Πέρᾳ ἦσαν ἐγκατεστημέναι, οἱ δὲ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐν γένει κάτοικοι καὶ αὐτοῦ σπουδαῖον πάντοτε ἀπετέλουν πληθυσμόν, καὶ ὀλονὲν πληθυνόμενοι ἀπὸ πολλοῦ πολλὴν ᾐσθάνοντο τὴν ἀνάγκην ναοῦ ἐγγύτερον κειμένου καὶ οὐδέποτε ἐπαύοντο ἐπὶ μακρὸν χρόνον πάσας τὰς ἑαυτῶν προσπαθείας καταβάλλοντες, ὅπως ἓν σχηματίσωσι κέντρον πρὸς θεραπείαν τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἐθνικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν. Λίαν ὅμως δυσχερὴς, εἰ μὴ ἀδύ-

νατος, ἦτο ἡ θεραπεία τῆς ἀνάγκης ταύτης, διότι ἡ πρὸς ἀνέγερσιν νέου χριστιανικοῦ ναοῦ ἄδεια τῆς ἀρχῆς ἦτο τότε ἀπολύτως ἀδύνατος. Ἀπεφάσισαν ἐν τούτοις εἰς πᾶσαν θυσίαν καὶ εἰς πάντα ἀγῶνα ἀπαλειφθέντες, νὰ προβῶσιν εἰς τὸ ἔργον. Οὕτως, ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1804, ὡνομάσθησαν ὑπὸ τοῦ τότε πατριάρχου Καλλινίκου ἔφοροι καὶ ναζίριδες ὅπως ἐπιδιώξωσι τὴν ἔκδοσιν τοῦ σχετικοῦ φιρμανίου καὶ τὴν διὰ συνεισφορῶν καὶ δανείων ἀγορὰν οἰκοπέδου εἰς ἀνέγερσιν ναοῦ, ἐπὶ τοῖς Εἰσοδίοις τῆς Παναγίας τιμωμένου, τὰ ἑξῆς δώδεκα πρόσωπα ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Νικομηδείας Ἀθανασίου, ἤτοι ὁ ἄρχων Χάτμανος Δ. Σχινᾶς, ὁ Σκαρλάτος Σεβαστόπουλος, ὁ Μιχαλάκης Κιουρτζήμπασης, ὁ Ἰορδανάκης Καπλάνογλους, ὁ Στρατῆς Πετροκόκκινος, ὁ Ἀποζόλης Παππᾶς, ὁ Ἀλέξανδρος Ἀλεξόπουλος, ὁ Λεονάρδος Σγούτας, ὁ Δημ. Σχινᾶς, ὁ Κωνσταντῖνος Τριανταφύλλου, ὁ Χ. Ἰσουράκης καὶ ὁ Χ. Παρασκευᾶς Ἀμπατζῆς, ἅπαντες, οἱ μὲν ἄρχοντες ἢ μεγαλέμποροι, οἱ δὲ ἀρχηγοὶ συντεχνιῶν, κάτοικοι Σταυροδρομίου. Κατάλληλον δ' ἐπὶ τούτῳ ἐθεώρουν οἰκόπεδον τὸ ἐφ' οὗ νῦν ᾠκοδόμηται ὁ ναός, ἅτε κεντρικὸν τυγχάνον, καὶ τὸ πλεονέκτημα ἔχον, ὅτι περιεβάλλετο ὑπὸ τῶν μεγάλων οἰκιῶν τεσσάρων ἐκ τῶν λογάδων ἐνοριτῶν, διότι ἐντεῦθεν μὲν ἦτο ἡ οἰκία Ἀποστόλου Παππᾶ, νῦν δίοδος Χατζοπούλου, ἐκεῖθεν δὲ αἱ οἰκίαι Ἀλεξάνδρου Μαύρου, Δημ. Σχινᾶ καὶ Δ. Χαδιάρα. Πῶς ὅμως νὰ κατορθωθῇ ἡ ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου τούτου ἀνέγερσις νέου ναοῦ, ὅπερ, ὡς ἐρρέθη, ἦν πρᾶγμα ἀδύνατον; Τὰ πρῶτα τῆς ὑποθέσεως διαβήματα ἔδει νὰ γείνωσι παρὰ τῷ καθῇ τοῦ Γαλατᾶ. Καίτοι ἡ Α. Ἱερολογιότης ἐδείκνυτο ἐν ἀρχῇ ἄκαμπτος, τὰς ἀπαγορευτικὰς διατάξεις τῶν μουσουλμανικῶν Γραφῶν προβάλλουσα, οἱ ἔφοροι ὅμως διὰ τῆς δεούσης πειστικότητος μετέτρεψαν αὐτὸν ἀπὸ ἀδυσωπήτου ἀντιπάλου εἰς φιλικὸν σύμβουλον. Ἤδη περὶ νέου ναοῦ, πράγματος ἀδυνάτου, οὐδὲ

πλέον ἔδει νὰ γίνηται λόγος ἀλλὰ περὶ παλαιοῦ, δεομένου ἁπλῆς ἐπισκευῆς· τοιοῦτος ὅμως ἰσχυρισμὸς τῶν ἡμετέρων ἔδει προηγουμένως ν' ἀποδειχθῇ, κατὰ δὲ τὰ κείμενα τῶν ὀθωμανικῶν νόμων μόνη ἡ δικαστικὴ ἀπόφασις ὡς θεόπνευστος, ἀποτελεῖ αὐθεντικὴν ἀλήθειαν, ὅπως βασισθῇ ἐπ' αὐτῆς μία ἱερὰ ῥήτρα, οἷα ἦτο ὁ *φετφᾶς*, ὃς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπῃτεῖτο νὰ προηγηθῇ ὅπως ἐκδοθῇ τὸ σουλτανικὸν φιρμάνιον. Ἀπῃτεῖτο λοιπὸν μία αὐθεντικὴ ἀπόδειξις, ὅτι ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ τοῦ Μπέϊογλου ἀληθῶς ὑπῆρχεν ἄλλοτε κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν τῆς ἐπιτροπῆς χριστιανικὸς ναὸς τῆς Παναγίας. Τὴν ἀναπόφευκτον ταύτην ἀνάγκην ἀγαθὴ ἐκ Προνοίας σύμπτωσις εὐθὺς ἐθεράπευσε, διότι μετ' ὀλίγας ἡμέρας ῥῆξις ἠκούσθη συμβᾶσα εἰς τὴν Παναγίαν τοῦ Μπέϊογλου μετὰ τραυμάτων, καὶ αἱματόφυρτοι οἱ συμπλακέντες ἤγοντο εἰς τὸν καδῆ καὶ μάρτυρες πολλοὶ παρόντες εἰς τὴν συμπλοκὴν προσήρχοντο πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τοῦ ἐγκλήματος. «Ποῦ ἔγειναν ὁ καυγᾶς;» ἠρωτῶντο κατηγορούμενοι καὶ μάρτυρες. « Εἰς τὸ Μπέϊογλου, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας,» ἀπεκρίναντο ἅπαντες. Καὶ κατεδικάσθησαν τότε οἱ κατηγορούμενοι καὶ συνετάχθη ἡ ἐπὶ τούτῳ ἀπόφασις, ἐν ᾗ ἀπεδεικνύετο ὅτι ὁ τόπος ἐν ᾧ διεπράχθη τὸ ἔγκλημα ἦτο ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας, καὶ ἐπετεύχθη οὕτως ἡ ἀπαιτουμένη ἀπόδειξις, ἄνευ τῆς ὁποίας οὔτε φετφᾶς οὔτε φιρμάνιον ἠδύνατο νὰ ἐκδοθῇ. Ἵνα δὲ κατανοηθῇ κάλλιον τὸ δικονομικὸν τοῦτο τῆς προκειμένης ὑποθέσεως ἐπεισόδιον, ἀναφέρομεν καὶ τὴν διαδικασίαν τῆς ἐνάρξεως ἑκάστου ραμαζανίου. Γινώσκετε ὅτι τὸ ραμαζάνιον ἄρχεται τὴν πρώτην ἡμέραν νέας σελήνης· ποία ὅμως ἡ ἡμέρα αὕτη δὲν δύναται οὔτε ἡ ἀρχὴ αὐτεπαγγέλτως οὔτε μάρτυς τις αὐτόκλητος νὰ προσέλθῃ καὶ νὰ τὸ πιστοποιήσῃ. Ἀλλὰ τί γίνεται; Ἐγείρεται δίκη ἐνώπιον τοῦ σεϊχουλισλὰμ καθ' ἣν ἐνάγων τις ζητεῖ τὴν καταδίκην ἐναγομένου τινὸς νὰ τῷ πληρώσῃ τόσα γρόσια, ἃ

ὤφειλε νὰ τῷ πληρώσῃ τὴν πρώτην τοῦ ραμαζανίου. « Καὶ πόθεν γνωστὸν, ἐρωτᾶται τότε ὁ ἐνάγων, ὅτι ἔλησεν προθεσμία ἤτοι ὅτι σήμερον εἶναι πρώτη Ραμαζανίου; » « Μάλιστα, ἐφέντημ, ἔχω μάρτυρας ». Καλοῦνται οἱ ἔξω ἀναμένοντες μάρτυρες καταθέτοντες ὅτι εἶδον τὴν νέαν σελήνην, καὶ τότε καὶ ὁ ὀφειλέτης καταδικάζεται, καὶ διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἡ δέουσα ἀπόδειξις σχηματίζεται ὅτι ἡ νέα σελήνη ἀληθῶς ἐφάνη, καὶ ἄρχεται τὸ ραμαζάνιον. Οὕτω παρ' Ὀθωμανοῖς ἐν παραπλησίαις περιπτώσεσι κατὰ τοὺς ἱεροὺς αὐτῶν θεσμοὺς γίνεται, καὶ οὕτως ἐγένετο καὶ κατὰ τὴν προκειμένην ταύτην ὑπόθεσιν, ὡς εἴρηται, καὶ κατηρτίσθη ἡ ἀπόδειξις, ὅτι ἀληθῶς προϋπῆρχεν ἐκεῖ ναὸς τῆς Παναγίας· τὴν δὲ ἀπόδειξιν ταύτην ἐπηκολούθησεν ἡ παρὰ τοῦ σεϊχοὺλ-ισλὰμ ἔκδοσις τοῦ ἱεροῦ φετφᾶ.

Ὑπελείπετο ὅμως τὸ φιρμάνιον, μείζονας ἔτι ἢ ἡ ἔκδοσις τοῦ φετφᾶ ἔχον δυσκολίας, διότι μεθ' ὅλα τὰ γενόμενα ταῦτα ἡ ὑπόθεσις ἔφερε πάντοτε ἄπασαν τὴν σπουδαιότητα πρὸς ἣν ἀπητοῦντο νῦν πλείονες πλειόνων προσώπων ἐξευμενίσεις ἢ ἑνὸς μόνον καθ' ἕν. Πολλὰ λοιπὸν καὶ διὰ τοῦτο ἔδει ἔτι νὰ ἐνεργηθῶσιν, ἅπερ διενηργήθησαν καὶ ἐπράχθησαν· ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐδὲν θὰ κατωρθοῦτο ἄνευ τῆς συναντιλήψεως τῶν ἀδελφῶν Δημητρίου καὶ Παναγιώτου Μουρούζη, καὶ ἰδίως τοῦ πρώτου. Ὁ ἀοίδιμος Δημήτριος Μουρούζης ἐκτελῶν κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου τὰ τοῦ πρώτου μεγάλου διερμηνέως χρέη συνεδέετο διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ τότε ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τῆς Πύλης Ἰζζὲτ ἐφέντη. Τῆς κραταιᾶς τούτου συνδρομῆς εἰς ἁπάσας τὰς ἀγαθὰς καὶ φιλογενεῖς προθέσεις αὐτοῦ ἀπολάμβάνων, ἐκθύμως καὶ διὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τῆς ἀδείας τοῦ ναοῦ ὑπεστηρίχθη καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Σουλτάνῳ πρὸν ὃν καὶ αὐτοπροσώπως παρουσιάσθη ὁ Μουρούζης καθικετεύων καὶ ἐκλιπαρῶν τὴν ἄδειαν. Ἐπὶ τοῦ θρόνου δὲ τῶν Ὀσμανιδῶν ἐκάθητο τότε ὁ ἡμερώτερος καὶ συνετώτερος τῶν Σουλτάνων Σελὶμ ὁ Γ', ὃς φίλα διακείμενος τοῖς Ἕλλησιν ἠὐδόκησε καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ νὰ ἐπινεύσῃ εἰς τὰς δεήσεις τοῦ Μουρούζη, ἐπιτυχόντος οὕτω τῆς τοῦ φιρμανίου ἐκδόσεως. Σημειωτέον ἐν παρόδῳ ὅτι εἰς τὰς παρὰ τῷ Σουλτάνῳ Σελὶμ εἰσηγήσεις τοῦ ἰδίου Μουρούζη ὀφείλεται καὶ ἡ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἀπονομὴ τῶν μπερατίων εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐμπόρους, ἃ τὰ μέγιστα συντέλεσαν εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου. Ἀλλοίαν εἶχον ἰδέαν οἱ τότε ἐν τῇ ὀθωμανικῇ ὑπηρεσίᾳ ἡμέτεροι περὶ τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων ἢ τινες σήμερον, διότι ἄλλαι ἦσαν τότε αἱ βουλαὶ τῆς θείας Προνοίας διὰ τὴν πίστιν τῶν πατέρων μας καὶ ἄλλαι φαίνεταί εἰσι σήμερον διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Ἀμφότεροι οἱ ἀείμνηστοι ἀδελφοὶ Μουροῦζαι ἐφρονεύθησαν τῷ 1812 τοῦ μὲν Δημητρίου διαμελισθέντος ἐν Τούλτσῃ, τοῦ δὲ Παναγιώτου ἀποκεφαλισθέντος ἐνταῦθα· ὁ Φωτεινὸς περὶ ἀμφοτέρων λέγει ὅτι σύμπαν τὸ Γένος ἐθρήνησεν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ αὐτῶν καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν φυσικῶν καὶ ἐπικτήτων προτερημάτων καὶ διότι ἐτίμων τὸ ἔθνος.

Τὸ περὶ τῆς ἀδείας τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῶν Εἰσοδίων σουλτανικὸν φιρμάνιον χρονολογούμενον ἀπὸ τῆς 1 ρεβιοὺλ ἐββὲλ 1219, ἤτοι 22 ἰουνίου 1804 ἔχει κατὰ μετάφρασιν ὡς ἑξῆς.

« Κριτὰ τῶν κριτῶν, καθῆ τοῦ Γαλατᾶ, αὐξηθείη ἡ ἀρετή σου· καὶ σὺ καύχημα τοῦ ἔθνους, βοεβόδα τοῦ Γαλατᾶ παρατεθείη ἡ δόξα σου! Ἅμα φθάσῃ τὸ αὐτοκρατορικὸν σύμβολόν μου, γνωστὸν ἔστω σοι ὅτι οἱ ὑπήκοοί μου Ρωμαῖοι, κάτοικοι τοῦ Μπέγιογλου τοῦ Γαλατᾶ δι' ἀναφορᾶς των, ἣν ὑπέβαλον εἰς τὴν κόνιν τοῦ κατωφλίου τῆς εὐδαιμονίας μου, λέγουσιν ὅτι ἡ ἐν Μπέγιογλου ἀνέκαθεν ἀνήκουσα αὐτοῖς ἐκκλησία κατηρειπώθη καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐκτελέσωσι τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πατριάρχης τῶν Ρω-

μαίων μετὰ τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν ἱκέτευσαν ἵνα ἐπιδαψιλεύσω τὴν συγκατάβασίν μου εἰς τὴν αἴτησιν αὐτῶν περὶ ἐπισκευῆς τῆς ῥηθείσης ἐκκλησίας ἄνευ ἐπεκτάσεως αὐτῆς, ἐζητήθη παρὰ τοῦ σεϊχουλισλὰμ καὶ Μουφτῆ Ἀχμὲτ Ἐσὰδ, καὶ οὗτος ἐξήνεγκε τὸν ἐξῆς ἱερὸν φετφᾶν· «Ὅταν παλαιὰ ἐκ»κλησία τῶν Χριστιανῶν, κειμένη ἔν τινι ἰσλαμικῇ πόλει, κα»τρειπωθῇ, ἐμποδίζονται οἱ Χριστιανοὶ νὰ ἐπισκευάσωσιν αὐ»τὴν κατὰ τὸ παλαιὸν αὐτῆς σχῆμα ἄνευ οὐδεμιᾶς προσθή»κης;» — Ἀπάντησις «Ὄχι». Τοῦ πράγματος τούτου ἀνενεχθέντος ἐνώπιόν μου, ἐξεδόθη αὐτοκρατορικόν χάτιόν μου, ἐπιτρέπον κατὰ τὴν αἴτησιν· κατὰ συνέπειαν δὲ ἡ διαταγή μου αὕτη (φιρμὰν) ὅπως μὴ ἐμποδισθῇ ἡ κατὰ τὸ ἀρχικὸν σχῆμα ἐπισκευὴ τῆς εἰρημένης ἐκκλησίας, χωρὶς αὕτη νὰ ὑψωθῇ καὶ νὰ αὐξηθῇ συνῳδὰ τῷ αὐτοκρατορικῷ μου χατίῳ καὶ τῇ ἱερᾷ ῥήτρᾳ, καὶ ὅπως ἐνεργήσητε συμφώνως τούτοις γνωρίζοντες τὴν αὐτοκρατορικὴν θέλησίν μου, καθόσον ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ὑπήκοον ἀπαιτεῖ ἵνα ἐπιτρέπηται τοῖς ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ μου πτωχοῖς ὑπηκόοις (ῥαγιάδες) νὰ τελῶσι τὰ θρησκευτικά των, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπῃ τοῦτο ὁ ἱερὸς νόμος (σερὶ), καὶ προσέτι γινώσκετε ὅτι ἂν ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ ἠθέλατε λάβει ὑμεῖς ἢ ἄλλοι παρὰ τῶν πτωχῶν τούτων ῥαγιάδων μου ὀβολόν, ἢ ἄλλως ἐνοχλήσει αὐτούς, ἢ ἠθέλατε ἐπιτρέψει, ὅπως ἡ οἰκοδομὴ ὑπερβῇ ἔστω κατὰ μίαν σπιθαμὴν ἐναντίον τοῦ φιρμανίου μου καὶ τοῦ ἱεροῦ ῥετφᾶ τιμωρηθήσεσθε ἀνηλεῶς. Διατάσσω ὅπως ἅμα ὡς φθάσῃ τὸ παρὸν ἐνεργήσητε κατὰ τὸ περιεχόμενον καὶ προσέξητε ὅπως ἀπέχητε νὰ πράξητέ τι ἐναντίον.

Οὕτω γνωρίσατε καὶ πιστεύσατε εἰς τὸ ἱερὸν σημεῖον.

Ἐγράφη τῇ 4 ῥεβιοὺλ ἐββὲλ 1219.»

Τῶν πάντων ἐκ μέρους τῶν ἡμετέρων παρεσκευασμένων, ἅμα τῇ εἰς αὐτοὺς ἐπιδόσει τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου τῇ 4 αὐγούστου 1804 ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ ναοῦ καὶ ἡ οἰκοδομὴ ἤρξατο ὑπὸ τὸν ἀρχιτέκτονα Χατζῆ Κομνηνόν. Ὁ Χ. Κομνηνὸς κάλφας, οὗ ἡ σκαπάνη ἔθεσε τὸν θεμέλιον λίθον τῆς ἡμετέρας κοινότητος, ἐκαρατομήθη τῷ 1821 ἕνεκα τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· ἦτο ἐκ τῶν ἐγκρίτων τοῦ Γένους ἀνὴρ, ἅτε δὲ σφόδρα ἐγκρατὴς τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ ἔργου πεφημισμένος, αὐτὸς εἶχεν ἀποσταλῆ τῷ 1816 καὶ ἐπεσκεύασε τὸν Ἅγιον Τάφον μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1808 πυρπόλησιν, ὁπότε αἱ καθολικαὶ δυνάμεις Γαλλία, Ἱσπανία καὶ Αὐστρία πάντα λίθον ἐκίνησαν, ὅπως αὗται ἀναλάβωσι τὴν ἐπισκευὴν μὲ τὴν πρόθεσιν βεβαίως νὰ γείνωσιν εἶτα κτήτορες, ἀλλ' ἀπέτυχον, χάρις εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ τότε μεγάλου διερμηνέως Μιχ. Σούτζου καὶ οὕτως ἔκτοτε, ὡς καὶ πρότερον, ὁ Ἅγιος Τάφος εἶναι εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Αὐστηρὸν εἶχε λάβει ἰδιαιτέρως ὁ Δημήτριος Μουρούζης ὑψηλὸν πρόσταγμα ὅπως ὁ ναὸς ἐντὸς τὸ πολὺ δύο μηνῶν ἀποπερατωθῇ· ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι, πλούσιοι καὶ πένητες, λογάδες καὶ ἀστοί, ἡμέραν καὶ νύκτα, ὑπὸ τὸ φέγγος πυρῶν ἐργαζόμενοι, ἔφερον εἰς πέρας τὴν οἰκοδομὴν μόνον ἐντὸς τεσσάρων καὶ πεντήκοντα ἡμερῶν, καὶ τὴν 23 σεπτεμβρίου, ἑορτὴν τῆς συλλήψεως Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἐτελέσθησαν τοῦ ναοῦ τὰ ἐγκαίνια. Τοιοῦτος ἦτο ὁ ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἔθνους ζῆλος τῶν τότε ἀνθρώπων, ὑπερτερούντων ἴσως ἡμῶν τῶν σημερινῶν κατὰ τοῦτο εἴτε ἐκ μείζονος ἀρετῆς εἴτε ἕνεκα τῶν τότε ἀλλοίων καιρικῶν περιςάσεων.

Πλέον τῶν πεντακοσίων χιλιάδων γροσίων ὑπελογίσθη ὅτι ἐστοίχισεν ὁ ναὸς τῶν Εἰσοδίων, ἦτοι πλέον τῶν τριακοντακισχιλίων λιρῶν σημερινῶν κατὰ τὴν μεταξὺ τότε καὶ νῦν συγκριτικὴν ἀξίαν τοῦ νομίσματος, καὶ τοῦτο μεθ' ὅλας τὰς ἐξ εὐλαβείας προσενεχθείσας δωρεὰς ὑλικοῦ καὶ ἐργασίας. Ἡ φαινομένη νῦν οἰκοδομὴ δὲν ἀντιπροσωπεύει βεβαίως τοιαύτην ἀναλόγως κολοσσιαίαν δαπάνην, ἀλλ' αἱ ἐξαγοραὶ τῆς ἀνοχῆς ὑ-

πῆρξαν, ὡς ἱστορεῖται, ἀδρόταται. Πάντα δὲ τὰ ποσὰ ταῦτα συνήχθησαν διὰ συνεισφορῶν καὶ δανείων, εἰς ἃς ἐπρωταγωνίστησε, λέγεται, ὁ ἐκ τῶν ἐφόρων Ἀποστόλης Παππᾶ ἐκ Βώλου, ὃς ἐφημίζετο ὁ Ζαρίφης τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ διὰ τὴν φιλογενῆ καὶ γενναίαν καρδίαν του, ὠθούμενος εἰς τοῦτο καὶ ὑπὸ τῆς λίαν εὐσεβοῦς καὶ ἐναρέτου αὐτοῦ συζύγου Ρουμίνας, τὸ γένος Χαβιάρα.

Ὅπως δὲ λάβωμεν ἰδέαν τινὰ τῆς τότε ἀξίας τοῦ νομίσματος εἴπωμεν τὸ ἑξῆς· Τυχαίως ἐσχάτως ἐγνώσθη ὅτι ὁ ἐργάτης τοῦ τέμπλου τοῦ ναοῦ ἦτο ὁ τότε γλύπτης τῶν ἀνακτόρων Χριστάκης Λατένης, εὑρίσκετο δ' ἔτι παρὰ τῷ υἱῷ αὐτοῦ τὸ σχέδιον τοῦ τέμπλου τούτου, ὃ ἐδωρήσατο εἰς τοὺς κκ. ἐφόρους ἀνηρτημένον νῦν ὡς εὐάρεστον ἐνθύμημα ἐν τῷ ἐπιτροπικῷ· ὁ ἀνακτορικὸς οὗτος γλύπτης ἐπληρόνετο τότε, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ υἱοῦ, ἡμερομίσθιον 33 παράδες, ὥστε οἱ μικρότεροι καὶ οἱ κοινοὶ ἐργάται δὲν θὰ εἶχον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡμερομίσθιον πλέον τῶν 10—20 παράδων.

Οὕτω λοιπὸν ἔλαβε τὴν γέννησιν αὐτῆς ἡ καθ' ἡμᾶς αὕτη ἑλληνικὴ κοινότης Σταυροδρομίου ἀπὸ τῆς 23 σεπτεμβρίου 1804, θεσπισθείσης τῆς ἐνορίας καὶ διὰ πατριαρχικοῦ σιγγιλίου γράμματος τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου, πολλὰς αὐτῇ χορηγοῦντος προνομίας καὶ δικαιώματα. Ἡ πρώτη δὲ συστᾶσα ἐφορία συνεκροτεῖτο ἐκ τοῦ Ἀποστόλη Παππᾶ, Δημ. Σχινᾶ, Ἀλεξάνδρου Ἀλεξοπούλου καὶ Δημ. Ράλλη ἢ Χαβιάρα πατρὸς τῆς Ρουμίνας· καὶ ἔκτοτε ἡ κατὰ καιροὺς ἐφορία τοῦ ναοῦ τῶν Εἰσοδίων διοικεῖ καὶ τὰ τῆς κοινότητος, ὡς ἡ πρώτη καὶ κεντρικὴ ἀρχή, καθ' ὃν τρόπον γινώσκομεν.

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος, δὲν δύναμαι νὰ κλείσω τὸ σύντομον τοῦτο τῆς ἡμετέρας κοινότητος ἱστορικόν, χωρὶς νὰ ποιήσω μνείαν ἐπεισοδίου τινὸς αὐτοῦ λίαν ἐνδιαφέροντος, διότι σχετίζεται πρὸς μίαν τῶν εὐαρέστων φάσεων

τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας, μαρτυρεῖ δὲ συνάμα τὸν μεταξὺ τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων σύνδεσμον κατὰ τοὺς χαλεποὺς καιροὺς τῆς πατρίδος καὶ τὴν ἐνθάρρυνσιν ἥτις συνεκράτει τότε τὸν ἑλληνισμόν. Ἀγαθοὶ οἰωνοὶ ἑκάστοτε προῦλεγον τὴν ἐλύτρωσιν τοῦ Γένους, ἐνεκαρδιοῦτο δὲ τὸ ἔθνος ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ αὐτῆς. Τῷ 1797 εἶχεν ἀπαλλαγῆ ἡ Ἑπτάνησος τῆς ἐνετοκρατίας, καταλυθέντος τοῦ ἐνετικοῦ κράτους ὑπὸ τῶν γαλλικῶν ὅπλων, καὶ τῷ 1799, ἐξωσθέντων τῶν Γάλλων ὑπὸ τοῦ ρωσσοτουρκικοῦ στόλου ἐκ τῆς Ἑπτανήσου, εἶχεν ἀνακηρυχθῆ ἡ αὐτονομία αὐτῆς. Μετὰ τόσων αἰώνων παθήματα ἀνεγνωρίσθη τότε κατὰ πρῶτον αὐτόνομος μία τῆς ἑλληνικῆς χώρας γωνία, ἡ Ἰόνιος πολιτεία, σχηματίσασα καὶ ἴδιον ἐθνικὸν στρατόν, εἰς τὰ τάγματα τοῦ ὁποίου ἡ ρωσσικὴ τότε τῆς Ἑπτανήσου προστασία κατέταξε τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν ἑλλήνων ὁπλαρχηγῶν τῆς Στερεᾶς καὶ Πελοποννήσου. Γραμματεὺς δὲ τῆς ἐπικρατείας ἦτο ὁ τότε εἰκοσιπενταετὴς νέος κόμης Καποδίστριας μετὰ ταῦτα δὲ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὸ νεοσύστατον λοιπὸν ἑλληνικὸν κράτος ἀπετάθη καὶ ἡ νεοσύστατος ἑλληνικὴ κοινότης Σταυροδρομίου, αἰτουμένη τὴν χρηματικὴν συνδρομὴν αὐτοῦ, ὡς καὶ νῦν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐθνικαῖς ἀνάγκαις ἡμῶν οἱ ἐκτὸς Ἕλληνες ἀτενίζομεν ἐκεῖ, ἔνθα βλέπομεν τὸ κέντρον τῶν ἡμετέρων πόθων καὶ τῶν ἐλπίδων· ἡ δὲ ἑλληνικὴ, οὕτως εἰπεῖν, τότε κυβέρνησις ἀπήντησεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινότητα Σταυροδρομίου διὰ τοῦ ἑξῆς γράμματος τοῦ μινίστρου Καποδίστρια, εἰς ὃ καὶ ἡ ἐφορία πολὺ τότε θὰ ἀπέδωκεν ἐνδιαφέρον, διότι κατ' ἐξαίρεσιν τὸ διέσωσαν, ἀντιγράψαντες αὐτὸ ἐν τῷ κώδικι τῆς ἐκκλησίας.

—

Ὁ ἐξ ἀπορρήτων τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τῆς Ἰονικῆς πολιτείας τοῖς ὁμογενέσι Ἀλεξάνδρῳ Ἀλεξοπούλῳ, Ἀποστόλῳ Παππᾷ, Δημητρίῳ Σχιρᾷ καὶ Δημητρίῳ Ράλλῃ, τοῖς τῷ νεοκτισθέντι κατὰ τὸ Σταυροδρόμιον ἱερῷ ναῷ ἐπιτρόποις, τὸ χαίρειν.

Ἡ Γερουσία τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου πολιτείας λαβοῦσα ἀνέγνω εὐχαρίςως τὴν ὑμετέραν αἴτησιν. Σᾶς ἀποκρίνεται εὐγνωμονοῦσα διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην ὁποῦ εἰς αὐτὴν δικαίως ἀπονέμετε, καὶ διὰ τὴν εὐχαρίστησιν ὁποῦ τῆς κάμετε, προσκαλοῦντες την συμβοηθὸν ὅσον τὸ κατ' αὐτὴν διὰ τὴν χριςιανικὴν οἰκοδομὴν τὴν πρὸς τὸ πνευματικὸν ἀγαθὸν καὶ ἀδελφικὴν ἡμῶν ἕνωσιν προσαφορῶσαν. Διὰ τοῦ αὐτῆς πρέσβεως λήψεσθε τὴν παροῦσαν ἀπόκρισιν, ἣν ἐγὼ, διωρισμένος ἐκ τοῦ δημοσίου ὀνόματος πέπομφα, μεθ' ἧς καὶ χίλια ὑμῖν μετρηθήσονται γρόσια. Καὶ πρὶν τῆς ὑμετέρας αἰτήσεως ἡ Γερουσία, μαθοῦσα τὸ θεῖον ἔργον, αὐτοθελήτως ἀπεφάσισεν ἓν παντοτεινὸν ἐσόδημα, ὡς ἐν τῷ ἐννάτῳ κεφαλαίῳ τῆς προσδιωρισμένης δαπάνης, ἤτοι ταρίφας, φησὶν, οὕτω· « διὰ τὴν ἐκκλησίαν τὴν γραικικὴν τοῦ Σταυροδρομίου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ κάθε μπαστιμέντο γρόσ. 5 ».

Δέξασθε οὖν ὑμεῖς μετὰ τῶν συναδέλφων ὁμογενῶν τὸ μικρὸν τοῦτο δῶρον, ὅπερ ἡ Πολιτεία μὲ σέβας καὶ ζῆλον προσφέρει διὰ τὴν ἱερὰν οἰκοδομήν. Εὐχαριστηθῆτε ἐν τούτῳ, ἀποβλέποντες μᾶλλον ἐπὶ τῇ τῶν δημοσίων προαιρέσεων προθυμίᾳ, εἴ περ τῇ ποσότητι. Ἡ ἡμετέρα ἱερὰ θρησκεία καὶ τὸ γένος βοηθείτωσαν ἀλλήλοις. Ἐπιδότωσαν εἰς τὰ πρόσω, ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν ὄντα ὑπεράσπισιν, ἥτις προσπαθεῖ ἐπ' ἀμφότερα· γενέσθω πρῶτος καρπὸς μιᾶς τοιαύτης ἑνώσεως ἡ συσταθεῖσα Ἰονικὴ Πολιτεία, ἥτις εἴθε μόνη ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν δυνηθείη παρέξειν βραχίονας ἰσχυροὺς τοῖς ὁμογενέσιν Ἕλλησιν· αὐτοὶ δ' ἔποιντο ταύτῃ ταῖς πατριωτικαῖς προσοχαῖς καὶ συνεργείαις.

17 Σεπτεμβρίου 1803, Κορφοῦ

(Ὑπογρ.) **Κόμης Καποδίστριας.**

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ.

Α.

Ἡ πληθὺς τῶν κόσμων.—Ἡ Γῆ ὡς νύμφη. — Ὑπὸ τὴν γῆν. — Ῥίζαι κρεωφάγοι. — Ῥίζα, ἢ στέλεχος; — Αἱ ῥίζαι εἰς τὸν ἀέρα.

Ἡ ἁρμονία ἡ συγκρατοῦσα τὸ σύμπαν, ὅπερ ἐκ τοῦ χάους ἀνεγεννήθη, εἶναι ἔτι μᾶλλον θαυμαστὴ, ὅταν μερικώτερον ἐξετάσωμεν τὰ διάφορα ἀντικείμενα τὰ ἀποτελοῦντα αὐτήν. Τὸ *Σύμπαν* ὑπὸ τῶν πλείστων καλεῖται *κόσμος*, ἀλλὰ τὸ σύμπαν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦναι εἷς καὶ μόνος κόσμος ἀφοῦ καθωραΐζεται ὑπὸ διαφόρων πρὸς ἄλληλα ὄντων ἄτινα διεκδικοῦσι τὴν προσωνυμίαν τοῦ *κόσμου*, καθότι ἐκ τῶν κόσμων τούτων, καὶ ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἁρμονίας ἀποτελεῖται τὸ *Σύμπαν*. *Κόσμον* ἀποκαλοῦμεν πᾶν τὸ *κοσμοῦν* τὴν φύσιν,

πᾶν τὸ καθωραΐζον αὐτὴν, πᾶν τὸ καθιστῶν αὐτὴν εὐάρεστον εἰς τοὺς αὐτὴν οἰκοῦντας· δὲν περιοριζόμεθα μόνον εἰς τοὺς κόσμους ἐκείνους τοὺς ὁποίους ὁ περιώνυμος Φλαμμαριὰν περιέγραψε, καὶ οἱ ὁποῖοι ὅλοι ὁμοῦ δύνανται ν' ἀποτελέσωσι τὸν κόσμον τῶν ἀστέρων, πλανητῶν τε καὶ ἀπλανῶν. Διότι μὲ τοὺς ἀστέρας μόνον δὲν ἀποτελεῖται τὸ σύμπαν, ἀλλὰ σύμφωνοι τῷ κολοσσιαίῳ τοῦ Οὐμβόλδου συγγράμματι τῷ τιτλοφορουμένῳ *Κόσμος* λέγομεν ὅτι εἶναι ἀνάγκη καὶ πολλῶν ἄλλων κόσμων. Εἶναι ἀνάγκη τοῦ κόσμου τῶν ὑδάτων, τοῦ κόσμου τῶν ζώων, τοῦ κόσμου τῶν ἰχθύων, τοῦ κόσμου τῶν φυτῶν, ἄνευ μάλιστα τῶν ὁποίων, ἡ ὑρήλιος θὰ ὡμοίαζε νύμφην πτωχὴν, ἐστερημένην παντελῶς καὶ τοῦ ἐλαχίστου κοσμήματος, μηδεμίαν δ' οὐδενὶ ἐμποιοῦσαν ἐντύπωσιν.

Στρέψωμεν τὸν νοῦν πρὸς τὸν κόσμον τῶν φυτῶν . . . Κατὰ τὸν χειμῶνα, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ μὲν πλούσιος ἁπαλαῖς περιβεβλημένος χαίταις νωχελῶς παρακάθηται τῇ λαμπροφωτίστῳ αὐτοῦ ἑστίᾳ, ὁ δὲ πτωχὸς ἔν τινι γωνίᾳ τοῦ πενιχροῦ αὐτοῦ οἰκίσκου καθήμενος μετ' ἀνεκφράστου ἀγαλλιάσεως θερμαίνει παρὰ τὸ νεωστὶ ἀνημμένον αὐτοῦ πύραυνον τὰς ψυχρανθείσας αὐτοῦ χεῖρας, ὅτε τὸ πᾶν ἡσυχεῖ, οἱ δὲ κλῶνες τῶν δένδρων κύπτουσιν ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἐπικαθημένης αὐτοῖς χιόνος, . . . ὅπως ἡ καλὴ μήτηρ ἡ μέλλουσα νὰ νυμφεύσῃ τὴν κόρην αὐτῆς, μετ' ἀπληστίας ἐργάζεται ἡμέραν τε καὶ νύκτα, μὴ αἰσθανομένη τὸν κάματον, οὕτω καὶ ἡ παμμήτωρ Φύσις ποικίλας προετοιμάζει τὰς νυμφικὰς ἐσθῆτας, μετ' ἀπαραμίλλου δὲ χάριτος διαχωρίζει τοὺς χρωματισμοὺς, διὰ τῶν ὁποίων μετὰ τρεῖς περίπου μῆνας θὰ κοσμήσῃ τὴν θυγατέρα αὐτῆς γῆν, φιλοτιμουμένη νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ἐφάμιλλον τοῦ ἀστερόεντος θόλου τοῦ κοσμουμένου ὑπὸ τῶν περιλαμπῶν ἀστέρων. Ἐὰν καὶ ὁ καιρὸς οὗτος παρήρχετο, κατὰ τὴν ὡρισμένην δὲ ἐποχὴν τὰ θαλερὰ καὶ εὔοσμα κοσμήματα δὲν ἐθάμβωναν τοὺς

ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, πόσον ἄχαρις θὰ ἐφαίνετο ἡ γῆ! Ἐνῷ οὕτω τέρπει καὶ ἡδύνει τούς τε ψυχικοὺς καὶ σωματικοὺς ὀφθαλμοὺς, εὐχαριστοῦσα τὰς κυριωτέρας τῶν αἰσθήσεων. Βλέπετε δι' ἑνὸς καὶ μόνου βλέμματος τὴν πεποικιλμένην φύσιν, καὶ ἐνῷ εἰς τὰ ἀσύμφωνα πρὸς ἄλληλα χρώματα, ὁ ὀφθαλμὸς ὑμῶν αἰσθάνεται κούρασίν τινα, ἀναπαύεται εἶτα διὰ μιᾶς ἐπὶ τοῦ χλοεροῦ πρασίνου, τοῦ δίκην σμαραγδίνου τάπητος καλύπτοντος πολλὰ μέρη τῆς γῆς καὶ ἔχοντος τὸ προνόμιον νὰ καθησυχάζῃ τοὺς ἐκθαμβωμένους ἡμῶν ὀφθαλμούς.

Τίς ἡ ἀνάγκη μεγάλων καὶ ζωηρῶν περιγραφῶν, διὰ νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν νυμφικὴν ἐποχὴν τῆς Γῆς;

Πόσοι τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν εἶδον αὐτὴν ἐπὶ πολλὰ κατὰ συνέχειαν ἔτη μακαρίσαντες αὐτὴν, ὡς μὴ δυνάμενοι καὶ οὗτοι νὰ μιμηθῶσι τὴν Γῆν;

Ἡ φύσις δὲν φαίνεται τότε προσκαλοῦσα τοὺς πάντας διὰ νὰ θαυμάσωσι τὸν χαρίεντα κόσμον τῶν φυτῶν ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ θαλερότητι; δὲν φαίνεται ἐπαναλαμβάνουσα τὸ τοῦ ἀειμνήστου ποιητοῦ Ζαλοκώστα;

Στὸ κλίμα τὸ χαρούμενο, στὴ γῆ τὴν μυρωμένη
Στὴ γῆ ὁποῦ χαμογελᾶ σὰν νύφη στολισμένη.

Ὁ κόσμος τῶν φυτῶν εἶναι ἄπειρος.

Δὲν δύναταί τις δι' ὀλίγων νὰ περιγράψῃ τὰ κατ' αὐτὸν ὅπως δὲν δύναταί τις δι' ὀλίγων νὰ πείσῃ αὐτάρεσκον γυναῖκα!

Ἐὰν ἐπὶ μακρὸν μεριμνολογοῦντες ἐξετάσωμεν τὰ ὑπὸ τὴν γῆν συμβαίνοντα, θέλομεν θαυμάσει τὴν ἐν τῷ κυκεῶνι τούτῳ ἐνυπάρχουσαν ἁρμονίαν.

Ῥίπτετε κόκκον φυτοῦ ἐν τῷ ἐδάφει. Οὗτος πηγνύμενος, θερμαινόμενος καὶ ὑγραινόμενος ῥήγνυται προβάλλων φύτραν ὁρατὴν, ἥτις θὰ σχηματίσῃ τὸ φυτὸν, ἐντὸς ὅμως τοῦ ἐδάφους μικρὸν ριζίδιον εἶναι προωρισμένον νὰ σχηματίσῃ τὴν στερεὰν βάσιν τοῦ μέλλοντος δένδρου.

Τὸ στρῶμα τοῦ ἐδάφους τὸ καλύπτον τὴν ῥίζαν ὁμοιάζει πέπλον πυκνὸν ἀποκρύπτοντα τῶν ἡμετέρων ὀμμάτων τὰ ἐντὸς τῆς γῆς συμβαίνοντα θαυμάσια.

Ἐγείρωμεν τὸν πέπλον τοῦτον, καὶ μολονότι κινδυνεύομεν νὰ κληθῶμεν ἀδιάκριτοι παρατηρήσωμεν τὰ ὑπὸ τὴν γῆν. Ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ἐντὸς τῆς λεπτῆς ῥίζης ἐγκρύπτεται ἡ ζωὴ τοῦ φυτοῦ.

Πόσον παράδοξοι καὶ ποικιλόσχημοιν εἶναι αἱ ὑπὸ τὸ ἔδαφος νηματώδεις ῥίζαι! Τινὲς τῶν ἱστῶν ἀναπαύονται ὁριζόντιοι, ἐνῷ ἕτεροι εἰσδύουσι καθέτως εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς. Οἱ ἱστοὶ οὗτοι εἶναι εἶδος ἀντλιῶν, αἵτινες ἀπορροφῶσι τὰς θρεπτικὰς καὶ ἀρεσκούσας αὐταῖς οὐσίας. Ἐὰν παραπλεύρως ἀναπτύσσονται αἱ ῥίζαι φυτῶν τινῶν, θέλομεν ἰδεῖ ὅτι ἄλλαι μὲν τρέπονται πρὸς τὰ λιπαρώτερα χρώματα, ἐνῷ ἕτεραι εὐχαριστοῦνται ἐκ τῶν ἀργιλλωδῶν οὐσιῶν. Ὡς ἐκ τῶν οὐσιῶν, τῶν τρεφουσῶν αὐτὰς λαμβάνουσι καὶ τὸ χρῶμα αὐτῶν, ἔχουσαι ἄλλαι μὲν βαθύτερον ἄλλαι δὲ ἀμαυρότερον χρῶμα.

Φυτῶν τινων αἱ ῥίζαι ἔχουσι τὴν ἰδιότητα νὰ καθαρίζωσι τὰ πτώματα διαφόρων ζώων δεξιώτερον καὶ αὐτῶν τῶν καθηγητῶν τῆς ἀνατομίας. Ἐκ τοῦ κόσμου τῶν ζώων κατορθοῦσι τοῦτο ἐπιτηδείως οἱ μύρμηκες, διότι ἐὰν παρὰ τὴν ὀπὴν μυρμηκιὰς ῥίψητε τὸ πτῶμα πτηνοῦ, μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ εὕρητε τὸν σκελετὸν ἐντέχνως καθαρισμένον. Ἐκ τοῦ κόσμου τῶν φυτῶν τὴν ἰδιότητα ταύτην ἔχουσιν αἱ ὑπὸ τὴν γῆν ῥίζαι *τῆς βαλσαμίνης τῆς ἡδυόσμου* (Balsamina suaveolens), ἥτις μετ' ἀπληστίας χωνεύει τὰς σάρκας, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτὰ τῶν παρὰ τὰς ῥίζας αὐτῆς ῥιπτομένων ζώων.

Τὸ εἰρημένον φυτὸν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἓν τῶν μᾶλλον σαρκοφάγων, διότι πείραμα τοῦ κυρίου Βαβινὰ ἀπέδειξεν ὅτι νεκρὰ περιστερὰ τοποθετηθεῖσα παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ φυτοῦ ἀπερροφήθη ὑπ' αὐτῆς ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων!

Ἡ ἐπιστήμη ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ εἶναι αὐστηρὰ, ἀλλὰ καὶ οἱ μύσται αὐτῆς ἐπίσης αὐστηροὶ δεικνύονται ὅταν διὰ πειραμάτων τινῶν δύνανται ν'ἀποδείξωσιν ἐναντίας ταῖς θεωρίαις αὐτῆς ἀληθείας. Ἐνῷ δὲ οἱ πλεῖστοι διατείνονται ὅτι ἡ ῥίζα εἶναι διάφορος τοῦ στελέχους, τινὲς ὅμως διὰ φανερῶν παραδειγμάτων ἀπέδειξαν ὅτι εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀργανισμοῦ, ἀλλ' ὅτι ὡς ἐκ τῆς θέσεως εἰς ἣν εὑρίσκεται ἔχει καὶ ἀλλοῖόν τινα χαρακτῆρα.

Ἡ *Βεγγαλικὴ συκῆ* (Ficus Bengalensis) ἐκβάλλει τῶν ὁριζοντείων καὶ μακρῶν αὐτῆς κλώνων ῥίζας πορώδεις, διαδοχικὰς, καθέτους, αἵτινες ἀπὸ ὕψους ἱκανῶν μέτρων φθάνουσι τὸ ἔδαφος. Τότε τὸ μὲν ἐν τῷ ἐδάφει μέρος αὐτῶν σχηματίζει ῥίζας πρεμνώδεις, ἐν ᾧ τὸ ἐν τῷ αἰθέρι μετασχηματίζεται εἰς στέλεχος πάντῃ ὅμοιον τῷ κυρίῳ κορμῷ, οὕτως ὥστε ἐξ ἑνὸς πολλάκις δένδρου σχηματίζεται ὁλόκληρον δάσος, προφυλάσσον πλειότερα κερβάνια.

Ὁ διάσημος Γάλλος Δουχαμὲλ, ὅπως ἀποδείξῃ τοῦτο ἔκαμε κλασικώτατον πείραμα. Ἐξερρίζωσε μετὰ προσοχῆς δένδρον τὸ ὁποῖον μετεφύτευσεν ἀντιστρόφως, ἤτοι τοὺς μὲν κλάδους ἐντὸς τῆς γῆς, τὰς δὲ ῥίζας εἰς τὸν ἀέρα, τὸ δένδρον τοῦτο οὐδόλως ἔπαθε. Τὸ μέρος τοῦ στελέχους τὸ ἐντὸς τῆς γῆς μετεσχηματίσθη ἐντὸς ὀλίγου εἰς ῥίζας· οἱ ἐκτὸς τῆς γῆς μείναντες κλάδοι ἐπληρώθησαν καὶ πάλιν φύλλων! Ὁ δὲ ὄγκος τῶν ῥιζῶν, ἀμόρφως εἰς τὸν ἀέρα ἐκτεθειμένος ἐντὸς ὀλίγου διαστήματος ἐσχημάτισε πυκνόφυλλον σκιάδα! Τὸ στέλεχος οὐδαμῶς ἠλλοιώθη, ἐκ τῆς πρότερον μόνον κορυφῆς αὐτοῦ ἀνερύησαν διαδοχικῶς θρεπτικώταται ῥίζαι.

Β'.

Ἐπὶ τὴν γῆν—Μαργαρῖται ἢ βρύα;—Θαυμάσιοι ἔρωτες —Οἱ βλαστάνοντες πρίγκηπες.—Τὸ μυστήριον τῆς παραγωγῆς.

Ὑπὸ τὰς πυκνορύλλους τῶν δρυῶν θαλίας ὑπάρχει τμῆμα τοῦ ὅλου τῶν φυτῶν κόσμου, τὸ ὁποῖον ὡς ἀπαλὸς τάπης ἐπεκτείνεται προκαλῶν τὸν κεκμηκότα ὁδοιπόρον νὰ ἀναπαυθῇ. Παχέα σμαράγδινα προσκέφαλα δέχονται φιλοξένως τὴν ἱδρῶτι περιῤῥεομένην κεφαλὴν αὐτοῦ ἐνῷ αὔρα ζεφύρου μετὰ φιλοπαιγμοσύνης εἰσχωρεῖ κρύφα εἰς τὸν σιγηλὸν ἐκεῖνον τόπον τοῦ ὁποίου τὴν ἠρεμίαν ἐλαφροὶ μελίσσης βομβυσμοὶ καὶ ὀξεῖαι τεττίγων λαλιαὶ ἀνησυχοῦσι. Ἐκεῖ ἡ σκιὰ ἔστησε τὸν θρόνον αὐτῆς παρὰ τὸν ὁποῖον οἱ σμάραγδοι αὐτοφυῶς βλαστάνουσιν ἐν ᾧ ὡς χρυσοῦ μαργαρῖται αἱ τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες διὰ τῆς θαλερᾶς τῶν δρυῶν φυλλάδος διερχόμεναι, ἀναπαύονται ἐπὶ τῆς δροσοσταγοῦς χλόης ὡς ψυχαὶ ἁμαρτωλαὶ μετανοήσασαι.

Ἐὰν προσέξωμεν εἰς τὰ ἐπὶ τὴν γῆν μικροσκοπικὰ φυτὰ καὶ δρέψωμεν ἓν αὐτῶν, βλέπομεν μικρογραφίαν μεγάλην δένδρου· εἰς τὸν κόσμον τῶν βρύων τὰ ἡμέτερα δένδρα θὰ φαίνωνται, ὡς φαίνονται ἡμῖν τὰ προκατακλυσμιαῖα τεράστια φυτά.

Τὰ ἐπὶ τῆς γῆς φυτὰ οὔτε ἐντὸς αὐτῆς ῥιζοῦνται, οὔτε ὑπὲρ αὐτὴν θάλλουσιν, εἶναι οὕτως εἰπεῖν ἐπίγειοι, ἔρπουσαι ὑπάρξεις· ῥίζας μεγάλας δὲν ἔχουσι, φύλλων μεγάλων στεροῦνται. Ἐὰν διὰ φακοῦ παρατηρήσωμεν αὐτὰ βλέπομεν ὅτι ἐν ἑκάστῳ μικροσκοπικῷ στελέχει ἐπικάθηνται ἄπειροι στα-

γόνες δρόσου ὅμοιαι μαργαρίταις. Ἡ γῆ δικαιοῦται νὰ ὑπεραίρηται διὰ τὸν κόσμον τῶν φυτῶν· καθότι ὁ κόσμος οὗτος καθιστᾷ αὐτὴν πολὺ ἀνωτέραν τῆς θαλάσσης. Τῆς θαλάσσης τὸ ἔδαφος καλύπτουσιν οἱ μαργαρῖται καὶ τὰ κοράλλια ἐνῷ τῆς γῆς ἀέννaος βρυώδης βλάστησις καὶ σμαραγδώδης πέπλος μαργαριτοῦφαντος.

Ἐν τῷ ἐπὶ τῆς γῆς φυτικῷ κόσμῳ ὑπάρχουσι θαυμάσια ἄτινα διαφεύγουσιν ἐνίοτε τὴν ἡμετέραν προσοχήν· ἐὰν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ μέγα μικροσκόπιον διὰ τοῦ ὁποίου νὰ ἐξετάσῃ τις λεπτομερῶς τὰ ἐν τῇ χλοερᾷ βλαστήσει συμβαίνοντα, θὰ διήρχετο τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ζωῆς αὐτοῦ θαυμάζων αὐτά.

Τμῆμα μόνον χλόης εἶναι εἷς ἰδιαίτερος κόσμος.

Ἔρωτες, πάθη, ἐκδικήσεις, πόλεμοι, ταραχή, κίνησις, τὰ πάντα ὑπάρχουσιν ἐκεῖ. Μικροσκοπικὰ ζωΰφια, ὑπὸ τὰ βρύα κρυπτόμενα ἐρωτύλως προσβλέπουσιν ἄλληλα, δικαίως δὲ θὰ ἐφηρμόζετο αὐτοῖς τὸ τοῦ Λουκιανοῦ: *ἱλαραὶ τῶν ὀμμάτων αἱ βολαὶ τακερῶς ἀνυγραίνοντο.*

Ἡ ἐπίγειος βλάστησις ἔχει ὡρισμένην τὴν ἐποχὴν τῶν ἐρώτων αὐτῆς, καθ' ἣν ἀναπτυσσόμενοι οἱ γαμβροὶ, πλησιάζουσι τὰς νύμφας. Ἐπὶ μῆνα ὁλόκληρον τοιαύτη χαρὰ καὶ εὐωχία βασιλεύει, ὥστε ἀδύνατον νὰ παραβλεφθῇ πρὸς αὐτὴν καὶ ἡ μεγαλοπρεπεστέρα ἡμῶν πανήγυρις.

Ἡ ἐπίγειος βλάστησις ἔχει τοὺς πρίγκηπας αὐτῆς· οὗτοι εἶναι αἱ πτερίδες. Αἱ πτερίδες λεπτομερῶς ἐξεταζόμεναι εἶναι ὄντως θαυμάσιαι. Πότε βλαστάνουσι καὶ δείκνυνται ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ ἐφρόντισε νὰ μᾶς τὸ εἴπῃ ὁ Ζαλοκώστας:

Τώρα ποῦ χαμοκέρασα μοσχοβολᾶν στὴ φτέρη
ποῦ ἀνοίγει τ' ἄνθ' ἡ μυγδαλιὰ
καὶ κρυφοκλίγουν τὰ πουλιὰ
καὶ παίζουν τέρι τέρι.

Χαριέστερον τῆς πτερίδος φυτὸν δὲν ὑπάρχει. Ἔχει ἀποικίας εἰς ὅλα τὰ κλίματα. Εἰς τὰ ψυχρὰ εἶναι νάνος, εἰς τὰ εὔκρατα μετρία τὸ ὕψος, ἐνῷ παρὰ τοὺς τροπικοὺς ὑψίκομος καὶ ὑψικάρηνος ὡς δένδρον· πανταχοῦ κοσμεῖται ὑπὸ φύλλων χαριέντων πτιλωτῶν, σχηματιζόντων ὁτὲ μὲν μεγαλοπρεπεῖς πτυχὰς καὶ σκιάδας, ὁτὲ δὲ κυματισμοὺς ἐλαφροὺς θέλγοντας τὰ ὄμματα τοῦ παρατηρητοῦ. Τὸ θαυμασιώτερον ὅμως εἶναι οὐχὶ εἰς τὸ *αὐξάνεσθε* αὐτῶν, ἀλλ' εἰς τὸ *πληθυνεσθε*.

Ὄπισθεν τῶν φύλλων αὐτῶν μετ' ἀριστοτεχνικῆς κανονικότητος ὑπάρχουσι σώματα ποικιλόχρα καλούμενα *σποράδια*· ἐν τῶν σποριδίων τούτων εἶναι εἷς θάλαμος νυμφικός. Αὐξάνουσι, καθίστανται ἀδρότερα ἀμαυρότερα τὸ χρῶμα καθ' ὅλον τὸ ξηρὸν ἔαρ. Πρὸς τὸ φθινόπωρον τὰ σποριδιοφόρα φύλλα ξηραίνονται καὶ καλύπτουσι τὴν γῆν. Ἔρχεται ἐποχὴ καθ' ἣν ἡ φύσις θὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν κόσμον τῶν φυτῶν. Δεικνύουσα τὴν πρὸς αὐτὰ στοργήν της, κλαίει καὶ δακρύει καθ' ἑκάστην πρωΐαν ἐπ' αὐτῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ κυανόχρου θόλου βροχὴ ζωογόνος πίπτει. Τότε τὰ σποράδια ἀναζωογονοῦνται καὶ καθίστανται ἀπαλότερα, ὁ ἐξωτερικὸς αὐτῶν ὑμὴν διαῤῥήγνυται καὶ τότε ἀλληλοπαθῶς, ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν τῶν δασῶν φῶς, τελεῖται τὸ μυστήριον τῆς παραγωγῆς.

Γ.

Ὁ ὑπὲρ τὴν γῆν ἀνθών. — Ἡ ποίησις δὲν ἀποκλείει τὴν ἐπιστήμην. — Θαυμασταὶ καὶ ἐρευνηταί. — Ἀνθέων γάμοι. — Ὁ χρωστὴρ τοῦ φυτικοῦ κόσμου.

Ὁποίαν αἰσθάνεται τέρψιν καὶ εὐχαρίστησιν ὁ ἐντὸς περι-

καλλοῦς ἀνθῶνος εἰσερχόμενος; ὁποία καταλαμβάνει αὐτὸν ἀπορία ὅταν πρόκηται νὰ ἐκλέξῃ καὶ νὰ προτιμήσῃ ἓν ἄνθος μεταξὺ τῶν πολλῶν; Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ κύψῃ, νὰ ἐξετάσῃ, νὰ λεπτομερήσῃ, νὰ ἀνακαλύψῃ τι. Ἄνθη προσέβαλον τὴν ὅρασιν αὐτοῦ, ἅμα ὡς εἰσῆλθεν, ἄνθη κοσμοῦσι τὰς παρ' αὐτὸν πρασιάς, παρὰ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἄνθη, ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἄνθη, ὅπου καὶ ἂν στραφῇ, ὅ,τι καὶ ἂν ἴδῃ βλέπει ἄνθη, μόνον ἄνθη. Οἷος ὁ πλοῦτος τῆς φύσεως! οἵα ἡ γενναιότης τῆς γῆς! οἵα ἡ καλλονὴ τοῦ φυτικοῦ κόσμου! ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἐξίσταται, ἐνῷ ὁ δημιουργὸς τοῦ παντὸς ἐξυμνεῖται! . . .

Ἀκούσωμεν ἐπὶ μικρὸν τὸν ἀείμνηστον Σολωμόν.

. . . . . .

Ἄνθη κι' ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
Παιδιὰ κι' ἄντρες, γυναῖκες καὶ γέροι,
Ἀσπροερτύματα γέλια καὶ κρότοι
ὅλοι οἱ δρόμοι γεμάτο χαρά·
καὶ, χαρῆτε τοῦ χρόνου τὴ νειότη
ἄντρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιά!

. . . . . .

Ὅλοι οἱ ποιηταὶ ἐξύμνησαν τὰ ἄνθη, ὅλοι τὰ ἔψαλαν. Τινὲς τὰ ἔψαλαν μόνον διὰ τὰς χροιάς, διὰ τὴν εὐωδίαν αὐτῶν, ἄλλοι προσέθηκαν ἐν τῇ ὑψηλῇ αὐτῶν ποιήσει καὶ ἐπιστημονικὰς ἀληθείας. Ὁ δαιμόνιος Γκαῖτε, ὅστις συνέγραψε βιβλίον ὁλόκληρον δημώδους Βοτανικῆς ἐκθέτων τὰς γενικὰς ἀνακαλύψεις αἵτινες ἐγένοντο ἐπὶ τῶν ἀνθέων, ἐκφράζεται οὕτως. «Ὁ ὀργανισμὸς τῶν ἀνθέων ὑπῆρξεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἄγνωστος. Ὁ ζῆλος τοῦ Μαλπιγίου ἀπεκάλυψεν ἡμῖν τὸ μυστήριον. Ἡμέραν τινα τῆς ἀνοίξεως περιεπάτει οὗτος ἐν τῇ ἐξοχῇ· ὁ Ζέφυρος ἐκίνει τὸ φύλλωμα τῶν δένδρων, ἡ δὲ γῆ ἐφαίνετο ἀγαλλομένη ἐκ τῆς χλόης καὶ ἐκ τῶν ὑπ' ἀνθέων μιλτωμένων κοιλάδων. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ τεθαμβωμένοι περιεπλανῶντο

ἀπὸ θαυμασίου εἰς θαυμάσιον, ἡ δὲ ἐπιθυμία τοῦ νὰ γνωρίσῃ αὐτὰ κατέρλεγε τὴν ψυχήν του. Ἐπὶ γειτνιάζοντος λοφίσκου βλέπει τὴν θεὰν τῆς βοτανικῆς περικυκλουμένην ὑπὸ τῶν νυμφῶν αὐτῆς αἵτινες χαρίεντα κρατοῦσαι κάνιστρα ἐπλήρουν αὐτὰ τῶν θησαυρῶν οὓς ἐδείκνυεν αὐταῖς. Εἰς τὴν παρουσίαν τῆς θεᾶς τὰ ἄνθη ἀνοίγονται, στίλβουσιν ἐκ τῶν ζωηροτέρων χρωμάτων, ἐκχέουσι τὴν εὐωδίαν αὐτῶν εἰς τοὺς αἰθέρας καὶ φαίνονται διαφιλονεικοῦντα τὴν δόξαν, διότι ἡ θεὰ προσηλόνει ἐπί τινων τὰ βλέμματα αὐτῆς. Ὁ Μαλπίγιος τρέχει πρὸς τὴν ἀθάνατον συνοδείαν, κλίνει τὸ γόνυ καὶ ζητεῖ παρὰ τῆς θεᾶς ν' ἀποκαλύψῃ αὐτῷ τὰ μυστήρια τῶν ἀνθέων, ὑποσχόμενος ν' ἀριερώσῃ αὐτῇ λαμπροὺς κήπους. Ἡ θεὰ τὸν παραδέχεται ὡς εὐνοούμενον αὐτῆς μαθητήν. Βλέπεις λέγει αὐτῷ τὸν ἐν τῇ μοναξίᾳ ἐκείνῃ ναόν, ἡ Μοῦσα τῆς ἀνατομίας κατοικεῖ αὐτόν· αὕτη θεραπεύει τὴν διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως ἀηδίαν τῆς κοπιώδους μελέτης. Ὕπαγε νὰ εὕρῃς αὐτὴν ἐξ ὀνόματός μου — ὁ Μαλπίγιος διαβιβάζει τῇ σιωπηλῇ μούσῃ τὴν παράκλησιν ταύτην, αὕτη δὲ ἐκριζοῖ φυτὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ καὶ δείκνυσιν αὐτῷ ὅλα τὰ ὄργανα.

Τὸ μικροσκόπιον εἶναι ἡ μοῦσα αὕτη τῆς ἀνατομίας, ὁ δὲ Μαλπίγιος εἷς τῶν ἀκαμάτων ἐρευνητῶν εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλονται αἱ πρῶται γνώσεις περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν φυτῶν καὶ ἀνθέων.

Πολλοὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν μελέτην τοῦ κόσμου τῶν φυτῶν. Ἀπὸ τριῶν αἰώνων ἡ μελέτη αὕτη εἶναι μία τῶν εὐγενεστέρων ἐπιστημῶν οἱ δὲ πρῶτοι ἐρευνηταὶ τῶν φυτῶν ἀπεθανάτισαν τὰ ὀνόματά των· ὁ Ἄδανσων, ὀνομαζὸς διὰ τὰς ἐπὶ τῶν φυτῶν μελέτας, λήγει εἰς τὸ ἑξῆς συμπέρασμα· «Ἕκαστον φυτὸν ἔχον ζωὴν, καί τοι ἄνευ αἰσθήσεως ἔχει ψυχὴν, ἥτις δὲν εἶναι μία οὔτε περιωρισμένη εἰς ἓν τῶν μερῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ διαδεδομένη εἰς ὅλα τὰ μέρη αὐτοῦ καὶ διηρημένη διότι ἕ-

καστον τῶν συμφυῶν αὐτῆς μερῶν τῶν λαμβανόντων μερίδα ἐκ τῆς γενικῆς ζωῆς, κατέχει ἐν αὐτῷ ζωτικότητα περιωρισμένην καὶ μὴ ἐξαρτωμένην ἀπὸ τῶν ἐπιλοίπων, ἀποσπωμένη δὲ καὶ χωριζομένη τῶν ἄλλων αὐξάνει καὶ καρποφορεῖ, καὶ τέλος ἀπολαμβάνει ὅλων τῶν ἰδιοτήτων ἃς κατεῖχε πρὸ τοῦ χωρισμοῦ αὐτῆς.»

Πρὶν ἢ ἐφευρεθῶσι τὰ μικροσκόπια οἱ περὶ τὰ βοτανικὰ ἀσχολούμενοι εἶχον ἐπὶ τῶν διαφόρων φυτικῶν λειτουργιῶν ἰδέας συγκεχυμένας. Ὁ Καμεράριος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος πραγματικὸς ἐρευνητὴς, ζήσας περὶ τὸν ΙΖ'. αἰῶνα. Κατόπιν αὐτοῦ ἔρχεται ὁ Βαλλιὰν, τοῦ ὁποίου τὰς μεγάλας παρατηρήσεις ἐτελειοποίησαν ὁ Τουρνεφόρτιος καὶ Ποντέδρας, διάσημοι τῆς φύσεως θαυμασταὶ ἀμφότεροι. Κατόπιν τούτων ἔρχεται ὁ βασιλεὺς τῶν θαυμαστῶν καὶ ἐρευνητῶν Λινναῖος, ὅστις πρῶτος παρετήρησε τὴν ὕπαρξιν καὶ τὸν χωρισμὸν τῶν διαφόρων φυτικῶν ὀργάνων ἅτινα καὶ καθώρισε.

Παρετηρήθη τότε ὅτι ὑπῆρχον φυτά τινα, ἅτινα πλησιάζοντα ἄλληλα, ἐκαρποφόρουν, ἐνῷ ἀπομακρυνόμενα ἀπ' ἀλλήλων ἔμεινον στεῖρα, καὶ τοιαῦτα εἶναι ὁ κάνναβις, οἱ ῥάφανοι κτλ. ἄλλα δὲ πάλιν εἶχον δύο εἰδῶν ἄνθη, ὡς οἱ πέπονες καὶ οἱ σίκυοι ἅτινα ἔδει νὰ πλησιάσωσιν ἄλληλα ἵνα καρποποιήσωσιν. Τότε ἐγένετο γνωστὸν ὅτι ὡς ἐκ τῆς διαφόρου τῶν ἀνθέων φύσεως ὑπῆρχε καὶ διαφορὰ γένους, ἀνεγνωρίσθησαν δὲ τὰ ἄῤῥενα ὡς ἐκ τῶν λεπτορυῶν νηματωδῶν καὶ συνήθως πολυπληθῶν *στημόνων*, ἐνῷ τὰ θήλεα ἐκ τοῦ πολυσχιδοῦς *ὑπέρου*. Οἱ στήμονες ἐπικαθήμενοι τῶν ὑπέρων ἐκκρίνουσιν ἐκ τῆς κόνεως τῆς καλουμένης *γύρεως* ὑγρόν τι καλούμενον *θαλπίλλην*, ὅπερ διὰ τῶν σωλήνων τοῦ ὑπέρου κατέρχεται εἰς τὴν ὠοθήκην καὶ γονιμοποιεῖ τὰ ὠάρια. Ὅταν ἡ γῦρις ἐπικαθήσῃ εἰς μέρος τι τοῦ ὑπέρου, μόνον τὰ πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο εὑρισκόμενα ὠάρια γονιμοποιοῦνται, τὰ λοιπὰ μένουσιν ἄ-

γονα. Παρετηρήθη ἐν τούτοις ὅτι πολλάκις φυτά τινα καίπερ παντελῶς στερούμενα ἀρρένων ἀνθέων καὶ ὀργάνων καρποφοροῦσι. Οἱ κ. κ. Σπαλανζάνης καὶ Νωδὲν πολλὰ τοιαῦτα πειράματα ἀναφέρουσιν ἐπὶ τῶν *Κολοκυνθοειδῶν*, ἅτινα καίπερ στερούμενα τῶν ἀρρένων ὀργάνων ἔσχον ὅμως ἱκανοὺς καρπούς. Τὸ προβληματικὸν μέρος τῆς καρποφορίας ταύτης, εἶναι ἂν οἱ σπόροι τῶν καρπῶν τούτων εἶναι παραγωγοί. Τοῦτο δὲν διηυκρινίσθη εἰσέτι.

Διὰ τῆς ἐνδελεχοῦς μελέτης παρατηροῦμεν ὅτι τὰ ἄνθη διαφέρουσιν ἐπαισθητῶς ἀπ' ἀλλήλων οὐχὶ μόνον εἰς τὸ σχῆμα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ χρῶμα. Ἡ σύγχρονος μάλιστα τέχνη τοσοῦτον ἀπεμιμήθη τὰ χρώματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν ὑφασμάτων, ἐσθήτων, ταπήτων κλπ. ὥστε ἂν τὰ ἄνθη εἶχον φωνὴν θὰ ἔκραζον ἔλεος! Τὰ διάφορα ταῦτα χρώματα ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ μέχρι τοῦ λευκοῦ διέρχονται τὸ κυανοῦν, τὸ ῥόδινον, τὸ ἰόχρουν, τὸ κίτρινον, καὶ καταλήγουσιν εἰς τὸ χλωρὸν, χρῶμα ὅπερ εἶναι τὸ σταθερὸν μεθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς κυμάνσεις καὶ ἀποχρώσεις. Τὸ κύριον καὶ πρώτιστον τῶν φυτῶν χρῶμα εἶναι τὸ χλωρὸν (πράσινον) ὅπερ ἡ ἐπιστήμη δι' ἑνὸς αὐτῆς μύστου, τοῦ Κ. Πελλετιὲ, ὠνόμασε, *χλωρόφυλλον* τοῦτο ποικίλας λαμβάνει τὰς ἀλλοιώσεις ὅταν ἐπιδρῶσιν ἐπ' αὐτοῦ χημικαὶ οὐσίαι, οἷαι τὸ *χλωρυδρικὸν ὀξὺ* καὶ ὁ *αἰθήρ*. Τὸ πρῶτον μεταβάλλει αὐτὸ εἰς κυανοῦν, ἐνῷ τὸ δεύτερον ἐγκαθίστησιν ἐν αὐτῷ τὸ κίτρινον χρῶμα· καὶ αὕτη μὲν ἡ δρᾶσις ἐπὶ τῶν ἔξω, τῆς ἐξωτερικῆς χροιᾶς· ὅταν δὲ ἡ διὰ τῶν ἱστῶν εἰσχωροῦσα οὐσία εἶναι σιδηροῦχος τὸ ῥόδινον χρῶμα μεταβάλλει εἰς ἰόχρουν, τὸ δὲ ὠχρὸν πράσινον καθίστησιν ἀμαυρότερον. Οὕτως ἡ χημεία ἐπενεργεῖ πολυτρόπως ἐπὶ τῆς φυτικῆς βλαστήσεως οἱ δὲ κατὰ καιροὺς ἐπιστήμονες ἐπωφελήθησαν ἐκ τῆς ἰσχύος αὐτῆς. Μεγάλη ὅμως πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἐπιδεξιότης. Ἡ μὲν φύσις ἐναπέθηκε τὸ χρωστικὸν αὐτῆς πυξίον παρὰ τὸν ἐπιστήμονα, οὗτος δὲ ἐπιτηδείως μεταχειριζόμενος τὰς ἐπ' αὐτοῦ πλουσίας, ἀρθόνους καὶ ζωηρὰς βαφὰς μετέβαλε τὰ ἄνθη εἰς τοσαῦτα χρώματα ὥστε διὰ νὰ τὰ θαυμάζῃ τις πλειότερον καλὸν εἶναι ν' ἀποφεύγῃ νὰ τὰ ὁρίσῃ.

Αὔγουστος 1880.

Κ. Χ. ΜΕΤΑΞΑΣ.

Φυσικὴ κατάπτωσις τοῦ πεπολιτισμένου ἀνθρώπου.

Ὁ μέγας φιλόσοφος Haeckel λέγει ἐν τῇ θαυμασίᾳ αὐτοῦ *Ἱστορίᾳ τῆς φυσικῆς δημιουργίας*. « Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἡμῶν πλέον ἢ ποτε, ἡ στρατοκρατία διαδραματίζει τὸ κυριώτερον πρόσωπον ἐν τῷ λεγομένῳ *πολιτισμῷ*.

Πράγματι δὲ τὸ κυριώτερον μέρος τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ πλούτου τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν δὲν καταδαπανᾶται πρὸς ὕψωσιν τῆς στρατοκρατίας εἰς τὸν ἀνώτατον αὐτῆς βαθμὸν τῆς τελειότητος;

Τοὐναντίον δὲ ἡ ἀγωγὴ τῆς νεολαίας, ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις, ἤτοι αἱ ἀσφαλέστεραι βάσεις τῆς ἀληθοῦς εὐημερίας τῶν κρατῶν καὶ τοῦ ἐξευγενισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, παραμελοῦνται καὶ θυσιάζονται οἰκτρῶς.

Καὶ ταῦτα συμβαίνουσι παρὰ τοῖς λαοῖς, οἵτινες ἀξιοῦσιν

ὅτι εἰσὶν οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι τῆς ἀνωτάτης διανοητικῆς καλλιεργείας, οἵτινες νομίζουσι καὶ κηρύττουσιν ἑαυτοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ πολιτισμοῦ!

Εὐχερές ἐστι τὸ ὑπολογίσαι τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἐσχάτης ταύτης στρατοκρατίας ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Πρὸς ὅσον τὸ δυνατὸν μείζονα αὔξησιν τοῦ μονίμου στρατοῦ ἐκλέγονται δι' αὐστηρᾶς νεοσυλλεξίας πάντες οἱ ὑγιεῖς καὶ εὔρωστοι νέοι.

Ὅσῳ νέος τις εἶναι ρωμαλεώτερος, ὑγιέστερος, κανονικώτερος τὸ σῶμα, τοσούτῳ μᾶλλον ὑπόκειται εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ φονευθῇ διὰ τῶν βελονωτῶν τυφεκίων, τῶν πολυβόλων ὅπλων, τῶν ραβδωτῶν σωλήνων, τῶν μυδραλλιοβόλων καὶ λοιπῶν πολεμικῶν μηχανῶν, αἵτινες τοσοῦτον τιμῶσι τὴν... θανατηφόρον εὐφυΐαν τοῦ ἀνθρώπου.

Τοὐναντίον πάντες οἱ ἀσθενεῖς νέοι, οἱ καχεκτικοί, οἱ κακῶς ἐσχηματισμένοι, περιφρονοῦνται κατὰ τὴν νεοσυλλεξίαν καὶ μένουσιν ἥσυχοι εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν ἐν καιρῷ πολέμου, νυμφεύονται καὶ γεννῶσι τέκνα.

Ὅσῳ μᾶλλον λοιπὸν νέος τις εἶναι φιλάσθενος, ἀσθενής, φθισικός, κατὰ τοσοῦτον ὑπάρχει δι' αὐτὸν ἐλπὶς νὰ ἀποφύγῃ τὴν στρατοσυλλεξίαν καὶ νὰ σχηματίσῃ οἰκογένειαν.

Ἐνῷ τὸ ἄνθος τῆς νεολαίας ἀπόλλυσι τὸ αἷμα καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὁ ἀπόβλητος, ὁ περιφρονούμενος, ἐπωφελούμενος ἐκ τῆς ἀνικανότητος αὐτοῦ δύναται νὰ γεννήσῃ τέκνα καὶ νὰ μεταβιβάσῃ εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ ἁπάσας τὰς ἀσθενείας, ἅπαντα τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ.

Ἀλλὰ, κατὰ τοὺς φυσικοὺς περὶ κληρονομίας νόμους, ὡς παρατηρεῖ τοῦτο ὁ Haeckel, ἀναγκαία συνέπεια τῆς τοιαύτης καταστάσεως εἶναι ὅτι τὰ σωματικὰ καὶ διανοητικὰ ἐλαττώματα οὐχὶ μόνον πολλαπλασιάζονται ἀλλὰ καὶ καθίστανται σοβαρώτερα.

Εἰς τὴν αἰτίαν ταύτην τῆς φυσικῆς καταπτώσεως τῶν νεωτέρων πεπολιτισμένων ἐθνῶν προστίθεται ἕτερον κακόν.

Ἡ σύγχρονος ἰατρική, ὅσον καὶ ἂν προώδευσεν, δὲν δύναται εἰσέτι νὰ θεραπεύσῃ ἐντελῶς πολλὰς ἀσθενείας, δέον ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εὑρίσκεται εἰς πολλῷ βελτίονα θέσιν ἢ ἄλλοτε, ὅπως παρατείνῃ τὰ βραδέα καὶ χρόνια νοσήματα, καὶ οὕτως ἐπιβραδύνῃ ἐπὶ μακρὰ ἔτη τὸ λυπηρὸν καὶ ἀναπόφευκτον αὐτῶν τέλος.

Ἀκριβῶς λοιπὸν πολλαὶ τῶν χρονίων καὶ τῶν σοβαρωτέρων μάλιστα ἀσθενειῶν τούτων, ὡς ἡ φθίσις, αἱ χοιράδες, ἡ σίφιλις, διάφοροι νευροπάθειαι ὡς καὶ πολλαὶ διανοητικαὶ παθήσεις εἰσὶν ἅπασαι κληρονομικαὶ καὶ μεταβιβάζονται ἀπὸ τῶν πασχόντων γονέων εἴς τινα, εἰ οὐχὶ εἰς πάντα, τὰ τέκνα αὐτῶν, ἅτινα εὑρίσκονται οὕτω καταδεδικασμένα ἀδίκως εἰς μακρὸν πολλάκις βίον ἀπαύστων πόνων. Οἱ νόμοι τῆς κληρονομίας δείκνυνται ἐνταῦθα τοσοῦτον ἄδικοι καὶ ἀδυσώπητοι ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι νόμοι τῆς *ὡραίας ταύτης φύσεως*, ἣν τοσοῦτον ἐξυμνοῦσιν οἱ ποιηταὶ διότι μόνον τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς βλέπουσιν.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν οἱ φιλάσθενοι γονεῖς κατορθοῦσι, χάρις τῇ ἰατρικῇ ἐπιστήμῃ, νὰ παρατείνωσι τὴν ἀθλίαν αὐτῶν ὕπαρξιν, ἐπὶ τοσοῦτον τὰ τέκνα αὐτῶν κληρονομοῦσι τὴν ἀνίατον αὐτῶν ἀσθένειαν. Οὕτω δὲ κατὰ τὰς ἑπομένας γενεάς, χάρις τῇ ἰατρικῇ ἐκλογῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὸ τῆς πατρικῆς κληρονομικῆς ἀσθενείας προσβαλλομένων ἀτόμων αὐξηθήσεται διηνεκῶς.

Διὰ τῆς διττῆς ταύτης τεχνητῆς ἐκλογῆς καὶ δι' ἄλλων εἰσέτι ἐξηγεῖται ἀρκούντως τὸ λυπηρὸν ἀλλὰ πραγματικὸν γεγονὸς ὅτι ἐν τοῖς πεπολιτισμένοις κράτεσιν ἡ σωματικὴ καὶ διανοητικὴ ἀσθένεια αὐξάνει πάντοτε καὶ ὅτι ἡ συνένωσις ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου χαρακτῆρος μετὰ ὑγιοῦς καὶ εὐρώστου σώματος καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον σπανία.

Ἀξιοσημείωτον παράδειγμα τεχνητῆς ἐκλογῆς ἐφαρμοζομένης εὑρέως εἰς τὸν ἄνθρωπον παρέχεται ἡμῖν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν.

Παρὰ τῷ γενναίῳ ἐκείνῳ λαῷ τὰ βρέφη, κατὰ εἰδικὸν νόμον, ὁρίσταντο, ἅμα τῇ γεννήσει αὐτῶν, αὐστηρὰν ἐξέτασιν, ἀδυσώπητον ἐκλογήν. Πάντα τὰ ἀσθενῆ, φιλάσθενα, ἔχοντα σωματικόν τι ἐλάττωμα ἐθανατοῦντο. Μόνα τὰ εὔρωστα καὶ πλήρους ἀπολαύοντα ὑγείας εἶχον τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἡ σπαρτιατικὴ φυλὴ οὐχὶ μόνον διετηρεῖτο ἐν ἐξαιρετικῇ καταστάσει δυνάμεως καὶ ῥώμης, ἀλλ' ἔτι κατὰ πᾶσαν γενεὰν καθίστατο τελειοτέρα σωματικῶς. Βεβαίως εἰς τὴν τεχνητὴν ταύτην ἐκλογὴν ὁ λαὸς τῆς Σπάρτης ὤφειλε τὸν μέγαν ἐκεῖνον βαθμὸν τῆς ἀνδρικῆς ῥώμης, καὶ τοῦ αὐστηροῦ ἠρωϊσμοῦ δι' ὃν διεκρίθη ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀρχαιότητος.

Ὁμοίως πολλαὶ τῶν φυλῶν τῶν Ἐρυθροδέρμων τῆς βορείου Ἀμερικῆς, αἵτινες ταῦν μεθ' ὅλην τὴν ἡρωϊκωτάτην ἀντίστασιν ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν ἀγῶνι, ἐξεδιώχθησαν πανταχόθεν διὰ τῆς ὑπερισχύσεως τῆς λευκῆς φυλῆς, ὀφείλουσι τὴν μεγάλην αὐτῶν σωματικὴν ῥώμην, τὴν ἔκτακτον εὐκινησίαν καὶ τὴν πολεμικὴν αὐτῶν γενναιότητα εἰς αὐστηρὰν ἐκλογὴν τῶν βρεφῶν.

Καὶ παρὰ ταῖς φυλαῖς ταύταις ἐπίσης πάντα τὰ φιλάσθενα, ἢ ἀνάπηρα ἢ προσβεβλημένα ὑπό τινος ἀσθενείας θανατοῦνται, μόνα τὰ εὔρωστα καὶ ἀρτιμελῆ διατηροῦνται ἐν τῇ ζωῇ καὶ πολλαπλασιάζουσι τὸ γένος αὐτῶν.

Ἀναμφίβολόν ἐστιν ὅτι συνεπείᾳ τῆς τεχνητῆς ταύτης ἐκλογῆς, γινομένης ἐξακολουθητικῶς ἐπὶ πολλὰς γενεάς, ἡ φυλὴ μεταβάλλεται ἐπαισθητῶς.

Διὰ τῆς βαρβάρου ταύτης καὶ σκληρᾶς θυσίας τῶν φιλασθένων καὶ ἀναπήρων παιδίων, εἰς ἃ δύναταί τις ἁπταίστως νὰ προείπῃ

ἀθλίαν καὶ ἀνωφελῆ ὕπαρξιν, οἱ Σπαρτιᾶται, ὡς καὶ οἱ Ἐρυθρόδερμοι σήμερον, ἐξησφαλίζοντο κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς ἀναξίων μελῶν εἰς τὴν κοινωνίαν.

Παρ' αὐτοῖς οὐδὲν ἀπηντᾶτο ἐκ τῶν ἠδικημένων τούτων τῆς φύσεως ὄντων, τῶν καχεκτικῶν, φιλασθένων, ἀναπήρων, προσβεβλημένων ὑπὸ ἀνιάτων νοσημάτων, κλπ, οὐδὲν τῶν ὄντων τούτων ἄτινά εἰσιν ἀνίκανα νὰ ζῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν, ἄτινα ἐπιβαρύνουσι τοὺς ὑγιεῖς καὶ κατέχουσιν ἐπὶ τῆς γῆς μείζονα θέσιν ἢ πολλὰ ἄλλα καλῶς ἐσχηματισμένα ὄντα, καὶ διαιωνίζουσι καὶ πολλαπλασιάζουσιν ἀπαύστως ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐν ᾗ βιοῦσιν ἄθλιον βίον, ὀχληρὸν ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις, τὰ νοσήματα ὑφ' ὧν εἰσι προσβεβλημένα.

Ἐνῷ δὲ ἐν τῷ φιλανθρώπῳ ἡμῶν πολιτισμῷ πᾶσα φροντὶς, πᾶσα ἀφοσίωσις τῆς ἀγάπης καὶ τῆς φιλευσπλαγχνίας θεωρεῖται ὅτι ὀφείλεται πρὸ παντὸς εἰς τὰ φιλάσθενα καὶ καχεκτικὰ μέλη τῆς κοινωνίας, οὐδεμία τοὐναντίον παρέχεται βοήθεια εἰς τὴν γεννωμένην καὶ πολλὰ ὑποσχομένην ἰσχὺν πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ πολλαπλασιασμὸν αὐτῆς.

Ἐν παντὶ πολέμῳ χιλιάδες εὐρώστων νέων ἀποτελούντων, τοὐλάχιστον ὑπὸ φυσικὴν ἔποψιν, τὸ ἐκλεκτότερον μέρος τῆς γενεᾶς αὐτῶν, θυσιάζονται εἰς τὸ τυχηρὸν παιγνίδιον τῶν μαχῶν. Ὁ πόλεμος ἐν πρώτοις, εἶτα ἡ ναυτιλία, ὡς καὶ πλεῖσται ἐπικίνδυνοι ἐργασίαι ἀποδεκατίζουσιν ἀπαύστως τοὺς εὐρωστοτέρους ἄνδρας.

Ἡ ἡδυπάθεια καὶ ἡ ἀκολασία ἐκνευρίζουσι τοὺς πλουσίους, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἡ πενία καὶ αἱ στερήσεις ἐξασθενίζουσι καὶ διαφθείρουσι τὰς ἐργατικὰς τάξεις.

Ἐκτὸς τούτου, ἀπηρχαιωμένα ἤθη ἐπεμβαίνουσι καὶ τιθέασιν ὅρια εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ παραγωγὸν ἐνέργειαν πολλῶν γυναικῶν, καὶ ἡ ἀδράνεια, ἡ ἡδυπάθεια εἰς ἣν αὗται εὑρίσκον-

ται οὕτω καταδεδικασμέναι, ἐπιφέρει μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸν μαρασμὸν αὐτῶν.

Τέλος, ἐπειδὴ ἡ μεγίστη πλειονότης τῆς ἀνδρικῆς νεολαίας ἀπόλλυσιν εἰς τὴν παραλυσίαν τὰς ἀκμαιοτέρας δυνάμεις τῆς ψυλῆς καὶ νυμφεύεται γενικῶς ἀφοῦ ἤδη ἡ γενικὴ ἐξασθένησις τοῦ ὀργανισμοῦ κατέστησε πλέον αὐτὴ μισητὸν τὸν ἀκόλαστον βίον, ἕπεται ὅτι ἄνδρες ἤδη γεγηρακότες, γηράσαντες πολλάκις προώρως, φιλάσθενοι καὶ ἐξηντλημένοι, ἀνανεοῦσι τὰς γενεὰς καὶ πολλαπλασιάζουσι τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Ὡς ἐκ τῶν θλιβερῶν τούτων γεγονότων αἱ ἑπόμεναι γενεαὶ κληρονομοῦσι παρ' ἀμφοτέρων τῶν φύλων τὸ σπέρμα τῶν ἀσθενειῶν ὑφ' ὧν αἱ προγενέστεραι γενεαὶ ἦσαν προσβεβλημέναι.

Ὁπόσα δυστυχῆ παιδία ἀναιμικὰ, χοιραδικὰ, φθισικὰ, ραχιτικὰ, παραμεμορφωμένα, κλπ. ἰδίως ἐν ταῖς τάξεσι τῶν πλουσίων καὶ τῶν ὑψιπλούτων, δύνανται δικαίως νὰ καταστήσωσι τοὺς γονεῖς αὐτῶν ὑπευθύνους ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ αὐτῶν ἧς οὐδόλως ἦσαν ἄξια!

Εἰς τὰ ἰσχυρότατα ταῦτα αἴτια τῆς φυσικῆς καταπτώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους δύναταί τις νὰ προσθέσῃ τὴν ἐπιρροὴν τῶν ὑπὸ ἠθικὴν καὶ ὑγιεινὴν ἔποψιν ἀκανονίστων ὅρων τῆς ὑπάρξεως τῶν ἐπιβαλλομένων ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν τῆς πυρετώδους δραστηριότητος ἣν ἐξερεθίζει ἀκαταπαύστως ἡ πληθὺς τῶν ἀναγκῶν, πληθὺς δημιουργημένη ὑπὸ αὐτῆς ταύτης τῆς ὑπερβολῆς τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀλλ' ἐνῷ ἀρ' ἑνὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐκπίπτει καὶ φθείρεται φυσικῶς, ἀρ' ἑτέρου προοδεύει διανοητικῶς. Αἰτία τούτου εἶναι ὅτι ἡ ῥώμη καὶ ἡ φυσικὴ ὡραιότης δὲν εἶναι πλέον ἀλλ' ἢ δευτερεύοντα προσόντα ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν κοινωνίᾳ, ἐνῷ ἡ εὐφυΐα, ἡ δεξιότης, ἡ δραστηριότης, τὸ ἐπιχειρηματικὸν βιομηχανικὸν καὶ ἐμπορικὸν πνεῦμα κατέχουσι τὴν ἀνωτάτην θέσιν.

Τὸ ἀνάστημα σμικρύνεται, τὸ σῶμα συστέλλεται, ἀλλ' ἡ διάνοια αὐξάνει διότι παρὰ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ὁ ἀγὼν τῆς ὑπάρξεως καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀγὼν διανοητικός.

Ὁ ἰδεώδης ἄνθρωπος τῆς παρούσης ἐποχῆς εἶναι ἐκεῖνος οὗτινος ὁ νοῦς εἶναι ὁ μᾶλλον δραστήριος, ὁ μᾶλλον γόνιμος.

Π.

Ὀλίγα περὶ καπνοῦ.

Δὲν ἔχομεν τὴν ἀξίωσιν ὅτι θ' ἀπασχολήσωμεν τοὺς ἀναγνώστας τοῦ *Βυζαντινοῦ Ἡμερολογίου* εἰς σπουδαίαν μελέτην· τὰ ὀλίγα περὶ καπνοῦ σταχυολογήματα, ἅτινα θέλομεν προσπαθήσει νὰ συναρμολογήσωμεν, προσφέρομεν ὡς ἁπλοῦν ἀνάγνωσμα, ἐὰν δ' ἐνυπάρχει τὸ δυνάμενον νὰ ὠφελήσῃ, ἀρκέσει ἡμῖν καὶ μόνη ἡ ἰδέα ὅτι ἐφάνημεν συντελεστικοὶ ἐκείνοις οἵτινες πανταχοῦ ἐννοοῦσι νὰ ἐπιζητῶσι τὸ καλὸν καὶ τὸ ὠφέλιμον.

Τὸ θέμα λοιπὸν ἡμῶν εἶναι περὶ καπνοῦ, περὶ τοῦ φυτοῦ δηλαδὴ ἐκείνου, οὗ δοῦλοι γινόμεθα μετὰ τηλικαύτης ἐλαφρότητος. Ὁ καπνὸς εἶναι φυτὸν τοσοῦτον σύνηθες, ὥστε πάντες ποιοῦνται χρῆσιν αὐτοῦ. Οὐδὲν προϊὸν παρήγαγεν ἡ φύσις, τοῦ ὁποίου ἐγένετο, καὶ ἐν συντόμῳ, τοσοῦτον γενικὴ χρῆσις. Περὶ τοῦ καπνοῦ καὶ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ ἔγραψαν πλεῖσθ' ὅσοι, εἰδικότητα καὶ αὐθεντίαν κεκτημένοι, πρὸς τὸν σκοπὸν

τοῦ νὰ καταδείξωσι τὴν ἐπιβλαβῆ εἰς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐπενέργειαν καὶ ν' ἀποτρέψωσι τοῦτον ἀπὸ ἐπιβλαβοῦς χρήσεως. Πάντες οὗτοι νομίζομεν ὅτι ἀπέτυχον. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος ἴδιον νὰ ἐνδιατρίψωμεν περὶ τὰ αἴτια τῆς ἀποτυχίας ταύτης· λέγομεν μόνον ὅτι ταύτην δὲν ἐπήνεγκον οἱ ὑπὲρ τοῦ καπνοῦ συνηγορήσαντες — διότι ὑπάρχουσι καὶ οἱ συνήγοροι τοῦ καπνοῦ—, ἀλλὰ κυρίως ἡ παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἔλλειψις θελήσεως ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὅταν μάλιστα τὸ ἀπαιτούμενον ὑπολαμβάνηται ὡς θυσία ἀδύνατος. Ἄλλως δὲ δὲν γράφομεν μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἡμεῖς θ' ἀποκόψωμεν μίαν συνήθειαν τοῦ ἀνθρώπου, ἔστω καὶ τὰ μάλιστα ἐπιβλαβῆ παρὰ πάντων ὁμολογουμένην· θὰ ῥίψωμεν ἐπὶ τοῦ χάρτου διαφόρων γνώμας περὶ καπνοῦ ὑπὲρ καὶ κατά, ὁ δὲ ἀναγνώστης εἶναι ἐλεύθερος νὰ προτιμήσῃ.

Ὑπὲρ τοῦ καπνοῦ ἔγραψαν ὁ Ἰωάννης Μένανδρος ἐκ Βρέμης, ἐξετάσας (1622) τὸ φυτὸν τοῦτο ὑπὸ ἰατρικὴν, χειρουργικὴν καὶ φαρμακευτικὴν ἔποψιν, ὁ Μονάρδος καὶ Ἐβερχάρτος, σύγχρονοι τοῦ Μενάνδρου, ὁ ἰατρὸς Κοντούτζης, ὁ καὶ ἐπιτυχέστερον τῶν ἀνωτέρω συνηγορήσας, καὶ ὁ Ῥαφαὴλ Θὼν, διατεθεὶς ἐν πονήματι περὶ καπνοῦ ὅτι τὸ φυτὸν τοῦτο ἦν γνωστὸν ὅτε ὁ θεὸς Βάκχος κατέκτησε τὴν Ἰνδικήν. Οἱ δὲ κατὰ καπνοῦ γράψαντες καὶ περισσότεροι εἶναι καὶ ἐπιχειρήματα ἰσχυρότερα προσάγουσι. Πρῶτος τούτων ὑπῆρξεν Ἰάκωβος ὁ Α' βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, κατ' ἀρχὰς βασιλεὺς τῆς Σκωτίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰάκωβος ΣΤ. Οὗτος ἔγραψε σφοδροτάτην σάτυραν, ἀλλὰ δὲν ἐπροξένησε μεγάλην αἴσθησιν καὶ οἱ καπνίζοντες ἐκ τῶν Ἄγγλων ἐπεδόθησαν μετὰ μείζονος πάθους. Ὁ Σουλτάνος Μουρὰτ ὁ Δ' ἀπηγόρευσε τὸν καπνὸν ἐπὶ αὐστηροτάταις ποιναῖς, τιμωρῶν τοὺς παραβάτας κατὰ πρῶτον διὰ πεντήκοντα εἰς τοὺς πόδας ῥαβδισμῶν καὶ διὰ τῆς ἀποκοπῆς τῆς ῥινὸς ἐν ὑποτροπῇ. Ὁ σάχης τῆς Περσίας Σοφὶ χὰν ἀπέκοπτε τὸ ἄνω χεῖλος τοῦ συλλαμβανομένου ἐπ' αὐτοφώρῳ εἰς

τὸ κάπνισμα. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας Μιχαὴλ Θεοδώροβιτς, βασιλεύσας ἀρχομένου τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ἦτο κεκηρυγμένος ἐχθρὸς τῶν καπνιζόντων· ἀλλὰ μεθ' ὅλην τὴν κατὰ τοῦ καπνοῦ ἀντιπάθειαν τοῦ ἡγεμόνος τούτου οἱ Ῥῶσσοι, καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες, ἐξηκολούθουν χειρότερα καπνίζοντες, οὕτως ὥστε οἱ τῆς καλῆς κοινωνίας κατήντων νὰ κοιμῶνται καπνίζοντες. Συνέβη ὅμως ἐκ τῆς τοιαύτης καταχρήσεως νὰ ἀποκοιμηθῇ τις καπνίζων· πίπτει τότε ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἡ πίπα, ἐκρήγνυται πυρκαϊὰ, μεταδίδεται αὕτη καὶ πυρπολεῖ πολλὰς συνοικίας. Ὀργισθεὶς ὁ Μιχαὴλ Θεοδώροβιτς ἀπηγόρευσε δι' οὐκαζίου τὴν χρῆσιν τοῦ καπνοῦ ἐν ἁπάσῃ τῇ αὐτοκρατορίᾳ αὐτοῦ ἐπὶ ποινῇ ἑξήκοντα ῥαβδισμῶν τὸ πρῶτον, ἀποκοπῆς δὲ τῆς ῥινὸς ἐν ὑποτροπῇ. Ἔκτοτε οὔτε ἐκάπνιζον ἐν Ῥωσσίᾳ οὔτε τοῦ εἰς κόνιν καπνοῦ ἐποιοῦντο χρῆσιν. Ὅτε ὅμως ἀνῆλθε τὸν θρόνον Πέτρος ὁ μέγας, ἀνεφάνησαν αὖθις καὶ πίπαι καὶ καπνοσακκοῦλαι, κλπ. Τὸν καπνὸν παρέστησαν ὡς δηλητήριον, κατὰ τοῦ ὁποίου ἀπαιτεῖται μεγάλη προφύλαξις, ἡ Σχολὴ τῆς ἰατρικῆς τῶν Παρισίων καὶ ἡ τοῦ Μομπελλιέρου, ὁ ἰατρὸς Πάολη, Ἰταλὸς, ὡς τὸ ὄνομα δηλοῖ, ὁ Βόρρυ, ὁ Λέβους, ὁ διάσημος ἰατρὸς Δουδοβίκου τοῦ ΙΔ' Φαγὼν, ὁ ἰατρὸς Πόαρσον, ὁ πάπας Οὐρβανὸς ὁ Η', ὁ ἐπίσκοπος τῆς μεγάλης Καναρίας δὸν Βαρθολομαῖος Κανάρας, κλπ.

Ὁ ἰατρὸς Fagon συνέταξε περίφημον θέσιν περὶ καπνοῦ, ἥτις πολλάκις ἐχρησίμευεν ὡς μαρτυρία ἐν τῇ ἰατρικῇ τῶν Παρισίων σχολῇ. «Ποῖος, ἀναφωνεῖ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὁ Fagon, ὑπῆρξεν ἀρκετὰ τολμηρὸς ὥστε νὰ δοκιμάσῃ πρῶτος ἐπιφοβώτερον τοῦ κωνείου δηλητήριον, ἐπιφοβώτερον τοῦ μύκητος, ὀλεθριώτερον τοῦ ὑοσκυάμου; Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἠγνόει ὅτε ἤνοιγε τὴν καπνοθήκην αὐτοῦ ὅτι ἤνοιγε τὴν πυξίδα τῆς Πανδώρας, ὁπόθεν ἔμελλον νὰ ἐξέλθωσι μυρία δεινὰ τὰ μὲν χείρω τῶν δέ. Ὁ πρώτην φορὰν εἰσροφῶν διὰ τῆς ρι-

νὸς *ταμβάκου* (ἢ καπνίζων) αἰσθάνεται ἐσωτερικὴν διατάραξιν, προαγγέλλουσαν τὴν ὕπαρξιν δηλητηρίου ὅπερ ἔλαβεν ἤδη· ὁ στόμαχος ἀνακατόνεται ὑπὸ ναυτιάσεων καὶ ἐμέτου· ἡ κεφαλὴ καταλαμβάνεται ὑπὸ ζάλης, οἱ ὀφθαλμοὶ καλύπτονται ὑπὸ ζόφου ὁμοίου πρὸς τὸν πέπλον, ὃν ρίπτει ἐπ' αὐτῶν ὁ θάνατος κατὰ τὴν ὑστάτην ὥραν· τὸ σῶμα ὅλον ριγεῖ, ἀπαραλλάκτως ὡς ὅταν πυρέσσῃ, ἡ καρδία πάλλει χαλαρώτερον καὶ ἐνίοτε παύει ἐντελῶς πάλλουσα, ἐνὶ λόγῳ τὸ μνημονικόν, ἡ κρίσις καὶ πᾶσαι αἱ αἰσθήσεις ταράσσονται, ὅταν ἀτυχῶς δοκιμάζῃ τις τὸν καπνόν. Δύναταί τις, ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Φαγὼν, νὰ μὴ πτοηθῇ ἐκ τοιούτων συμπτωμάτων; Θὰ θελήσῃ ἆρά γε εἷς λογικὸς ἄνθρωπος νὰ ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὅπως ἐξοικειωθῇ μὲ τὸν δήμιόν του; Βεβαίως δὲν θὰ δελεασθῇ ὑπὸ κόνεως, ἥτις καταστρέφει τὴν ῥῖνα, ὑπὸ καπνοῦ μολύνοντος τὸ στόμα, καὶ ἐὰν κατὰ δυστυχίαν μεθ' ὅλας τὰς συμβουλὰς καταληρθῇ ὑπὸ τῆς ἐπικινδύνου συνηθείας τοῦ καπνοῦ, τότε πᾶσαι αἱ προσπάθειαι τοῦ ὀρθοῦ λόγου, πᾶσαι αἱ συμβουλαὶ ἀποβήσονται ἀνωφελεῖς. Πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἡδοναὶ συνεπάγονται κόρον ὅστις ἐξασθενίζει αὐτάς· μόνον ἡ χρῆσις τοῦ καπνοῦ ἀποβαίνει ὀλεθρία ἀνάγκη. Ἡ ῥὶς, τὸ ὄργανον τοῦτο τῆς ὀσφρήσεως, γίνεται ὀχετὸς πάντων τῶν ὑγρῶν, ἅτινα κατέρχονται εἰς αὐτὴν διὰ τῆς βίας. Ἀληθὲς ὅτι τὰ ὑγρὰ ταῦτα κατὰ τὴν παιδικὴν καὶ γεροντικὴν ἡλικίαν κατέρχονται ἄφθονα πρὸς τὴν φλεγματικὴν μεμβράνην, τὸ νὰ προκαλῇ τις ὅμως ἐν τῇ ὡρίμῳ ἡλικίᾳ συνεχῆ κατάρρουν, ταὐτόν ἐστι τῷ τοποθετεῖν παρὰ τὴν ἕδραν τῆς ψυχῆς ὀχεῖον ἀκαθαρσιῶν· ταυτὸν τῷ ἀφαιρεῖν τὸ αἷμα τὸ ἀπαιτούμενον ὀρρώδες ὑγρόν· ταυτὸν τῷ καλεῖν τὸ ταχύτερον τὸν θάνατον ὅστις ἤρχετο βραδέως... »

Ὁ Fagon παραδέχεται καί τινας καλὰς ἰδιότητας τοῦ καπνοῦ, ἀλλ' ὅσον, λέγει, θαυμάσιαι εἶναι αὗται, τοσοῦτον εἶναι ἐπίφοβοι. *Φοβοῦ τοὺς Δαναοὺς καὶ δῶρα φέροντας.*

Γνωστὸν ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ καπνοῦ γίνεται πολυειδῶς, διὰ τῆς ῥινὸς εἰς κόνιν, καὶ οὗτός ἐστιν ὁ λεγόμενος ἁπλῶς *ταμπάκος*, διὰ τῆς μασήσεως εἰς παστίλλια καὶ διὰ τοῦ καπνίσματος ἢ μᾶλλον διὰ τῆς εἰσπνοῆς τοῦ καπνοῦ τοῦ καιομένου φυτοῦ.

Ἐξετάσωμεν ἤδη τ' ἀποτελέσματα τοῦ καπνοῦ ἐκ τῶν διαφόρων χρήσεων αὐτοῦ, μολονότι ὁ καπνὸς εἴτε διὰ τῆς ῥινὸς λαμβάνει τις αὐτὸν, εἴτε τὸν καπνίζει, εἴτε τὸν μασᾷ εἶναι ἐπιβλαβὴς, ἅμα ὡς ἀποκτήσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν συνήθειαν, διότι εἰσάγονται τοιουτοτρόπως εἰς τὸ αἷμα καὶ τὰ λοιπὰ ὑγρὰ ἄπειρα μόρια δριμέα, ἐρεθιστικὰ, ναρκωτικὰ, ἐνὶ λόγῳ ἐναντία εἰς τὴν ζωϊκὴν οἰκονομίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐν ὑγιείᾳ καταστάσει καὶ ἐπὶ τέλους ἀλλοιοῦντα, ἀνατρέποντα καὶ καταστρέφοντα τὴν ὑγείαν. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀνομολογεῖ πᾶς ὁ καὶ ἐλαχίστας ἔχων γνώσεις περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐπικυροῦται δὲ προσέτι αὕτη καὶ ἐκ τῆς γενομένης χημικῆς ἀναλύσεως τοῦ φυτοῦ, ἐκ δὲ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν παρατηρουμένων ἐφ' ἑκάστου ἀνθρώπου ποιουμένου χρῆσιν τοῦ καπνοῦ διὰ πρώτην φορὰν ἀποδεικνύεται ὅτι ἐὰν ὁ καπνὸς εἶναι φάρμακον, εἶναι φάρμακον λίαν δραστήριον καὶ ὀξὺ, ἡ χρῆσις τοῦ ὁποίου κατὰ συνέπειαν δὲν δύναται ἀλλ' ἢ νὰ ἦναι ἐπικίνδυνος. Ἀληθὲς ὅτι συνειθίζει τις βαθμιαίως καὶ ὅτι πάντα τὰ συμπτώματα, ἅτινα παράγει κατ' ἀρχὰς ὁ καπνὸς, παύουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ γίνωνται δῆλα· ἀλλὰ τὸ δηλητήριον εἰς ὃ συνειθίζει, καθ' οὗ φαίνεται ὅτι ἀνθίσταται, ἐξακολουθεῖ οὐχ' ἧττον τὴν ἐπενέργειάν του σχεδὸν ἀνεπαισθήτως· ἄλλως δὲ ἡ θρασύτης αὐξάνει ἐκ τῆς μὴ παραχρῆμα ἀναφαινομένης βλάβης, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον χθὲς σοὶ ἐπροξένει πόνον, σήμερον σὲ γαργαλίζει, ἡ ἀναισθησία τῶν νεύρων ἀπαυδᾷ, διπλασιάζεται, τριπλασιάζεται ἢ καὶ δεκαπλασιάζεται ἡ χρῆσις ἐπιβλαβοῦς πράγματος, καὶ πάντα τὰ μέρη τοῦ σώματος ἡμῶν ἀντὶ νὰ ἐξ-

ἀναστῶσιν ἐκ τοὐναντίου ὑποκύπτουσι. Δὲν καταναοεῖται ὅτι ἡ κατάστασις αὕτη ἡ κατ' ἐπιράνειαν καθιστῶσα τὸ δηλητήριον ἄνευ ἐπενεργείας, εἶναι ἤδη ἀσθένεια καὶ παραδίδεταί τις τυφλῶς εἰς ὀλεθρίαν χρῆσιν, ἐξ ἧς μυρία γεννῶνται κακά, ὧν οὐδὲ τὴν αἰτίαν ὑποπτεύει, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα ἀναγνωρίζει ὅταν ἀποβλέψῃ εἰς τὴν κατάχρησιν τοῦ καπνοῦ.

Τὸ γενικὸν ἐξαγόμενον εἶναι ὅτι ὁ καπνὸς εἶναι πάντοτε ἐπιβλαβὴς καὶ ἐν κόνει καὶ μασώμενος καὶ ὅταν μεταβάλλῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς κινητὸν οἰονεὶ ἡφαίστειον.

Ἐν πρώτοις παρετηρήθη ὅτι οἱ μεθ' ὑπερβολῆς μεταχειριζόμενοι τὸν *ταμβάκον* ἐν ἄλλοις λόγοις, τὸν εἰς κόνιν καπνὸν ἠλιθιοῦνται, οἱ δὲ μετὰ μακρὰν χρῆσιν παύοντες αὐτὸν περιπίπτουσιν εἰς χαύνωσιν καὶ εἰς θανασίμους ἀλγηδόνας. Καλὸν λοιπὸν νὰ προσπαθῇ τις ἵνα μὴ γίνηται δοῦλος συνηθειῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπιβλαβῶν.

Ὀλέθρια ἀποτελέσματα ἐξ ὑπερβολικῆς χρήσεως τοῦ εἰς κόνιν καπνοῦ ἀναφέρονται πολλά· ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐλαττοῦται τὸ μνημονικὸν καὶ καταστρέφεται ἡ λεπτότης τῆς ὀσφρήσεως, διηγοῦνται ἄλλα χειρότερα. Εὐρωπαῖος ἰατρὸς ἀναφέρει ὅτι ἕνεκεν ὑπερβολικῆς χρήσεως ταμβάκου τοσοῦτον ἀπεξηράνθη ὁ ἐγκέφαλος ἑνός, ὥστε μετὰ θάνατον εὑρέθη ἐν τῷ κρανίῳ αὐτοῦ μικρὸς θρόμβος ἐξ αἵματος καὶ πολλῶν μεμβρανῶν. Στρατιώτης, ἀναλίσκων καθ' ἑκάστην τρεῖς οὐγγίας ταμβάκου, ἔπαθε κατ' ἀρχὰς μὲν σκοτοδίνην, εἶτα δὲ ὀξεῖαν καὶ θανατηφόρον ἀποπληξίαν. Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ἠγνόει, φαίνεται, εἷς, ὅστις ἠρώτησεν ἰατρόν τινα ἐὰν ὁ ταμβάκος προσβάλλῃ τὸν μυελόν. « Ὄχι, κύριε, ἀπεκρίνατο παρευθὺς ὁ ἰατρός, διότι κανεὶς, ἔχων κόκκον μυελοῦ, δὲν θὰ σκεφθῇ ποτε νὰ ῥοφήσῃ ταμβάκον ».

Τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τοῦ ταμβάκου, οὐδὲ οἱ συνήγοροί του αὐτοὶ δύνανται, φαίνεται, ν' ἀρνηθῶσι, ζητοῦσι δὲ μόνον

νὰ κολάσωσιν αὐτὰ παριστάνοντες καὶ τὰς καλὰς αὐτοῦ ἰδιότητας· τοιαῦται λόγου χάριν εἶναι τὸ ὅτι ἐξερεθίζει τὸν πτυαλμόν, συντελεῖ εἰς ἄφθονον ἐκκένωσιν τῶν ὀρρωδῶν ὑγρῶν ἰδίᾳ εἰς τοὺς ἀσυνειθίστους εἰς τοῦτο, ὠφελεῖ προσέτι κατὰ τῆς ἀποπληξίας καὶ τῆς παραλυσίας, κατὰ τῶν κατάρρων, τῆς φλεγμονῆς καὶ τῆς ἡμικρανίας. Τέλος διατείνονται ὅτι διὰ τῆς χρήσεως τοῦ καπνοῦ ἀντέχει τις περισσότερον εἰς τὴν πεῖναν· τὸ πρᾶγμα ἐνδέχεται νὰ ἦναι ἀληθὲς, διότι ὁ καπνὸς ἐρεθίζει τὰς νευρικὰς ἴνας ναρκῶν αὐτὰς, γνωστὸν δὲ ὅτι διὰ τῆς κινήσεως αὐτῶν οὐκ ὀλίγον συντελοῦσιν εἰς τὴν χώνευσιν.

Ὁ μασώμενος καπνὸς παρουσιάζει πολλὰ ἀποτελέσματα ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ καπνιζομένου ἢ εἰσπνεομένου· παράγει καὶ οὗτος ἄφθονον πτυαλισμὸν καὶ ἐρεθίζει καὶ ἀποξηραίνει τὸν λάρυγγα καὶ τὰ ὑγροφόρα ἀγγεῖα ἀλλὰ μετ' ἐλάσσονος κινδύνου.

Ἡ γενικωτέρα χρῆσις τοῦ καπνοῦ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἡ γενικωτέρα κατάχρησις τοῦ καπνοῦ, εἶναι ἡ διὰ τοῦ καπνίσματος ἢ τῆς εἰσπνοῆς. Τὸ κάπνισμα εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ πάθη ἐκεῖνα εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος παντὸς γένους καὶ πάσης ἡλικίας παραδίδοται μετὰ μανίας. Ὁ καπνίζων τοσοῦτον κυριεύεται ὑπὸ τῆς συνηθείας ταύτης, ὥστε προτιμᾷ νὰ μείνῃ νηστικὸς ἀπὸ τροφὴν ὄχι ὅμως καὶ ἀπὸ τὸ σιγάρον του. Εἶναι περιττὸν ν' ἀπαριθμήσωμεν ἐνταῦθα πάσας τὰς ἐπιβλαβεῖς ἰδιότητας τοῦ καπνιζομένου καπνοῦ, διότι πολλὰς αὐτῶν ἐνδέχεται νὰ συναισθάνηται ὁ καπνίζων· ὀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ὅτι διὰ τῆς εἰσπνοῆς προσβάλλονται οἱ ἀδένες, δι' ὧν διυθεῖται τὸ ὑγρὸν τὸ χρήσιμον εἰς τὴν πέψιν· ἄλλως δὲ ἡ δριμύτης καὶ ἄλλαι τινὲς ἰδιότητες τοῦ καπνοῦ αὐξανόμεναι διὰ τοῦ πυρὸς ἀποβαίνουσιν ἐπιβλαβέστεραι.

Τὸ Δελτίον τῆς Γαλλικῆς κατὰ τοῦ καπνοῦ Ἑταιρίας (Bulletin de l'Association Française contre l'abus du tabac) ἐδημοσίευσε σφοδρὸν κατηγορητήριον κατὰ καπνοῦ

τὰ ἑπόμενα δὲ ἀρκοῦσι μόνα νὰ φέρωσιν ὀλίγον εἰς συλλογὴν τοὺς καπνίζοντας. Ἀκούσατε λοιπόν, ὦ φίλοι τοῦ καπνοῦ, καὶ φοβήθητε ὀλίγον.

Ὁ καπνὸς ἐξασθενίζων τὰ νεῦρα παράγει νοσηρὰν καὶ σφοδρὰν ἐρεθιστικότητα.

Ὁ καπνὸς παραλύει τὰς αἰσθήσεις τῆς ὀσφρήσεως καὶ τῆς γεύσεως, συνήθως δὲ τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς ὁράσεως.

Ὁ καπνὸς ἐν συνεχεῖ χρήσει ἐξασθενίζει τὴν ἐνέργειαν τοῦ πνεύματος καὶ ἄγει εἰς τὴν ἀπελπισίαν.

Ὁ καπνὸς ἐμποδίζει τὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν νέων καὶ κυρτοῖ τὸ σῶμά των.

Ὁ καπνὸς εἰς τοὺς νέους προξενεῖ φλογερὸν πρὸς τὸ κλέπτειν πόθον διὰ νὰ δύνανται νὰ προμηθευθῶσι καπνόν.

Ὁ καπνὸς ἐν πολλῇ χρήσει ἐξασθενίζει τὸ μνημονικὸν καὶ ἄγει εἰς τὴν παραφροσύνην.

Ὁ καπνὸς προσβάλλων τὴν φυσικὴν ῥώμην προξενεῖ τρόμον εἰς τὰ μέλη.

Ὁ καπνὸς ἐξασθενίζει τὰ νεῦρα καὶ ἄγει εἰς παραλυσίαν.

Ὁ καπνὸς προσβάλλει τὰ οὖλα καὶ τοὺς ὀδόντας.

Ὁ καπνὸς ἐξασθενίζει πᾶσαν λειτουργίαν καὶ πᾶσαν ἶνα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, δηλητηριάζων τὸ αἷμα.

Ὁ καπνὸς ἀποτελεῖ μίαν τῶν γνωστῶν αἰτιῶν τῆς ἐξαχρειώσεως τῶν νέων.

Ὁ καπνὸς εἴτε *καπνιζόμενος* εἴτε μασώμενος εἴτε λαμβανόμενος διὰ τῆς ῥινὸς ἄγει εἰς ἀπατηλὰς φαντασίας.

Ὁ καπνὸς ἐπιταχύνει τὰς κακὰς ἡμέρας, καὶ ἀναγκάζει πολλοὺς νὰ εἴπωσι: « Δὲν εὑρίσκω κἀμμίαν εὐχαρίστησιν εἰς αὐτάς. »

Ὁ καπνὸς εἶναι δαπανηρός. Ἐὰν ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα σου ζητήσωσι νὰ φάγωσι, πρέπει νὰ ἦναι φραγμένη ἡ πίπα σου, ἢ κενὴ καπνοῦ ἡ καπνοθήκη σου.

Ὁ καπνὸς ἀποκτηνοῖ πολλὰ θύματα αὐτοῦ.

Ὁ καπνὸς καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἔκδοτον εἰς τὰ πνευματώδη ποτά.

Ὁ καπνὸς ἐξαντλῶν καὶ ἀποξηραίνων τὸ στῆθος καθιστᾷ ἀναγκαίαν τὴν χρῆσιν πνευματωδῶν ποτῶν.

Ὁ καπνὸς ἐμποδίζει μεγάλως τὴν πρόοδον τῆς μεταβολῆς τῆς ἰδιοσυγκρασίας.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐπισυνάπτομεν τὰ ἑξῆς, ἅτινα ἀνέγνωμεν ἐν τῇ *Διαπλάσει τῶν Παίδων*. Τὸ ἀξιόλογον τοῦτο περιοδικὸν προωρισμένον, ὡς ὁ τίτλος δηλοῖ, πρὸς μόρφωσιν τῶν παίδων, ζητεῖ νὰ ἐμπνεύσῃ τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ ἀποστροφὴν πρὸς τὸν καπνὸν διὰ τῆς δε τῆς διηγήσεως.

« Μίαν ἡμέραν μεταβὰς κατὰ τύχην εἰς ἓν τῶν ἀποκέντρων δωματίων τῆς οἰκίας μας εἶδον μίαν ἀράχνην ὑφαίνουσαν τὸν ἱστόν της· τὴν παρετήρουν μὲ τόσην περιεργίαν ἐργαζομένην ὥστε ἠπόρουν, πῶς ἐν τοιοῦτον ζωΰφιον ἠδύνατο νὰ κάμνῃ ὕφασμα, τὸ ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι, μ' ὅλον τὸ λογικόν των καὶ τὰς μηχανάς των, δυσκόλως ἠδύναντο νὰ φθάσωσιν ὡς πρὸς τὴν λεπτότητα· τοσοῦτον λοιπὸν ἠσθάνθην θαυμασμόν, ὥστε μετέβαινον καθ' ἡμέραν καὶ παρετήρουν κατὰ πόσον προώδευεν ὁ ἱστός· κάπου κάπου τῇ ἔρριπτον ὡς τροφήν της κάτι τι, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζον ὅτι τῇ ἤρεσκε, καὶ ἐκείνη ἀμέσως τὸ κατεβρόχθιζεν, ἐπὶ τέλους δὲ τόσον μ' ἐσυνείθισεν ὥστε περιέμενε πλέον παρ' ἐμοῦ τὴν τροφήν της τὴν ἡμερησίαν. Μίαν πρωΐαν διὰ νὰ δοκιμάσω τὴν διάθεσίν της, ἔρριψα ἐντὸς τοῦ ἱστοῦ ἓν μικρὸν τεμάχιον καπνοῦ βεβρεγμένου. Ἡ ἀράχνη, νομίζουσα ὅτι εἶναι ἡ πρωϊνή της συνήθης τροφή, ὥρμησεν ἐπὶ τοῦ καπνοῦ μετ' ἄκρας ἀπληστίας, ἀλλ' ὠπισθοδρόμησεν ἐν ἀκαρεῖ καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν ἀκροτέραν τοῦ οἰκήματός της γωνίαν.

» Δὲν ἠγνόουν ὅτι ἡ ναυτιώδης καὶ ναρκωτικὴ αὐτὴ οὐσία θὰ

τῇ προύξένει δυσαρέσκειαν, καὶ μάλιστα προεμάντευον ὅτι τὸ ἔντομον δὲν θὰ ἐπλησίαζεν εἰς αὐτὴν καὶ δευτέραν φοράν· διὰ τοῦτο ἦμην πολὺ περίεργος νὰ ἴδω πῶς θὰ κατώρθου νὰ ἀπαλλαγῇ αὐτῆς. Ἐν διαστήματι ὀλίγων λεπτῶν ἀνερριχήθη εἰς τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ ἱστοῦ καὶ ἤρχισε νὰ τὸν κινῇ πάσαις δυνάμεσιν, ἐν τούτοις ὅμως δὲν κατώρθωσε νὰ ῥίψῃ ἔξω τὸν καπνόν. Ἔπειτα ἐπέστρεψεν εἰς τὴν συνήθη της θέσιν καὶ ἐφάνη οἱονεὶ διαλογιζομένη τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ. Τέλος προύχώρησε μὲ ἦθος εὐτολμον μαρτυροῦν ὅτι ἐπενόησεν ἓν μέσον· ἐγὼ ὅμως δὲν ἐνόουν εἰσέτι ὁποῖον ἦτο αὐτό. Τῇ ἀληθείᾳ ἐπέτυχεν ἓν μέσον καὶ τὸ ἔθηκεν ἀμέσως εἰς ἐνέργειαν. Ἤρχισε νὰ σχίζῃ πέριξ τοῦ καπνοῦ κύκλον διαμέτρου ἓξ ἕως ἑπτὰ ἑκατοστομέτρων, ἕως ὅτου τὸ τεμάχιον κατέπεσε διὰ μιᾶς, ἔπειτα δὲ ἐπιδιώρθωσε τὸν ἱστόν της. Ἀλλὰ ἔχω λόγους νὰ πιστεύω ὅτι ἔκτοτε ἡ φίλη μου ἀράχνη δὲν αἰσθάνεται τὴν προτέραν φιλίαν καὶ ἐμπιστοσύνην πρὸς ἐμὲ, καὶ ἡ συμπεριφορά της μοὶ φαίνεται ὀλίγον ψυχρά.

»Καὶ ὅμως ἐγὼ ἔκτοτε τὴν ἀγαπῶ καὶ τὴν θαυμάζω περισσότερον, διότι ἐφάνη τόσον εὐφυὴς καὶ τόσον προνοητική· εὐφυὴς μὲν διότι κατώρθωσε μὲ τόσον ὡραίαν μέθοδον ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ καπνοῦ, προνοητικὴ δὲ, διότι οὔτε ἤγγισεν ἀλλὰ μακρόθεν μόνον ὡσφράνθη τὸ δηλητήριον καὶ ἔσπευσε νὰ καθαρίσῃ τὸ οἴκημά της ἀπὸ τὸ μόλυσμα. Καὶ ὅμως ὑπάρχουν ἄνθρωποι λογικοί, οἵτινες δὲν ἔχουν τόσην φρόνησιν ὅσην ἔδειξε τὸ μικρὸν ἐκεῖνο ζωΰφιον! ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι μεταβάλλοντες τὸ στόμα αὐτῶν εἰς κάμινον καὶ τὴν ῥῖνα των εἰς καπνοδόχην καὶ δηλητηριάζοντες τὸ αἷμα αὐτῶν διὰ τοῦ καπνοῦ. Ὑπάρχουσι καὶ παιδία κακοανατεθραμμένα τὰ ὁποῖα περιφέρονται εἰς τὰς ἀγυιὰς καὶ καπνίζουσι μετ' ἐπιδείξεως. Σᾶς ἀρίνομεν νὰ φαντασθῆτε τί γίνεται τὸ σῶμα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοιαύτην ἡλικίαν ἀπορροφᾷ δηλητήριον, διότι ὁ καπνὸς εἶναι δηλητήριον, καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐζήτει ἡ ἀράχνη νὰ τὸν διώξῃ ἔξω τοῦ ἱστοῦ της.

»Ἀλλὰ σεῖς, μικροί μας φίλοι, ποτὲ δὲν ἐκαπνίσατε, οὔτε θὰ καπνίσετε ποτὲ, δὲν ἔχει οὕτω; Σεῖς ποτὲ δὲν θὰ θελήσητε ν' ἀποκτήσητε τοσοῦτον ὀλεθρίαν συνήθειαν, ἥτις ὄχι μόνον οὐδεμίαν ὠφέλειαν παρέχει, ἀλλὰ καταστρέφει καὶ τὴν ὑγείαν καὶ τὸν νοῦν παντὸς καπνίζοντος, ἰδίᾳ ὅμως τοῦ τρυφεροῦ παιδὸς, ὅστις καπνίζων διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ καταστῇ καὶ νὰ μείνῃ βλὰξ ἐφ' ὅλης του τῆς ζωῆς.»

Περὶ τῶν ἐπιβλαβῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ καπνοῦ ἐδύνατό τις νὰ πληρώσῃ σελίδας ὅλας· ἀλλ' ἡμεῖς οὔτε τὸν ἀπαιτούμενον χῶρον, οὔτε τὸν χρόνον ἔχομεν πρὸς τοῦτο· ὅθεν ἀρκούμεθα εἰς τὰ ἀνωτέρω, ἐπειδὴ καὶ ταῦτα ἀρκοῦσιν εἰς τοὺς θέλοντας νὰ ἀρυσθῶσί τι καλὸν καὶ ὠφέλιμον αὐτοῖς.

ΖΑΝΟΣ ΒΑΣΙΛΑΡΟΣ.

Ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης.

Τῷ 1871 ὁ διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ τοσοῦτον γνωστὸς γενόμενος καθηγητὴς Κάρπαντερ, προέτεινεν εἰς τὸ ἀγγλικὸν ναυαρχεῖον τὴν διοργάνωσιν ἐκδρομῆς πρὸς ἀνίχνευσιν τοῦ πυθμένος τῆς θαλάσσης ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ, τῷ Εἰρηνικῷ καὶ τῷ Ἀνταρκτικῷ ὠκεανῷ, ὅπως οὕτω συμπληρωθῶσιν αἱ ἔρευναι αὐτοῦ ἃς ἐπεχείρησεν ἐν μέρει τινὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ ἐν τῇ Μεσογείῳ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξαρτισθὲν τὸ πλοῖον

Challenger ἐτέθη ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ σὶρ Γεωργίου Ναρές. Τὸ ἐπιστημονικὸν μέρος τῆς ἐκδρομῆς ἀνέλαβεν ὁ καθηγητὴς Οὐάϊβιλλ Θώμσων.

Τὸ Challenger ἀπάραν ἐξ Ἀγγλίας τῇ 7 δεκεμβρίου 1872 ἐπανέκαμψε τῇ 24 μαΐου 1876, διαπλεῦσαν 70,000 ναυτικὰ μίλια. Ὁ πλοῦς αὐτοῦ ὑπῆρξε διὰ πολλοὺς λόγους δυσχερέστατος. Καὶ πρῶτον διέπλευσε τρὶς τὸν Ἀτλαντικὸν ἀπὸ τῶν Βερμούδων νήσων εἰς Ἀλιφὰξ πρὸς μελέτην τῶν φαινομένων τοῦ μεγάλου μεξικανικοῦ ρεύματος. Ἐκ τοῦ Εὐέλπιδος Ἀκρωτηρίου ἔπλευσε πρὸς τὰς νήσους Κεργελὲν, εἶτα πρὸς τοὺς ἀνταρκτικοὺς πάγους καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὰς νοτίους θαλάσσας. Αἱ μελέται ἐξηκολούθησαν ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ, τῷ ἀρχιπελάγει τῆς Μαλαισίας, τῇ Νέᾳ Γουϊνέᾳ, τῇ Ἰαπωνίᾳ. Μεταξὺ τῆς Νέας Γουϊνέας καὶ τῆς Ἰαπωνίας εὑρίσκεται τὸ μέγιστον βάθος 4,475 ὀργυιῶν ἢ 26,850 ποδῶν ἢ 8,710 μέτρων περίπου, ἤτοι τὸ μέγιστον βάθος τῆς θαλάσσης, ὅπερ εὑρέθη κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε γενομένας ἀκριβεῖς καταμετρήσεις. Ἐξ Ἰαπωνίας τὸ Challenger κατηυθύνθη πρὸς τὰς Σανδουΐχας νήσους, εἶτα ἔπλευσεν εἰς Ταΐτην, Βαλπαραΐζον, τὸ ἀκρωτήριον Χόρν, τὰς νήσους Φάλκλανδ, τὸ Μοντεβίδεον, τὰς Μαδέρας καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀγγλίαν.

Κατὰ τὸν μακρὸν τοῦτον πλοῦν ἐγένοντο 362 σταθμοί· ἐν ἑκάστῳ δὲ σταθμῷ κατεμετρεῖτο τὸ βάθος, ἐξητάζετο ἡ θερμοκρασία τοῦ πυθμένος, ἀνελύετο χημικῶς τε καὶ φυσικῶς τὸ κατὰ τὰ διάφορα βάθη λαμβανόμενον ὕδωρ καὶ ἐλαμβάνετο δεῖγμα τῶν τὸ στρῶμα τῆς θαλάσσης ἀποτελουσσῶν οὐσιῶν. Ἐκτὸς τούτου ἐγίνοντο καὶ διάφοροι συμπληρωματικαὶ μελέται, ἐξητάζετο ἡ θερμοκρασία κατὰ τὰ διάφορα βάθη ἐξ οὗ διεγράφετο κλίμαξ των θερμοκρασιῶν καθ' ὅλον τὸ βάθος τῆς θαλάσσης, ἐξητάζοντο τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας καὶ τὰ ἐν τῷ βάθει ρεύματα, ὁ ζωϊκὸς πλοῦτος τῆς θαλάσσης, κλπ.

Ὁ κ. Κάρπαντερ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐζήτησε νὰ παράσχῃ γενικήν τινα ἰδέαν περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐκδρομῆς ταύτης. Ὑπὸ ὑδρογραφικὴν ἔποψιν γνωστὸν ἤδη τυγχάνει 1) ὅτι ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης ἀπὸ τῆς ἰρλανδικῆς ἀκτῆς μέχρις ἀποστάσεως 1000 μιλίων πρὸς δυσμὰς κλίνει λίαν· 2) ὅτι ἀπὸ τοῦ βάθους ἑκατὸν ὀργυιῶν ὁ πυθμὴν ἀποβαίνει λίαν κατωφερὴς ὥστε ὀλίγον κατωτέρω προσλαμβάνει βάθος 1200 μέχρι 1300 ὀργυιῶν· 3) ὅτι ἀπὸ τοῦ βάθους 2,000 ὀργυιῶν ὁ πυθμὴν ἀποβαίνει λίαν ἐμαλὸς ἀποτελῶν ἀχανὲς πεδίον μετ' ἀσημάντων ἀνωμαλιῶν.

Πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀμερικῆς, ἔνθα αἱ καταμετρήσεις ἐγένοντο μετὰ μεγίστης προσοχῆς ὑπὸ τοῦ ἀμερικανικοῦ πλοίου Tuscarora καὶ τοῦ γερμανικοῦ Gazelle, παρετηρήθησαν αἱ αὐταὶ ποικιλίαι. Καὶ ἐνταῦθα ὁ πυθμὴν ἀπὸ λίαν κατωφεροῦς ἀπολήγει εἰς ἀπέραντον πεδίον ὅπερ δύναταί τις ν' ἀποκαλέσῃ τὴν ὑπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν πεδιάδα. Ἐὰν ἀναστάτωσίς τις τῶν στοιχείων ἀπεκάλυπτε τὴν πεδιάδα ταύτην, ἣν σήμερον σκεπάζει ὁ Ἀτλαντικὸς, θὰ ὡμοίαζεν αὕτη πρὸς τὰς ἐκτεταμένας πεδιάδας τῆς βορείου καὶ τῆς νοτίου Ἀμερικῆς.

Ὁμιλῶν τις λοιπὸν περὶ τῶν ὠκεανῶν τούτων δέον νὰ παύσῃ πλέον ἀναφέρων περὶ λεκανῶν καὶ νὰ μὴ φαντάζηται ὅτι αἱ θάλασσαι ἀποτελοῦσι καταπληκτικὰς καὶ παμμεγέθεις ἀβύσσους. Ἀφ' ἑτέρου δέον νὰ κατανοηθῇ ὅτι ὁ πυθμὴν τῶν βαθυτέρων μερῶν τῆς θαλάσσης διαφέρει λίαν τοῦ τῶν ἀβαθῶν θαλασσῶν αἵτινες προσψαύουσι τὰς ἀκτάς.

Οὕτω, ἀρκεῖ νὰ ἀποσυρθῶσι τὰ ὕδατα κατὰ ἑκατὸν ὀργυιὰς καὶ ἀμέσως ἡ Ἀγγλία ἑνοῦται πρὸς τὴν Δανιμαρκίαν, τὴν Ὁλλανδίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἰρλανδίαν, τὰς νήσους Ἑβρίδας, Σετλάνδην καὶ Ὄρκνεϋ. Ὁ κυρίως Ὠκεανὸς, ὁ βαθὺς Ὠκεανὸς ἄρχεται 100 περίπου μίλια πρὸς δυσμὰς τῆς Golway, καὶ πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἑβρίδων πέραν τοῦ Saint-

Kilda. Ἡ κατὰ 100 ὀργυιῶν βάθος κατάπτωσις τῶν ὑδάτων θὰ καθίστα χέρσον μέγα μέρος τοῦ κόλπου τῆς Γασκωνίας. Τὰ κύματα ἅτινα ἐξωθούμενα ὑπὸ τῶν δυτικῶν καὶ τῶν νοτιοδυτικῶν ἀνέμων διέρχονται τὸν Ἀτλαντικόν, καθίστανται μανιώδη παρὰ τὰς ἰρλανδικὰς ἀκτὰς καὶ ἐν τῷ βισκαϊκῷ κόλπῳ.

Γενικῶς εἰπεῖν τὰ μεγάλα ἠπειρωτικὰ ἀναχώματα ὑψοῦνται λίαν ἀποτόμως ἐπὶ τῶν κυρίων ὠκεανείων κατωφερειῶν. Φαντασθῶμεν ἄρα, μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰς συχάδας τῶν ὀρέων, τὴν γῆΐνην ἐπιφάνειαν σχηματιζομένην ἐξ ἀπεράντων ὀροπεδίων, ὧν τὰ μὲν ὑπὸ τὸ ὕδωρ τὰ δὲ ἐν τῇ ξηρᾷ, συνδεομένων ἀλλήλοις δι' ἀρκούντως ἀποκρήμνων κλιτύων. Μία τις τοιαύτη, ὡς ἀνωτέρω γίνεται λόγος, κατάπτωσις τοῦ ὕδατος ἦθελε συνενώσει τὰς νήσους τῆς Μαλαισίας πρὸς τὴν ἀσιατικὴν ἤπειρον ἅπασα δὲ ἡ ἀπὸ τοῦ νοτιανατολικοῦ τῆς Ἀσίας μέχρι πρὸς νότον τῆς Αὐστραλίας ἐκτεινομένη χώρα εἶναι ἐκτενὲς ὀροπέδιον, ἐν μέρει ὑποθαλάσσιον, ἐφ' οὗ εὑρίσκεται μόνον βαθεῖα κοιλότης διαχωρίζουσα τὴν ἰνδομαλαισιακὴν ἐπαρχίαν ἀπὸ τῆς παπουανστραλιακῆς· ἡ κοιλότης αὕτη δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν τῆς Μεσογείου, τὴν διαχωρίζουσαν τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς.

Ἡ ἀναλογία τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς πρὸς τὴν τῆς θαλάσσης δύναται νὰ ὑπολογισθῇ σήμερον ὡς 4 πρὸς 11, οὕτως ὥστε ἐὰν ἡ γῆΐνη σφαῖρα διαιρεθῇ εἰς 15 τμήματα, ἡ γῆ κατέχει μόνον τὰ 4, ἤτοι ὀλίγον τι πλέον τοῦ τετάρτου. Τὸ κατὰ μέσον ὅρον ὕψος τῆς γῆς ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης δὲν ὑπερβαίνει τὰ 330 μέτρα, διότι ἐὰν ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρικὴ εἰσὶν ὀλίγον ὑψηλότεραι κατὰ μέσον ὅρον, ἡ Ἀμερικὴ ὅμως, νότιός τε καὶ βόρειος, ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Αὐστραλία ἔχουσιν ἔλασσον τοῦ εἰρημένου ὕψος. Τὸ βάθος τῆς θαλάσσης ὑπολογίζεται κατὰ μέσον ὅρον εἰς 4,300 μέτρα. Οὕτω τὸ βάθος τοῦ-

τό ἐστι τρισκαιδεκάκις περίπου ὑπέρτερον τοῦ μέσου ὕψους τῶν ἠπείρων. Ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι ὁ ὁλικὸς ὄγκος τῶν θαλασσῶν ὑπερτερεῖ ἑξάκις καὶ τριάκοντα τὸν τῶν ἠπείρων.

Ἡ μελέτη τῆς βαθμολογικῆς θερμοκρασίας τῆς θαλάσσης ἀπησχόλησε μεγάλως τοὺς ἐπὶ τοῦ Challenger ἐπιστήμονας. Θερμόμετρα καταβιβασθέντα εἰς διάφορα βάθη ἀπὸ 10 μέχρι 200 ὀργυιῶν κατέδειξαν ὅτι ἡ ταχυτέρα κατάπτωσις τῆς θερμοκρασίας γίνεται ἐν τῷ ἄνω τῶν 300 ὀργυιῶν στρώματι· ἡ κατάπτωσις αὕτη καθίσταται ἐλάσσων καθ' ὅσον αὐξάνει τὸ βάθος, κάτω δὲ τῶν 1500 ὀργυιῶν ἡ θερμοκρασία μένει σταθερά.

Αἱ ταπειναὶ αὗται θερμοκρασίαι τοῦ βάθους δὲν προέρχονται ὡς ἐπὶ πολὺ ἐπιστεύετο, ἐκ τῶν εἰς τὰ κατώτερα στρώματα ὑπαρχόντων ρευμάτων τῶν καλουμένων πολικῶν ρευμάτων, ὧν ὑπέρκεινται ρεύματα ἐρχόμενα ἐκ τοῦ ἰσημερινοῦ. Ἐν παντὶ τῷ Ὠκεανῷ, πλὴν τοῦ βορείου Ἀτλαντικοῦ ὅστις ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ποιεῖται ἐξαίρεσιν, ἡ θερμοκρασία καταπίπτει εἰς τὰ βάθη μέχρι βαθμοῦ ὀλίγον ἀπέχοντος τοῦ μηδενικοῦ, ἐν δὲ τοῖς βαθυτέροις στρώμασι κατέρχεται ἐνίοτε μέχρις ἑνὸς ἢ δύο βαθμῶν ὑπὸ τὸ μηδενικόν. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἐπιδρῶσι μόνον κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν.

Ἐν τῷ νοτίῳ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ, ἔνθα ἐγένοντο πειράματα πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς θερμοκρασίας εἰς διάφορα βάθη, κατὰ τὴν 37 μοῖραν πλάτους (βάθους 2,000 ὀργυιῶν) εὑρέθη βάθος ὅλως παγετῶδες, στρῶμα ὕδατος 1,000 ὀργυιῶν πάχους, ἔνθα ἡ θερμοκρασία ἦτο κάτω τοῦ μηδενικοῦ.

Ἡ θερμοκρασία τοῦ νοτίου ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἐξήρτηται ἐκ τῆς εὐρείας παγωμένης ἀνταρκτικῆς χώρας· ὁ ὠκεανὸς οὗτός ἐστιν οἱονεὶ μεγίστη δεξαμενὴ ψυχροῦ ὕδατος. Ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ τὸ εἰς τὰ βάθη ψυχρὸν στρῶμα εἶναι παχύτατον καὶ ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ἰσημερινοῦ· ἔστι δὲ κεκαλυμ-

μένον ὑπὸ στρώματος διατελοῦντος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἡλιακῆς θερμότητος καὶ οὕτινος τὸ πάχος αὐξάνει φυσικῷ τῷ λόγῳ καθ' ὅσον προχωρεῖ τις πρὸς τὸν ἰσημερινόν.

Ἡ θερμοκρασία τοῦ βορείου ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ποιεῖται ἐξαίρεσιν. Ἡ κατασκευὴ τῆς ἐπιφανείας διατελεῖ ἡ αὐτὴ μέχρι τῶν βαθυτάτων στρωμάτων, πολλῷ βαθύτερον ἢ ἐν τῷ ἑτέρῳ ἡμισφαιρίῳ. Δὲν ὑπάρχει οὕτως εἰπεῖν κατώτερον ψυχρὸν ρεῦμα. Ὁ κ. Κάρπαντερ ἀποδίδωσι τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς τὴν δυσχέρειαν τῶν συγκοινωνιῶν μεταξὺ τῶν ἀρκτικῶν καὶ βορειοατλαντικῶν θαλασσῶν· πράγματι δὲ ὑπάρχει εἶδός τι ὑποθαλασσίου στέγης ἐκτεινομένης ἀπὸ Γροιλανδίας μέχρι Σπιτσβέργης, ζώνη ἀβαθὴς ἀποτελοῦσα εἶδος διαφράγματος μεταξὺ τῶν δύο θαλασσῶν.

Ὁποίαν ἐπίδρασιν ἐξασκεῖ πράγματι τὸ μεξικανικὸν ρεῦμα ἐπὶ τοῦ κλίματος τῆς Εὐρώπης; « Οἱ ἄριστοι ὑδρογράφοι, λέγει ὁ κ. Κάρπαντερ, ἔν τε Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ φρονοῦσιν ὁμοφώνως ὅτι τὸ μέγα τοῦτο ρεῦμα ἀπόλλυται ἐν μέσῳ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ὅτι ἐνταῦθα ἀποβάλλει πάσας τὰς ἰδιότητας ὅσας μέχρι τοῦδε ἐκέκτητο, τὴν κίνησιν, τὴν ὑπερβολικὴν θερμότητα, τὸ βαθὺ χρῶμα καὶ ὅτι καθίσταται ἁπλοῦν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ρεῦμα οὗ ἡ ταχύτης καὶ ἡ διεύθυνσις ἐξήρτηνται ἐκ τοῦ πνέοντος ἀνέμου. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου αἱ συστηματικαὶ συγκρίσεις τῆς θερμοκρασίας τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ἀέρος ἐπὶ τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῆς Εὐρώπης ἀπέδειξαν ὅτι ἡ βελτίωσις τοῦ κλίματος κατὰ τὸν χειμῶνα ὀφείλεται εἰς τὴν ἄφιξιν ὑδάτων, ὧν ἡ θερμοκρασία κατὰ πολὺ ὑπερβαίνει τὴν τοῦ ἀέρος.» Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ὅτι οἱ λιμένες τῆς νορβηγιακῆς ἀκτῆς οὐδέποτε πήγνυνται τὸν χειμῶνα καὶ πέραν ἔτι τοῦ Βορείου ἀκρωτηρίου, ἐνῷ ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης Γροελανδικῆς ἀκτῆς σχηματίζεται κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ἀδιάβατος φραγμὸς πάγου.

Πρὸ τεσσαρακονταετίας ὁ κ. Λὲντζ παρετήρησε τὴν γενικὴν

διάχυσιν τῆς θερμοκρασίας τοῦ πάγου ἐν τῷ θαλασσίῳ πυθμένι· ἀπεδέξατο ὅτι παγετώδη πολικὰ ρεύματα ῥέουσιν ἀδιαλείπτως ἐκ τῶν πόλων εἰς τὸν ἰσημερινόν, ὅτι ἐκεῖ συναντώμενα συνενοῦνται καὶ διαλύονται· οὕτω δὲ καλύπτεται ἡ ἐπιφάνεια διὰ μεγάλης ποσότητος ψυχροῦ ὕδατος.

Ἡ θεωρία αὕτη περιῆλθεν εἰς λήθην· ὁ κ. Κάρπαντερ ἐπανέλαβεν αὐτὴν ἀποδεξάμενος ὅτι ἐν τῷ ὠκεανῷ ὑπάρχει κάθετος κυκλοφορία ἥτις φέρει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὁτὲ μὲν ψυχρὸν ὁτὲ δὲ θερμὸν ὕδωρ· ὑπάρχει κάθετος ἐπάνοδος τοῦ ψυχροῦ ὕδατος εἰς τὰ βαθέα στρώματα καὶ ἀντίστροφος ἀντικατάστασις τῶν ἀρκτικῶν ψυχρῶν ὑδάτων διὰ τῶν ὑδάτων τῶν ὑπερκειμένων στρωμάτων τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ· οὕτω διηνεκῶς χύνεται θερμὸν ὕδωρ εἰς τὴν ἀρκτικὴν δεξαμενὴν καὶ σχηματίζονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ῥεύματα πρὸς βορρᾶν διευθυνόμενα· τὰ πρὸς τὸν πόλον διευθυνόμενα ῥεύματα ταῦτα λίαν βραδέως ψυχραίνονται, ἡ δὲ θερμοκρασία αὐτῶν ἥκιστα ἐλαττοῦται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας· ὁ ὄγκος μόνον αὐτῶν ἐλαττοῦται καθ' ὅσον κατώτερα στρώματα συναντῶσι ψυχρότερα πολικὰ ῥεύματα. Οὕτως ὑπάρχει ἀληθὴς εἰσαγωγὴ θερμότητος γινομένη διὰ τῶν κινήσεων τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ῥευμάτων ὡς ἐπίσης διηνεκὴς εἰσαγωγὴ ψύχους πρὸς τὰς ζώνας τοῦ ἰσημερινοῦ ἀλλὰ μόνον ἐν τῷ βάθει τῆς θαλάσσης.

Τὸ μέγα μεξικανικὸν ῥεῦμα ἐπενεργεῖ ἐν τῷ φαινομένῳ τούτῳ ἐμμέσως· μόνον διὰ τῆς θερμότητος τὸ ἐκ τοῦ ἰσημερινοῦ τοῦτο ῥεῦμα συγκοινωνεῖ πρὸς τὰ ἀνώτερα θαλάσσια στρώματα τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ.

Τὸ Challenger ἐξηρεύνησε τοὺς πάγους τῆς ἀνταρκτικῆς ζώνης· τὰ ἐκ πάγου ὄρη, ἅπερ ἀπαντῶσιν ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαιρίῳ, εἰσὶ λείψανα παγώνων ἀποσπασθέντα καὶ πλέοντα ἅμα ἀπολεσθέντος τοῦ στηρίγματος αὐτῶν· τὰ ἀνταρκτικὰ ὄρη

τοῦ πάγου φαίνονται ὅτι εἰσὶ τμήματα ἀποσπασθέντα ἀπὸ πελωρίου ὄγκου πάγου καλύπτοντος ὁλοκλήρους χώρας καὶ νήσους, καὶ κατέχοντος περὶ τὸν πόλον ἐπιφάνειαν ἧς ἡ ἔκτασίς ἐστι διπλασία τῆς τῆς Αὐστραλίας.

Πανταχοῦ ἡ ἀνταρκτικὴ χώρα περιβάλλεται ὑπὸ ἀκτῆς συνεχοῦς πάγου κειμένου κατὰ 80 ἢ 100 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Οὕτω τὰ ἀνταρκτικὰ ταῦτα ὄρη τοῦ πάγου εἰσὶ περιέργως ὅμοια κατά τε τὸ ὕψος καὶ τὸ σχῆμα· τινὰ τούτων εἰσὶν ἀληθῶς νῆσοι ἐπιπλέουσαι, ἡ δὲ ἐπιφάνεια αὐτῶν εἶναι σχεδὸν ὁριζόντειος.

Ἡ κατασκευὴ τῶν πελωρίων τούτων ὄγκων πάγου εἶναι τοιαύτη ὡσεὶ ἐσχηματίσθησαν ἐκ στρωμάτων χιόνος ἀλληλοδιαδόχως παγέντων. Ἡ πίεσις τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων ἀλλοιοῖ βαθμηδὸν τὴν κατασκευὴν τῶν κατωτέρων στρωμάτων. Ὑπάρχουσιν ἄρα ἐκεῖ εἴδη παγώνων λίαν διαφόρων τῶν κινητῶν παγώνων, οἵτινες σχηματίζονται ἐπὶ τῶν κλιτύων ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς κινήσεως τῆς χιόνος ἥτις βραδέως εἰς πάγον μεταμορφοῦται. Ὁ ἀνταρκτικὸς ὄγκος τοῦ πάγου ἐκτείνεται φυσικῶς ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἐνίοτε δὲ ἀποσπῶνται ἀπ' αὐτοῦ μεγάλα τμήματα, ἅτινα πλέουσι τότε ἐλευθέρως.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ)

Δ. Β.

Ἡ ἐφεύρεσις τῆς πυρίτιδος.

Ἐκ πρώτης ὄψεως δυσχερῶς δύναταί τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι ἡ ἐφεύρεσις τῆς πυρίτιδος συνετέλεσέ πως εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐὰν ὅμως λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ἀφ' ἧς ἡμέρας τὸ πυροβόλον ἀντικατέστησε τὰς ἀρχαϊκὰς τοῦ μέσου αἰῶνος πολεμικὰς μηχανάς, ὁ φεουδαλισμὸς ἐξηφανίσθη, πεισθήσεται ὅτι τὸ κακὸν δύναται νὰ ἔχῃ ἐνίοτε καὶ καλὸν ἀποτέλεσμα.

Ἀλλὰ τίνι ὀφείλεται ἡ δόξα τῆς ἐφευρέσεως τῆς πυρίτιδος; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην δυσχερὴς ἡ ἀπάντησις. Ἐκ τῶν ἱερῶν τῆς Ἰνδικῆς βιβλίων μανθάνομεν ὅτι ἤδη πρὸ τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας ἐγίνετο χρῆσις πυροβόλων ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ἀναμφίβολον δὲ τυγχάνει ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐποιοῦντο χρῆσιν ἐν Ἰνδικῇ εὐφλέκτων συνθέσεων βάσιν ἐχουσῶν τὸ νίτρον, ὅπερ οἱ Ἄραβες ὠνόμασαν *ἰνδικὴν χιόνα*.

Μετὰ τούτους ἔρχονται οἱ Σῖναι κατὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου αἰῶνος, μετὰ τούτους οἱ Ἄραβες· ἀλλ' ἐκ τῆς Ἰνδικῆς μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς Κίνας παρέλαβον οὗτοι τὴν πυρίτιδα.

Ἐπίσης μετ' ἀκριβείας δὲν δύναταί τις νὰ ὁρίσῃ τίς ὁ ἐφευρὼν ἢ ὁ εἰσαγαγὼν τὴν πυρίτιδα εἰς Εὐρώπην, μήτε τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐγένετο κατὰ πρῶτον χρῆσις αὐτῆς. Κατά τινα διδόμενα ἡ πυρῖτις ἐφευρέθη πολὺ πρὸ Χριστοῦ ὑπὸ τῶν Σινῶν καὶ βραδύτερον ὑπὸ τῶν Ἀράβων, κατὰ δὲ τὰ λεγόμε-

να τῶν κκ. Rutz-ky καὶ Grahl φαίνεται ὅτι εἰσήχθη ἢ ἐφευρέθη ταὐτοχρόνως ἐν διαφόροις τῆς Εὐρώπης χώραις.

Πράγματι καθ' ὃν καιρὸν ἐγένετο ἐν Γερμανίᾳ γνωστὴ ἡ πυρῖτις, ἐγίνετο ἤδη χρῆσις τηλεβόλων καὶ πυρίτιδος ἐν πλείσταις ἄλλαις τῆς Εὐρώπης χώραις. Ἡ Γερμανία, λέγεται, ὀφείλει τὴν ἐφεύρεσιν τῆς πυρίτιδος εἰς τὸν φραγκισκανὸν μοναχὸν Βερτθόλδον Σβὰρτζ κατ' ἄλλους δὲ εἰς τὸν ἐκ τοῦ Ὀλστάϊν μοναχὸν Κωνσταντῖνον Ἄγγλιτς.

Κατὰ τὴν παράδοσιν, γερμανὸς φραγκισκανὸς μοναχὸς Σεβερῖνος Βερτθόλδος Σβὰρτζ ὀνόματι, ὅστις ἔζη κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας Καρόλου τοῦ Δ', ἐνησχολεῖτο μετὰ πάθους ἐν Fribourg-en-Brisgau εἰς τὴν ἀλχημείαν ἢ τὴν κατασκευὴν χρυσοῦ. Πρὸς τοῦτο ἡμέραν τινὰ ἔθηκεν ἐν ἰγδίῳ μίγμα νίτρου, θείου καὶ ἄνθρακος, προσεπάθει δὲ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συνένωσιν τῶν ὑλῶν τούτων. Ἐνῷ ἡ ἐργασία αὕτη ἐγίνετο, τὸ μίγμα αἴφνης ἀνεφλέχθη μετὰ σφοδρᾶς ἐκρήξεως, ὁ δ' ὕπερος (γουδοχέρι) ἀποσπασθεὶς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ὑπὸ τρόμου ἀνατραπέντος μοναχοῦ ἀνετινάχθη εἰς μεγάλην ἀπόστασιν. Συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν ὁ εὐφυὴς ἀλχημιστὴς ἐσκέφθη ὅτι τοιοῦτο μίγμα ἠδύνατο νὰ ῥίπτῃ μακρὰν τὰ βαρύτερα πράγματα. Ἐχρησιμοποίησε τὴν ἐφεύρεσιν αὐτοῦ; Δὲν δύναταί τις νὰ εἴπῃ τοῦτο μετ' ἀκριβείας. Κατά τινα ἔγγραφα ὁ Βερτθόλδος Σβὰρτζ ἀπεκεφαλίσθη τῷ 1388 διαταγῇ τοῦ βασιλέως τῆς Βοημίας Βενσεσλάου ἕνεκα τῶν ἀτοπημάτων τῶν ἐφευρέσεων αὐτοῦ. Κατὰ τὴν γνώμην ἄλλων συγγραφέων, ἥκιστα ὅμως πιθανὴν, ὁ Σβὰρτζ λέγεται ὅτι ἐπώλησε τὸ μυστικὸν αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἐνετοὺς, οἵτινες μετεχειρίσθησαν αὐτὸ ἐπωφελῶς τῷ 1380 κατὰ τῶν Γενουηνσίων κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Chioggia· ὅτε δὲ ὁ ἐφευρέτης ἤτησε τὴν συμφωνηθεῖσαν ἀμοιβὴν ἐθανατώθη ὑπ' αὐτῶν.

Βέβαιον τυγχάνει ὅτι οὐδὲν γινώσκεται περὶ τοῦ Σβὰρτζ

τούτου, ἂν κατήγετο ἐκ Φριβούργης ἢ ἐκ Κολωνίας, ἂν ἦτο φραγκισκανὸς ἢ βενεδικτῖνος, τοῦτο ὅμως εἶναι γνωστὸν ὅτι ἦτο ἐμμανὴς ἀλχημιστὴς, ὅτι ἐξωρίσθη ἐκ Ζυρίχης τῷ 1306 ἄγνωστον ὅμως τίνος ἕνεκα, καὶ ὅτι τὸ τυχαῖον περιστατικὸν δι' οὗ ἀνεκάλυψε τὰς ἐκρηκτικὰς τῆς πυρίτιδος ἰδιότητας ἐπισυνέβη αὐτῷ τῷ 1315, 1320, ἢ 1330. Ἐννοεῖται οἰκοθεν ὅτι ἡ ἐκ τῆς προστρίψεως τοῦ ὑπέρου προελθοῦσα θερμότης δὲν ἐπήνεγκε τὴν ἔκρηξιν καὶ ὅτι παρενέβη σπινθήρ τις.

Ἕνα σχεδὸν αἰῶνα πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἕτερος φραγκισκανὸς ἄγγλος μοναχὸς, ὁ διάσημος καὶ δυστυχὴς Ρογῆρος Βάκων εἶχε τολμήσει τὸ ἐλάχιστον ἀποδείξει ὅτι ἐγίνωσκεν ὅμοιόν τι μίγμα καὶ προεῖπε πᾶσαν τὴν δύναμιν τῶν ἀποτελεσμάτων ἅτινα ἠδύνατο νὰ ἐπενέγκῃ.

« Δύναταί τις, εἶπε, νὰ παραγάγῃ κατὰ βούλησιν κρότον ὡς τὸν τοῦ κεραυνοῦ. Πρὸς τοῦτο δ' ἀπαιτοῦνται αἱ κοινόταται οὐσίαι· ἀρκεῖ νὰ γινώσκῃ τις ν' ἀναμιγνύῃ κατ' ἀναλογίαν αὐτάς· δύναταί τις λαμβάνων ἐκ τῆς συνθέσεως ταύτης ἐλαχίστην ποσότητα νὰ παραγάγῃ ἰσχυρότερον κρότον καὶ λάμψιν πλειοτέραν ἢ ἡ τοῦ κεραυνοῦ. Θαύματα θὰ ἔπραττέ τις, ἐὰν ἐγίνωσκε νὰ ποιῇται κατάλληλον τῆς συνθέσεως ταύτης χρῆσιν. »

Ἀναμφιβόλον ἐστὶν ὅτι ὁ Ρογῆρος Βάκων ἐγίνωσκε κάλλιστα τὴν σύνθεσιν, περὶ ἧς λόγον ποιεῖται. Οἱ ἀλχημισταὶ, οἱ πρόδρομοι οὗτοι τῶν νέων χημικῶν, ἐγίνωσκον πολλὰ, ἀλλὰ περιεκάλυπτον αὐτὰ διὰ μυστηρίου εἴτε ὅπως καταζῶσι σπουδαιότεροι ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, εἴτε, ὡς ὁ Βάκων, ὅπως διαφύγωσι τὴν πυρὰν τῶν μάγων. Νῦν ὁ διάσημος ἄγγλος μοναχὸς ἐφεῦρε τὸ ἐκρηκτικὸν μίγμα ὅπερ γίνεται διὰ συνενώσεως τοῦ νίτρου, θείου καὶ τοῦ ἄνθρακος, ἢ εἶχε παραλάβει αὐτὸ ἀπὸ τῶν Ἀράβων; Καὶ αἱ δύο γνῶμαι ἔχουσι τοὺς θιασώτας αὐτῶν· ἀπολύτως ὅμως ἀδύνατόν ἐστι τὸ γνῶναι ἐπί τίνος βα-

σίζονται οἱ διϊσχυριζόμενοι ὅτι οἱ Ἄραβες συνετέλεσάν πως εἰς τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ Ρογήρου Βάκωνος, ἐκτὸς ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι οὗτος εἶχέ ποτε μεταβῇ εἰς Ἱσπανίαν.

Οἱ Μαῦροι τῆς Ἱσπανίας, οἵτινες, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, δὲν ἦσαν Ἄραβες, βεβαίως ἐποιοῦντο χρῆσιν τῆς πυρίτιδος πολὺ πρὸ τοῦ 14 αἰῶνος ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ Φλωρεντινοί. Ἀλλ' ἐν γένει μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ Βερτθόλδου Σβάρτζ παρετηρήθη ὅτι ἡ χρῆσις τῆς πυρίτιδος ἐξηπλώθη ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην καὶ λίαν μάλιστα ταχέως. Καθ' ἡμᾶς λοιπὸν αὐτῷ ἀποδοτέα ἡ δόξα τῆς ἐφευρέσεως, ἣν φαίνεται ὅτι ἐπλήρωσε διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ζωῆς.

Δέον ἐνταῦθα νὰ προσθέσωμεν ὅτι πᾶσαι αἱ ἀμφιβολίαι, αἵτινες ἐξεφράσθησαν ἐν ἀρχῇ περὶ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, δικαίως πρέπει νὰ ἐκλίπωσιν ἀπὸ τοῦ 1853, ὅτε ἡ πόλις Fribourg-en-Brisgau ἤγειρεν αὐτῷ μαρμάρινον ἀνδριάντα. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ διϊσχυρισμοί τινων ὑπὲρ τοῦ μοναχοῦ Κωνσταντίνου Ἄγγλιτς τοῦ ἐξ Ὀλσταΐν οὐδεμιᾶς ἔχονται ὑποστάσεως.

(Ἐκ τῆς Science Populaire).

Β. Α. Μ.

Περὶ σεισμῶν.

Πρὶν ἰδίᾳ τὴν περὶ σεισμῶν περιγραφὴν ποιησώμεθα καὶ τὰ ἀποτελέσματα μνημονεύσωμεν, ὅσα ἡ ἱστορία ἡμῖν παρέδωκεν, ἀναγκαῖον νομίζομεν ἵνα προτάξωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς καταστάσεως καὶ ἀμοιβαίας ἐπενεργείας τῶν τὴν γῆϊνον σφαῖραν ἀποτελούντων δύο μερῶν, τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἤτοι τοῦ πυρῆνος καὶ τοῦ φλοιοῦ, ἂν καὶ τὰ περὶ τούτου δέωνται λόγου μακροτάτου.

Ἀρχόμεθα δ' ἐντεῦθεν ὡς διὰ βραχυτάτων, ὅπως εὐθύτερον καὶ εὐστοχώτερον χωρήσωμεν εἰς τὴν μεγάλην αἰτίαν τοῦ μεγάλου τούτου φαινομένου, οὗ τινος αἱ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς μεταβολαὶ εἰσιν ἐκπληκτικαί. Σημεῖα λοιπὸν πάμπλειστα μᾶλλον δ' ἀποδείξεις ἀναμφίλεκτοι πείθουσι πάντας σχεδὸν τοὺς περὶ τὴν γεωλογίαν ἀσχολουμένους ὅτι τὸ τῆς γῆς κέντρον, ἤγουν ὁ πυρὴν αὐτῆς διατελεῖ ἔτι ἐν καταστάσει ῥευστῇ, ὥς τις πηλὸς διάπυρος. Διότι πλὴν τῆς ἔξωθεν θερμότητος, ἥτις ἐκ τοῦ ἡλίου ἀκτινοβολεῖται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εἰς βάθος ἐλάχιστον καὶ ὡρισμένον προχωρεῖ, ὑπάρχει καὶ ἑτέρα θερμότης γηγενὴς αὐξομένη κατὰ λόγον τοῦ βάθους καὶ εἰς βαθμὸν ἀνώτατον. Ταύτην μαρτυροῦσιν αἱ θερμαὶ πηγαί, τὰ ἀρτεσιανὰ ῥεάτα καὶ τὰ ἐπὶ τῆς τῶν ἡφαιστείων ἐκρήξεως φαινόμενα, ἵνα πολλὰ ἄλλα παραλίπω χάριν συντομίας. Τινὲς τῶν θερμῶν πηγῶν φέρουσι τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ζέοντος ὕδατος ὡς ἡ ἐν Ἰσλανδίᾳ ὑπάρχουσα, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ κέκτηται

θερμοκρασίαν 127^0· ἡ λάβα, ἤτοι ὁ διάπυρος πηλός, ὁ κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἡφαιστείου κατερχόμενος τὴν τοῦ ὄρους κλιτὺν ὑπὸ θερμοκρασίαν 2000^0 περίπου, βεβαιοῖ πάντα περὶ τοῦ πυριφλεγέθοντος τοῦ ἐν τοῖς σπλάγχνοις τῆς γῆς· τέλος καὶ πολλὰ τῶν ἀρτεσιανῶν ῥεάτων ῥέοντα θερμοκρασίαν πελωρίαν ἐκδηλοῦσι τὴν ἐν τῇ γῇ ὑπάρχουσαν θερμότητα.

Ἐπειδὴ δὲ πανταχοῦ γῆς ὑπάρχουσι καὶ ἡφαίστεια καὶ θερμαὶ πηγαὶ καὶ ἄλλα τοιαῦτα σημεῖα, ἕπεται ὅτι ἡ ὑπερβάλλουσα αὕτη θερμότης κεῖται ἐν τῷ κέντρῳ τῆς γῆς καὶ τοσαύτη ὥστε διατηρεῖ αὐτὸ ἐν ὑγρᾷ καταστάσει. Ἐκ τούτου καὶ προσέτι ἐξ αὐτοῦ τοῦ σχήματος τῆς γῆς εἰκάζεται ὅτι ὁ πλανήτης οὗτος, ὢν κατ' ἀρχὰς ὕλη ῥευστὴ καὶ διάπυρος, προσέλαβεν ἐπιπολῆς διὰ τῆς ψύξεως φλοιὸν στερεὸν, ὅστις ἔτι καὶ νῦν διατελεῖ παχυνόμενος, ἐνῷ κατ' ὀλίγον ἐλαττοῦται ὁ κεντρικὸς πυριφλεγέθων. Ἕνεκα δὲ τῆς αὐξήσεως ταύτης τοῦ φλοιοῦ προσλαμβάνοντος ἀεὶ τὸ ἀπτόμενον μέρος τῆς τετηκυίας ὕλης, ἐπέρχεται ἀλληλεπίδρασις μεγάλη τοῦ φλοιοῦ καὶ τοῦ κέντρου, διότι ὁ μὲν φλοιὸς διαστελλόμενος ἐκ τῆς νέας προσθήκης πιέζει πρὸς τὰ κάτω ὠθῶν τὸν τετηκότα πυρῆνα, οὗτος δὲ πάλιν ἀντωθεῖ τὸν στερεὸν φλοιόν. Ἐννοοῦμεν δ' ἐνταῦθα διαστολὴν τοῦ ὄγκου, ὅστις προσετέθη τῷ φλοιῷ ἐκ τῆς τετηκυίας ὕλης διὰ τῆς ψύξεως καὶ σχετικῶς πρὸς ταύτην καταλαμβάνει χῶρον εὐρύτερον, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι τὸ ἐντὸς ἀγγείου τινὸς πηγνύμενον ὕδωρ, ὅπερ διαστελλόμενον διὰ τῆς ψύξεως θραύει ἢ διαρρήγνυσι τὸ ἀγγεῖον. Ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς ταύτης ἀντιδράσεως τοῦ πυρῆνος πρὸς τὸν φλοιὸν ἐπέρχεται ποῦ μὲν ἡ τοῦ ἐδάφους ἔξαρσις, ποῦ δὲ ἡ συνίζησις· ἔστι δὲ δῆλον οἰκοθεν ὅτι ἂν ἐπίσης πάντα τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τὰ μέρη ὑπεῖκον εἰς τὴν ἀντώθησιν ταύτην τὴν ἐκ τοῦ πυρῆνος, ἤθελε πάντως ἐπέλθει τὸ τελείως σφαιροειδὲς τῆς γῆς σχῆμα, ἀφαιρουμένων τῶν ἐν ἑκατέρῳ τῷ πόλῳ πιέσεων τῶν ἐκ τῆς

κεντρόφυγος δυνάμεως γενομένων, ὅτε ὁ πλανήτης ἥκιστα παχύφλοιος ἐτύγχανεν. Ἀλλ' ὅμως ποῦ μὲν τὸ ἑτερορυὲς καὶ ἧττον ἐνδοτικὸν τοῦ φλοιοῦ, ποῦ δὲ ἡ ὕπαρξις ῥηγμάτων ἐν τῷ φλοιῷ ἐξουδετεροῦσι τὴν καθολικὴν ἀντίδρασιν, ἐνῷ ὁ πιεζόμενος τοῦ κέντρου πυρώδης πηλὸς εἰσδύει ἐντὸς τῶν μνημονευθέντων ῥηγμάτων· καὶ ταῦτα μὲν ἔστωσαν σύντομα περὶ τῆς καταστάσεως καὶ ἀλληλεπιδράσεως φλοιοῦ καὶ κέντρου· ἤδη δὲ εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς αἰτίας τῆς τῶν σεισμῶν γενέσεως.

Ὁ λόγος ἐνταῦθά ἐστιν οὐχὶ περὶ τῶν σεισμῶν ἐκείνων ἢ μᾶλλον ἀνατιναγμῶν μέρους τινὸς τοῦ ἐδάφους, τῶν προερχομένων ἐκ καταπτώσεως βράχων πελωρίων ἢ διαρρήξεως βιαίας τοίχων λιμνῶν παμμεγίστων ἢ καταχώσεως ὑπογείων σπηλαίων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀληθῶν ἐκείνων σεισμῶν, οἵτινες ἐκ θεμελίων πόλεις ὅλας ἀναστρέφουσι καὶ καταπληκτικῶς ἀλλοιοῦσι τὴν τῆς γῆς ὄψιν, τῶν σεισμῶν λέγομεν ἐκείνων, οὓς ἐκάλεσαν Πλουτωνίους πρὸς διάκρισιν ἄλλων σεισμῶν, τῶν προδρόμων τῆς ἐκρήξεως ἡφαιστείου τινός, οἵτινες ἡφαίστειοι καλούμενοι, ὁμορυεῖς μέν εἰσι πρὸς τοὺς Πλουτωνίους ὡς ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας παραγόμενοι καὶ τὰ αὐτὰ κατὰ τὸ ποιὸν ἀποτελέσματα παρέχοντες, διαφέρουσι δὲ τῶν Πλουτωνίων ὡς διασείοντες μόνον τὴν περὶ τὸ ἡφαίστειον χώραν.

Τῶν κυρίως λοιπῶν λεγομένων σεισμῶν αἰτία παρὰ πάντων ὑποτίθεται ἡ αὐτὴ ἀλλὰ κατὰ τρόπον διάφορον· πάντες πεποίθασιν ὅτι ἐντὸς τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ἀπεργάζεται τὴν τεράστιον τούτου κίνησιν ἡ τοῦ ἀτμοῦ δύναμις, δι' οὗ σήμερον ἡ ἀνθρωπότης θαυματουργεῖ μηδενίζουσα σχεδὸν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον. Καὶ ἄλλοι μὲν ἐξηγοῦσι τοὺς κλονισμοὺς τοῦ στερεοῦ τῆς γῆς φλοιοῦ παραδεχόμενοι τὴν ἐκ τοῦ πυριφλεγέθοντος ἀνάπτυξιν ἀτμῶν, οἵτινες εἰσχωροῦντες ἐντὸς ὑπογείων σπηλαίων καὶ συμπυκνούμενοι διαρρηγνύουσι τοίχους ἀνισχύρους ἑτέρων σπηλαίων, ἔνθα ὁρμητικώτατα διὰ τὴν με-

γίστην συμπίλησιν μεταβαίνουσιν· ἄλλοι δὲ πάλιν διὰ τῶν ἀτμῶν ἐξηγοῦσι τοὺς σεισμούς, παραδεχόμενοι τὴν μέχρι τοῦ διαπύρου πυρῆνος εἰσχώρησιν θαλασσίων ὑδάτων καὶ ἀτμοποίησιν αὐτῶν ἐκ τῆς ἐγγείου θερμότητος· ὡς βλέπομεν, καὶ κατὰ τοὺς μὲν καὶ κατὰ τοὺς δὲ ἡ τῶν ἀτμῶν δύναμίς ἐστιν ἡ παράγουσα τὴν τοῦ φλοιοῦ διάσεισιν. Καὶ τῶν ἡφαιστείων δὲ σεισμῶν αἰτίαι εἰσὶν οἱ ἀτμοί, τοὺς ὁποίους ἐν ἀκαρεῖ παρήγαγεν ὁ ἀνελθὼν εἰς τὸν τοῦ ἡφαιστείου ὀχετὸν διάπυρος πηλὸς ἕνεκα τῆς ῥηθείσης πιέσεως τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ. Κατὰ τὴν ἀνάβασιν δηλονότι ταύτην εὑρίσκεται ὕδωρ ὅπερ εὐθὺς ἀτμοποιούμενον διαστέλλεται καὶ οὕτω βοηθεῖ μὲν εἰς τὴν ὁρμητικὴν τοῦ πηλοῦ ἐκροήν, ἐξακοντίζει δὲ ἐκ τοῦ κρατῆρος τὰ θραυόμενα τεμάχια τῶν βράχων ἐν καταστάσει πυρώδει, συγκλονίζει ἅπαν τὸ ἡφαίστειον μετὰ τῆς περικειμένης χώρας, καὶ ἀπεργάζεται οὕτω τοὺς ἡφαιστείους λεγομένους σεισμούς, ὧν ἡ ἔκτασις οὐχὶ μεγάλη.

Οὐκ ἄσκοπον θεωροῦμεν ἐνταῦθα τὸ προσθεῖναί τινα περὶ τῆς σχέσεως τῶν ἡφαιστείων πρὸς τοὺς σεισμοὺς καὶ ἐκτιμῆσαι τὴν σωτηριώδη τῶν ἡφαιστείων ὕπαρξιν, ὧν ἕνεκα προλαμβάνονται ἴσως δειναὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς καταστροφαὶ καὶ ἀλλοιώσεις. Καὶ πρῶτον μὲν οἱ ἡφαίστειοι σεισμοί, οἵτινες προηγοῦνται τῆς ἐκρήξεως, παύουσιν ἀμέσως ἅμα ἀρξαμένης τῆς ἐκροῆς τοῦ ῥύακος· εἶτα παρατηροῦμεν ὅτι ἐφ' ὅσον μὲν ἡφαίστειόν τι ἐνεργεῖ, οὐδαμοῦ σεισμὸς Πλουτώνιος συμβαίνει καὶ πάλιν, σεισμῶν γιγνομένων Πλουτωνίων, τὰ ἡφαίστεια πάντα ἠρεμοῦσιν. Πλὴν τούτων ἐν χώραις στερουμέναις ἡφαιστείων οἱ Πλουτώνιοι σεισμοὶ ἀποβαίνουσι καταστρεπτικώτατοι, τοὐναντίον δὲ ἔνθα ὑπάρχουσιν ἡφαίστεια οἱ σεισμοὶ εἰσὶν ἀδύνατοι καὶ ἧττον καταστρεπτικοί. Αἱ παρατηρήσεις αὗται πείθουσι πάντας περὶ τῆς ταὐτότητος τῆς αἰτίας, οὐδεὶς δὲ ἀκριβῶς μελετήσας τὰ συμβαίνοντα ἠρνήθη τοῦτο· ὥστε ἐκ τῆς

σχέσεως ταύτης δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ τῶν ἡφαιστείων ὕπαρξις φαίνεται ἀναγκαιοτάτη, καθ' ὅσον αἱ ἐντὸς τῆς γῆς διαμαχόμεναι δυνάμεις παύονται τῆς ἀμοιβαίας ὠθήσεως, ἐνῷ ἡ ἑτέρα, ἡ ἕνεκα τῆς ῥοώδους καταςάσεως συνθλιπτή, ὑποχωρεῖ εὑρίσκουσα διέξοδον διὰ τοῦ ὀχετοῦ τοῦ ἡφαιστείου.

Φαντασθῶμεν τί ἴσως συνέβαινεν ἐκ τῆς τοιαύτης ἀντωθήσεως καὶ πάλης δύο δυνάμεων πελωρίων ἂν μὴ ὑπῆρχε μηδεμία διέξοδος εἰς τὸν συνθλιπτὸν πυρῆνα. Εὐλόγως ἄρα ἐκάλεσαν τὰ ἡφαίστεια οἱ γεωλόγοι βαλβίδας τῆς ἀσφαλείας, ἀφοῦ διὰ τῆς ἀνοίξεως αὐτῶν προφυλάσσεται ἀπὸ τελείας καταςροφῆς οὐ μόνον ἡ περὶ τὸ ἡφαίστειον κειμένη χώρα ἀλλὰ καὶ σύμπας ὁ τῆς γῆς φλοιός.

Οὕτω διελθόντες συντόμως ὅσα ἐνομίζομεν ἀναγκαῖα ἵνα προηγηθῶσι κατὰ τάξιν, ὅπως τὰ ἑπόμενα σαφῆ γένωνται ἐκ τῶν ἡγουμένων, ἔλθωμεν ἤδη καὶ ἐπὶ τὸν ὁρισμὸν καὶ τὴν χαρακτήρισιν τοῦ σεισμοῦ. Ἔστι λοιπὸν σεισμὸς κίνησις αἰσθητὴ ἢ καὶ ὁρατὴ μερῶν τοῦ φλοιοῦ, γιγνομένη ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω ὑπὸ δυνάμεως ἐντὸς τῆς γῆς παραγομένης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ δύναμις αὕτη πανταχοῦ γεννᾶται κατὰ τὸ μεταίχμιον φλοιοῦ καὶ πυρῆνος, ἕπεται ὅτι οὐδεμία χώρα μένει ἄσειστος ἀλλὰ πᾶσα πανταχοῦ ἀναταράσσεται μᾶλλον ἢ ἧττον, οὐδεμίαν ἔχοντος σχέσιν τοῦ κλίματος πρὸς τὴν ἐπαύξησιν ἢ ἐλάττωσιν τῆς διασείσεως καὶ πολὺ πιθανὸν ἢ μᾶλλον βέβαιον ὅτι κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, κατὰ πᾶσαν ὥραν, κατὰ πᾶν λεπτὸν συμβαίνει που τῆς γῆς σεισμός, ἀφοῦ ἡ τῶν σεισμῶν αἰτία ἀπαύστως ἀναπτύσσεται ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς, καὶ ἂν εἴχομεν τηλεγραφικὴν κοινωνίαν πάντων τῶν τόπων, ἔτι δὲ καὶ εἰδήσεις ἐκ τῆς ἀπεράντου θαλάσσης, ἡ σκέψις ἡμῶν ἐπεκυροῦτο πάντως ἐκ τῶν πραγμάτων. Εἰσὶ δὲ τοῦ ἐδάφους κινήσεις διάφοροι δι' ἃς καὶ οἱ σεισμοὶ διαφόρως ἐπονομάζονται.

Καὶ πρῶτον μὲν διακρίνονται σεισμοὶ *βράσται* ἢ *κάθετοι*,

ἤτοι ταχεῖαί τινες ἐξάρσεις καὶ ὑριζήσεις τοῦ ἐδάφους κατ' ἐπαλλαγήν· σεισμοὶ τοιοῦτοι ἀνέτρεψαν σύμπασαν τὴν δύσμοιρον Καλαυρίαν ἐν ἔτει 1783, ὡς παρακατιόντες ἐροῦμεν· τοιοῦτοι ἦσαν καὶ οἱ ἐν Δρισθάμβῃ τῆς νοτίου Ἀμερικῆς τὸ 1797 ἀνατινάξαντες τοὺς νεκροὺς ἐκ τῶν τάφων. Δεύτερον ὑπάρχουσι σεισμοὶ καλούμενοι *παλματίαι ἢ κυματοειδεῖς*, ὁπότε κάθετοι ἅμα καὶ ὁριζόντειοι ἐπάλληλοι κινήσεις συμβαίνουσιν ἐγγίζουσαι πρὸς ἀλλήλας μᾶλλον ἢ ἧττον, διότι ἐνῷ συμβαίνει ἡ κάθετος τοῦ ἐδάφους ἡ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, μεταδίδονται οἱ κραδασμοὶ κύκλῳ, δίκην ἀκτίνων. Καὶ ἂν μὲν τὸ μέγεθος τῶν κραδασμῶν γίγνηται μικρόν, αἱ καταῤῥοαὶ αἱ ἐπακολουθοῦσαί εἰσιν ὀλίγισται· ἂν δὲ τοὐναντίον μέγα, τότε ἀναστρέφεται πᾶν τὸ ἐγκαρσίως κείμενον πρὸς τὴν φορὰν τῶν παλμῶν, ὡς ἀποβάλλον τὸ τῆς βαρύτητος κέντρον.

Ὅσοι λοιπὸν τῶν τοίχων ἐν τοῖς τοιούτοις σεισμοῖς κεῖνται παραλλήλως πρὸς τοὺς κυματισμοὺς μόνον διαῤῥήγνυνται, οἱ δὲ ἐπικάρσιοι εἰς τὴν φορὰν τῶν σεισμῶν καταπίπτουσι· τῶν δένδρων τὰς κορυφὰς βλέπει τις ἐγγιζούσας τὸ ἔδαφος κατὰ μικρὰ διαλείμματα, ἂν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος παλαματίαι σεισμοὶ ὦσι σφοδροὶ ὡς συνέβη τῷ 1835 ἐν Χιλῇ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Τρίτον ἀναφέρουσιν οἱ περὶ τὴν Γεωλογίαν σπουδάζοντες καὶ σεισμοὺς κατὰ *δονηθμὸν ἢ στρόβιλον ἢ περιστροφικούς*, ἂν καὶ ὑπῆρξαν οἱ ἀντειπόντες εἰς τὴν ὕπαρξιν τῶν τοιούτων σεισμῶν, ἐνστάσεις ἀτόπους καὶ σαθρὰς προσενεγκόντες, διότι τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν ἐβεβαίωσαν πλεῖστα παραδείγματα, ἅτινα ἄλλως μένουσιν ἀνεξήγητα καὶ ὄντινα παρατίθεμεν ἤδη ἐνταῦθα. Ἐν τῇ πόλει τῆς Καλαυρίας (Stefano del Bosco) ἐστράφησαν ὁριζοντείως περὶ ἄξονα σπόνδυλοι ὀβελίσκων καὶ δὲν ἔπεσον· τὸ 1827 ἐν τῇ πόλει τῆς Σικελίας Κατάνῃ ἀγάλματα ἱστάμενα περιεστράφησαν μόνον πρὸς ἄλλο σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος· προσέτι καὶ ἄλλα περίεργα φαινόμενα τῶν τοιούτων σεισμῶν ἀναφέρονται, ὡς ἡ καμπύλωσις τοίχων εὐθέων καὶ δενδροστοιχιῶν. Πολλάκις δὲ πάντα τὰ εἴδη τῶν τοῦ ἐδάφους ἀνατιναγμῶν συνέρχονται σχεδὸν ταυτοχρόνως, ὡς πείθουσιν ἡμᾶς πολλὰ φαινόμενα, οὐδὲν δὲ πρᾶγμα ἐκφεύγει βεβαίως τότε τὴν ἐρήμωσιν.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς κατ' εἶδος ταύτης διαφορᾶς τῶν σεισμῶν παρατηρεῖται καὶ ἄλλη ἡ περὶ τὴν ἔκτασιν, διότι ὁ τῆς γῆς τρόμος ὁτὲ μὲν εὑρίσκεται περιωρισμένος ἐν χώρῳ ἱκανῶς ἐξενωμένῳ, οἷος ὁ γενόμενος ἐν τῇ νήσῳ Αἰναρίᾳ τῇ ἀντικρὺ τῆς Νεαπόλεως, τὴν 2 Φεβρουαρίου 1828· ὁτὲ δὲ συντινάσσει ἀμέτρητον ἐπιφάνειαν, ὡς ὁ τῆς Νέας Γρενάδας τὴν 7 Ἰουνίου 1826, ὅστις ἐνήργησεν ἐπὶ πλείστων χιλιάδων τετραγωνικῶν μυριαμέτρων. Προσέτι παρεκτείνεται ὁ σεισμὸς καὶ εἰς διαζήματα ἀπέραντα ὡς ἐπὶ παραδείγματι ὁ πασιθρύλητος τῆς Λισσαβῶνος σεισμὸς ἐν ἔτει 1755, ὅστις ἔνθεν μὲν ἐξετάθη μέχρι Λαπωνίας, ἔνθεν δὲ μέχρι Μαρτινίκης, καὶ κατὰ τὴν ἀντίθετον διεύθυνσιν ἐγένετο αἰσθητὸς καὶ ἐν Ἀφρικῇ, ὅπου τὸ Μαρόκον, τὸ Φὲζ καὶ τὸ Μεκινὲζ ἀνεστράφησαν μεταβληθέντα εἰς ἐρειπιῶνας. Καὶ ἡ Εὐρώπη δὲ σύμπασα κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν δὲν ἔμεινεν ἀπείρακτος τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ μεγάλου τούτου σεισμοῦ. Καθόλου δ' εἰπεῖν πολλοὶ τοῦ γένους τούτου σεισμοὶ ἀναφέρονται ἐπὶ ἐκτάσεων παμμεγίστων διαφέροντες ἀλλήλων κατὰ τὸ μῆκος ἢ τὸ πλάτος μικρόν τι. Ἐκ περιγραφῶν δὲ σεισμῶν διαφόρων καὶ ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν ἀποτελεσμάτων εἰκάζει τις ὅτι ἡ διάσεισις τοῦ ἐδάφους πολλάκις ἐξετάθη εἰς κύκλον μέγαν κλίνοντα μᾶλλον ἢ ἧττον πρὸς τὸν Ἰσημερινὸν καὶ κατέλαβεν ἴσως ὅλον ἡμισφαίριον.

Κατὰ διάρκειαν ἔτι οἱ σεισμοὶ διαφέρουσιν, οἱ μὲν ἐπί τινα πρῶτα λεπτά, οἱ δὲ ἐπὶ δεύτερα ἐπιμένοντες· καὶ οὗτοι μὲν, ἤτοι οἱ βραχυχρονιώτεροί εἰσιν οἱ ἰσχυρότεροι καὶ καταστρεπτικώτεροι· ὅσοι δὲ διαρκοῦσι πρῶτά τινα λεπτὰ, ἐλαχί-

στας φέρουσι τὰς καταστροὰς ἢ οὐδεμίαν. Ὁ τῆς Λισσαβῶνος σεισμός, ὁ συμβὰς τὴν α' Νοεμβρίου 1755 διήρκεσε 5 λεπτὰ ἄνευ τινὸς σπουδαίου ἀποτελέσματος, ἀλλ' ὁ πρῶτος ὁ ἐπενεγκὼν δεινοτάτην καταστροφὴν διήρκεσε 5″—6″. Τῷ 1693 κατεστράφη ἡ Κατάνη διὰ σεισμοῦ διαρκέσαντος ὀλίγιστα δευτερόλεπτα καὶ συγχρόνως κατεβροχθίσθησαν ἐντὸς ῥηγμάτων χαινόντων 49 χωρία καὶ 60 χιλιάδες κατοίκων, ἄνευ ἐκρήξεως τῆς Αἴτνης.

Ἤδη μετὰ τὸν ὁρισμὸν καὶ τὴν χαρακτήρισιν τῶν σεισμῶν εἴπωμεν ὀλίγα καὶ περὶ τῶν σημείων, ἅτινα προηγοῦνται ἢ καὶ ταὐτοχρόνως συμβαίνουσι τοῖς σεισμοῖς, πρὸς δὲ καὶ περὶ ἐξαρτήσεως αὐτῶν, ὅπως μεταβῶμεν καὶ εἰς τὸ δραματικὸν μέρος, ἤγουν τὰ ἀποτελέσματα. Σημεῖα λοιπὸν ἐξαγγέλλοντα τὴν τοῦ σεισμοῦ ἐμφάνειάν εἰσι μᾶλλον ἔγγεια ἢ ἐξωτερικά, ἀλλ' οὐχ ἧττον καὶ ἄνευ προδρόμων συνέβησαν σεισμοὶ εἴτε βίαιοι καὶ ἀνατρεπτικοὶ εἴτε τοὐναντίον. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐκ τῶν σημείων, ἤτοι τὰ ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς προερχόμενά εἰσιν ἀλάνθαστα, τὰ δ' ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας εἰσὶ μᾶλλον τυχαῖα. Συνήθως λοιπὸν προηγοῦνται ἢ καὶ ταὐτοχρόνως τοῖς σεισμοῖς ἀκούονται ἐκ τῶν ἐνδοτάτων τῆς γῆς κρότοι ἀμαυροί, ἔτι δὲ οἷον τροχηλασίαι βιαιόταται ἐπὶ ἐδάφους λιθοςρώτου καὶ ἀνωμάλου· πρὸς δὲ τὸ οὖς τοῦ ἀνθρώπου παραβάλλει τοὺς δεινοὺς καὶ ποικίλους κρότους ἢ πρὸς συντριβὴν δεσμῶν ἢ πρὸς βροντὴν ὑπόκωφον μακρόθεν ἀκουομένην, ἢ πρὸς ἦχον τυμπάνων ἰσχυρῶν, ἢ τέλος πρὸς τὸν κρότον τὸν ἐκ τῆς συγχρόνου θραύσεως παμπλείστων σκευῶν ὑαλίνων. Ἀλλὰ πόθεν οἱ φοβεροὶ οὗτοι πρόδρομοι; τὰ ἄνω εἰρημένα περὶ τῆς τῶν σεισμῶν αἰτίας εὔκολον παρέχουσι τὴν ἐξήγησιν· ὁ συμπυκνωθεὶς δηλονότι ἀτμός, διαρρηγνύων μετὰ βίας ἀκατονομάστου τοὺς ἰσχυροὺς τοίχους τῶν ὑπογείων σπηλαίων καὶ διεξερχόμενος οὕτω ἀπὸ ῥήγματος εἰς ῥῆγμα ἀποτελεῖ τοὺς φρικαλέους

τούτους βρόμους καὶ τὴν διάσεισιν τοῦ φλοιοῦ. Τὰ δ' ἐξωτερικὰ τῶν σεισμῶν σημεῖα, ἅτινα πολλάκις παρετηρήθησαν, εἰσιν ἡ ἐξέγερσις ἀνέμων σφοδροτάτων ἢ ἀνεμοστροβίλων πυρωδῶν καὶ ἡ ἐπὶ τῆς γῆς ἐπικάθησις ὁμίχλης πυκνοτάτης, ἅτινα πιστεύονται μᾶλλον τυχαῖα ἢ σχετικὰ πρὸς τοὺς σεισμούς. Ὅπερ δὲ μᾶλλον φαίνεταί πως σχετιζόμενόν ἐστιν ἡ μεταβολὴ τῆς ἠλεκτρικῆς καταστάσεως τῆς ἀτμοσφαίρας, ἥτις βεβαιοῦται διὰ τῶν ἠλεκτροσκοπίων. Περὶ δὲ βαρομέτρου παραδόξως ἡ παρατήρησις ἐξήγαγεν ὅτι ἡ βαρομετρικὴ στήλη ἀνωμάλως ὁτὲ μὲν ὑψοῦται ὁτὲ δὲ ταπεινοῦται, ὥστε καὶ ἐντεῦθεν οὐδόλως προμαντεύομεν τὸν συγκλονισμὸν τοῦ ἐδάφους. Περὶ δὲ τὴν τῶν σεισμῶν ἐξάρτησιν ἐξ αἰτίων ἐξωτερικῶν, λέγομεν ὅτι πολυετεῖς παρατηρήσεις ἐβεβαίωσαν τὴν ἐπὶ τῆς ἐμφανείας αὐτῶν ἐπίδρασιν τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους, ἤτοι κατεδείχθη ὅτι τὸ ποσὸν τῶν σεισμῶν ἐστι διάφορον κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ ὁπώρας μὲν καὶ χειμῶνος συμβαίνουσι πλείονες σεισμοί, ἦρος δὲ καὶ θέρους ὀλιγώτεροι· διότι ἀριθμεῖ ἡ γεωλογία ἀπὸ τοῦ ἔτους 306—1844 σεισμοὺς γενομένους καὶ ἐν ταῖς τρισὶν ἠπείροις τοῦ παλαιοῦ κόσμου τὸ ὅλον 2979, ἐξ ὧν 876 συνέβησαν χειμῶνος, 649 ἦρος, 670 θέρους καὶ 784 ὁπώρας. Προσέτι ἀπεδείχθη ὅτι συχνότερον γίνονται οἱ σεισμοὶ κατὰ τὰς συζυγίας καὶ ὁπότε ἡ γῆ εὑρίσκεται εἰς τὸ περιήλιον, διότι ὅπως αἱ τῆς θαλάσσης παλίρροιαι δεινότεραι ἀποβαίνουσι κατὰ τὰς συζυγίας ἕνεκα τῆς ἕλξεως ἡλίου καὶ σελήνης, οὕτω καὶ ἡ ἐντὸς τῆς γῆς τὸ κέντρον ἀποτελοῦσα πυρώδης θάλασσα τῆς ἕλξεως ταύτης ἕνεκα ὑπόκειται εἰς παρομοίαν παλίρροιαν, δι' ἣν μέρη τοῦ φλοιοῦ μέγιστα ἢ διαπάλλονται ἢ καταθραύονται τὴν πελωρίαν ὑφιστάμενα ὥθησιν.

Ἤδη ὑπολείπεται καθ' ὃ σχέδιον προετάξαμεν ἀμέσως ἐν ἀρχῇ, τὸ μνημονεῦσαι μεγάλων καὶ ποικίλων ἀποτελεσμάτων

σεισμῶν τινων. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ λόγος γενικώτατα καὶ συλλήβδην περὶ τῶν φαινομένων τούτων, ὅπως εἰ δυνατὸν συμπεριλάβωμεν καὶ διὰ μιᾶς κατοπτεύσωμεν πάντα ὅσα ἐν διαφόροις χώραις συνέβησαν διάφορα εἴτε κατὰ ποσὸν εἴτε κατὰ ποιόν· εἶτα μερικώτερον λαλήσωμεν περὶ τῆς κατερειπώσεως τῆς Λισσαβῶνος καὶ τῶν ἀλλοιώσεων καὶ καταστροφῶν τῆς Καλαυρίας, ἔνθα πάντα σχεδὸν τὰ εἴδη τῶν καταστροφῶν συνεσωρεύθησαν καὶ κατὰ τρόπον ῥικωδέστατον· τέλος περὶ τῶν ἁπανταχοῦ ἐξάρσεων καὶ συνιζήσεων τοῦ ἐδάφους, δι' ἃς μεταβολαὶ ἐπῆλθον σπουδαῖαι καὶ ἐπὶ τῶν ἠπείρων καὶ ἐπὶ τῶν θαλασσῶν.

Ἀριθμητικῶς λοιπὸν τὰ τῶν σεισμῶν ἀποτελέσματά εἰσι περίπου τὰ ἑξῆς· σχίσματα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἢ χάσματα, συνιζήσεις αὐτῆς καὶ ἐξάρσεις, ὑδάτων ἀναφυσήσεις καὶ ἄμμου καὶ βορβόρου, ἀνυψώσεις ὑδάτων ποταμίων καὶ λιμναίων, διάσχισις ὀρέων, ῥηγῶν ἀναφύσησις καὶ παντοίων ἀερίων ἐκ τῶν γινομένων χασμάτων, γένεσις ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὀπῶν στρογγύλων ἢ χωνοειδῶν, ἐκτροπὴ ἢ καὶ ἀποτύρλωσις πηγῶν καὶ φρεάτων, μεταβολὴ τῆς θερμοκρασίας ἢ τῆς ποιότητος τοῦ ἐν αὐταῖς ὕδατος, ἀνάβλυσις νέων πηγῶν, μείωσις ἢ αὔξησις ἢ μετάπτωσις ἀλλαχόσε ποταμῶν, γένεσις ἢ ἔκλειψις λιμνῶν, δειναὶ τῆς θαλάσσης παλίρροιαι, νήσων ὑπαρχουσῶν κατάδυσις καὶ νέων ἐμφάνεια. Καὶ τὰ μὲν χάσματα γεννῶνται ἐκ τοῦ μεγάλου κραδασμοῦ ἢ ἐκ τῆς συσπάσεως τῶν μερῶν τοῦ φλοιοῦ ὁπότε ἀναγκαίως ἐπέρχεται διάῤῥηξις αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν εἴτε μεγάλη εἴτε μικρά, τὰ δὲ χείλη ταύτης παρουσιάζονται ὁτὲ μὲν εὐθέα, ὁτὲ δὲ πολὺ καμπτὰ καὶ σπανιώτατα καμπύλα, βάθος δὲ τῶν χασμάτων ἄλλοτε ἀλλοῖον. Καὶ ἂν μὲν τὰ τοιαῦτα ῥήγματα συμβῶσιν ἐπὶ ὀρέων ἢ ἐπὶ στερεῶν πετρωμάτων, διαμένουσι μνημόσυνα τοῦ γεγονότος, ἂν δὲ τοὐναντίον ἐπὶ ἐδάφους ἀμμώδους καὶ θρυπτικοῦ, μετά τι-

να χρόνον συγκλείονται διαφόρων ἕνεκεν αἰτίων. Ἐν πολλοῖς ἐκ τῶν τοιούτων ῥηγμάτων κατέδυσαν οἷον καταβροχθισθεῖσαι οἰκίαι, πόλεις, ἄνθρωποι, ποίμνια καὶ ὅλοι δενδρῶνες.

Παράδειγμα ἓν ἔστω ἡ πλησίον τοῦ Αἰγίου κειμένη πόλις Βοῦρα, καταποθεῖσα, ὡς ὁ γεωγράφος Στράβων ἀναφέρει, ἐν καιρῷ νυκτὸς ὑπὸ σεισμοῦ τὸ ἔτος 373 π. Χ., ἔτι δὲ ἡ πόλις Ἑλίκη, ἥτις ὑπὸ τὴν θάλασσαν κατεχώσθη. Ὁ Στράβων (Α. 59.) περὶ τῶν δύο τούτων πόλεων λέγει τάδε: «Βοῦρα δὲ καὶ Ἑλίκη ἡ μὲν ὑπὸ χάσματος ἡ δὲ ὑπὸ κύματος ἠφανίσθη»· καὶ ἐν βιβλίῳ Η' κεφ. 384 τάδε: «... εἶτα προσελάμβανόν τινας τῶν δώδεκα πλὴν Ὠλένου καὶ Ἑλίκης, τῆς μὲν οὐ συνελθούσης, τῆς δ' ἀφανισθείσης ὑπὸ κύματος· ἐξαρθὲν γὰρ ὑπὸ σεισμοῦ τὸ πέλαγος κατέκλυσε καὶ αὐτὴν καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἑλικωνίου Ποσειδῶνος». Ἀλλ' ἵνα μὴ ὁ λόγος ἡμῖν ἀποβῇ μακρὸς, ἀρκεσθῶμεν εἰς ὀλίγα ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ἰδίᾳ τὰ ἀφορῶντα τὴν τῆς Λισσαβῶνος κατερείπωσιν καὶ τοὺς σεισμοὺς τῆς Καλαβρίας.

Περὶ τῆς καταστροφῆς Λισσαβῶνος τὰ καθ' ἕκαστα παραδίδονται ἡμῖν ὑπὸ Ἄγγλου περιηγητοῦ, ὅστις παρεπιδημῶν ἐτύγχανεν ἐν αὐτῇ, ὡς ἑξῆς. Οὐδέποτε, λέγει ὁ περιηγητὴς ἀρχόμενος, ἐφάνη πρωΐα ὡραιοτέρα τῆς κατὰ τὴν πρώτην Νοεμβρίου τοῦ 1755· ὁ ἥλιος ἀνέτελλε λαμπρὸς, σύμπας δὲ ὁ αἰθὴρ διετέλει γαλήνιος καὶ καθαρός. Οὐδὲν σημεῖον ἐμαρτύρει τὸ προσεγγίζον κακὸν, ὅπερ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατέστησε τὴν ἀκμαίαν, πλουσίαν καὶ πολυάνθρωπον Λισσαβῶνα σκηνὴν ῥίκης καὶ ἐρημώσεως.

Τὸ πρωὶ τῆς ἀπαισίου ἐκείνης ἡμέρας, περὶ τὴν ἐννάτην καὶ ἡμίσειαν π. μ. γράφων, λέγει, ἐπιστολήν τινα ἐν τῷ θαλάμῳ καὶ ἤδη περὶ τὸ τέλος ὤν, ἠσθάνθην τὴν τράπεζαν, ἐφ' ἧς ἔγραφον, σειομένην πως, διόπερ οὐκ ὀλίγον ἠπόρησα τὸ πρῶτον οὐδόλως ὑποπτεύσας τὴν αἰτίαν· ἐνῷ δὲ ἤδη ἀκίνητος ἐθεώ-

μην τὰ περὶ ἐμαυτὸν βλέπω ὅτι ἡ οἰκία ὅλη ἐλαφρῶς ἤρξατο ταρασσομένη, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀπέδωκα τοῦτο εἰς τὸν κατὰ τὰς ὁδοὺς θόρυβον τῶν ἁμαξῶν· εἶτα ὅμως ἐντείνας μᾶλλον τὴν προσοχὴν ἤκουσα τρομερὸν ὑπόγειον κρότον παραπλήσιον πρὸς τὸν ἦχον βροντῆς μακρὰν που γιγνομένης. Ταῦτα πάντα ἐν χρόνῳ συνέβησαν ἐλαχίστῳ· περίφοβος τότε ἐγενόμην ἐννοήσας ὅτι ὁ ὑπόγειος ἐκεῖνος βρόμος ἦτο πρόδρομος σεισμοῦ· ῥίψας ἤδη χαμαὶ τὴν γραρίδα ἠγέρθην πάραυτα καὶ ἐπί τινα χρόνον ἐν ἀμηχανίᾳ διετέλουν ἂν ἢ ἐν τῷ δωματίῳ ὤφειλον μένειν ἢ εἰς τὰς ὁδοὺς δραμεῖν· ἀλλ' εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἀπελπις ἐγενόμην κρότου ἀκούσας φρικωδέστατον, οἷος ὁ τῆς ταὐτοχρόνου καταπτώσεως συμπασῶν τῶν τῆς πόλεως οἰκιῶν· ἡ οἰκία ἐν ᾗ ἔμενον μετὰ τοσαύτης ἐδονεῖτο βίας, ὥστε αἱ ἄνω ὀροφαὶ ἀμέσως κατέπεσον, ἐγὼ δὲ ὄρθιος ἱστάμενος οὐδὲν ἄλλο ἀνέμενον κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἢ τὸν ὑπὸ τὰ ἐρείπια θάνατον· οἱ τῆς οἰκίας τοῖχοι πανταχόθεν ἐκυμαίνοντο φρικωδέστατα πολλαχοῦ διαρρηγνύμενοι· λίθοι μεγάλοι ἐκ τῶν ῥηγμάτων κατέπιπτον, αἱ δὲ ἄκραι τῶν δοκῶν κατ' ὀλίγον ἐραίνοντο ἐγκαταλείπουσαι τοὺς τοίχους. Μετ' ὀλίγον συνεσκότασε καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε οὐδὲν τῶν ἀντικειμένων διέκρινον· τὸ σκότος σχεδὸν πυκνὸν ἐπῆλθεν ἕνεκα τῶν μεγάλων καὶ ἀλλεπαλλήλων νεφῶν τῆς κόνεως καὶ τῆς ἐκ τῶν καταπιπτόντων κτιρίων ἀσβέστου, πρὸς δ' ἔτι καὶ ἐκ τῶν θειωδῶν, ὡς τινες εἶπον, ἀναθυμιάσεων, αἵτινες ἐκ ῥηγμάτων προήρχοντο.

Ἀφοῦ τὸ σκότος ἤρξατο κατὰ μικρὸν ἐκλείπον καὶ ἡ τοῦ σεισμοῦ δύναμις ἐλαττουμένη, τὸ πρῶτον τῆς ὄψεως ἀντικείμενον ἐν τῷ ἐμῷ θαλάμῳ ὑπῆρξε γυνή τις ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κειμένη καὶ τὸ τέκνον ἐν ταῖς ἀγκάλαις περισφίγγουσα, κόνεως ἀνάπλεως καὶ αὐχμηρά, χλωρὰ δὲ τὴν ὄψιν καὶ ἔντρομος. Ἐρωτήσας ταύτην πῶς ἐν τῷ ἐμῷ θαλάμῳ εὑρίσκετο ἀπάντησιν μὲν οὐδεμίαν ἔλαβον, τῆς μεγάλης ἕνεκα ταραχῆς

καὶ ἀπογνώσεως, ἤκουσα δὲ μόνον αὐτὴν ἀντερωτῶσαν μετ' ἀγωνίας καὶ φρίκης, εἴπερ τὸ τέλος τοῦ κόσμου ἤγγικε· μετὰ ταῦτα ὑπὸ δίψης φλεγομένη ἐζήτησεν ὕδωρ, ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην αὐτῇ ὅτι ὤφειλε μᾶλλον περὶ σωτηρίας ὅπως φροντίσῃ, διότι ἡ οἰκία σχεδὸν κατέπιπτεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν καὶ ἐν ἐπαναλήψει τοῦ σεισμοῦ ἐθαπτόμεθα ὑπὸ τὰ ἐρείπια.

Ἔσπευσα τότε ἵνα τὴν κλίμακα καταβῶ συνεπάγων τὴν γυναῖκα, ἥτις μεθ' ὅλης τῆς ἰσχύος εἶχετο τοῦ ἐμοῦ βραχίονος, καὶ εἰς τὴν ὁδὸν ἔδραμον τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸν ποταμόν· ἀλλ' εὑρὼν τὴν ὁδὸν πεφραγμένην ἐξ ἐρειπίων μετεστράφην ἄλλοσε βοηθῶν τὸ γύναιον ἐπὶ μεγίστων σωρῶν ἐρειπίων, καί τοι ἐκινδύνευον οὐκ ὀλίγον· οὕτω δὲ τὰς ὁδοὺς διερχόμενος ἀφικόμην εἰς τόπον ἔνθα ἐδέησεν ὅπως καὶ χεῖρας καὶ πόδας μεταχειρισθῶ ἀναρριχώμενος ἕνεκα τοῦ πελωρίου σωροῦ τοῦ ἐκ τῶν ἐρειπίων, διόπερ παρεκάλεσα τὴν γυναῖκα ἵνα ἀφήσῃ τὸν ἐμὸν βραχίονα ἐλεύθερον· τοῦτο ἐποίησεν ἡ γυνὴ ἀναμείνασα μικρόν, ὅτε λίθος μέγας καταπεσὼν ἐκ τοίχου ὑψηλοτάτου συνέτριψε καὶ ταύτην καὶ τὸ δυστυχὲς αὐτῆς τέκνον.

Ἔμελλον τότε ἵνα διέλθω δι' ὁδοῦ στενῆς ἔνθα ἑκατέρωθεν ἔκειντο οἰκίαι τετρώροφοι καὶ πεντώροφοι, αἱ δὲ πλεῖσται ἑτοιμόρροποι τὸν θάνατον ἀπειλοῦσαι τοῖς διαβάταις ἀνὰ πᾶν βῆμα. Νεκρῶν πλῆθος ἔκειτο πρὸ τῶν ποδῶν μου καὶ τραυματιῶν μὴ δυναμένων ἀποφυγεῖν τὸν ἐπικείμενον ὄλεθρον. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀτομικὴ διατήρησις καὶ ἐξασφάλισίς ἐστι τὸ πρώτιστον καθῆκον παντὸς ἀνθρώπου, προὐχώρησα ἐγκαταλιπὼν τοὺς δυσμοίρους ἐκείνους τραυματίας, καὶ διελθὼν τὴν στενωπὸν εὗρον θέσιν ὁπωσδήποτε ἀκίνδυνον, τὴν μεγάλην πλατεῖαν τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Παύλου, ἥτις πρὸ μικροῦ καταπεσοῦσα ἔκρυψεν ὑπὸ τὰ ἐρείπια πλείστους τῶν ἐν αὐτῇ ἐκκλησιαζομένων. Ἐνταῦθα μείνας χρόνον ὀλίγον καὶ θέσιν ἀκινδυνοτέραν ἀναλογιζόμενος ἀνέβην ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς δυτικῆς

γωνίας τῆς ἐκκλησίας, ὅπως ἐντεῦθεν καταβῶ εἰς τὴν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην, ἀπομακρυνθῶ δὲ ὅσον ἦν δυνατὸν ἀπὸ τῶν οἰκοδομημάτων ἐν περιπτώσει δευτέρου σεισμοῦ· τοῦτο κατώρθωσα μετὰ πολλῆς δυσκολίας, εὗρον δὲ παρὰ τὸν ποταμὸν πλήθη ἀμφοτέρων τῶν φύλων πάσης τάξεως καὶ βαθμοῦ. Ἅπαντες κατέφυγον ἐνταῦθα καὶ γονυκλιτῶς προσηύχοντο, τὰς χεῖρας τείνοντες εἰς οὐρανὸν ἅμα δὲ τὴν φρίκην τοῦ θανάτου ἐν τῇ ὄψει δεικνύοντες. Οὕτω δεομένου τοῦ πλήθους ἤρξατο ὁ δεύτερος μέγας σεισμὸς οὐδὲν τοῦ πρώτου ἀσθενέστερος, ὅστις τὴν καταστροφὴν συνεπλήρωσεν ἐπὶ τῶν ἔτι ἱσταμένων κτιρίων· ἤδη ὁλολυγμοὶ καὶ θρῆνοι ἠκούσθησαν πανταχόθεν, ὅτε κατέπιπτεν ὁ μέγιστος τῆς μητροπόλεως ναός, ὑφ' ὃν πάμπολλοι ἐτάφησαν πρόσφυγες. Ἡ τοῦ σεισμοῦ τούτου δύναμις ὑπῆρξε τοσαύτη ὥστε ἀποβαλὼν τὴν ἰσορροπίαν κατέπεσον, συγχρόνως δὲ ἀπέβη καὶ φρικωδέστερος τοῦ πρώτου, διότι καὶ ἡ θάλασσα μανιωδῶς ἐξορμήσασα ἐπὶ τῆς χέρσου τὸν τρόμον καὶ τὴν ἀπελπισίαν ἐπήνεγκεν, ἐνῷ ἐκ πολλῶν στομάτων φωνὴ ἠκούσθη: ἡ θάλασσα, ἡ θάλασσα ἔρχεται, ἀπολώλαμεν.

Στρέψας πάραυτα τὸ βλέμμα δειλὸν πρὸς τὸν ποταμόν, ὅστις ἐνταῦθα εἶχεν εὖρος τριῶν περίπου μιλίων, εἶδον αὐτὸν αἰρόμενον εἰς ὕψος μέγα· ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ καὶ ὄρη ὕδατος ἐπάλληλα ἐφάνησαν οἷον ἐφορμῶντα μετὰ πολλοῦ τοῦ βρυχηθμοῦ ἐπὶ τὴν ἀκτήν. Πάντες ἤδη μετὰ φωνῶν σπαρακτικῶν σπεύδοντες ἐκ τῆς παραλίας κατέφυγον εἰς τὰ μεσογειότερα χάριν σωτηρίας, ἀλλὰ τοὺς πλείστους ἐπικατέλαβε τὸ κῦμα καὶ κατακαλύψαν παρέσυρεν εἰς τὰ παρὰ τὴν ἀκτὴν λιθάρια. Καὶ ἐγὼ δὲ παρ' ὀλίγον ἐπνιγόμην, ἂν μὴ δοκός τις πλησίον κειμένη παρεῖχέ μοι βοήθειαν κατὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν ὑδάτων, ἥτις ἐγένετο μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος.

Ὁ κίνδυνος λοιπὸν ἐφαίνετο πανταχόθεν καὶ ἀπὸ τῆς χέρσου καὶ ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ποῦ τις νὰ καταφύγῃ; ἄπελπις

καὶ τρέμων ἀπὸ τῆς παραλίας ἀπομακρυνθεὶς ἦλθον εἰς τὸ ἐμβαδὸν τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Παύλου, ὁπόθεν ἤδη ἔβλεπον τὰ πλοῖα ὡς ὑπὸ τραχέος κλύδωνος σαλεύοντα· τινῶν τὰ πρυμνήσια ἦσαν κεκομμένα καὶ διεφέροντο τῇδε κἀκεῖσε· ἄλλα μετὰ θαυμαστῆς ταχύτητος περιεστρέφοντο καθάπερ ῥόμβοι· λέμβοι τινὲς μεγάλαι ἀνετρέποντο καὶ ταῦτα νηνεμίας οὔσης. Ἐν τούτοις καὶ ἡ νέα τῆς Λισσαβῶνος προκυμαία κατεπόθη ὑπὸ τῆς θαλάσσης μετὰ πάντων τῶν ἐπ' αὐτῆς, ὅσοι πρὸς ἀσφάλειαν πλείονα κατέφυγον αὐτόσε δικαίως νομίζοντες ὅτι εἰσὶν ἐκτὸς κινδύνου· ταὐτοχρόνως δὲ πλοῖα πάμπολλα παρ' αὐτῇ προσορμισμένα κατεποντίσθησαν πλήρη προσφύγων πολιτῶν. Τὴν κατάδυσιν ταύτην τῆς περικαλλοῦς προκυμαίας μετὰ τῶν ἐπ' αὐτῆς καταφυγόντων ἰδίοις ὄμμασι δὲν εἶδον, ἀλλ' ἔμαθον παρὰ πολλῶν πλοιάρχων αὐτοπτῶν, οἵτινες μακρόθεν εἶδον τὴν φρικώδη σκηνήν. Τούτων εἷς μοὶ διηγήθη ὅτι διαρκοῦντος τοῦ δευτέρου σεισμοῦ ἔβλεπε τὴν πόλιν κλονιζομένην, ὅπως ἡ καλάμη τοῦ σίτου ὑπὸ τοῦ ἀνέμου· ὁ τῆς γῆς ἀναστεναγμὸς ὑπῆρξε τηλικοῦτος καὶ ἐν αὐτῇ τοῦ ποταμοῦ τῇ κοίτῃ, ὥστε ἡ μεγάλη τοῦ πλοίου αὐτοῦ ἄγκυρα ἐφάνη ἐπὶ τῶν ὑδάτων οἷον ἐπιπλέουσα. Προσέτι παρ' αὐτοῦ ἔμαθον ὅτι ὁ ποταμὸς ὑψωθεὶς περίπου εἴκοσι πόδας πάραυτα κατέπεσε, κατὰ τὴν στιγμὴν δὲ ταύτην καὶ ἡ προκυμαία κατεποντίσθη. Ἐπεσκέφθην τὸ μέρος τοῦτο μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀλλ' οὐδὲν λείψανον ἐφαίνετο τῆς μεγάλης καὶ στερεωτάτης προκυμαίας· πανταχοῦ τὰ ὕδατα ἦσαν βαθύτατα, πολλαχοῦ δὲ καὶ ὁ πυθμὴν ἀμέτρητος εὑρίσκετο διὰ τῆς βολίδος.

Μετά τινα τῆς ὥρας λεπτὰ ἀπὸ τοῦ δευτέρου σεισμοῦ, ἠσθάνθην καὶ τρίτον σεισμὸν ἀσθενέστερον τῶν δύο πρώτων· ἡ θάλασσα οὐχ ἧττον ὥρμησε καὶ πάλιν ἀπεσύρθη, τινὰ δὲ τῶν ἠγκυροβολημένων πλοίων ἐπὶ βάθους ἑπτὰ ὀργυιῶν ἔμειναν ἐπὶ ξηροῦ πυθμένος κατὰ τὴν ἄμπωτιν ταύτην. Ἴσως νομίζε-

τε, λέγει ὁ περιηγητὴς, ὅτι ἐτελείωσα τὴν περιγραφήν. Οἴμοι! ἐνῷ τὰ τῆς ἡμέρας συμβάντα ὑπῆρξαν πολλὰ καὶ παντοῖα, περὶ τὴν ἑσπέραν σκηνὴ φρικωδεστάτη παρίσταται· ἡ κατερειπωμένη πόλις ἅπασα παρίστησι λίμνην πυρὸς, ὅπερ ἐπὶ ἓξ ὥλας ἡμέρας ἄνευ τινὸς διακοπῆς νέμεται τὰ λείψανα, οὐδεὶς δὲ δύναται ὅπως καταβάλῃ ἢ τοὐλάχιστον περιορίσῃ τὸ ἀδδηφάγον αὐτοῦ.

Δὲν ἠδυνήθην ἵνα ἐξακριβώσω ἂν ἡ μεγάλη αὕτη πυρκαϊὰ προῆλθεν ἐκ τῶν γενομένων ἐπὶ τῆς γῆς ῥηγμάτων· τοῦτο ὅμως γινώσκω ὅτι ἡ πρώτη Νοεμβρίου ἦν κατὰ τοὺς Καθολικοὺς ἡ ἑορτὴ τῶν ἁγίων Πάντων, ἑκάστη δὲ ἐκκλησία ἐλαμπρύνετο κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ὑπὸ πλήθους λαμπάδων καὶ λυχνιῶν, αἵτινες πιθανὸν ὅτι μετέδωκαν τὸ πῦρ εἰς τὰ παραπετάσματα καὶ λοιπὰ τῶν ναῶν ἔπιπλα. Οὕτω συνεπληρώθη τῆς περικαλλοῦς Λισσαβῶνος ἡ ἐρήμωσις, καθ' ἣν ἀπώλοντο 60,000 ἀνθρώπων ἄνευ ὑπερβολῆς.

Οἱ δὲ τῆς Καλαβρίας σεισμοὶ κατὰ τὸ 1783 παρέχουσιν ἡμῖν ἀποτελέσματα τοσούτῳ πλείονος λόγου ἄξια, ὅσῳ τὰ γεγονότα περιεγράφησαν ὑπ' ἀνδρῶν δοκιμωτάτων, οἷοι ὁ Vicenzio, ἰατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, ὁ Grimaldi, ὁ Hamilton καὶ ἄλλοι, ἔτι δὲ ὑπὸ ἐπιτροπῆς τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῆς Νεαπόλεως.

Τὸ πᾶν ἐγένετο ἀνάστατον ἐν τῇ δυσμοίρῳ ταύτῃ χώρᾳ· τὰ τῶν ποταμῶν ῥεύματα διεκόπησαν καὶ μετηλλάγησαν· οἰκοδομαὶ εὔπηκτοι καὶ στερεαὶ διερράγησαν ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, μέρη δέ τινα αὐτῶν ἐξήρθησαν ὑπὲρ τὰ λοιπὰ καὶ τὰ θεμέλια ὑπὲρ τὴν γῆν ἐκριφθέντα ἐφάνησαν, τὸ ἔδαφος διεχωρίσθη πανταχοῦ κατὰ ῥωγμὰς τὰ πολλὰ μακρὰς, ἐξ ὧν τινες εἶχον πλάτος 150 μέτρων, τινὲς δὲ ἔκειντο μεμονωμέναι καὶ ἁπλαῖ καὶ ἐνιαχοῦ εἰς δύο κλάδους κεχωρισμέναι· ἀλλαχοῦ ἔβλεπέ τις σειρὰν ῥηγμάτων παραλλήλων, ἔτι δὲ σχισμάτων συνενουμένων περὶ ἓν κέντρον καθάπερ αἱ ῥαγάδες τῆς τεθραυσμένης ὑέλου· χάσματά τινα, ἀνεῳγμένα ἐπί τινας στιγμὰς ἐκ τῆς διασείσεως τοῦ ἐδάφους, ἐκλείοντο αἴφνης καταθραύοντα ἐν τῷ μέσῳ τῶν πλευρῶν αὐτῶν τὰς οἰκίας, τὰς ὁποίας πρὸ μικροῦ κατεβρόχθισαν· ἄλλα ῥήγματα διέμειναν χάσκοντα μετὰ τὸν σεισμὸν ἢ καὶ ἀρχὴν λαβόντα κατὰ τὴν πρώτην διάσεισιν ἐπλατύνθησαν ὑπὸ τῶν ἀκολούθων. Ἐπὶ πάντων δὲ τῶν ῥηγμάτων παρετήρει τις ὅτι τὰ χείλη ὁτὲ μὲν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιφανείας ἔκειντο ἢ κύρτωσίς τις διεκρίνετο μᾶλλον ἢ ἧττον ἐξέχουσα, ὁτὲ δὲ τὸ ἕτερον τῶν χειλέων ἐγίγνετο ὑψηλότερον, οὕτω δ' ἐφαίνετο ὅτι τὸ μὲν ὑψώθη τὸ δὲ κατεκάθησεν. Ἀλλαχοῦ παρετηρήθη κατάδυσις παμμεγίστων ἐκτάσεων, αἵτινες συνεπήγαγον δενδρῶνας καὶ κατοικίας, κατέλιπον δὲ βάραθρα μετὰ τοίχων καθέτων βαθύτητος 80—100 μέτρων. Ἀλλαχοῦ πάλιν ἀνέβλυσε παραχρῆμα ἐκ τοῦ βυθοῦ τῶν βαράθρων τούτων ἄπειρος ποσότης ὕδατος, ἐξ οὗ ἐσχηματίσθησαν λίμναι μᾶλλον ἢ ἧττον σημαντικαὶ, αἱ μὲν ἄνευ τινὸς φανερᾶς ἐκροῆς, αἱ δὲ ἐκ πελωρίων χειμάρρων, ἔτι καὶ ῥεῖθρα τοὐναντίον ἀπερροφήθησαν ἕνεκα τῶν τοῦ ἐδάφους ῥηγμάτων, ἐν οἷς ταῦτα κατεπόθησαν εἴτε ἐπὶ χρόνον τινὰ εἴτε ἐσαεί. Τέλος ἂν καὶ ἡ πρώτη ἐνέργεια τῶν τοῦ ἐδάφους ἀνατιναγμῶν συνέβη ἐπὶ τῆς ἠπείρου μεταξὺ Oppido καὶ Soriano, τὰ ἀποτελέσματα ἐπίσης ἐξεδηλώθησαν διὰ τοῦ πορθμοῦ μέχρι τῆς Μεσσήνης. Πλέον τοῦ ἡμίσεως τῆς πόλεως κατηρειπώθη καὶ εἴκοσιν ἐννέα κῶμαι καὶ χωρία κατεβροχθίσθησαν ἐντὸς χασμάτων. Ὁ τῆς θαλάσσης πυθμὴν πολλαχοῦ ἐταπεινώθη· ὁ αἰγιαλὸς διεσχίσθη ὑπὸ χασμάτων καὶ ἅπαν τὸ ἔδαφος τὸ παρὰ τὸν λιμένα τῆς Μεσσήνης ἔκλινε πρὸς τὴν θάλασσαν αἴφνης κατακαθίσαν κατὰ πολλὰ δεκατόμετρα, ὅλον δὲ τὸ ἀκρωτήριον ὅπερ ἐσχημάτιζε τὴν τοῦ λιμένος εἴσοδον ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ κατεπόθη.

Πλὴν δὲ τῶν ποικίλων ῥηγμάτων καὶ συνιζήσεων, αἵτινες ἐράνησαν ἐπὶ τῆς μεγάλης ταύτης καταστροφῆς, ἔτι δὲ τῶν βαράθρων ἅτινα ἀπεκόμισαν τὴν τῶν ὑδάτων ροὴν ἢ παρήγαγον τὴν ἀνάβλυσιν νέων ὑδάτων, συνέβη ὥστε καὶ βράχοι ὑψηλότατοι καταπεσόντες καὶ ἀποφράξαντες κοιλάδας νὰ κρατήσωσιν ὕδατα, ἅτινα παραχρῆμα ἐσχημάτισαν λίμνας ἐν τῷ ὑψηλοτέρῳ τῆς κοιλάδος τμήματι. Τὰ οὕτω δὲ συναθροισθέντα ὕδατα διηνέῳξαν νέας ἐξόδους ἐξ οὗ χείμαρροι προῆλθον ὁρμητικώτατοι. Ἡ ἐκ τούτων ἐρήμωσις ἀπέβη ἐπίσης καταστρεπτικὴ ὡς ἡ τῶν σεισμῶν αὐτῶν. Καὶ ἄλλους δὲ σεισμοὺς ἀναφέρει ἡ ἱστορία, ὧν ἡ περιγραφὴ παρέχει ἡμῖν ἀκριβῶς τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα. Διὰ τοῦτο περιττὸν θεωροῦντες τὸ θρηνῆσαι ἄλλης χώρας καταστροφὴν, μόνον καταλέγομεν χρονολογικῶς τοὺς μεγίστους ἐξ αὐτῶν, ὅσοι συνέβησαν κατὰ τοὺς τελευταίους δύο αἰῶνας. Ἐν ἔτει λοιπὸν 1746 ὑπὸ σεισμοῦ φοβεροῦ κατηρειπώθη ἡ Λίμα· ἐν ἔτει 1822 ἐγένετο ἀνάστατος ἡ πόλις Χαλέπιον ἐν Συρίᾳ· ἐν ἔτει 1829 συνεκλονίσθη ἅπασα ἡ Μουρκία καὶ μέρος τῆς Βαλεντίας· ἐν ἔτει 1843 κατεστράφη ἡ Γουαδελούπα.

Τέλος εἰς συμπλήρωσιν εἴπωμεν ἰδίᾳ καὶ περὶ τῶν ἐξάρσεων καὶ συνιζήσεων, ἃς παρήγαγον οἱ σεισμοὶ, καὶ αἵτινες ἠλλοίωσαν τὴν τῆς γῆς ἐπιφάνειαν, ποῦ μὲν ἀνυψώσασαι αὐτὴν πολλὰς ἑκατοντάδας ἢ χιλιάδας ποδῶν καὶ παραγαγοῦσαι ἢ χώρας τέως ὑπὸ θαλασσίων ὑδάτων καλυπτομένας, ἢ γηλόφους ἢ καὶ ὄρη ὑψηλότατα, ποῦ δὲ ταπεινώσασαι αὐτὴν καὶ μεταβαλοῦσαι τὴν τέως ξηρὰν εἰς πυθμένα θαλάσσιον ἢ εἰς βυθὸν βαράθρου ἄβατον καὶ ἄκαρπον τὴν τέως βατὴν καὶ καρποφόρον γῆν. Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐξάρσεις καὶ συνιζήσεις εἰσὶν ἢ ἱστορικαὶ, τουτέστι μαρτυρούμεναι ὑπὸ τῆς ἱστορίας ὅτι συνέβησαν κατὰ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ἔτος, ἢ προϊστορικαὶ, περὶ ὧν ἡ ἱστορία οὐδὲν ἀναφέρει, ἀλλὰ τεκμήρια ἀλάνθαστα βεβαιοῦσι

τὴν γένεσιν αὐτῶν ἢ ὕπαρξιν. Καὶ πρῶτον περὶ τῶν ἱστορικῶν ἐξάρσεων καὶ συνιζήσεων.

Οἱ σεισμοὶ οἱ γενόμενοι ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Χιλῆς ἐν τοῖς ἔτεσιν 1822, 1835 καὶ 1837 παρήγαγον ἀποτελέσματα λόγου ἄξια. Μέρη διάφορα τῆς παραλίας ἀπὸ τῆς Βαλδιβίας μέχρι τοῦ Βαλπαραίσου, ἤτοι ἐπὶ ἐκτάσεως μείζονος τῶν 200 λευγῶν, καταβήλως ἐξήρθησαν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης· ὡσαύτως πλεῖσται γείτονες νῆσοι ἀνέλαβον ὕψος ἐπαισθητὸν καὶ πᾶς ὁ πυθμὴν εἰς ἀπόστασιν μεγίστην μετέσχε τοῦ φαινομένου τούτου. Ἐπὶ τῶν ἀκτῶν βράχοι τὸ πρὶν κεκαλυμμένοι ὑπὸ τὸ ὕδωρ ἀνέδυσαν κατὰ 2—3 μέτρα φέροντες καὶ τὰ κογχύλια, ἅτινα ἔζων οἷον φυτικῶς προσκεκολλημένα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας των· ποταμοὶ οἵτινες ἐξέβαλλον εἰς τὰς ἀκτὰς ταύτας, ἀπέβησαν διαβατοὶ ἔνθα πρότερον πλοῖα ἠδύναντο ἀναπλεῖν· ἐν τῇ θαλάσσῃ ὅρμοι καλῶς ἐγνωσμένοι καὶ μεμετρημένοι ἠλαττώθησαν τὸ βάθος καὶ σημεῖα διάφορα δι' ὧν ἡ διάβασις ὑπῆρχεν εὐχερὴς καὶ ἀκίνδυνος, σήμερον ἀντιτάσσουσιν εἰς τὰ μεγάλα πλοῖα κωλύματα ἐπικίνδυνα.

Ἀνάλογα φαινόμενα ὑπάρχουσι καὶ ἐν Ἰνδίᾳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1819· διότι γήλοφος ἐξήρθη αἰφνιδίως 20 λευγῶν μήκους καὶ 6 πλάτους διευθυνόμενος ἐκ τοῦ ΝΑ. πρὸς τὸ ΒΔ, ἐν τῷ μέσῳ χώρας ἄλλοτε πλατείας καὶ ἐπιπέδου γενόμενος ἐμποδὼν εἰς τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ Ἰνδοῦ. Μακρότερον δὲ ἐξ ἐναντίας πρὸς μεσημβρίαν καὶ παραλλήλως τοῦ μεγάλου τούτου γηλόφου ἡ χώρα κατέδυσε καταβροχθίσασα τὴν κώμην καὶ τὸ φρούριον Σένδρην, ὅπερ ἐστὶν οὐχ ἧττον ὀρθὸν κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον καταβυθισθέν. Τὸ ἀνατολικὸν στόμιον τοῦ ποταμοῦ ἀπέβη πολλαχοῦ βαθύτερον καὶ μέρη διάφορα τῆς αὐτοῦ κοίτης ἄλλοτε πεζῇ διαβατὰ ἐταπεινώθησαν πάραυτα διὰ τοῦ σεισμοῦ λίαν καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ἡ διάβασις σήμερον γίγνεται μόνον διὰ λέμβων ἢ πλοιαρίων.

Κατὰ τὸν 18 αἰῶνα, παρά τινι τῶν Καναρίων νήσων, πρὸς Δυσμὰς τῆς Ἀφρικῆς κειμένων, ἀνέδυσαν ἐκ τῆς θαλάσσης σκόπελοι δύο ἐκ λίθου βασαλίτου, οἵτινες μετ' οὐ πολὺ συνηνώθησαν μετὰ τῆς νήσου ἐξαρθέντος τοῦ μεταξὺ πορθμοῦ.

Ἐν Ἰταλίᾳ ἡ τῶν Ποτεόλων παραλία ἐμφαίνει συνίζησιν, τὴν ὁποίαν μετὰ ἔτη πολλὰ διεδέχθη ἔξαρσις, διότι τὰ λείψανα ἀρχαιοτάτου ναοῦ τοῦ Σαράπιδος, συνιστάμενα ἐκ τριῶν κιόνων οὐχὶ τελείων, διὰ συνιζήσεως τοῦ ἐδάφους κατεκλύσθησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἥτις ἐνεκόλαψεν ἐπ' αὐτῶν τὰ ἀναφαίρετα σημεῖα· ὕστερον δὲ ἐπὶ ἄλλου σεισμοῦ τὸ ἐν τῇ θαλάσσῃ βεβυθισμένον ἔδαφος ἀνέδυσε καὶ πάλιν καὶ οἱ ἐπὶ πολὺ θαλαττεύσαντες κίονες ἤδη χερσεύουσι φέροντες τὰ στίγματα τοῦ θαλασσίου αὐτῶν βίου.

Τὰ ἀναμφισβήτητα ταῦτα μαρτύρια, ἅτινα ἐπιβεβαιοῦσι τὰς ἱστορικὰς ἀλλοιώσεις τοῦ ἐδάφους, μετὰ τῆς αὐτῆς περίπου χροιᾶς δεικνύοντα καὶ τὰς προϊστορικὰς ἀλλοιώσεις, οὐδεμιᾶς χρήζουσιν ὑποστηρίξεως. Ὅσα τῆς χέρσου τμήματα ἐκάλυπτέ ποτε ἡ θάλασσα κοίτην ταύτην ἔχουσα, ἐπὶ πάντων ἀφῆκε σημεῖα μνημόσυνα· διότι ἐκ τῶν παραλίων βράχων ἐφ' ὧν ἡ θάλασσα ἐπιδρᾷ ἄλλοι μὲν λεαίνονται καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ὅσον καὶ ὁ ἄριστος τῶν γλυπτῶν ἀδυνατεῖ, ἄλλοι δὲ διατρυπῶνται ἢ ἐν μέρει ἢ καθόλου, ἄλλοι δὲ ἀλλοίαν ὑρίστανται ῥοθρὰν καὶ ἄλλοι τέλος φέρουσι κογχύλια προσπεφυκότα σχεδὸν κατὰ τρόπον ἀναπόσπαστον, ἵνα παραλίπω πολλὰ ἄλλα τεκμήρια τῆς θαλασσίου ἐπιδράσεως. Ἀλλ' ὅμως τοιαῦτα καὶ ἄλλοῖα μνημεῖα τῆς ὑπὸ ὑδάτων κατακλύσεως φαίνονται οὐ μόνον ἐπὶ βράχων ἀποτόμων καὶ ὑψηλῶν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς χέρσου γῆς, ἥτις φέρει πέτρας θαλασσοτρήτους, κογχύλια, ἄμμον θαλασσίαν καὶ ἄλλα τοιαῦτα μαρτυροῦντα βεβαίως τὴν προτέραν αὐτῆς κατάστασιν, ὅτι δηλαδὴ ἡ νῦν χέρσος ἦν ἄλλοτε βυθὸς θαλάσσιος. Καὶ δυνάμεθα τὰς τρανὰς ταύτας ἐνδείξεις εὑρεῖν οὐ μόνον ἐπὶ χέρσου χθαμαλῆς ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ὀρέων ὑψηλοτάτων, ἔνθα τὸ παραδοξότατον ἀπαντῶσιν ἀπολιθώσεις ζώων θαλασσίων. Εὐκόλως δὲ παρὰ τῶν γεωλόγων διακρίνεται ἂν ἔξαρσίς τις ἀνήκει εἰς τὴν παροῦσαν τῆς γῆς κατάσασιν ἢ εἰς ἄλλην παναρχαίαν, καὶ τοῦτο ἐκ διαφόρων κογχυλίων ἢ ὀστράκων, ἅτινα ἂν μὲν καὶ νῦν ἔτι ζῶσι κατὰ τὴν παρακειμένην θάλασσαν μαρτυροῦσιν ὅτι ἡ ἔξαρσις ἀνήκει εἰς τὴν παροῦσαν τῆς γῆς κατάστασιν, ἂν δὲ μὴ τοὐναντίον.

Περιττὴν θεωροῦμεν τὴν ἀπαρίθμησιν παμπλείστων χωρῶν ἐν αἷς ὑπάρχουσι τὰ τοιαῦτα μαρτύρια, μόνον δ' ἀναφέρομέν τινα κατὰ τὴν Εὐρώπην παραλείποντες τὰ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῶν ἄλλων ἠπείρων. Ἐν Σικελίᾳ λοιπὸν παρὰ τὴν πόλιν Πάνορμον ἐπὶ τῶν ὀρέων φαίνεται προδήλως θαλασσία ἄμμος, ἔτι δὲ κροκάλαι καὶ κογχύλια· ἐπὶ ὕψους 100 ποδῶν εὕρηται σπήλαιον, οὗ αἱ πλευραὶ γέμουσιν ὀστράκων ἰσχυρῶς προσκεκολλημένων· μικρὸν ἄνωθεν ἡ πέτρα φαίνεται ποῦ μὲν ὑπὸ τῆς θαλάσσης διατετρημένη ποῦ δὲ λεία, τὸ δὲ τοῦ σπηλαίου στρῶμα ἐσχηματισμένον ἐξ ἄμμου θαλασσίας καὶ ὀστράκων. Ἐρωτῶμεν ἄρα εἴ ποτε ἐκαλύπτετο τὸ ὄρος τοῦτο ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἡ ἀπόκρισις γιγνομένη καταφατικῶς μαρτυρεῖ καὶ τὴν παραδοχὴν τῆς προϊστορικῆς ἐξάρσεως· καὶ πόθεν ἐλλείπουσι τὰ τοιαῦτα σημεῖα; ἐπὶ τῆς νήσου Σαρδοῦς, κατὰ τὸν πορθμὸν Γιβραλτὰρ ἐπὶ βράχων ὑψηλοτάτων εὑρίσκομεν τὰ ἴχνη τῆς θαλάσσης. Πρὸς τούτοις ἡ Σουηδία καὶ Νορβηγία, ἡ βόρειος Ρωσσία, ἡ Κιμβρικὴ Χερσόνησος, ἡ Ἰσλανδία, πολλὰ τῆς Ἀγγλίας μέρη, ἡ βόρειος Γαλλία καὶ πλεῖσται ἄλλαι χῶραι παριστῶσιν ἡμῖν ἐξάρσεις ἐμφανεστάτας εἴτε μίαν εἴτε πολλὰς καὶ ἐπαλλήλους. Καὶ νῦν ἔτι κατὰ τὴν Νορβηγίαν παρατηρεῖται ἔξαρσις ἠρεμαία ἐκ διαφόρων σημείων. Ἀλλὰ καὶ τἀνάπαλιν μαρτυρεῖται ὡσαύτως ὅτι συνέβη, κατάδυσις δηλονότι χωρῶν ἐν μέρει ἢ καθόλου ἢ καὶ νήσων ὅλων. Ἀπόδειξις τρανωτάτη

ἐστὶ τὰ ἔτι καὶ νῦν εὑρισκόμενα ἐν τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης πελώρια δάση καὶ πολλὰ ἔργα ἀνθρώπων. Κατά τινα παράλια φέρ' εἰπεῖν τῆς Ἀγγλίας, ὡς ἐν Κορνουαλίᾳ, ἐπὶ ἀμπώτιδος διακρίνονται ἢ καὶ ἀποκαλύπτονται ἐν τῷ βυθῷ δάση πελώρια, ἔτι δὲ κορμοὶ ἁπλοῖ ἢ μετὰ κλάδων. Ἱστορικῆς δὲ συνιζήσεως παράδειγμα ἔστω καὶ ἡ κατὰ τὴν Γροιλανδίαν νῆσος, ἥτις φαινομένη μέχρι τοῦ 1830 ἐκαλύφθη ἤδη ὑπὸ τὰ ὕδατα. Καὶ ἄλλα πάμπλειστα παραδείγματα φέρει ἡ γεωλογία, δι' ὧν καταραίνεται δεινὴ τῆς χέρσου καὶ τῆς θαλάσσης ἀλλοίωσις, ποῦ μὲν ταύτης διαβεξαμένης ἐκείνην, ποῦ δ' ἐκείνης τἀνάπαλιν μεταβληθείσης εἰς πυθμένα. Ταῦτα πάντα καλῶς ἐξηκριβωμένα παρέχουσι χάρτην τῆς οἰκουμένης ἐπὶ τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς πάντα διάφορον τοῦ νῦν.

A. T.

Ο ΝΑΥΠΗΓΟΣ.

(Διήγημα.)

Ἠρέμα ἐκυμαίνετο ἡ θάλασσα καὶ παίζουσα ἔρριπτε τὰ διαφανῆ, βαθυκύανα καὶ ἀργυροστερῆ κύματά της πρὸς τὴν κοραλλιοτρόφον ἀκτὴν τῆς Ταβουάης, τῆς μεγίστης μικρῶν τινων νήσων τοῦ Σιωπηλοῦ πελάγους, ἧς τοὺς μὲν φοίνικας γλυκεῖα διέσειεν αὔρα, ὑπεράνω δ' αὐτῶν, μέχρι τῆς ὑψίστης ἀκρωρείας δενδρηέντων βουνῶν, εὔδιος καὶ εὐήλιος ὁ οὐρανὸς ἐξετείνετο.

Παρὰ τὸν ἀμμώδη κοραλλιοτρόφον αἰγιαλόν, ὅτε αἱ σκιαὶ μακρότεραι κατήρχοντο καὶ ὁ διάπυρος τῆς ἡμέρας ἀστὴρ ἐπιπλέον πρὸς τὸν ὁρίζοντα ἔκλινε, πληθὺς χαλκοχρόων φαιδρῶν παιδίων ἔπαιζον, εἴτε διώκοντα ἄλληλα ὑπεράνω τῶν αἰχμηρῶν κοραλλίων διὰ γυμνῶν πελμάτων, ὡσεὶ οἱ πόδες αὐτῶν ἐρυλάσσοντο ἀπὸ πάσης προσβολῆς διὰ σιδήρου καὶ βύρσης, εἴτε ἀναλικνούμενα τῇδε κἀκεῖσε διὰ μακροῦ σχοινίου ἐκ νημάτων κοκκοφοίνικος, αἰωρουμένου ἀπὸ τῆς στεφάνης τῶν φοινίκων, καὶ ἐξορμοῦντα νῦν μὲν ὑπεράνω τῆς κυανοπρασίνου λίμνης, ἐφ' ἧς ἔκλινον τὰς κορυφὰς τὰ σθεναρὰ δένδρα, νῦν δὲ πρὸς δάσος πορτοκαλεῶν καὶ γοϊάβων, ἀπομακρύνοντα, δι' ἰσχυροῦ ποδός, πάντα κίνδυνον προσκρούσεως ἐπί τινος τῶν πλησίον κορμῶν.

Οἱ ῥωμαλέοι ἄνδρες νωχελῶς ἀνεπαύοντο, ἐξηπλωμένοι ἐν τῇ σκιᾷ μικροῦ δάσους πορτοκαλεῶν καὶ βανανεῶν, οὗ τὰς ἄ-

κρας κατεῖχον θαυμάσιοι *πάνδαροι*, προεκβάλλοντες σθεναροὺς κλάδους καὶ ὁτὲ μὲν ἐθεῶντο τῶν παιδίων τὰ παίγνια, ὁτὲ δ' ὀλιγώρως ἔβλεπον ἱστία πόρρωθεν φαινόμενα, ἅπερ βραδέως πρὸς τὰ ἐγγὺς ὤθει ἐλαφρὰ αὔρα ποντιάς. Ἀλλ' αἱ γυναῖκες περισσότερον εἰργάζοντο τῇδε κἀκεῖσε, εἴτε κατασκευάζουσαι ποτήρια ἐκ φλοιοῦ κοκκοφοίνικος, ἅτινα ἐστίλβουν ἐν τῷ διαυγεῖ ῥεύματι, εἴτε πλέκουσαι στεφάνους καὶ κοσμήματα κόμης ἐκ τῶν λευκῶν τρυφερῶν ἰνῶν τῆς *βελοειδοῦς* ῥίζης, εἴτε ἱστάμεναι μέχρι ζώνης ἐν τῷ ὕδατι, ἐν μέσῳ κοραλλίων, δι' ἀγγίστρου ἀγρεύουσαι ἰχθύδια, ἡδὺ ἐσπερινὸν γεῦμα· τὰ ἰχθύδια ἔτρωγον ἔπειτα ὠμά, μόνον εἰς γάλα κοκκοφοίνικος καὶ ἅλμην βεβαμμένα, μετὰ ψωμοκάρπου ἢ πεφρυγμένου ἢ καπνιζοῦ.

Πρότερον ἠντήχει ἐνταῦθα καὶ ὁ φαιδρὸς ἦχος τῶν κροτάλων, ἐν μέσῳ τοῦ σκιεροῦ καὶ σκοτεινοῦ δάσους· αἱ γυναῖκες καὶ αἱ κόραι κατεσκεύαζον τότε ἐξ ἐζυμωμένου φλοιοῦ ἀρτοδένδρου καὶ βανανέας χιτῶνας καὶ ἐπώρια καὶ ἐνῷ γελῶσαι καὶ ᾄδουσαι εἶχον τὸ ἔργον ὡς παίγνιον, συνηθροίζοντο περὶ αὐτὰς οἱ νεανίαι, βοηθοῦντες αὐταῖς πρὸς κατασκευὴν καὶ ἔκτασιν τοῦ φυράματος καὶ γλύφοντες χάριν αὐτῶν κρόταλα ἐκ τοῦ σκληροῦ ξύλου τῆς *καζουαρίνης*.

Νῦν παρῆλθον πάντα ταῦτα. Καὶ πρῶτον μὲν οἱ ἱεραπόστολοι, εἶτα δὲ ἄλλα προορμιζόμενα πλοῖα καὶ μάλιστα φαλαινοθηρευτικὰ ἐκόμισαν αὐτοῖς ποικιλόχροα ἐριοῦχα καὶ ἄλλα εὔωνα ὑφάσματα, ἅτινα ἤρεσαν αὐτοῖς μᾶλλον ἢ τὸ ἁπλοῦν ὑπὸ τῶν χειρῶν των κατειργασμένον τάπα· ὅθεν κατὰ μέρος ἔθεντο τὴν μόνην τέως ἐργασίαν αὐτῶν, ἡ δ' εὐγενὴς ἀπραξία, ἣν ἡ φύσις ἐνταῦθα μᾶλλον ἢ ἀλλαχοῦ που τοῦ κόσμου ὑποβοηθεῖ, μετ' ὀλίγον ὑπῆρξεν αὐτοῖς γλυκυτέρα ἢ ἄλλο τι. Βεβαίως τοῦτο πολὺ αὐτοὺς ἔβλαψεν, ἀλλ' ὅμως δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποβάλῃ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν τὴν ἁπλότητα, εἰλικρίνειαν καὶ χρηστότητα.

Φαιδροὶ καὶ εὔθυμοι διήρχοντο τὰς εὐηλίους ἡμέρας, ὁ δ' ὑπέρτατος Θεός, ὁ τὸ κέρας τῆς ἀμαλθείας κενώσας ἀνὰ τὴν χώραν αὐτῶν, ἠγάπα βεβαίως αὐτοὺς ὡς πατὴρ φιλόστοργος.

Συνεκοινώνουν δ' ὀλίγον πρὸς τοὺς λευκούς, τοὺς νεμομένους τὰς πέριξ νήσους καὶ βιαίως κατασχόντας τινὰς αὐτῶν. Κατῴκουν μὲν δύο ἱεραπόστολοι τῆς νήσου τὰ βόρεια μέρη, ὧν τοὺς κατοίκους εἶχον ἑλκύσει ταχέως πρὸς τὴν ἑαυτῶν πίστιν· ἀλλ' εἷς καὶ μόνος λευκὸς ἔζη μεταξὺ αὐτῶν ἐν εἰλικρινεῖ φιλίᾳ.

Ἦτο νέος Σκῶτος, γλαυκώπης, εὔθυμος, ἀποδρὰς πρὸ πέντε ἢ ἓξ ἐτῶν, ἔκ τινος φαλαινοθηρίδος νηός, ἐν ᾗ διετέλει ὢν ναυπηγὸς καὶ νῦν διατρίβων ἐνταῦθα ὑπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ δεσμευόμενος. Ἐρασθεὶς μιᾶς τῶν εὐμόρφων νεαρῶν τῆς Ταβουάης παρθένων, τῶν κατὰ σμήνη ἐν αὐτῇ περιτρεχουσῶν καὶ τερπόμενος ἐν τῷ ἠρέμῳ καὶ φαιδρῷ βίῳ τῆς ἀποκέντρου μὲν ἀλλὰ τερψιθύμου ἐκείνης χώρας, ἔδωκε τέρμα τῷ ἀδιαπαύστῳ πλανητικῷ αὐτοῦ βίῳ, καὶ ἐπειδὴ οἱ γονεῖς ἐκείνης οὐδαμῶς ἀντέστησαν, ζητήσαντες μόνον τὴν νόμιμον κύρωσιν τοῦ ἱεραποστόλου, πρῶτον μὲν ἐνυμφεύθη καὶ εἶτα ἐγένετο πατὴρ τέκνων ἐν τῇ νήσῳ Ταβουάῃ.

Καὶ αὐτὸς μὲν εἶχεν ἀνατραφῇ, λαβὼν ἐκείνην τὴν σχολιακὴν μόρφωσιν, ἧς συνήθως τυγχάνουσιν οἱ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ τῆς αὐτῆς τάξεως παῖδες· ἀλλὰ τὴν τέχνην αὐτοῦ εἶχε μάθει συνετῶς καὶ θαρραλέως ἐργαζόμενος, οὐδεμίαν δ' εἶχε μείζονα ἀξίωσιν ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου ἢ ζῆν ἐν τῇ τερπνῇ νήσῳ, ὑπὸ τὸν γλαυκὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς ψιθυρίζοντας φοίνικας τοῦ μικροῦ ἐκείνου παραδείσου. Ἐν μέσῳ χρηστῶν καὶ ἁπλοϊκῶν ἀνθρώπων, ἐπόθει μόνον τὴν οἰκιακὴν εὐτυχίαν, ἣν ζητῶν αὐτόθι εὗρεν. Οὐδεὶς ἄλλος οἰκογενειακὸς δεσμὸς συνεῖχε πλέον αὐτὸν μετὰ τοῦ κόσμου, ὃν εἶχεν ἐγκαταλίπει· οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶχον ἀποθάνει ἐν τῇ πατρίδι, ἀδελφοὺς δὲν εἶχε, Ἰντάχα

δὲ ἡ ἀξιάγαστος αὐτοῦ γυνή, τεκοῦσα αὐτῷ δύο τέκνα, ἦτο δι' αὐτὸν τὸ πᾶν. Ἔχων τὸ ῥρόνημα γενναῖον καὶ τίμιον, μὴ ὑποκείμενος δ' εἰς τὸν πότον, μηδ' ὧν τραχὺς ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν Ἄγγλων ναυτῶν, ταχέως ἐπεσπάσατο τὴν φιλίαν καὶ τὸ σέβας τῶν ἰθαγενῶν καὶ διὰ τῆς ἐν πολλοῖς πράγμασι θαυμαστῆς, κατ' αὐτούς, δεξιότητός του, ἀμέσως ἐγένετο αὐτοῖς τόσον λυσιτελὴς φίλος ὅσον καὶ ἀγαπητός.

Καὶ σήμερον ἀκόμη ὁ Τόμος (οὕτως εἶχον βαπτίσει αὐτὸν οἱ ἰθαγενεῖς, καλούμενον Τὸμ Βούρτονα) ἔκειτο μετ' αὐτῶν παρὰ τὸν αἰγιαλόν, θεώμενος ὁτὲ μὲν ῥεμβός, ὁτὲ δὲ σύννους, τὰ πόρρω φαινόμενα ἱστία, ἅτινα βραδέως καὶ δυσκινήτως προσήρχοντο ὑπὸ τὴν κούρην ποντιάδα αὔραν· ἐν τῷ θεᾶσθαι διήρχοντο τὴν διάνοιαν αὐτοῦ αἱ παρελθοῦσαι σκηναί, ἐν αἷς ποτε καὶ αὐτὸς ἔζησεν ἐν πλοίῳ ποντοπορῶν. Νῦν μὲν ἀνελογίζετο τὸ δύσκολον καὶ μοχθηρὸν ἔργον, τὴν δικηνεκῆ πρὸς τὸν πλοίαρχον διχοστασίαν, νῦν δὲ τὴν αἰσίαν φυγὴν αὐτοῦ, καθ' ἣν ἔζησεν ἐπὶ τῆς ὑψικορύφου Χαπαίας, τρώγων ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἀγρίας βανάνας, καλουμένας *φαΐζ* καὶ εἶτα τὰς ἐν μέσῳ τῶν ὡραίων νήσων ἐκδρομὰς αὐτοῦ καὶ τὸν παρόντα εἰρηνικὸν καὶ ἠρεμαῖον βίον τῆς νήσου ἐκείνης, ἥτις ἔκειτο ὡς βῶλος γῆς ἐν μέσῳ τῷ Ὠκεανῷ.

« Καὶ ἐάν, διελογίζετο, ἠδύνασο διὰ πλοίου νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν πατρίδα σου, θὰ τὸ κατώρθωνες; Θὰ κατώρθωνες ν' ἀρήσῃς καὶ τὴν Ἰντάχαν καὶ τὰ μικρὰ καὶ νὰ ὑπάγῃς ἐκεῖ κάτω, διὰ ν' ἀρχίσῃς τὸν παλαιὸν βίον, ἐν μέσῳ τῶν ψυχρῶν καὶ ἀκάρδων ἀνθρώπων; Ὄχι, μὰ τὸν Θεὸν ὄχι! Πρὸς τὰ ἐκεῖ τίποτε δὲν μ' ἐλκύει· πολλάκις μοὶ φαίνεται ὅτι, ἂν ἐγεννήθην κατὰ λάθος ἐν τῇ γηραιᾷ Εὐρώπῃ, καθ' ὅλα ὅμως ἀνήκω ἐνταῦθα, ἔνθα ἡ εὐτυχία μου ἐγκαίρως μὲ ἤγαγε. Ἐκεῖ κάτω ἂς μεριμνῶσι καὶ τυρβάζωσι πρὸς ἀπόλαυσιν χρυσίου πάντοτε καὶ μόνου χρυσίου, ἵνα διασπαθῶσι τὸ κέρδος, ματαίως ἀκολασταίνοντες, ὡς καὶ ἐγὼ πολλάκις ἔπραξα. Ἐνταῦθα τώρα θ'ἀπολαμβάνω εὐφραινόμενος τὴν ἐμὴν εὐτυχίαν, γαῖα δὲ μιχθήτω πυρί. »

Ἐν τοσούτῳ ὁ ἥλιος ὡς ἐρυθρὸς διάπυρος μύδρος εἶχε βυθισθῇ εἰς τὴν θάλασσαν, ὅτε ἡ ἀνθοστεφής, γελόεσσα, ἀνθηρὰ καὶ νεαρὰ σύζυγος αὐτοῦ προσῆλθε, τὸ μὲν νεαρώτατον τέκνον αὐτῆς φέρουσα ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου ἰσχίου (κατὰ τὸ ἔθος τῶν αὐτόθι γυναικῶν), τὸ δὲ πρεσβύτατον, μικρόν, φαιδρὸν δεκατριετές, ἀπὸ τῆς χειρὸς κρατοῦσα. Ἡ δρόσος ἤρξατο ἤδη ὑγρὰ καταπίπτουσα· εἰσέτι τὸ πλοῖον ἐπὶ πολὺ ἐφαίνετο κινούμενον ἐν τῇ λαμπρᾷ ζώνῃ τοῦ βορειοδυτικοῦ ὁρίζοντος καὶ σαφῶς δεικνύον τὰς κεραίας αὐτοῦ καὶ τὰ ἱστία. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐξέλιπε διὰ τὸ ἐπελθὸν μολυβδόχρουν κνέφας ἡ σιαγραφία αὐτοῦ καὶ ἦτο ἤδη ὅλως ἄφαντον, ὅτε ἡ σελήνη ἀνέτειλεν ὑπὲρ τὰ ὄρη.

Τοῖς Ἰνδοῖς διέφερον μόνον ἐκεῖνα τὰ πλοῖα, ἅτινα προσωρμίζοντο εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, τοῦτο δὲ σπανίως συνέβαινε. Πρὸς ταῦτα τὰ πλοια ἐπώλουν ὀπώρας καὶ λαχανικά, ὧν τὴν καλλιέργειαν εἶχε διδάξει αὐτοὺς ὁ λευκὸς φίλος, ἔτι δὲ καὶ ξύλα κατειργασμένα, ἀντὶ πελέκεων, νικοτιανῆς, ἐριοξύλου, κοσμημάτων, βελονῶν, κατόπτρων καὶ ἄλλων ῥωποπωλημάτων. Ἀλλ' ἵνα μὴ ἀδικῶνται πολὺ ὁ Τόμος σπουδαίως ἠγρύπνει, ἐπειδὴ δὲ πάντοτε ὡς διερμηνεὺς λισιτελῶς αὐτοῖς ὑπηρέτει, καὶ διὰ τοῦτο ἀκόμη ἠγάπων αὐτὸν καὶ ὑπελήπτοντο.

Ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ μόχθου κατώρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς αὐτόχθονας νὰ ἐργάζωνται τὸ ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ δυσχερέστατον ἔργον, τὴν ὑλοτομίαν, ἥκιστα δὲ πρὸς τοῦτο συνεβάλετο ὅτι αὐτὸς πρῶτος παρεῖχεν αὐτοῖς τὸ καλὸν παράδειγμα. Οἱ αὐτόχθονες περιεκύκλουν αὐτὸν ἐργαζόμενον καὶ ἄσβεστον ἐγέλων, θεώμενοι ῥέοντας μεγάλους θρόμβους ἱδρῶτος ἀπὸ τοῦ μετώπου αὐτοῦ· ἀλλ' ὅμως πάραυτα ἐγίνοντο σοβαροὶ ὁσάκις

ἐκεῖνος ἔδιδεν αὐτοῖς τὸν πέλεκυν, ἵνα κόψωσι ξύλα, ὃν ἀμέσως ἔρριπτον μακράν. Μόνον ὅτε ἔβλεπον ἄφθονα κέρδη ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἐπιμελεστέρων, εὐκολώτερον ἐπείθοντο νὰ συναντιλαμβάνωνται· ἀλλὰ πάλιν ἐδίδοντο πολλαὶ παρακελεύσεις.

Ἐντοσούτῳ αἱ ξυλοκοπίαι ἐκεῖναι ἦσαν ἑορτὴ διὰ τὰ φαιδρὰ τέκνα τοῦ κόσμου ἐκείνου τῶν φοινίκων, ἅπερ εὐχερῶς καὶ ταχέως πάντοτε κατενόουν τὸ εὔχαρι καὶ τερπνὸν παντὸς πράγματος. Κοράσια καὶ γυναῖκες συνήρχοντο περὶ τοὺς ἐργάτας, ἐδρέποντο ἄνθη, συνέπλεκον στεφάνους, ἔστεφον τοὺς δεξιοὺς καὶ ἐπιμελεῖς καὶ ἐγέλων ἐπὶ τῇ ἀδεξιότητι τῶν λοιπῶν. Ἀλλ' ὁ γέλως οὗτος ἦν τόσον ἀγαθὸς καὶ ἁπλοῦς, ὥστε οἱ τελευταῖοι οὐδέποτε ὠργίζοντο, ἀλλὰ μᾶλλον ἀντεφιλοτιμοῦντο νὰ ἐργάζωνται κάλλιον καὶ ν' ἀξιῶνται καὶ αὐτοὶ στεφάνων.

Ἦτο ἤδη ὄρθρος βαθὺς πρὸς ἀνατολάς, ὅτε δύο νεανίαι ἐνωρὶς ἐξηγέρθησαν, ἵνα πλεύσωσι πρὸς ἁλιείαν. Ἀλλ' αἱ φωναὶ αὐτῶν ἐξήγειραν καὶ ἄλλους πολλοὺς συντρόφους, οἵτινες, ἐξελθόντες ἔκθαμβοι τῶν σκηνῶν αὐτῶν, εἶδον σαφῶς καὶ ἐπιεικῶς ἐγγίζον ὅπερ τῇ προτεραίᾳ διέκρινον πλοῖον. Τὸ πλοῖον ἐκεῖνο, ἐὰν μὴ ἐσκόπει νὰ προσορμισθῇ εἰς τὴν νῆσόν των, βεβαίως θὰ διέρευγε τὴν εἰς τὰς κοραλλιοφόρους ἀκτὰς προσέγγισιν· τὰ κοράλλια ἐκεῖνα περιβάλλουσιν ἐπὶ πολλὰ μίλλια πάσας τὰς νήσους ἐκείνας.

Οἱ ποντοπόροι δὲν ἔχουσιν ἀκόμη ἀκριβεῖς χάρτας τῶν θέσεων ἐκείνων, οἱ δὲ κεκρυμμένοι σκόπελοι τόσον συχνὰ μεταβάλλονται, ὥστε δὲν δύνανται νὰ σημειωθῶσιν ἀκριβῶς πάντες οἱ ἐπικίνδυνοι τόποι καὶ ἐὰν σημειωθῶσι, νὰ δύνηταί τις νὰ ἐμπιστευθῇ ἀφόβως αὐτοῖς. Ὅθεν, ὁσάκις τὰ πλοῖα σκοπεύωσι νὰ προσορμισθῶσιν εἴς τινα τῶν νήσων ἐκείνων, ἀναστέλλουσι τὸν πλοῦν αὐτῶν καὶ εἴτε λοξοδρομοῦσιν ἐν νυκτὶ ἀσφαλῶς μὲν ἀλλ' ἐν τῷ πελάγει, ἀναμένοντα τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, εἴτε ἀγκυροβολοῦσιν ὅπου ἂν εὕρωσιν ἀσφαλῆ βυθόν.

Ἀλλὰ τὸ δεύτερον τῇ ἀληθείᾳ γίνεται σπανίως, διότι τὸ κοράλλιον, μυχηριῶδες δένδρον τῆς νοτίου θαλάσσης (οὗ ἡ αὔξησις εἰσέτι εἶνε ἄγνωστον ἐὰν ὀφείληται εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἢ εἴς τινα ἐν αὐτῷ οἰκοῦντα σκώληκα), σχεδὸν πάντοτε ἐκ μεγάλου βάθους ἀνέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν κάταντες καὶ τραχύ. Ἐνῷ δὲ τὸ κῦμα ἀφρίζει ὑπὲρ τὴν κοραλλιοφόρον ῥάχιν, τὴν ὑψουμένην μέχρι τῆς παραλίας, ἡ βολὶς δὲν εὑρίσκει ἐκεῖ πλησίον βάθος τι πεντακοσίων ἢ ἑξακοσίων ποδῶν, εἰς τοιοῦτο δὲ βάθος δὲν δύναται βεβαίως νὰ ῥιφθῇ ἡ ἄγκυρα.

Δὲν ὑπῆρχε πλέον ἀμφιβολία ὅτι τὸ ξένον πλοῖον ἐσκόπει πάντως νὰ ἔλθῃ εἰς συνάφειαν μετὰ τῆς νήσου, μετ' οὐ πολὺ δὲ φαιδρὰ καὶ δραστηρία κίνησις κατέλαβε τοὺς ἔτι ἡμιύπνους κατοίκους τῆς παραλίας. Πρὸ πάντων ἀφύπνισαν τὸν Τόμον, ἀγγέλλοντες αὐτῷ τὸ χαροποιὸν συμβὰν καὶ εἶτα ἔσπευσαν οἱ μὲν δρεψόμενοι κάρυα κοκκοφοίνικος, βανάνας, πορτοκάλλια, γοϊάβας, παπαίας καὶ ἄλλους παντοίους καρπούς, οἱ δὲ κομίσοντες ἐξ ἀγροῦ ἡδεῖς πέπονας καὶ γεώμηλα καὶ ἴγναμον καὶ ψωμόκαρπον. Αἱ γυναῖκες ἐξ ἴσου δραστηρίως ἠσχολοῦντο, ἐν ἐπιτηδείᾳ καὶ ἁπλουστάτῃ τέχνῃ πλέκουσαι κάνιστρα, δι' ὧν ταχέως κατέρριψαν φύλλων κοκκοφοίνικος. Ἐν τοῖς κανίστροις ἐκείνοις ἠδύναντο κάλλιον νὰ στοιβάσωσι τοὺς καρπούς, ἵνα προσενέγκωσιν αὐτοὺς τοῖς ἐν τῷ πλοίῳ, ἅμα δὲ καὶ ἔχωσι καὶ μέτρον τῆς ὕλης καὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν.

Ἰντάχα, ἡ δεξιωτάτη καὶ ἐπιμελεστάτη τῶν νησιωτίδων, εἶχε κατασκευάσει ὡραιότατα κανίστρια καὶ πήρας ἐξ ἰνῶν ἰνδοκαλάμου καὶ γλαφυρῶς κεχρωματισμένων νημάτων τῆς βελοειδοῦς ῥίζης, σκοποῦσα ν' ἀνταλλάξῃ αὐτά, ὅταν τύχῃ, πρὸς καταπλέοντας λευκούς, ἀντὶ σμικρῶν τινων εὐχρήστων πραγμάτων· αὐτὸς δ' ὁ Τόμος εἶχεν ἐξειργασμένον ξύλον ἐξ ὀργυιῶν καὶ ἤλπιζε νῦν ὅτι αὐτό τε καὶ τὰ λάχανα, ἃ ἐκαλλιέργει καὶ οἱ καρποί, οὓς παρεῖχεν αὐτῷ ἡ τοῦ θεοῦ εὐλογία καὶ οἱ χοῖ-

ροι καὶ ὄρνιθες, οὓς εἶχεν ἀναθρέψει, ἠδύναντο νὰ πορίσωσιν αὐτῷ τακτικόν τι, σμικρὸν χρηματικὸν κεφάλαιον.

Ἐν τοσούτῳ τὸ πλοῖον ὁλονὲν προσήγγιζεν, ὅτε δὲ διεσαυρώθη σχεδὸν παρὰ τὴν κοραλλιοφόρον ῥάχιν, ἐξαπέστειλε λέμβον. Αὕτη, ἐλαυνομένη ὑπὸ τεσσάρων ἰσχυρῶν κωπηλατῶν, εἶχεν ἤδη παρατηρήσει στενὴν διὰ τῶν ῥάχεων εἴσοδον καὶ ἤδη ταχέως ἐκωπηλατήθη ἀνὰ τὸ γαλήνιον ὕδωρ, ὅπερ πάντοτε κεῖται μεταξὺ τῶν ῥάχεων καὶ τῆς ξηρᾶς. Ὢ, πῶς οἱ ναῦται, κωπηλατοῦντες, ἔστρεφον ἀδημόνως τὴν κεφαλήν, δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, ὑπεράνω τῶν ὤμων, ποθοῦντες νὰ τέρψωσι τὰ ὄμματα ἐν τῷ ἡδεῖ καὶ ζωηρῷ χρώματι τῶν πρασίνων δένδρων, νὰ ἴδωσι πάλιν γυναῖκας καὶ παιδία καὶ ν' ἀκούσωσι τὸν ἐν τοῖς φύλλοις θροῦν καὶ ψίθυρον τοῦ ἀνέμου, ἀφοῦ μακρὸν χρόνον διῆλθον ἐκεῖ ἔξω, ἐν τῷ πλοίῳ, τρώγοντες μόνον ἁλίπαστον κρέας καὶ σκληρὸν ναυτικὸν δίπυρον, καὶ οὐδὲν ἄλλο ὁρῶντες ἢ τὴν εὐρεῖαν καὶ ἀχανῆ θάλασσαν!

Ὦ ὑμεῖς, οἱ ζῶντες ἐν τῇ ξηρᾷ καὶ οὐδέποτε ἐξελθόντες τῆς πατρίου γῆς, οὐδαμῶς γνωρίζετε ὁποῖον μέγα θέλγητρον εὑρίσκει ἐν τῷ λεξειδίῳ γῇ ὁ κεκμηκὼς θαλασσοπόρος! Πόσον ἀπαλὴν παρέχει αἴσθησιν τῷ κατὰ πρῶτον εἰς αὐτὴν πηδῶντι ποδί· πόσον τὰ ἄνθη εὐωδιῶσι· πόσον ἡδέως μελῳδοῦσι τὰ πτηνά· πόσον θαυμάσιον χρῶμα φέρουσι τὰ πάντα!

Ἐπὶ τοιαύτης ξένης γῆς ὑπάρχει ἰδιαίτερον θέλγητρον.

Ὅταν μάλιστα ὁ θαλασσοπόρος διακρίνῃ τὸ εὔχαρι καὶ τῶν μᾶλλον ἀξένων καὶ ἀγρίων χωρῶν, ὅταν χαίρῃ δρεπόμενος τὸ μικκύλον τῆς πεδιάδος ἄνθος, τὸ ἐν μέσῳ φαλακρῶν πετρῶν, ὅταν ζητῇ ἐν τῷ αἰγιαλῷ ποικιλόχροα κογχύλιά τε καὶ λιθάρια, ὡς ἐνθύμια εἰς τὸ πλοῖον κομίζων αὐτά, τότε νομίζει ὅτι οἱ πόδες του βαίνουσιν ἐν ἀληθεῖ παραδείσῳ, ἐν ᾧ ἡ φύσις ἐσώρευσεν ὅ τι καλὸν ἀρθόνοις χερσί, καί τοι εἶνε μικρὸς καὶ στενὸς ὁ χῶρος. Ἐὰν δὲ πολλάκις οἱ ἄνθρωποι ὡς ἐν κραιπάλῃ περινοστοῦσιν, ἅμ' ἀφικνούμενοι καὶ ὡς παῖδες ἀγνοοῦσι τίνος πρῶτον ν' ἀπολαύσωσι, τίνα καρπὸν πρῶτον νὰ δρέψωνται, εἶνε τῇ ἀληθείᾳ ὅλως συγγνωστέοι.

Ὡς ὁ μετὰ πολυετῆ καὶ βαρεῖαν κάθειρξιν τὸ πρῶτον ἀναπνέων ἐλεύθερον καὶ μὴ ὑπὸ τοίχου κλειόμενον ἀέρα καὶ θεωρῶν τὸν γλαυκὸν οὐρανὸν οὐχὶ διὰ σιδηροῦ παραθύρου καὶ κιγκλιδωτοῦ, οὕτω καὶ οἱ ναῦται ἐπὶ βραχὺν χρόνον καταλείπουσι τὸ πλοῖον, ἵνα πάλιν ἴδωσι τὸ στερέωμα διὰ μέσου κλάδων καὶ μετὰ μικρὸν ἄρξωνται αὖθις τοῦ μακροῦ καὶ ταλαιπώρου πλοῦ. Ἀδίκως μὲν ποιοῦσιν οἱ ναῦται ὅταν, θεώμενοι τοὺς ὑπ' ἀνέμων κινουμένους φοίνικας, τοὺς ἡδεῖς τὴν γεῦσιν καρποὺς καὶ φαιδρὰ φιλικὰ πρόσωπα, κυριεύωνται πολλάκις ὑπό τινος νοσταλγίας καὶ πειρῶνται νὰ μὴ ἐπιβῶσιν αὖθις τοῦ πλοίου, διότι οὕτω παραβιάζουσι τὸ συμβόλαιον αὐτῶν· ἀλλ' ὅμως ταῦτα εἶνε εὐεξήγητα, διότι εἶνε ἀνθρώπινα.

Τοῦτο γινώσκουσι καὶ οἱ πλοίαρχοι· καί τοι δὲ βαρεῖαι ἐπίκεινται ποιναὶ καὶ πολλάκις οἱ ναῦται ἀναγκάζονται νὰ καταλίπωσιν ὅν περ κρατεῖ ὁ πλοίαρχος πολυετῆ καὶ ἐπιμόχθως κτηθέντα μισθόν των, ἵνα μὴ πάλιν ἐξέλθωσιν εἰς τὸν ἔρημον πόντον, ἵνα μὴ πάλιν καταλίπωσι τὰς ἀκτὰς ἐκείνας, οὐχ ἧττον οἱ πλοίαρχοι πάντοτε ἀπιστοῦσι τοῖς ναύταις αὐτῶν. Ὅθεν, ὁσάκις καταπλέωσιν εἰς τοιαύτας νήσους, πᾶσαν ποιοῦνται πρόνοιαν περὶ τῶν ναυτῶν, ὧν μόνον ἐκεῖνοι ἀποβαίνουσιν εἰς τὴν γῆν, οἵτινες κωπηλατοῦσι τὴν λέμβον.

Οὕτως οἱ δείλαιοι ναῦται ἥκιστα συνήθως θεῶνται τὰ θαυμάσια κάλλη τῆς γῆς, ἣν ἐλπίζουσιν ὅτι θὰ πατήσωσι μετὰ μακρὸν καὶ πολυώδυνον πλοῦν. Ἐνώπιον αὐτῶν ψιθυρίζει μὲν ὁ φοῖνιξ, κελαρύζει δὲ ἡ πηγὴ ὑπὸ κλώνους εὐσκιοφύλλους καὶ καρπῶν μεστούς, ἀλλ' οὐδενὸς ἀπολαμβάνουσι. Τί σημαίνει ὅτι ἐπεσκέψαντο τὴν *ἀλλοδαπὴν* κατ' ὄνομα μόνον; Ὡς ὁ αἰχμάλωτος θεᾶται ἀπὸ τοῦ παραθύρου τῆς σκηνῆς αὐτοῦ τὸ πρά-

σινον πεδίον καὶ τοὺς ἐπ' αὐτοῦ *ἐλευθέρους* ἄνδρας καὶ δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ πρὸς αὐτούς, οὕτω καὶ ὁ ναύτης στηρίζεται ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ μετὰ πόθου βλέπει τὸ πρὸ αὐτοῦ ἀνελισσόμενον θαυμάσιον θέαμα. Ἴσως μετρεῖ δι' ἀπέλπιδος ὀφθαλμοῦ τὸ μεταξὺ πλοίου καὶ γῆς, διανοούμενος νὰ διέλθῃ αὐτό, εἰ δυνατόν, κολυμβῶν· ἐνῷ δὲ κατανοεῖ τὸ ἀδύνατον, ἀναλογιζόμενος ὅτι θὰ καταληφθῇ ὑπὸ τῆς ἐξαποστελείσης λέμβου καὶ θὰ ἀχθῇ ὀπίσω, ἀποστρέφεται στενάζων, ὅπως τῷ παλαιῷ καὶ συνήθει τρόπῳ ἀσχοληθῇ περὶ τὰ αὐθορμήτως ἄλλως τε ἀγαπηθέντα ἔργα, τὰ νῦν ἀδιασπάστως δεσμεύοντα αὐτόν.

Μόνοι οἱ κωπηλάται ἀπολαύουσιν ὀλίγῳ πλείονος ἐλευθερίας. Δύνανται δηλονότι νὰ *βαδίσωσιν* ἐπὶ γῆς καὶ ἐὰν θέλωσιν, αὐτοὶ μόνοι νὰ κόψωσι τοὺς ἐπὶ τὴν ἀκτὴν φυομένους καρποὺς, νὰ πίωσιν ἐκ τῆς πηγῆς, ν' ἀναστραφῶσι τοῖς ἐγχωρίοις, νὰ θλίψωσι τὴν χεῖρά των, ν' ἀνταποδώσωσι τὸν ἐγκάρδιον ἀσπασμόν των. Ἀλλὰ πρὶν ἢ καλῶς συλλογισθῶσι, παρῆλθεν ἤδη ὁ βραχὺς χρόνος, ἀκούεται ἡ πρὸς ἐπίβασιν ἐντολή, καὶ ἤδη κεῖται ὄπισθεν αὐτῶν, ἐπὶ πολλὰς σελήνης, ἴσως δὲ καὶ ἐνιαυτῶν περιόδους, τὸ πάγκαλον ὄναρ ὁπωρῶν, γῆς καὶ δένδρων καὶ φιλικῶν μορφῶν ἀγαθῶν καὶ ἀλύπων ἀνθρώπων. Ἀπὸ τοῦδε πάλιν ἡ θάλασσα εἶνε πατρίς των, ἔργον δὲ τὸ ἀφέψειν ἀκάθαρτον καὶ κάκοσμον λίπος καὶ παλαίειν πρὸς τὰ στοιχεῖα ὑπὲρ ζωῆς καὶ ὑπάρξεως.

Ἀλλ' ἤδη οἱ ναῦται ἡμῶν δὲν ἐσκέπτοντο περὶ τούτων. Μόλις ἡ ὀξεῖα τρόπις τῆς ἐλαρρᾶς καὶ ταχέως σχιζούσης τὰ κύματα φαλαινοθηρίδος ἤγγισε τὴν τραχεῖαν κοραλλιώδη ἄμμον καὶ διὰ μιᾶς ἐνέβαλον τὰς κώπας καὶ πανταχόθεν ἐπήδησαν ὑπὲρ τὰ κράσπεδα τῆς λέμβου, ἵνα ὀκείλωσιν αὐτὴν εἰς τὴν ξηράν. Τότε περιεστοίχισεν αὐτοὺς φαιδρὸν καὶ περίεργον τὸ πολυπράγμον πλῆθος τῶν ἰθαγενῶν, γελῶν καὶ ἀγαλλόμενον, διότι ἐγίνωσκεν ὅτι οὐδεὶς ὑπῆρχε φόβος ἐκ τοιούτων λέμ-

βων, ὡς περ καὶ οἱ ναῦται ἦσαν οὐχ ἧττον ἀσφαλεῖς ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Ὁ καμακιστής, ὁ καὶ νῦν βραδέως ἐξελθὼν τῆς λέμβου, ἐθεᾶτο ἐταστικῶς καὶ βραδέως τοὺς περὶ αὐτὸν ξένους, ἵνα εὕρῃ ἐν αὐτοῖς τὸν ἄρχοντα καὶ μετ' αὐτοῦ πραγματευθῇ περί τινος ἐμπορίου. Τότε ἔπεσε τὸ βλέμμα του ἐπὶ τὸν λευκὸν ἄνδρα, φαινόμενον ὑπὸ τὴν δροσοβόλον σκιὰν τῶν τὴν παραλίαν κατεχόντων δένδρων, φέροντα ἔτι ὅλην τὴν εὐρωπαϊκήν, ἐξ ἐλαφροῦ ὑφάσματος, στολήν του καὶ βραδέως κατερχόμενον πρὸς τὴν λέμβον.

Σπεύσας ἔδραμε πρὸς αὐτόν, ὑπερχαίρων διότι εὗρισκεν ἀσφαλῆ διερμηνέα, ὤρεξεν αὐτῷ τὴν χεῖρα, ἣς ὁ Τὸμ ἐδράξατο, καὶ ἠρώτησεν ἀγγλιστί.

— Μήπως εἶσθε ὁμοεθνής μου; Χαίρω εὑρίσκων τοιοῦτον ἐν μέσῳ ἀκαταλήπτων ἰθαγενῶν.

— Κατὰ τὸ ἥμισυ· εἶμαι Σκῶτος, εἶπε γελῶν ὁ Τόμ. Πῶς ἔχετε; Χαίρω προσαγορεύων ὑμᾶς ἐπὶ τῆς Ταβουάης.

Ὁ θαλασσοπόρος ἔσφιγγεν ὅλαις δυνάμεσι τὴν προσενεχθεῖσαν καὶ μήπω ἀπολυθεῖσαν χεῖρα καὶ εἶπε φιλικῶς·

— Κάλλιστα· ἤδη δυνάμεθα ἀμέσως καὶ ταχέως νὰ συνομολογήσωμεν τὰ ἔργα ἡμῶν, διότι τὸν πλοίαρχον φλέγει ἡ ἀδημονία τοῦ ν' ἀπέλθῃ πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν. Θέλομεν, καθὼς ἴσως φαντάζεσθε, ὀλίγον ἐξ ὅλων καὶ τὰ αὐτὰ θὰ κομίσωμεν καὶ πρὸς ὑμᾶς· δύνασθε δὲ νὰ ἐκλέξητε ὅ τι ἐπιθυμεῖτε. Ἔχετε καὶ κεκομμένον ξύλον;

— Πόσον χρειάζεσθε;

— Ὤ, χρειαζόμεθα πολύ, διότι τὸ τελευταῖον σχεδὸν ἐκάη· ἀλλ' ὁ γέρων δὲν θέλει νὰ περιμείνῃ, ἕως οὗ κοπῇ ἄλλο.

— Ἐκεῖ, ὄπισθεν τῆς καζουαρίνης, κεῖνται συσσεσωρευμένα ξύλα ἐξ ὀργυιῶν, εἶπεν ὁ Τόμ καὶ μετ' ὀλίγον προσέθηκε·

— Καὶ πῶς καλεῖται τὸ πλοῖον ὑμῶν;

— Ἐξ ὀργυιῶν! περίφημα· ἀμέσως νὰ συμφωνήσωμεν. Τὸ πλοῖον καλεῖται *Λουκία Ἔβανς*.

— Δὲν φαίνεται πολὺ ταχύπλουν, ὑπέλαβεν ὁ Τόμ· χθὲς πολὺ ἤργησεν ἕως οὗ ἔλθῃ.

Ὁ Τὸμ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ἠσμένιζεν ἐξετάζων τὰ ναυτικὰ καὶ διὰ τοῦτο διέφερον αὐτῷ τὰ πλοῖα ἐκεῖνα, μεθ' ὧν ἐκοινώνει.

— Δὲν εἶνε βέβαια ταχύπλουν, εἶπεν ὁ καμακιστής· ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ παράδοξον, διότι πλέομεν ἤδη σχεδὸν τρία ἔτη καὶ ὁ χαλκὸς κρέμαται ἀπὸ τοῦ σκάφους κατακεκερματισμένος. Ἄλλως τε ἀγρεύει πολὺ καλῶς.

Καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανέλαβεν·

— Ὑπῆρξατε καὶ ὑμεῖς ναύτης καὶ γνωρίζετε ὅτι εὐθύνομαι διὰ τοὺς ἀνθρώπους μου. Δὲν ὑπάρχει ἐδῶ κίνδυνος καὶ ρόδος μὴ δραπετεύσωσι;

— Θὰ ὑπῆρχεν ἐὰν ἐγνώριζον τὸν αἰγιαλὸν τῆς νήσου, εἶπεν ὁ Τὸμ βαιᾷ τῇ φωνῇ, καθὼς βαιᾷ τῇ φωνῇ ἠρώτησε καὶ ὁ καμακιστής. Ἀλλὰ τώρα δὲν ἐμποροῦσι, διότι ὄπισθεν ὑπάρχει τέναγος, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ κατορθώσωσι νὰ διαπλεύσωσιν. Ἐὰν δὲ καὶ τολμήσωσιν, εὐκόλως πάλιν θὰ συλληφθῶσιν· ὅθεν μὴ ἀνησύχει.

— Τόσον καλλίτερα· ἀλλὰ δὲν θὰ παύσω ἐπιτηρῶν αὐτούς. Εἶνε κατάρα τὸ διώκειν τοιούτους μαστιγίας· ἀφ' ὅτου πλέομεν ἐδραπέτευσαν τοῦ πλοίου ναῦται δεκατρεῖς.

—Δεκατρεῖς! Εἶνε πολλοί· ὥστε στερεῖσθε τώρα ἀνθρώπων.

—Καὶ πολλῶν μάλιστα, ἂν καὶ ἐλάβομεν ἤδη ἓν ζεῦγος ἐκ τῶν Σανδβιχικῶν νήσων. Ἆρά γε δὲν εὑρίσκονται καὶ ἐδῶ; Δὲν δυνάμεθα νὰ παρακινήσωμεν δύο τῶν νησιωτῶν νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐκδρομὴν πρὸς θήραν φαλαίνης;

Ὁ Τὸμ γελῶν ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπε·

— Τί λέγετε, πρὸς Θεοῦ; Τοῦτο εὐκόλως θὰ ἐγίνετο, ἐὰν

αἴφνης οἱ τοῦ λαμπροῦ τούτου οὐρανοῦ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι ἤγοντο εἰς τὰ παγετώδη βόρεια βουνὰ καὶ ἠναγκάζοντο νυχθήμερον εἰς τὴν ἔψησιν λίπους. Μόλις ἐδῶ εἶνε ἱκανοὶ νὰ ὀπτῶσι τὸν ψωμόκαρπόν των.

— Ὤ, θὰ συνηθίσωσι παρ' ἡμῖν! ἀπεκρίθη ὁ θαλασσοπόρος.

— Τὸ πιστεύω, εἶπεν ὁ Τὸμ σοβαρῶς. Καὶ ὅμως ἐγὼ δὲν θὰ τοὺς συμβουλεύσω πρὸς τοῦτο. Ἀλλά, προσέθηκε φιλίῳ τῷ τρόπῳ, μὴ φροντίζετε περὶ αὐτῶν, διότι θὰ τοὺς εὕρητε κακοὺς ναύτας. Ἐὰν ἀπ' ἐδῶ προσορμισθῆτε εἰς Ταχίτην, νομίζω βεβαιότατον ὅτι ἐκεῖ τοὐλάχιστον θὰ δυνηθῆτε νὰ συμπληρώσητε τὸ πλήρωμα ὑμῶν. Ὡς ποτε ἤκουσα, οἱ Γάλλοι εὐκόλως ἱκανοὺς συλλαβόντες εἰσήγαγον εἰς τὰ πλοῖα αὐτῶν.

— Νομίζω ὅτι ὁ γέρων θὰ θελήσῃ τοῦτο, εἶπεν ὁ καμακιστής. Ἀλλ' ἤδη δείξατέ μοι πρὸ πάντων τὰ ξύλα ὑμῶν καὶ ἔπειτα, παρακαλῶ, πέμψετε εἰς τὴν λέμβον πάντα τὰ πρὸς πώλησιν, ψωμόκαρπον καὶ λάχανα καὶ πορτοκάλλια, τὰ ὁποῖα, ὡς βλέπω, ἔχετε ἀρθονώτατα. Θὰ δείξω καὶ ἐγὼ ἀκολούθως ὅσα ἔχω πρὸς ἀνταλλαγήν. Οὕτω θὰ φθάσωμεν ταχέως εἰς εὐάρεστον τέλος.

Τότε στραφεὶς πρὸς τὸν πηδαλιοῦχον τῆς λέμβου, κρύφα παρήγγειλεν αὐτῷ ν' ἀγρυπνῇ ἐπὶ τῶν ναυτῶν, ἐνῷ ἐκεῖνος θὰ ἐπορεύετο πρὸς τὰ ξύλα καὶ ἔσπευσε πρὸς τὴν οὐ πόρρω κειμένην θέσιν, μετὰ τοῦ Τόμ, ὅστις ἐπίσης, ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν Ἰνδῶν, παρήγγειλεν αὐτοῖς νὰ ἔχωσι κοσμίως καὶ εὐπρεπῶς.

Ἀλλ' εἰ καὶ πολὺ ἤρεσαν τὰ ξύλα τῷ καμακιστῇ, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ πραγματευθῇ ὁριστικῶς μετὰ τοῦ ἰδιοκτήτου, διότι οὔτε ἱκανὰ πρὸς τοῦτο εἶχε χρήματα, οὔτε πράγματα πρὸς ἀνταλλαγήν, οὔτε σαφῆ τοῦ πλοιάρχου ἐντολήν.

— Ἀκούσατε, φίλε, εἶπε πρὸς τὸν Σκῶτον· ἔλθετε ἐν τῇ λέμβῳ μου εἰς τὸ πλοῖον· δύο τῶν Ἰνδῶν δύνανται ν' ἀκολου-

θήσωσιν ἔν τινι μονοξύλῳ, ἵνα παραλάβωσι πάλιν ὑμᾶς, ἐὰν μὴ συμφωνήσωμεν. Ἀλλ' οὐδαμῶς ἀμφιβάλλω ὅτι ὁ γέρων θ' ἀγοράσῃ τὰ ξύλα καὶ ἐκτὸς τούτου εἶνε τόσον πρόθυμος, ὥστε θὰ τὰ παραλάβῃ. Μάθετε δὲ καὶ τοῦτο· ἢ τώρα πρέπει νὰ τὰ λάβῃ, ἢ ἀμέσως θὰ πορευθῶμεν εἰς ἄλλην νῆσον, ὅπου μόλις θὰ τὰ εὕρῃ τόσον εὔκολα, ἕτοιμα, ἐσχισμένα καὶ παρὰ τὴν θάλασσαν. Ἀλλ' εἰς τίνα ἀνήκουσιν, εἰς ὑμᾶς;

— Μέρος εἰς ἐμὲ καὶ μέρος εἰς τοὺς αὐτόχθονας.

— Ἔχει καλῶς· δι' αὐτοὺς συμφωνεῖτε ὑμεῖς καὶ νῦν ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν παραλίαν, ἵνα βλέπω πάλιν τοὺς ἀνθρώπους μου.

— Καὶ δὲν θέλετε νὰ εἰσέλθητε εἰς τὴν καλύβην μου καὶ κἄπως ν' ἀναψυχθῆτε; ἠρώτησεν ὁ Τόμ. Μόλις ἀπέχει διακόσια βήματα· ἰδοὺ ὁ περιβάλλων αὐτὴν καὶ τὸν κῆπόν μου φραγμός.

— Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ, εἶπεν ὁ θαλασσοπόρος· προθύμως θὰ ἠρχόμην, ἀλλὰ δὲν συμφέρει. Ὅπου δὲν βλέπω τὸ πλήρωμά μου τὸ ἔδαφος καίει τοὺς πόδας μου. Πρὸ πάντων πρέπει νὰ μοὶ ὑποσχεθῆτε ὅτι, ἐὰν λάβωμεν τὰ ξύλα, οἱ ἰθαγενεῖς πρὸς χάριν μου θὰ τὰ ῥίψωσιν εἰς τὴν ἄκραν παραλίαν. Ἐδῶ εἰς τὸ δάσος δὲν στέλλω τοὺς ἀνθρώπους μου, θὰ ἦτο μεγάλη ἀνοησία καὶ θὰ μ' ἔφευγον μὰ τὸν Θεόν!

— Φαίνεται ὅτι δὲν τοὺς ἐμπιστεύεσθε, εἶπε γελῶν ὁ Τόμ. Μήπως εἶνε διαβολάνθρωπος ὁ πλοίαρχος, ἢ μήπως εἶνε ἄθλιος ὁ ἐν τῷ πλοίῳ βίος;

— Ὦ! ὁ γέρων ἔχει ἐν τῷ σώματι ὀλίγον καὶ ἐξ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον καλεῖτε διαβολάνθρωπον. Θὰ τὸν γνωρίσετε. Ἄλλως τε ἡ τροφὴ ἐν τῷ πλοίῳ εἶνε ἐξαίρετος καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐργάζονται πολύ. Καθ' ἑσπέραν, εἰς τὰς πέντε, εἶνε ἑορτή, ἐκτός, ἐννοεῖται, ὅταν ἔχωμεν εἰς τὰ πλευρὰ φάλαιναν ἢ λίπος πρὸς ἕψησιν.

— Βεβαίως, τοῦτο οἴκοθεν νοεῖται, εἶπεν ὁ Τόμ· ἀλλ' ἰδοὺ ἤλθομεν πάλιν εἰς τὸ παράλιον, ἰδοὺ δὲ καὶ οἱ ναῦται· ὥστε δύνασθε ν' ἀναπαυθῆτε.

— Δόξα τῷ Θεῷ, ἐτονθόρυσεν ὁ θαλασσοπόρος, ὡς εἰ κατείχετο ὑπ' ἄλλης τινὸς ἐννοίας.

Ἤρξατο νῦν ἡ ἀνταλλαγὴ ἀπὸ τῶν καρπῶν, ἣν ἤδη οἱ ναῦται εἶχον διεξαγάγει, ἐπιδόντες διάφορα εἴδη, οἷον τεμάχεια νικοτιανῆς, μαχαίρια, χιτῶνας καὶ ἄλλα πράγματα. Νωπὰ λάχανα ἴσως δὲ καὶ χυμὸν λεμονίου, ἐλάμβανον ἐν τῷ πλοίῳ, ἵν' ἀποφεύγωσι τὴν στομακάκην· ἀλλ' ὅμως ὤφειλον νὰ παραλάβωσι πορτοκάλλια, ἀνανάσια καὶ ἄλλους εὐχύμους καρπούς, ἐὰν ἤθελον νὰ μὴ στερῶνται κατὰ τὸν πλοῦν.

Ἐν τοσούτῳ ὁ Τόμ κατώρθωσεν ἀνταλλαγήν τινα ἱκανῶν τρυφερῶν καρύων κοκκοφοίνικος, ψωμοκάρπου, λαχάνων καὶ λοιπῶν, πρὸς τοῦτο πραγματευθεὶς μετὰ τοῦ ἄρχοντος τῆς χώρας, πρὸς ὃν εἶχε δώσει μικρά τινα δῶρα ὁ καμακιστὴς τῇ συμβουλῇ τοῦ Τόμ. Οἱ ἰθαγενεῖς δραστηρίως ἐκόμιζον πάντα εἰς τὸν αἰγιαλόν, ἅπερ οἱ ναῦται ἀμέσως ἐλάμβανον καὶ κατετίθουν ἐν τῇ λέμβῳ.

Ἦλθε καὶ ἡ Ἰντάχα εἰς τὸ παραθαλάσσιον, κομίσασα τῷ ἀνδρὶ ὅσα εἶχε παρασκευάσει πρὸς πώλησιν, ὧν σμικρὸν μέρος ἠγόρασεν ὁ πηδαλιοῦχος τῆς λέμβου, νεανίας ἀμερικανός. Τὰ λοιπὰ κατέθηκεν ὁ Τόμ εἰς τὸ πλοιάριον, ἵνα προσενεχθῶσι τῷ πλοιάρχῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀξιωματικοῖς.

— Θέλω κ' ἐγὼ νὰ 'πάγω μὲ τὸν πατέρα, θέλω κ' ἐγὼ νὰ ἴδω ἐκεῖνο τὸ μεγάλο μονόξυλον, εἶπεν ὁ μικρὸς παῖς τοῦ Τόμ, ὅτε τὸν ἐνηγκαλίσθη καὶ τὸν ἠσπάσθη καὶ ὤρεξε τὴν χεῖρα πρὸς τὴν γυναῖκά του.

— Δὲν γίνεται, ψυχή μου, εἶπε πραΰνων αὐτὸν ὁ πατήρ· δὲν εἶσαι ἀκόμη δι' ἐκεῖ καὶ ἡ μήτηρ θὰ λυπηθῇ.

— Ἄφες τον ἐδῶ, εἶπε καὶ ἡ Ἰντάχα παρακαλοῦσα. Θέ-

λω μάλιστα καὶ σὺ νὰ μὴ ὑπάγῃς, Τόμο. Ὅταν σὲ βλέπω νὰ πλέῃς εἰς τοιαύτην λέμβον μὲ ξένους, νομίζω ὅτι δὲν θὰ ἐπιστρέψῃς, ὅτι θὰ ἐπανακάμψῃς εἰς τὴν πατρίδα σου καὶ τότε τί θὰ γείνῃ ἡ Ἰντάχα καὶ τὰ μικρά;

— Μὴ φοβοῦ, εἶπε γελῶν ὁ ἀνήρ. Πόσα πλοῖα δὲν ἐπεσκέρθην ἕως τώρα; Πολὺ καλὰ γνωρίζω τὸν ἐν αὐτοῖς βίον καὶ δὲν θὰ δελεασθῶ ὑπό τινος ἀπάτης. Γνωρίζω τί δύνανται νὰ μοὶ προσφέρωσι, γνωρίζω τί κατέχω ἐδῶ καὶ δὲν εἶμαι τόσον μωρὸς ὥστε νὰ ἐγκαταλείψω σὲ καὶ τὰ μικρὰ κακόπαιδα. Ἔπειτα θὰ ἔλθῃ ὁμοῦ καὶ ὁ ἀδελφός σου Ἄλοχις καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ κομίσω πλέον ἱκανὸν χρυσίον ὅπως ἀγοράσω παρὰ τοῦ ἄρχοντος ὅλον τὸν ὄπισθεν τοῦ ἀγροῦ ἡμῶν κῆπον τῶν κοκκοφοινίκων. Τότε πλέον θὰ γείνωμεν πλούσιοι, πωλοῦντες τὸ ἔλαιον τῶν καρύων των, ὅπερ κατ' ἔτος θὰ ἐκτήκω.

— Εἰσέλθετε! ἐρώτησεν ὁ καμακιστής, καθήσας ἤδη ἐν τῇ λέμβῳ.

Ὁ μὲν Τόμ. ἐπήδησεν εἰς αὐτήν, ὁ δ' Ἄλοχις καὶ ἕτερος Ἰνδὸς κατέβησαν εἰς τὸ μονόξυλόν των, ἵνα, κατὰ τὰ συμφωνηθέντα, συνοδεύσωσι τῇ λέμβῳ μέχρι τοῦ πλοίου καὶ μετ' ὀλίγον τὰ πλοιάρια ἀρρίζοντα διέπλευσαν διὰ τῶν σκοπέλων καὶ ὑφάλων.

Βεβαίως ἀμφότεροι οἱ Ἰνδοὶ παντὶ σθένει ἠγωνίζοντο νὰ συμπλέωσι τῇ εὐρωπαϊκῇ λέμβῳ, μεγάλοι δὲ θρόμβοι ἱδρῶτος ἔρρεον ἀπὸ τοῦ μετώπου των. Ἀλλ' ὅμως τὰ μακρὰ τῶν ναυτῶν ἐρετμὰ ἦσαν ἰσχυρότερα τῶν ἐλαφρῶν καὶ μόνον διὰ τῆς ὠθήσεως τῶν ἐλευθέρων χειρῶν κινουμένων κωπῶν, ἤδη δὲ πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς τοὺς πέριξ ὑφάλους ἡ φαλαινοθηρὶς λέμβος εἶχε προχωρήσει σχεδὸν κατὰ τριακόσια βήματα. Ὅθεν οἱ Ἰνδοί, κατιδόντες ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ συμπλέωσι τοῖς λευκοῖς, κατέθηκαν ἀπηυδηκότες τὰς ἑαυτῶν κώπας, ἵνα μικρὸν ἀναπαυθῶσι, συνέστρεψαν σιγάρον ἐκ τοῦ προσφάτως ἀγορασθέντος καπνοῦ, ὃν περ ἐπιμελῶς ἐφύλαττον ἐν ταῖς πτυχαῖς ξηροῦ φύλλου βανανέας καὶ ἤναψαν πῦρ, συντρίψαντες πρὸς ἄλληλα δύο τεμάχεια ξηροῦ ξύλου γοϊάβας.

Ἡ φαλαινοθηρὶς λέμβος εἶχεν ἤδη ἐκβάλει τὸν φόρτον αὐτῆς, ἀνελκυσθεῖσα καὶ εἰς τὰ καρχήσια, πρὶν ἢ οἱ Ἰνδοὶ δράξωνται αὖθις τῆς κώπης καὶ φθάσωσι βραδέως μετ' αὐτὴν εἰς τὸ πλοῖον. Ἀλλ' ὅμως ἐγκαίρως ἤγγισαν καὶ αὐτοί.

Ὅτε ἡ λέμβος ἦλθε πρὸς τὴν Λουκίαν Ἔβανς, ὁ Τόμ. ἀνερριχήθη εἰς τὸ πλοῖον εὐθὺς μετὰ τὸν καμακιστήν. Ἐνόσῳ ἀκόμη ἐκωπηλάτουν, ἤκουσαν τῆς πυξίδος τὸν κωδωνίσκον, σημαίνοντα ὀκτὼ κρούσεις (12 ὥρας), ὅτε δ' ἀνέβησαν εἰς τὸ κατάστρωμα, ὁ πλοίαρχος, εὐθὺς μετά τινα παρατήρησιν καὶ ἐπιθεώρησιν, κατῆλθεν εἰς τὸν οἰκίσκον αὐτοῦ, ἵνα συνυπολογισθῇ τὰς τῇ πρωΐᾳ γενομένας παρατηρήσεις μετὰ τῶν τῆς ὥρας ἐκείνης καὶ οὕτω κανονίσῃ τὸ χρονόμετρον αὐτοῦ.

Ἡ Λουκία Ἔβανς ἦτο μὲν πλοῖον καλῶς κατηρτισμένον, ἀλλ' ἕνεκα μακρῶν τε πλόων, προσφάτου τε ἄγρας, ἧς τὰ ἴχνη ἔσωζε τὸ φάτνωμα τοῦ σκάφους, ἦτο ἐπιεικῶς βεβλαμμένον. Καὶ αὐτοὶ οἱ ναῦται ἐφαίνοντο ἐξηγριωμένοι καὶ ἄκοσμοι, ἀναπηδήσαντες πρὸς παραλαβὴν μὲν τῶν πολυποθήτων ὁπωρῶν καὶ νωπῶν λαχάνων, ἵνα τὰ πλεῖστα ἐν τῷ ταμείῳ ἀποθηκεύσωσι, πρὸς ἀνάρτησιν δὲ τῶν ἀνανασίων καὶ βανανεῶν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος.

Οἱ κατ' ἐνιαυτὸν ὅλον ἀσχολούμενοι περὶ τὰ ἀκάθαρτα ταριχεύματα καὶ λίπη, εὐκόλως παύονται μεριμνῶντες περὶ τῆς πολλαχῶς ἀναγκαίας τῷ σώματι ἐπιμελείας, κατὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ πλοίαρχος τόσον πρὸς αὐτοὺς ἠγανάκτει, ὥστ' ἐν τέλει ἀπήλπισεν ὅτι θὰ καταστήσῃ αὐτοὺς ὅ τι ἤλπισεν ἐξ ἀρχῆς, τουτέστι τακτικοὺς ναύτας. Μόνον ὁσάκις τις τούτων παρώργιζεν αὐτόν, σφοδρῶς αὐτὸν ἐξύβριζε καὶ ἐπί τινα χρόνον ἀνεκούφιζεν ἑαυτὸν πολλὰ βλασφημῶν καὶ καταρώμενος.

—Πράγματι φαίνεσθε ὅτι πολλῶν χρειᾶσθε ἀνθρώπων, εἶπε τῷ καμακιστῇ ὁ Τόμ, ἀφοῦ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον σιωπῶν ἐθεώρησε τὸ κατάστρωμα, ἐὰν πάντες εἶνε ὅσους βλέπω ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Δὲν πιστεύω ὅτι καὶ ἕτεροι μένουσιν ἀκόμη κάτω, ἐν ᾧ ἦλθον τόσα νωπὰ πράγματα.

— Ἔχετε δίκαιον, εἶπεν ὁ καμακιστὴς σκυθρωπάζων· αὕτη εἶνε ὅλη ἡ σπεῖρα, ποτὲ δὲ δὲν εὑρέθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό, ἐντὸς συνήθους πλοίου, ποταπώτερον φύραμα ραπτῶν, ὑποδηματοποιῶν καὶ πλανήτων χειρονακτῶν. Κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη μὲ κόπον καὶ μόχθον ἐδιδάξαμεν αὐτοὺς τὸ κωπηλατεῖν, παρῆλθε δ' ὁλόκληρον ἔτος ἕως οὗ μάθωσι νὰ κωπηλατῶσι συγχρόνως. Πράγματι πολλὰ ἐπάθομεν δι' αὐτούς· ἔτυχέ ποτε, παρὰ τὸν Βερίγγειον, νὰ πλησιάσωμεν εἰς ἕτερον πλοῖον καὶ ἀληθῶς ἠσχύνθημεν ἐξαποστείλαντες λέμβον καὶ οὕτως ἀπωλέσαμεν πολλοὺς ἰχθῦς. Ὅσον δὲ διὰ τὸν ὁπλισμὸν τοῦ πλοίου ἀκόμη καὶ τώρα μόλις δύνανται οἱ ἄνθρωποι νὰ συστείλωσιν ἱστία.

— Ἀλλὰ διὰ τὴν ἔψησιν τοῦ λίπους εἶνε καλοί, ἐὰν οἱ ἀξιωματικοὶ γνωρίζωσι τὸ ἔργον των, εἶπε γελῶν ὁ Τόμ.

— Ὦ, ἀξιωματικοί! Καμακιστὰς καὶ πηδαλιούχους ἔχομεν πολλούς, πλὴν ἑνὸς πηδαλιούχου, ὅστις κεῖται κάτω ἀσθενῶν· ἀλλ' οὐδένα ναυπηγόν, οὐδὲ σιδηρουργόν, ὁ δὲ πρῶτος πιθοποιὸς καὶ αὐτὸς ἐδραπέτευσεν εἰς Χαβαΐην. Κατάρα ἐπικάθηται ἐπὶ τοῦ γηραιοῦ σκάφους καὶ ἐὰν ἀκόμη δύο λέμβοι πάθωσι σπουδαίως, βεβαίως θὰ προσορμισθῶμεν εἴς τινα ἀμερικανικὴν παραλίαν. Ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται τὸ μονόξυλον ὑμῶν· οἱ γεννάδαι Ἰνδοὶ νομίζεις ὅτι ἀναπαύονται. Εἶνε ὀκνηρὸς ὁ λαὸς οὗτος;

— Πρὸς Θεοῦ! τίς δύναται νὰ τοὺς κατακρίνῃ; εἶπεν ὁ Τόμ. Ἡ φύσις ἄφθονα παρέχει ὅσα θέλουσιν, οὐδ' εἶνε ἀνάγκη νὰ κινῶνται κἂν πρὸς τοῦτο. Ἄλλως τε εἶνε λίαν ζωηροὶ καὶ

δραστήριοι ὁσάκις τι διαφέρει αὐτοῖς καὶ νομίζω ὅτι εἶνε δεκτικοὶ μείζονος πάθους καὶ ἐνεργείας, ἐάν ποτε ἐμφανισθῇ ἡ ἀναγκαία περίστασις. Ἐνόσῳ αὕτη δὲν ὑπάρχει, ζῶσι καὶ αὐτοὶ ἀνειμένως. Ἀλλὰ ποῦ εἶνε ὁ πλοίαρχος καὶ πῶς ὀνομάζεται;

— Ῥογῆρος. Δὲν ἔχετε πλέον ἀνάγκην τοῦ μονοξύλου, διότι γνωρίζω ὅτι θὰ πέμψῃ πάλιν ἀμέσως τὴν λέμβον, πρὸς παραλαβὴν τῶν ξύλων.

— Ῥογῆρος; εἶπεν ὁ Τόμ. Μὰ τὴν ἀλήθειαν νομίζω ὅτι εἶνε ἀρχαῖος καὶ γνωστός. Ποῖον πλοῖον εἶχέ ποτε; ἀμέσως προσέθηκε, μηδαμῶς ἀποστρέψας τὸ ὄμμα ἀπὸ τοῦ ἤδη ἐρχομένου εἰς τὸ κατάστρωμα πλοιάρχου.

— Τὸ *Βόννιε Σκότσμαν*, ἐὰν μὴ ἀπατῶμαι, ἀπεκρίνατο ὁ καμακιστής.

— Οὐρανέ! ἐτονοθόρυσεν ὑποκώφως ὁ Τὸμ καὶ ἔρριψεν ἄκων τὸ βλέμμα εἰς τὸ παρακείμενον τῷ πλοίῳ μονόξυλον. Ἐντοσούτῳ δ' ὁ καμακιστὴς προσῆλθε τῷ πλοιάρχῳ, ἅμα μὲν ἵνα πληροφορήσῃ αὐτὸν περὶ τοῦ διαπραγματευθέντος ἐμπορίου καρπῶν καὶ λαχάνων, ἅμα δ' ἵν' ἀγγείλῃ αὐτῷ τὰ περὶ τῶν ξύλων, ἑτοίμων ἤδη ὄντων καὶ στεγνῶν ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ μόνον μετακομίσεως ἐχόντων ἀνάγκην.

— Ἐξαίρετα, κύριε Χόβαρτ, εἶπε ταχέως ὁ πλοίαρχος· δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιθυμήσωμεν καὶ καλλίτερα. Ποία δ' ἡ τιμή των;

— Μετρία· ὑπάρχει λευκὸς μεταξὺ τῶν ἐρυθροχρόων, ὅστις φαίνεται ἐπιστατῶν πάντων· τοῦτον ἤγαγον ἐνταῦθα, ἵνα μετ' αὐτοῦ ὁρίσῃς τὴν πώλησιν. Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος.

— Τόσον καλλίτερα, τόσον καλλίτερα, εἶπεν ὁ πλοίαρχος ἀγγλιστί.

— Εἶνε Σκῶτος.

— Ὦ, ἐξαίρετα . . . Χαίρετε, κύριε. Περίεργον! τὸ πρόσωπον μοὶ εἶνε πολὺ γνωστόν.

— Πῶς ἔχεις, πλοίαρχε Ῥογῆρε, εἶπεν ὁ Τόμ, ταχέως μὲν ἐννοήσας, ἀλλ' ἐλαρρῶς ἐρυθριάσας καὶ ἐν ἀπορίᾳ μειδιῶν. Ὤρεξε λοιπὸν τὴν χεῖρα, ἣν ὁ πλοίαρχος ἔλαβε βραδέως, ἀτενίζων τὸν Τόμ μετὰ πολλῆς προσοχῆς, καὶ προσέθηκε·

— Βεβαίως, μόλις μὲ ἀναγνωρίζεις, πλοίαρχε. Μετὰ πολλὰ ἤδη ἔτη ἐγενόμην μέλας ὑπὸ τὸν θερμὸν ἥλιον τῆς χώρας ταύτης.

— Δὲν ἔπλευσάς ποτε διὰ τῆς Βόννιε Σκότσμαν;

— Βεβαίως, εἶπεν ὁ Τόμ.

— Ὡς ναυπηγός;

Ὁ Τόμ κατένευσε.

— Καὶ ἐδραπέτευσας ἀπ' ἐμοῦ ἐπὶ τὴν νῆσον Χαπαίαν;

Ὁ Τόμ ἐγένετο τὴν μορφὴν ὡς αἷμα πορφυροῦς, ἀλλ' ἀγαθόν τι, ἅμα δὲ καὶ πανοῦργόν πως μειδίαμα διῆλθε τοὺς χαρακτῆρας αὐτοῦ, ὅτε εἶπε·

— Καὶ σχεδὸν πάλιν θὰ μὲ συνελάμβανες, διότι οἱ κατόπιν μου ἀποσταλέντες ἰθαγενεῖς δὶς ἔφθασαν παρὰ τὰς πτέρνας μου. Δεκαπέντε ὥρας διῆλθόν ποτε ἐν τῇ κορυφῇ φοίνικος ἐν καιρῷ φοβερᾶς βροχῆς.

— Τότε ἕνεκα σοῦ διέμεινα τέσσαρας ἡμέρας ἐν τῇ ἐπαράτῳ ἐκείνῃ νήσῳ καὶ ὄχι μόνον ἠμέλησα τῆς ἄγρας, ἀλλὰ καὶ ἠναγκάσθην ἔπειτα ν' ἀρκῶμαι καθ' ὅλον τὸν πλοῦν εἰς τὸν πανάθλιον δεύτερον ναυπηγόν.

— Ἴσως δὲν ἦσαν δίκαια τὰ τότε γενόμενα, πλοίαρχε Ῥογῆρε, ὡμολόγησεν εὐθαρσῶς ὁ Τόμ· ἀλλ' ἡ ξηρὰ προξεμειδίαλίαν δελεαστικῶς, δὲν ἀγνοεῖς δ' ὅτι ὁ τότε πρῶτος καμακιστής σου ἦτο τραχὺς καὶ ἄδικος. Σχεδὸν πάντας ἡμᾶς ἀπηλπίζετο, τοὺς πλείστους δ'ἀπέβαλεν ἐκ τοῦ πλοίου, ὁσάκις οὐδ' ἡ ἐλαχίστη παρείχετο αὐτοῖς εὐκολία πρὸς ἀποχώρησιν.

— Ἀλλὰ ταῦτα δὲν εἶνε πρόφασις, κύριε . . . καὶ πῶς ὠνομάζεσθε;

— Τὸμ Βούρτων.

— Ὦ, ναί, κύριε Βούρτων. Ταῦτα δὲν εἶνε πρόφασις καὶ ἀπολογία. Εἴχετε ὑποχρεωθῆ καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὸν ὁπλιστὴν δι' ὅλον τὸν πλοῦν καὶ ὄχι μόνον πρὸς ἡμᾶς εἴχετε καθῆκον νὰ μείνητε, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς συντρόφους ὑμῶν. Καλῶς ἐγνωρίζετε ὅτι ὅλον τὸ πλήρωμα πάσης φαλαινοθηρίδος ἔχει μὲν κοινὸν μέρος καὶ μετοχὴν τῆς ἄγρας, δὲν δύναται ὅμως ν' ἀσχοληῆται περὶ αὐτήν, ὅταν ἐλλείπωσιν ἐκ τοῦ πλοίου οἱ σπουδαιότατοι ἐργάται, ὁ ναυπηγὸς καὶ ὁ πιθοποιός. Ἐπειδὴ δὲ πάντες ματαίως θὰ περιηγόμεθα διὰ τοῦ πλοίου, ἐὰν αἱ λέμβοι μὴ ἐξέρχωνται συχνὰ πρὸς ἁλιείαν, διὰ τοῦτο καὶ τῶν λέμβων τούτων ἡ καλὴ διατήρησις εἶνε ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων ἔργων τῆς φαλαινοθηρίδος, ὅθεν καὶ προσλαμβάνονται οἱ ναυπηγοὶ καὶ ὑποχρεοῦνται. Ὅταν λοιπὸν παραβιάζωσι τὴν συμφωνίαν των, ἐμβάλλουσιν εἰς κίνδυνον τὴν θήραν ὅλου τοῦ πλοίου καὶ οὐ μόνον προξενοῦσι φοβερὰς ζημίας τῷ ὁπλιστῇ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πᾶν κέρδος ἀφαιροῦσιν ἅπαν τὸ πλήρωμα, ἀπὸ τοῦ πλοιάρχου, μέχρι τοῦ ναυτόπαιδος. Μὰ τὴν ἀλήθειαν δὲν διερχόμεθα χάριν ἀστειότητος τρία καὶ τέσσαρα ἔτη ὁτὲ μὲν ἐν μέσῳ πάγων, ὁτὲ δ' ὑπὸ τοῦτον τὸν ἥλιον, ἀφίνοντες οἴκοι τέκνα καὶ γυναῖκας.

— Ἔχεις πληρέστατον δίκαιον, πλοίαρχε, εἶπεν ὁ Τόμ, σύννους γενόμενος καὶ ἀπό τινος ἤδη ὠχρὸς ὤν. Ἀλλὰ τούτοις προσθετέον καὶ τὰ σφάλματα τῶν ἀνωτέρων, οἵτινες πολὺ κατεχρῶντο τὴν δύναμίν των. Γνωρίζω μὲν ὅτι ἐν τοιούτοις πλοίοις πρέπει νὰ ἐπικρατῇ τόση ἀπόλυτος πειθαρχία, ὅση ἡ ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ἐὰν μὴ θέλῃ πλοῖον καὶ πλήρωμα νὰ καταποντισθῇ. Ἀλλὰ πολλάκις φρονοῦσιν οἱ κύριοι (καὶ τοιοῦτος ἦτο ὁ τότε πρῶτός σου καμακιστής, πλοίαρχε Ῥογῆρε), ὅτι δύνανται νὰ προσφέρωνται αὐθαιρέτως καὶ ὅπως θέλουσι πρὸς τοὺς ὑποδεεστέρους καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς τολμᾷ ν' ἀντείπῃ,

καταχρῶνται τὴν ἑαυτῶν ἐξουσίαν καὶ τόσον βλάπτουσι τὸ πλοῖον, ὅσον ἐκεῖνος ὁ ὑποδεέστερος, ὅστις, δραπετεύων, φεύγει τὴν φορτικὴν καὶ ἀφόρητον καταδυνάστευσίν των.

— Ὁ κύριος Γουλιέλμος ἦτο ἐκ τῶν ἐμπειροτέρων ἀξιωματικῶν καὶ διαπρεπέστατος φαλαινοθήρας.

— Δὲν θέλω νὰ κατηγορήσω αὐτοῦ, ἵν' ἀπολογηθῶ ἐγώ, πλοίαρχε Ῥογῆρε, ἀντεῖπε φιλίως ὁ Τόμ. Οἱ νέοι, καθὼς γνωρίζεις, εἶνε κουφόνοες καὶ ἐγὼ δὲ τότε ἤμην νεώτατος καὶ ὅλως ἄπειρος. Τώρα εἶμαι φρονιμώτερος καὶ περὶ αὐτῶν σκέπτομαι ἄλλως καὶ λογικώτερον.

— Χαίρω ἀκούων ταῦτα, εἶπεν ὁ πλοίαρχος, ἔτι δὲ μᾶλλον χαίρω διότι δὲν εἶνε τόσον ἀργά, ὥστε τὰ γενόμενα νὰ μὴ γείνωσι πάλιν καλά.

— Τοὐλάχιστον διὰ τῆς παροχῆς ξύλων πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐν τῷ πλοίῳ ἀφεψήσεως τοῦ λίπους, εἶπε μειδιῶν ὁ Τόμ. Φαίνεται πράγματι ὅτι ἔχετε καλὸν φορτίον λίπους.

— Πιθανόν, εἶπεν ὁ πλοίαρχος, εἰρέτι ὑποκρυπτόμενος καὶ ἐπανερχόμενος εἰς τὸ πρότερον θέμα. Ἀλλὰ καὶ σήμερον οὕτω προσφέρονται οἱ ναῦται, καίτοι δ' οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πλοίου εἶνε ἐξαίρετοι καὶ πρᾶοι (ὅπερ ὑμεῖς νομίζετε ἀγαθὸν διὰ τὸ πλήρωμα), ἀλλὰ πλεῖστοι αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ οἱ δύο ναυπηγοὶ καὶ ὁ πρῶτος πιθοποιός, κρύφα καὶ ἀδίκως κατέλιπον τὸ πλοῖον καὶ παρηγάγον ἡμᾶς εἰς δεινὰ πράγματα.

— Ὦ! Τοῦτο εἶνε ὀλεθριώτατον.

—Ἀλλ' ἔτι μᾶλλον χαίρω, εἶπεν ἡσύχως ὁ πλοίαρχος, διότι ἡ συγκυρία τόσον ἐγκαίρως συνήνωσε πάλιν ἡμᾶς. Ποτὲ δὲν ἠδύνασθε νὰ ἐπιστρέψητε εἰς τὸ πλοῖον εἰς καλλίτερον καιρόν.

— Μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι δὲν ἤλθον ἵνα πλεύσω πάλιν, ἀλλ' ἵνα πωλήσω ὑμῖν τὰ ἐν τῇ παραλίᾳ ξύλα μου, εἶπε μειδιῶν ὁ Τόμ, αἰσθανόμενος τὴν καρδίαν του παλλομένην καὶ κατανοῶν τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων τοῦ πλοιάρχου.

— Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ εἶνε ἀδιάφορον, ἀντεῖπεν ὁ πλοίαρχος, συνθλίψας τὰ χείλη καὶ μειδιῶν· ἀλλὰ τὸ μειδίαμα ἐκεῖνο οὐδὲν προήγγελλεν ἀγαθόν. Ἄλλως τ' ἐπιθυμῶ νὰ λησμονηθῶσι τὰ γενόμενα, τὰς δὲ τότε παραλειφθείσας ἡμέρας σου δὲν θὰ συνυπολογισθῶ μεθ' ὅσων ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἐργασθῶμεν ἀγρεύοντες, εἰ καὶ τὸ πρότερον μερίδιον ὑμῶν εἶχε πληρώσει αὐτὰς ἐν μέρει.

— Ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἐργασθῶμεν; εἶπεν ὁ Τόμ, ἀγωνιζόμενος νὰ μείνῃ ἀτάραχος. Δὲν φρονῶ ὅτι θὰ ἐξέλθω αὖθις εἰς φαλαινοθηρίαν. Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐγενόμην πρεσβύτερος καὶ ἡσυχώτερος καὶ ἐκτὸς τούτου ἔλαβον γυναῖκα μίαν τῶν θυγατέρων τῆς χώρας ταύτης. Ἐκεῖ, ὑπὸ τοὺς φοίνικας, εἶνε ἡ κυρίως πατρίς μου, ζῇ ὁ οἶκός μου, ὃν καὶ ἂν θέλω δὲν δύναμαι πλέον νὰ ἐγκαταλείψω.

— Ὁ οἶκός σου! Ὦ! εἶπεν ὁ πλοίαρχος. Μήπως δὲν ἔχω καὶ ἐγὼ οἶκον; Αὕτη εἶνε ἡ μοῖρα τοῦ θαλασσοπόρου, νὰ στερῆται αὐτοῦ ἐπὶ μακρὰ ἔτη. Ἀλλὰ πολὺ περισσότερον εὐφραίνεται ὁ θαλασσοπόρος ὁσάκις ἐπαναστρέφῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

— Ἴσως· αἱ γνῶμαι διαφέρουσιν, εἶπεν ὁ Τόμ, διακόψας ἀποτόμως τὸν διάλογον, ὅστις ἀπέβαινεν ἤδη ὀδυνηρός. Τώρα, πλοίαρχε τολμῶ νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ ὁρίσῃς ποῖον καὶ πόσον ξύλον ἐπιθυμεῖς, ἐδῶ δέ, ἐπεῖπε προσμειδιῶν, ἔχω καί τινα μικρὰ πράγματα, ἅπερ ἡτοίμασεν ἡ συμβία μου· ἴσως οἱ ἀξιωματικοὶ λάβωσί τινα διὰ τοὺς ἑαυτῶν οἴκους. Τὸ κανίστριον τολμῶ νὰ σοὶ προσενέγκω, ὡς ἐνθύμιον, πλοίαρχε Ῥογῆρε.

Ὁ πλοίαρχος ὤκνησε μὲν νὰ λάβῃ αὐτό, λαβὼν δέ, ἔθηκε πλησίον του, ἐπὶ τοῦ βαρούλκου τῆς ἀγκύρας καὶ εἶπε·

— Ταῦτα ὕστερον θὰ ἴδωμεν. Πόσον ξύλον ἔχετε ἐκεῖ πέραν;

— Ἓξ ὀργυιῶν.

— Καὶ ἡ τιμή;

— Σκοπεύω νὰ τ' ἀνταλλάξω ἀντὶ ἄλλων ἐμπορευμάτων.

— Ἔχει καλῶς. Κύριε Χόβαρτ, εἶπεν ἤδη ὁ πλοίαρχος πρὸς τὸν ἐγγίζοντα ἀξιωματικόν, βεβαίως θὰ ἐπεθύμουν τὰ ξύλα, ἐὰν ἦσαν ἤδη ἐν τῷ πλοίῳ· ἀλλὰ δὲν θὰ παραμείνωμεν πολὺ διὰ τοῦτο. Λάβετε τὴν λέμβον ὑμῶν καὶ ἀπόβητε εἰς τὴν ξηράν. Οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ μετακομίσωσι καὶ ἔπειτα βλέπομεν τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ἵνα πληρώσωμεν τῷ κ. Βούρτωνι ὅσα ἐπιθυμεῖ.

— Ἀλλὰ προτιμῶ νὰ ὑπάγω ὁμοῦ, εἶπε πραέως ὁ Τόμ, διότι ὅσον ὀλίγα καὶ ἂν λάβητε, θέλω νὰ λάβητε τὰ μᾶλλον ξηρά.

— Ὁ κύριος Χόβαρτ θὰ ἐκλέξῃ.

Πάραυτα αἱ λέμβοι κατῆλθον εἰς τὴν θάλασσαν, οἱ ὁρισθέντες ναῦται ἐπήδησαν εἰς αὐτὰς καὶ μόνος ὁ πρῶτος καμακιστὴς ἐβράδυνεν εἰσέτι, διότι πορευθεὶς πρὸς τὸν πλοίαρχον εἶπεν αὐτῷ, βαιᾷ τῇ φωνῇ.

— Ἐπιθυμῶ νὰ διαπεραιωθῇ μεθ' ἡμῶν καὶ ὁ Σκῶτος· δὲν ἐννοῶ τὴν γλῶσσαν τῶν αὐτοχθόνων.

— Θὰ προσπαθήσῃς νὰ τὰ καταφέρῃς, ἀντεῖπεν ὁ πλοίαρχος τῇ αὐτῇ βαιᾷ φωνῇ. Ὁ Σκῶτος θὰ μείνῃ ἐδῶ, πληροφόρησον δὲ περὶ τούτου τὸν τρίτον καμακιστὴν κ. Ἔλγερς.

Ὁ πρῶτος καμακιστὴς οὐδὲν ἀνταπήντησεν, ἀλλ' ὅμως τὸ σχεδὸν ἀκουσίως πρὸς τὸν Σκῶτον στραφὲν ἀπροσδόκητον βλέμμα του ἐξ ἴσου ταχέως ὑπ' αὐτοῦ ἠννοήθη, ἡ δὲ συναίσθησις τοῦ κινδύνου ὡς μάχαιρα διήλασε διὰ τῆς καρδίας τοῦ ταλαιπώρου, ὅστις οἴκοθεν καὶ παρὰ προσδοκίαν παρεδόθη τοῖς ἐν τῷ πλοίῳ. Ὁ Τόμ διελογίζετο ἤδη ὅτι ὁ πλοίαρχος δὲν ἠδύνατο νὰ βιάσῃ αὐτὸν μετὰ τοσαῦτα ἔτη, ἀλλ' ἐὰν ἔπραττε τοῦτο, τίς θὰ ἐκώλυεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀχανοῦς θαλάσσης, τίς θὰ ἐβοήθει τῷ δυστυχεῖ ἀπροστατεύτῳ;

Τὸ ὅμμα τοῦ Τόμ δυσπίστως διῆλθε τὸ φάτνωμα, εἰ καὶ προσεπάθει αὐτὸς νὰ μὴ φανῇ φοβούμενος. Ἐν τοσούτῳ δὲν ἐλησμόνει ὅτι ὁ πρῶτος καμακιστής, πρὶν ἢ κατέλθῃ εἰς τὴν λέμβον, ταχέως ὡμίλησε τῷ τρίτῳ καὶ ὅτι αὐτὸς ἐπίσης ταχὺ καὶ δραπέτι βλέμμα ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ Τόμ. Ἆρα ἐγνώριζεν ὅτι ἦν ἤδη αἰχμάλωτος, ἀλλὰ τί νὰ πράξῃ; Νὰ σκεφθῇ περὶ φυγῆς διὰ τοῦ μονοξύλου δὲν ἦτο δυνατόν, διότι εἶχεν ἤδη παρατηρήσει πόσον ταχύτερον εἶχον πλεύσει οἱ ναῦται διὰ τῆς βαρέως ὑπὸ καρπῶν πεφορτισμένης λέμβου των, ἥτις, κούφη οὖσα καὶ κενή, ἠδύνατο νὰ καταφθάσῃ αὐτούς, πρὶν ἢ ἀπομακρυνθῶσι κατὰ δύο τοῦ πλοίου μήκη. Νὰ ἐλευθερωθῇ βιαίως; Ἀλλ' ὑπῆρχον τρία μόνον μονόξυλα πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῆς νήσου· τί λοιπὸν ἠδύναντο οἱ ἄοπλοι Ἰνδοί, ἐὰν ἤθελον νὰ ἐπιτεθῶσι, χάριν αὐτοῦ, κατὰ τῶν ναυτῶν φαλαινοθηρίδος; Ἆρα ὡς μόνον δυνατὸν ὑπελείπετο νὰ παραγγείλῃ τοῖς ἰθαγενέσι νὰ κρατήσωσιν ὁμήρους τοὺς ναύτας ἀμφοτέρων τῶν λέμβων, ἢ τοὐλάχιστον τοὺς ἀξιωματικούς, ἕως ἂν αὐτὸς παραδοθῇ ὀπίσω. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῦτο ἔπρεπε ν' ἀποστείλῃ τὸ μετ' αὐτοῦ ἐλθὸν μονόξυλον.

Ἐν τούτοις καὶ ὁ πλοίαρχος εἶχε συνομιλήσει τῷ τρίτῳ καμακιστῇ ὄπισθεν τοῦ πηδαλίου καὶ νῦν κατῆλθεν εἰς τὸν οἰκίσκον αὐτοῦ, ἵνα δῆθεν ἀφήσῃ μόνον καὶ ὅλως ἐλεύθερον τὸν πρῴην δραπέτην του. Ἀλλ' ὁ Τόμ κάλλιστα ἐγίνωσκε τὴν αὐστηρὰν πειθαρχίαν φαλαινοθηρίδος νηός, ὁσάκις μάλιστα διὰ μιᾶς ἐξετελεῖτο ἡ πρὸς τὰς λέμβους παραγγελία. Καὶ ὅμως μόνη δυνατὴ σωτηρία ἦτο πράγματι ἡ ἐπὶ τῆς ὄχθης κατακράτησις τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὅτε ὁ Τόμ ἀμέσως τοῦτο κατενόησε, ἀπεφάσισε καὶ νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὸ ὅσον ἔνεστι ταχέως.

Ὁ Ἄλοχις, καπνίζων καὶ μηδόλως προβλέπων ὃν διέτρεχε κίνδυνον ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ, ἐστηρίζετο ἐν τῷ πλοίῳ καὶ ἐθεώρει ἐν ἄκρᾳ προσοχῇ τὰ τεχνηέντως διασταυρούμενα ὅπλα

καὶ σκεύη τοῦ πλοίου, ὅπερ μεγάλως αὐτῷ διέφερε. Ὁ Τόμ ἤγγισε πρὸς αὐτὸν καὶ δι' ὑποκώφου καὶ ὀδυνηρᾶς φωνῆς εἶπεν αὐτῷ·

— Ἄλοχι, οἱ λευκοὶ θέλουν νὰ κρατήσουν τὸν Τόμον εἰς τὸ πλοῖον.

— Ἀτί! εἶπεν ἔμπληκτος ὁ Ἄλοχις.

— Σῖγα! Νὰ μὴ ἴδῃ κάνεὶς ὅτι σοὶ ὁμιλῶ περὶ τούτου· ἀλλ' ὅταν σοὶ διατάξω νὰ πλεύσῃς εἰς τὴν ξηράν, ἀμέσως νὰ πλεύσῃς, μὲ ὅλην τὴν ταχύτητα τοῦ μονοξύλου σου. Ἐκεῖ ἀμέσως κρατήσατε τὸν ἄνθρωπον, ὅστις σήμερον τὸ πρωὶ ἦλθε μὲ τοὺς ναύτας, στείλετέ τον εἰς τὰ ἔνδον καὶ μὴ τὸν παραδώσητε, ἕως ἂν ἔλθω ἐγὼ εἰς τὴν γῆν ἐν μέσῳ ὑμῶν.

— Ματοί! εἶπεν ὁ νεανίας, οὗ τὰ ὄμματα ἤστραψαν ἐπὶ τῇ εὐαρέστῳ παραγγελίᾳ. Νὰ 'πάγω τώρα;

Ὁ Τόμ ἔρριψε βλέμμα ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου ἀνυψώματος καὶ εἶδε τὸν τρίτον καμακιστὴν στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ χείλους αὐτοῦ καὶ μὴ φαινόμενον ὅτι προσέχει εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ἦτο ἀληθὴς ἡ ὑπόνοιά του; Ὁ Τόμ δὲν ἐνεπιστεύθη πολὺ εἰς τὴν ἀπάτην ἐκείνην, διότι ἐγνώριζε τοὺς περὶ αὐτόν.

— Ἐκεῖ ὀπίσω θὰ συνομιλήσω μ' ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον, ἔλεξεν αὖθις πρὸς τὸν Ἄλοχιν. Ὅταν παύσῃ νὰ βλέπῃ ἐπὶ τοῦ πλοίου, τότε ἀμέσως καταβαίνεις καὶ κωπηλατεῖς βραδέως πρὸς τὴν γῆν. Μόνον ὅταν φθάσῃς εἰς τὴν εἴσοδον τῶν σκοπέλων δύνασαι νὰ πετᾷς μὲ τὸ μονόξυλόν σου, διότι ἀφοῦ προχωρήσῃς ἕως ἐκεῖ, δὲν θὰ συλληφθῇς πλέον.

— Καὶ διατί δὲν ἔρχεσαι τώρα ἀμέσως; ἠρώτησεν ἀπορῶν ὁ Ἰνδός. Κάνεὶς δὲν σὲ κρατεῖ.

— Δὲν ἐμπορῶ, διότι ἐδόθη διαταγὴ νὰ μὴ μ' ἀφήσωσιν. Ἐὰν φθάσητε ὅμως αἰσίως εἰς τὴν γῆν, θὰ δυνηθῶ τότε νὰ σωθῶ.

Ὁ Ἰνδὸς οὐδὲν ἀντεῖπε καὶ ὁ Τόμ, βραδέως στραφείς, ἐπορεύθη πρὸς τὰ ὀπίσω ἄκρα τοῦ φατνώματος, ἐφ' οὗ εἰσέτι ἔκλινεν ὁ καμακιστής.

— Ὑπῆρξεν εὐτυχὴς ὁ τελευταῖος πλοῦς, κύριε; ἤρξατο διαλεγόμενος πρὸς αὐτὸν ὁ Τόμ. Τὸ πλοῖον φαίνεται ἔχον καλὸν φόρτον, διότι εἶνε πολὺ βεβυθισμένον.

— Πιθανόν, ἀπεκρίνατο ὁ καμακιστής, στραφεὶς πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα. Ἔχομεν ἤδη τρισχιλίων τόννων λίπος καὶ κερατώδη φαλαίνης ἐλάσματα πεντηκοντάκις χιλίων φουντίων. Ἐὰν ἐπιχειρήσωμεν καθ' ὁδόν, δυνάμεθα νὰ γεμίσωμεν τὸ προσεχὲς ἔτος. Εἶνε ἀκόμη καιρός, προσέθηκε τονθορύζων· σχεδὸν τρία ἔτη ἤδη περιπλέομεν.

— Ὄντως πολὺς χρόνος, εἶπε κατανεύων ὁ Τόμ. Πολλοὶ ἴσως ἐκυριεύθησαν ὑπὸ νοσταλγίας. Νομίζω ὅτι, ὅταν τις μείνῃ χρόνον τινὰ ἐπὶ τῆς γῆς . . .

— Εἴπετε, παρακαλῶ, πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ μονοξύλου νὰ μὴ ἀναχθῶσιν, εἶπε διακόπτων ὁ καμακιστής, ῥίψας βλέμμα ἄνω τῶν κρασπέδων τοῦ πλοίου. Ὁ πλοίαρχος προσέταξε νὰ περιμείνωσιν, ἕως οὗ ἔλθωσι τὰ ξύλα.

— Νὰ περιμείνῃ τὸ μονόξυλον; Καθὼς γνωρίζω, τίποτε δὲν διέταξε περὶ αὐτοῦ ὁ πλοίαρχος, ὑπέκρουσεν ὁ Τόμ, οὗ τὸ αἷμα ἀνέβη εἰς τὸ πρόσωπον.

— Γνωρίζεις, φίλε, εἶπεν ἡσύχως ὁ καμακιστής, ὅτι ὁ πλοίαρχος περὶ πάντων προστάσσει ἐν τῷ πλοίῳ. Σὲ παρακαλῶ, ἀνεκάλεσον τοὺς ἀνθρώπους. Γνωρίζεις καλὰ ὅτι δύναται νὰ τοὺς φθάσῃ ἡ λέμβος εἰς δύο λεπτά. Τί θὰ κάμωσιν εἰς τὴν ξηράν;

— Νομίζω ὅτι θὰ κομίσωσι καὶ ἄλλους καρπούς.

— Περιττόν· αἱ λέμβοι θὰ κομίσωσιν ἤδη ὅσα ἀκόμη χρειαζόμεθα. Ἔσο φρόνιμος, φίλε, καὶ ἀνακάλεσον αὐτούς. Αἴ, ναῦται τῆς τρίτης λέμβου, σταθῆτε παρ' αὐτήν! ἐφώνησεν ἰσχυρᾷ μὲν, ἀλλὰ καὶ ἡσύχῳ φωνῇ ὑπὲρ τὸ κατάστρωμα, μετ' ὀ-

λίγον δ' οἱ ἄνθρωποι, ἡγουμένου τοῦ πηδαλιούχου των, ἔστησαν παρὰ τοὺς κεροίακας, ἀφ'ὧν ἠωρεῖτο τὸ πλοιάριον, κρατούμενον ὑπὸ τῶν καρχησίων. Μία λέξις ἦ ἓν σημεῖον, καὶ θὰ κατωλίσθαινεν εἰς τὴν θάλασσαν.

Τότε εἶδεν ὁ Τὸμ ὅτι ἐκλείσθη καὶ ἡ ὁδὸς ἐκείνη, εἰσέτι ὅμως δὲν ἠθέλησε νὰ καταντήσῃ καὶ εἰς τὰ ἔσχατα.

— Ἄλοχι! ἐρώνησε πρὸς τὸ μόλις ἑκατὸν βήματα ἀπέχον μονόξυλον, δι' ἐγχωρίου τινὸς γρυλλίσματος. Οἱ κωπηλατοῦντες Ἰνδοὶ ἔστρεψαν τὴν κεφαλήν. Ἔλθετε ὀπίσω!

Οἱ ἰθαγενεῖς καθῆκαν μὲν τὰς κώπας, ἐδίστασαν ὅμως νὰ ὑπακούσωσι τῇ ἐπιταγῇ.

— Ὀπίσω! εἶπεν αὖθις ὁ Τόμ, ἀλλὰ μὴ ἀνάβητε εἰς τὸ πλοῖον· σταθῆτε μόνον πλησίον αὐτοῦ.

Συνέλαβε νέον σκοπόν, ὅσῳ κἂν ἡ ἐπιτυχία ἐφαίνετο αὐτῷ ἀμφίβολος. Ἤδη οἱ Ἰνδοὶ ὑπήκουσαν, ὁ δὲ καμακιστής, πέμψας πάλιν εἰς τὰ ἴδια ἔργα τοὺς ναύτας, ἔκλινεν αὖθις νωχελῶς ἐπὶ τῶν κρασπέδων τοῦ πλοίου.

— Βεβαίως καταλαμβάνετε, κύριε, εἶπεν ἐν τέλει ὁ Σκῶτος, ἀποφασίσας νὰ μάθῃ τί θ' ἀπογείνῃ, διατί δὲν ἐννοῶ πρὸς τί ἐμποδίζετε τὸ μονόξυλον ν' ἀπέλθῃ ὅποι θέλῃ.

— Καὶ μήπως σεῖς δὲν θὰ ἐπιστρέψητε διὰ τοῦ μονοξύλου; εἶπε μειδιῶν ὁ θαλασσοπόρος.

— Βεβαίως θέλω νὰ ἐπιστρέψω.

—Διὰ τοῦτο λοιπὸν δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ ἀφήσωμεν. Ἢ νομίζετε ὅτι ὁ πλοίαρχος θὰ σᾶς ἀποστείλῃ διά τινος τῶν λέμβων του;

— Κύριε, μὴ μοῦ κρύπτετε ὁποίαν ἔχετε ἐντολὴν περὶ ἐμοῦ.

— Ὁποίαν ἐντολήν; Οὐδεμίαν ἄλλην, ἢ νὰ μὴ ἀφήσω μήτε ὑμᾶς, μήτε τοὺς Ἰνδοὺς ν'ἀπέλθητε, πρὶν ἢ λάβητε τὸ ἀντίτιμον τῶν ξύλων.

Ὁ Τὸμ κατενόησε τοὺς σκωπτικοὺς λόγους, ἐγνώρισε ὅτι ἦσαν ψεύδη καὶ ψυχρὸς ὀδύνης ἱδρὼς ἀνέβλυσεν ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, συναισθανομένου τὸν κίνδυνον παρόντα. Ἔδηξε τότε τὸ κάτω χεῖλος καὶ σταυρώσας τοὺς βραχίονας ἐστράφη ἀπὸ τοῦ καμακιστοῦ, ἵνα μὴ δείξῃ τὴν ἑαυτοῦ ταραχήν. Ἀλλ' ἔτι μία μόνη ἐλείπετο ἐλπίς, μία μόνη πρόοψις φυγῆς. Ἐὰν κατώρθου νὰ κατατραυματίσῃ τὴν μίαν μόνην ἀπὸ τῶν καρχησίων αἰωρουμένην λέμβον, ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ὅτι θὰ φύγῃ διὰ τοῦ μονοξύλου, διότι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ τὸν καταδιώξωσιν. Αἱ δύο ἄλλαι λέμβοι εἶχον ἤδη φθάσει εἰς τὴν γῆν, μετ' ὀλίγον ἔμελλον νὰ πληρωθῶσι ξύλων, οὕτω δὲ θὰ ἐγίνοντο τόσον δυσκίνητοι, ὥστε δὲν θὰ ἐπεχείρουν νὰ τὸν καταδιώξωσιν. Ἐκτὸς τούτων ἐγίνωσκε καὶ ἄλλην τινὰ εἴσοδον εἰς τοὺς σκοπέλους, ἥτις, κλειομένη καθ' ἑαυτήν, δὲν ἠδύνατο ν' ἀνακαλυφθῇ ἐκ τοῦ μεταξὺ τῶν σκοπέλων καὶ τῆς γῆς κειμένου ὕδατος.

Νῦν ἐσκέψατο νὰ τολμήσῃ καὶ τὰ ἔσχατα, ὁ δ' ἐχθρὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποπτεύσῃ τι, διότι, ἐὰν ὑπόπτευεν, ἀρέσως καὶ κατὰ πρόςωπον θὰ ἐματαίου τοῦ Σκώτου τὰ βουλεύματα. Ὅθεν ὁ Τὸμ βραδέως πάλιν ἐχώρει πρὸς τὰ ἔμπροσθεν, ἵνα δυνηθῇ νὰ προςκαλέσῃ τὸν γυναικάδελφόν του καὶ δηλοποιήσῃ αὐτῷ τά τε ἀναγκαῖα μέτρα καὶ ὅσα κατὰ νοῦν ἐσκοπεῖτο. Ἡ εἰς τοὺς σκοπέλους ἐκείνους, ἐξ ὧν ἐξῆλθον, εἴσοδος ἔκειτο μέσῃ μεταξὺ ξηρᾶς καὶ πλοίου, διὰ τοῦτο δ' ὁ Τὸμ ὤφειλε πολὺ νὰ πλησιάσῃ πρὸς αὐτήν. Οἱ ναῦται τῶν λέμβων δὲν θὰ ἠδύναντο βεβαίως νὰ κινηθῶσι λίαν καλῶς, ἐὰν εἶχον ἐπιβιβάσει τὰ ξύλα· ἐὰν λοιπὸν κατώρθου νὰ διέλθῃ τὴν εἴσοδον, μόλις πλέον θὰ ἐφοβεῖτο μὴ πάλιν συλληφθῇ. Πλὴν πάντων τούτων, ὑπῆρχεν ἐν τῷ μονοξύλῳ καὶ ἑτέρα κώπη, κῶπαι δὲ τρεῖς ἠδύναντο, ἐν ἀνάγκῃ, πολλῷ τάχιον νὰ κινῶσι τὸ πλοιάριον ἢ ὅσῳ πρότερον ἐκινεῖτο.

Τοῦ Τὸμ ἡ καρδία ἐπάλλετο καὶ συνερρήγνυε τὸ στέρνον αὐτοῦ· ἀλλὰ συνέσφιγγε τοὺς ὀδόντας καὶ ὀπισθοχωρῶν εἰς τὰ ὀπίσθια ἄκρα, βραδέως ἀνήρχετο καὶ κατήρχετο, ὡς εἰ εἶχεν ἤδη ἀποφασίσει ν' ἀναμένῃ δῆθεν ἡσύχως τὴν ἐπαναστροφὴν τῶν λέμβων.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ καὶ ὁ καμακιστὴς ὠρθώθη καὶ περιήρχετο ἤδη ἐν τῷ καταστρώματι, πλησίον τῶν καρχησίων ἐκείνων, ἀφ' ὧν ἡ τρίτη λέμβος ἐκρέματο. Ῥίψας βλέμμα ὑπὲρ τὸ πρυμναῖον ὕψωμα τοῦ πλοίου, ἐπείσθη ὅτι οἱ Ἰνδοὶ ἡσύχως ἐν τῷ μονοξύλῳ ἐκάθηντο, ἠρέμα ἀντωθοῦντες τὸ ῥεῦμα. Τὰ ἱστία τὰ μεγάλα ἦσαν ἀναπεπταμένα, ἀλλ' ἡ αὔρα ἦν τόσον ἀσθενὴς, ὥστε μόλις ἀνθίσταντο κατὰ τοῦ ῥεύματος, κρατοῦντα τὸ πλοῖον περίπου ἐν τῇ αὐτῇ θέσει.

Ὁ ἄνεμος εἶχεν ὀλίγον μετακινήσει τὸ πλοῖον, ἐγένετο δ' ἀνάγκη νὰ συστείλωσί πώς τινας τῶν πρὸς δεξιὰν κάλων. Ὁ τρίτος καμακιστὴς ἔσπευσε πρὸς τοῦτο καὶ προσεκάλεσεν ἅμα τοὺς ναύτας. Νῦν ἐπέστη ἡ ὥρα τῆς ἀποφάσεως. Ὁ Τὸμ ἵζατο παρὰ τὴν λέμβον· ἐν ἐνὶ ἅλματι ἀνέβη εἰς τοῦ πλοίου τὰ χείλη, ἐδράξατο καὶ ἀπέσπασε τὸ συνήθως ἀπὸ πάσης ὑπὸ τὰ καρχήσια λέμβου αἰωρούμενον ἀξινάριον καὶ δι' ἑνὸς καὶ μόνου κτύπου διέρρηξε τὸν ἐντεῦθεν συγκρατοῦντα τὴν λέμβον ἰσχυρῶς τεταμένον κάλων· οὕτως ἡ λέμβος, καίτοι ὄπισθεν ἐκρατεῖτο ἔτι, κατέπεσεν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν, ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ πλοίου προσαράξασα.

— Ἐδῶ ὅλοι, βοηθήσατε! ἐδῶ! ἐβόησεν ὁ καμακιστής, ἐπιπηδήσας ἐπὶ τὸν τολμηρὸν Σκῶτον καὶ ἁρπάσας μοχλόν, ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον καιρός. Ὁ Τόμ, ἐν ἐνὶ ἅλματι διασκελίσας τὸ μεταξὺ χεῖλος τοῦ πλοίου, εἶχε φθάσει εἰς τὸ ἕτερον καρχήσιον καὶ βαλὼν διὰ τοῦ ὀξέως ἐμβόλου του εἶχε πλήξει τὸ λεπτὸν περίφραγμα τῆς λέμβου, ἤδη σφόδρα τραυματισθείσης ὑπὸ τῆς καταπτώσεως· ὁ πέλεκυς δὲ τόσον βαθέως εἰσέδυσεν,

ὥστε ὁ Τὸμ δὲν ἠδυνήθη καὶ πάλιν νὰ ἐξαγάγῃ αὐτόν, ἐν τῇ αὐτῇ φορᾷ. Ἀλλὰ περὶ τούτου οὐδαμῶς ἐφρόντισε, ζητήσας τὴν σωτηρίαν ἐν τῇ φυγῇ μᾶλλον ἢ ἐν τῇ ἀμύνῃ. Διὰ τοῦτο παραχρῆμα πηδήσας ἀπὸ τοῦ χείλους εἰς τὸ πλοῖον, εἶχεν ἤδη βυθισθῆ εἰς τὰ κατακλύσαντα αὐτὸν κυανᾶ κύματα, περὶ τὰ εἴκοσι βήματα μακρὰν τοῦ μονοξύλου, ὅπερ ἀστραπηδὸν πρὸς αὐτὸν ἔσπευσεν.

Ἄγριαι ἀραὶ καὶ βλασφημίαι ἠκούοντο κατ' αὐτοῦ ἐν τῷ πλοίῳ, ὅτε δ' ὁ μὲν πλοίαρχος ἀνῆλθεν εἰς τὸ κατάστρωμα, οἱ δὲ ναῦται ἔσπευσαν πρὸς τὴν λέμβον, ἵνα τάχιστα περισυλλέξωσιν αὐτὴν καὶ ἐπισκευάσωσιν, ὁ τρίτος καμακιστής, καταναήσας ὅτι ὁ φυγὰς πάνυ συνετῶς τὰ πάντα προϋπελογίσατο, ἀνύψωσεν εἰς τὸ ἐπίκριον τὴν ὑπ' αὐτὸ συνεσταλμένην σημαίαν, ἵνα νοήσῃ τὰ συμβαίνοντα ὁ ἐν τῇ γῇ πρῶτος καμακιστής.

Ἐν τοσούτῳ ὁ Τὸμ ταχέως ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, πρὶν δ' ἀποφασίσωσί τι, ἢ κἂν ἐπισκευάσωσι τὴν λέμβον οἱ ναῦται τοῦ πλοίου, ἀνῆλθεν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ μονοξύλου, εἰς ὃ ἐπέβη τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ἀλόχιδος. Πρῶτον μὲν βλέμμα ἔρριψε πρὸς τὸ πλοῖον, ἐφ' οὗ τὸ ἐπίκριον ἀνέβαινεν ἡ ἀγγλικὴ σημαία, πρώτην δὲ πρᾶξιν τὴν ἁρπαγὴν τῆς παρ' αὐτὸν κώπης, ἣν ταχέως λαβὼν ἐκωπηλάτησεν· ἤδη δ' αὐτὸς καὶ οἱ δύο Ἰνδοὶ κατεῖδον ὅτι ἡ αἰσία φυγή των ἐνέκειτο μόνῃ τῇ ἰσχύι τῶν βραχιόνων αὐτῶν.

— Στῆτε! ἐφώνησεν ὁ πλοίαρχος, βλέπων ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ εὐθαρσῶς ἀπαλλασσόμενον τὸ ἀσφαλὲς νομισθὲν θῦμά του· στῆτε, ἢ σᾶς τουφεκίζω ὅλους!

Καὶ ὅμως ἦτο ἀνίσχυρος ἡ ἀπειλὴ αὐτοῦ, διότι οὐδὲν ἐκράτει ὅπλον, ἁρπάσας δὲ μόνον κάμακα, ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ πηδαλιούχου, ἐξεσφενδόνησεν αὐτόν, λυσσῶν καὶ μαινόμενος κατὰ τοῦ μονοξύλου, ὅπερ ἀπεῖχεν ἤδη τοὐλάχιστον ἑκατὸν βήμα-

τα. Ὁ κάμαξ ἔφθασεν εἰς τὸ ἥμισυ διάστημα καὶ ἐβυθίσθη συρίζων εἰς τὰ ὕδατα.

Τὸ διαυγὲς κῦμα ἤρριζεν ὑπὸ τὴν πρώραν τοῦ μονοξύλου, ὡς βέλος δὲ θὰ διεπέρα τὴν θάλασσαν τὸ ἐλαφρὸν ταχὺ πλοιάριον, οὕτως ἰσχυρῶς ἐρεσσόμενον, ἐὰν μὴ ἐκώλυε τὴν ταχυπορίαν του τὸ καλούμενον *δένδρον ἰσορροπίας*.

Τὰ μονόξυλα τῶν ἰθαγενῶν, συγκείμενα ἐξ ἑνὸς κορμοῦ, εὐκόλως περιτρέπονται, ὁσάκις ἐν πελάγει πλήττωσι τὰς πλευρὰς αὐτῶν καὶ τὰ ἐλάχιστα κύματα. Πρὸς παρακώλυσιν τούτου οἱ ἰθαγενεῖς κρεμῶσιν ἀπὸ τῆς ἑτέρας τῶν πλευρῶν, ἐκ τοῦ ζευγνύοντος τὸ μονόξυλον ζυγώματος, ἐλαφρότατον καὶ μακρὸν ὀκτὼ ἕως δέκα πόδας ξύλον, ὅπερ, ἀπέχον τοῦ πλοιαρίου σχεδὸν τέσσαρας πόδας, παρακολουθεῖ, πλέον ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Τὸ ξύλον τοῦτο τηρεῖ βεβαίως τὸ πλοιάριον ἐν ἐντελεῖ ἰσορροπίᾳ· καί τοι δ' ἐπιβραδύνει τὸν δρόμον αὐτοῦ, ἀλλ' ὅμως σφόδρα λυσιτελεῖ πρὸς ἀπόκρουσιν μεγάλων κυμάτων. Οἱ Ἰνδοὶ σπανίως ἔχουσιν ἀνάγκην πολλῆς τινὸς ταχύτητος, θέλοντες δὲ μόνον ἀσφαλῆ καὶ ἥσυχον πλοῦν, ἐντελῶς ἐπιτυγχάνουσι τούτου διὰ προσαρτήσεως τοιούτου ξύλου.

Ἄλλως τε δ' ὁ Τὸμ τόσον ἰσχυρῶς προσέβαλε τὸν ἐν τῷ πλοίῳ ἐχθρόν, τὴν λέμβον δηλονότι, ὥστε, πλὴν τῆς ἀναπετασθείσης σημαίας, οὐδὲν ἀπὸ τοῦ πλοίου οὐδαμῶς ἐφοβεῖτο, Ἡ κερματισθεῖσα λέμβος ἦτο πρὸς ὥραν ἄχρηστος, διότι, πλὴν τῆς ἐκ τοῦ ἐμβόλου μεγάλης πληγῆς, εἶχεν ἀποβάλει πεσοῦσα καὶ ἑτέραν σανίδα. Καὶ ὅμως ἡ σημαία! Ὁ Τὸμ σαφῶς ἐγίνωσκεν ὅτι ἀτενῶς ἀπὸ τῆς ξηρᾶς πρὸς τὸ πλοῖον οἱ ναῦται προσεῖχον, ἐὰν δ' ἆρά γε καὶ αἱ δύο λέμβοι κατεδίωκον αὐτόν;

Καὶ ὅμως ἤλπιζεν ὅτι θὰ ἔσπευδον ἤδη αἱ λέμβοι πρὸς τὸ πλοῖον, φέρουσαι καὶ τὰ ξύλα, οὐδ' ἠδύναντο βεβαίως ν' ἀναστρέψωσι κεναὶ εἰς αὐτό. Δὲν ἠδύναντο πάντως νὰ γνωρίζωσι

τί εἶχε συμβῆ ἐν τῷ πλοίῳ, ἡ δὲ κυμαινομένη σημαία θὰ ἐφάνη αὐτοῖς σημαίνουσα μόνον ταχεῖαν ἀναστροφήν. Τὰ ἔσω τοῦ ὅρμου εἰσέτι δὲν ἐφαίνοντο ἀπὸ τοῦ μονοξύλου, διότι δὲν εἶχον διαβῆ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ· τὰ πρὸς τὰς ῥάχεις τῶν ἀκτῶν καὶ σκοπέλων ῥοχθοῦντα κύματα ὥσπερ τεῖχος τὴν θέαν ἀπέφραττον. Ἀλλ' ὅτε ἔφθασαν εἰς τὴν εἴσοδον καὶ τὸ τέως ἀντίξοον ῥεῦμα ἀπέβη αὐτοῖς εὐνοϊκόν.

Κατὰ τοῦτο τὸ μεταξὺ οὐδὲ λόγον εἶπον ἀλλήλοις οἱ τρεῖς ἄνδρες τοῦ μονοξύλου, καὶ αὐτοὶ δ' οἱ ἄλλως ῥάθυμοι Ἰνδοὶ ἰσχυρότατα ἐκωπηλάτησαν. Ἤδη εἶνε ἐν τῇ εἰσόδῳ, ἀκόμη ὀλίγον διάστημα, ὅσον τὸ μῆκος λέμβου καὶ θὰ ἴδωσι τὴν ἀποβάθραν τῶν καλυβῶν των· ἐὰν δὲ καὶ αἱ λέμβοι ἀκόμη ἐκεῖ μένωσιν, οὐχ ἧττον θὰ σωθῶσιν.

— Ἔρχονται, εἶπεν αἴφνης ὁ Ἄλοχις, δείξας πέραν διὰ τῆς κώπης.

— Ἐμπρός! ἐφώνησεν ἐπιτάσσων ὁ Σκῶτος, διὰ συνεσφιγμένων ὀδόντων, πάραυτα δὲ τὸ τελευταῖον παρὰ τὴν εἴσοδον κῦμα ἐκάλυψε πρὸ αὐτῶν τὴν τοῦ πελάγους θέαν.

Ἐνόσῳ ἐγίνοντο τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα, ἀμφότεραι αἱ φαλαινοθηρίδες λέμβοι ἀφίκοντο εἰς τὴν γῆν. Ὁ πρῶτος καμακιστής, πληροφορηθεὶς ἐν ὀλίγοις ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου, ὅτι αὐτὸς δὲν ἐσκόπει νὰ παραδώσῃ πάλιν τὸν πρότερον δραπέτην ναυπηγόν του, προσετάχθη νὰ μετακομίσῃ μὲν εἰς τὸ πλοῖον μόνον τὰ ἀναγκαιότατα ξύλα, νὰ ἐπανακάμψῃ δ' ὅσον ἔνεστι τάχιον. Βεβαίως οἱ ἰθαγενεῖς δὲν ἠδύναντο νὰ νοήσωσι τὰ σκοπούμενα, διότι, εἰ καὶ ἄλλοτέ ποτε ἐκόντες παρέδιδον δραπέτας ναύτας, νῦν ὅμως δὲν θὰ ἐδείκνυντο πρόθυμοι εἰς τὴν ἀπαγωγὴν λευκοῦ, κατὰ πάντα πλέον ἀνήκοντος αὐτοῖς.

Ἐν τούτοις ὁ πλοίαρχος εἶχεν ὑπολάβει ὅτι πάνυ ἀκόπως θὰ ἐκράτει τὸν Σκῶτον ἐν τῷ πλοίῳ, πρῶτον μὲν προσφερόμενος αὐτῷ εὐγενῶς, εἶτα δέ, μὴ πειθόμενον, βίᾳ αὐτὸν ἀναγκάζων. Πρὸς ταῦτα ὁ πλοίαρχος ἐνόμισε καὶ ὅτι ὁ Τόμ, κἂν ἔτι ἐπεχείρει νὰ φύγῃ διὰ τοῦ μονοξύλου, πάλιν δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀντιστῇ κατὰ λέμβου πλήρους ναυτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐπαχθὴς καὶ ἀνιαρὰ ἀπέβαινε τῷ Ῥογήρῳ ἡ μετὰ τοῦ οὕτως ἀπατηθέντος θύματος ὁμιλία, διότι ἐγίνωσκεν ὅτι παρανόμως θὰ ἐκράτει τὸν ἄνδρα, ἅτε μηδέποτε μηδαμῶς μισθωθέντα ἐπὶ τῆς *Λουκίας Ἔβαρς*. Ἴσως ἠσχύνετο ὁ πλοίαρχος ἐπὶ τῇ κατὰ τοῦ ἀσθενεστέρου βίᾳ καὶ διὰ τοῦτο ἀπεχώρησε.

Καὶ ὅμως ὁ φρουρῶν καμακιστὴς εἶχε λάβει αὐστηρὰν ἐντολὴν νὰ καλέσῃ αὐτὸν εἰς τὸ κατάστρωμα, κροτῶν τοῖς ποσίν, ἐὰν ὁ Σκῶτος ἔμελλε ν' ἀντιταχθῇ πρὸς τὴν βίαν. Τὴν βίαν δὲ ταύτην μετερχόμενος ὁ πλοίαρχος πρὸς τὸν ἀνθιστάμενον, ἐφρόνει ὅτι εὐκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ καταπνίξῃ καὶ πᾶν δυσάρεστον τῆς συνειδήσεώς του αἴσθημα. Καὶ ὅμως οὐδόλως ὑπώπτευσεν ὅτι ὁ ναυπηγὸς θ' ἀπεπειρᾶτο νὰ φύγῃ καθ' ὃν τρόπον εἴδομεν.

Ἐν τοσούτῳ ὁ κ. Χόβαρτ ἵστατο ἐν τῇ παραλίᾳ καὶ παρεκελεύετο τοῖς ἰθαγενέσι νὰ κομίζωσι ταχέως τὰ ξύλα εἰς τὴν λέμβον. Ἀλλ' οὐδὲν ταχέως ἐγένετο, τὸ μὲν διότι ἠγνόει τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, τὸ δὲ διότι πράγματι οἱ Ἰνδοὶ ἀγνοοῦσι τί ἐστι χρόνος καὶ διὰ τοῦτο οὐδέποτε σπεύδουσιν. Ὅ τι σήμερον δὲν τελειοῦσιν, ἀναβάλλουσιν εἰς τὴν αὔριον, αὕτη εἶνε ἡ ὅλη διάκρισις, ἡ δ' ἐπιοῦσα εἶνε ἐπίσης καλὴ ἡμέρα. Ἀλλ' ὅμως ἐγκαίρως ἔμαθον ὅτι αἱ ξέναι λέμβοι ἀλλέως σκέπτονται, ταχέως τὰ πάντα ποιοῦσαι, ἵνα πάλιν ἀπέλθωσι. Διὰ ταῦτα δὲ καὶ διότι ἀκόμη πέραν, ἐν τῷ πλοίῳ, ἔμενεν ὁ Τόμος, μέλλων νὰ ἐπιτελέσῃ πάντα τὰ λοιπά, ἐπείσθησαν ἐν τέλει νὰ μετακομίσωσιν εἰς τὴν ἄμμον τὰ ξύλα ἐκ τῆς σκιᾶς

τοῦ δρυμῶνος. Ἐν ᾧ λοιπὸν δεκατρεῖς περίπου ἄνδρες, συνοδευόμενοι ὑφ' ἁπασῶν τῶν τέως περὶ αὐτοὺς κατακειμένων γυναικῶν καὶ παρθένων, ἐπορεύοντο εἰς τὸ ἔργον γελῶντες καὶ ἀδολεσχοῦντες, ὁ καμακιστής, συμπεριλαβὼν καί τινας ἐκ τῶν λοιπῶν αὐτοχθόνων, κατήρτισε διὰ τῶν ναυτῶν δύο ἀλύσσους, ἵνα μέχρι τῶν λέμβων ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα μεταβιβάσωσι τοὺς σχίδακας. Τούτους κατέτασσον ἐν ταῖς λέμβοις οἱ πηδαλιοῦχοι αὐτῶν, ἵνα μὴ ἔπειτα κωλύωσι τοὺς ἐρέτας.

Οὕτω σχίδαξ μετὰ σχίδακα τάχιστα καὶ συγχρόνως ἔφθασεν εἰς τὰς δύο λέμβους. Ἀλλ' εἰσέτι ἦσαν πλήρεις κατὰ τὸ ἥμισυ, ὅτε ὁ ἐπὶ τῆς ἑτέρας τῶν ἀλύσεων ἀγρυπνῶν δεύτερος καμακιστὴς εἶδε τὴν ἐν τῷ πλοίῳ κυμαινομένην σημαίαν, ἣν ἔδειξε τῷ ἀνωτέρῳ αὐτοῦ.

—Τί διάβολον! εἶπεν αὐτός· κἄτι τρέχει! Εἰς τὰς λέμβους, ναῦται, ἐγρήγορα· νὰ ἴδωμεν τί συμβαίνει· εἰς τὰς λέμβους λέγω!

— Καὶ τὰ ξύλα; ἠρώτησεν ὁ δεύτερος καμακιστής.

— Ἂς τὰ φέρωσιν εἰς τὸ παράλιον οἱ βλάκες οὗτοι, εἶπεν ὁ πρῶτος. Ὀλίγη κίνησις βεβαίως θὰ τοὺς ὠφελήσῃ.

Ἐν ᾧ οἱ ναῦται, τῇ ἐντολῇ πειθόμενοι, ἐπήδων ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ θέσιν, οἱ ἰθαγενεῖς θαυμάζοντες ἐθεῶντο τὴν αἰφνιδίαν τοῦ ἔργου παῦσιν· καί τοι δὲ διὰ σημείων ἐδήλου ὁ καμακιστὴς μηδόλως νὰ παύσωσι τὴν τοῦ ξύλου μεταφοράν, ἕως οὗ αὐτὸς ἐπανέλθῃ, ἐκεῖνοι ὅμως οὐδ' ἐταράχθησαν, ἀλλὰ συνήχθησαν ἐν τῇ παραλίᾳ, ἵνα ἴδωσι τὰς ταχέως ἀποπλεούσας λέμβους, ἀναλογισάμενοι ὅτι ὑπῆρχεν εἰσέτι ἱκανὸς χρόνος μέχρι τῆς ἐπαναστροφῆς τοῦ καμακιστοῦ. Πρὸς δὲ τούτοις ἐνόμισαν δίκαιον ὅτι δὲν ἔπρεπε πρὸς τὸ παρὸν νὰ μοχθήσωσι πρὸς μεταφορὰν καὶ ἄλλων ξύλων, διότι οἱ λευκοί, ἐὰν μὲν ἤθελον καὶ αὐτά, πάντως θὰ ἐπανήρχοντο, ἐὰν δὲ μὴ ἐπανήρχοντο, ὁ Τόμος θὰ ἐκόμιζε τὰ ἀντὶ τῶν συμπαραληφθέντων ξύλων ἀνταλλαγέντα πράγματα.

— Τί διάβολο! ἔλεγεν ὁ πρῶτος καμακιστής, ἱστάμενος ἐπὶ τοῦ ἐδωλίου του, ἐν τῇ πρώρᾳ τῆς μικροτέρας λέμβου καὶ πειρώμενος νὰ βλέπῃ τὸ πλοῖον. Τί νὰ ἔχῃ ὁ γέρων; Ἐὰν μᾶς ἄφινεν ἀκόμη ἓν τέταρτον ὥρας, θὰ ἤμεθα ἕτοιμοι καὶ ἔπειτα θὰ προσωρμιζόμεθα ἀμέσως καὶ εἰς ἄλλην νῆσον. Ἀλλὰ πάντοτε πρέπει νὰ οἰκονομᾶται ὁ καιρὸς καὶ διὰ τοῦτο δὲν λείπει ἡ σύγχυσις.

— Ἴσως ἔγεινε τίποτε ἐξ αἰτίας τοῦ *νέου ναύτου*, εἶπε γελῶν ὁ πηδαλιοῦχος.

— Καὶ δὲν ἀρκοῦσιν, εἶπεν ὁ θαλασσοπόρος, πνίγων ἀράν τινα ἐν μέσῳ τῶν ὀδόντων του, δώδεκα καὶ δεκατρεῖς ναῦται τοῦ πλοίου, κατὰ δύο ἐρυθρῶν Ἰνδῶν καὶ ἑνὸς ἀνθρώπου; Πάντα εἶνε κακὴ δουλειά, καὶ ἤθελα ὅ τι κάμει, αὐτὸς νὰ εἶνε ὑπεύθυνος. Ἀλλὰ τί παθαίνω;

Ἕως ἐνταῦθα αἱ λέμβοι οὐδόλως εἶχον προχωρήσει, διότι τὰ ξύλα ἐκώλυον τοὺς κωπηλατοῦντας, οὓς ηὐνόει μόνη ἡ προβαίνουσα ἄμπωτις. Ἤδη προσήγγιζον αἱ λέμβοι εἰς τὴν ἔξοδον, ὅτε ὁ πρῶτος καμακιστὴς εἶδε τοὺς φυγάδας, μανιωδῶς εἰσελαύνοντας διὰ τῆς εἰσόδου.

— Ὦ, ἀνάθεμα, ἐφώνησεν, ἰδοὺ τὸ μονόξυλον! Σ τὰ κουπιά, παιδιά, νὰ τοὺς φθάσωμεν! Ἀλλὰ τί διάβολον; Διατὶ δὲν ἀκολουθεῖ καὶ ἡ ἄλλη λέμβος;

— Ἴσως εἶνε ἀπ' ὀπίσω· δὲν ἐμποροῦμεν νὰ τὴν ἴδωμεν ἀπ' ἐδῶ, εἶπεν ὁ πηδαλιοῦχος.

— Ἔξω τὰ κατηραμένα ξύλα! εἶπεν αὖθις βλασφημῶν ὁ καμακιστής. Δὲν σαλεύουν οἱ κωπηλάται, ῥίψατε ἔξω τὰ παληόξυλα! Ἀλλ' ὄχι· πρῶτον ἂς ἐξέλθωμεν, διὰ νὰ βλέπωμεν καλλίτερα τὴν θέσιν.

Καὶ ὅμως πάντα ταῦτα εὐκολώτερον ἐλέγοντο ἢ ἐπράττοντο· διότι, ἐὰν ἔμελλον νὰ ῥίψωσι τὰ ξύλα, πάντως ἔπρεπε νὰ μείνωσιν ἀκίνητοι αἱ κῶπαι. Ὅθεν προὐτίμησαν νὰ κωπηλατήσωσι μᾶλλον ἰσχυρῶς καὶ μετ' ὀλίγον ἔφθασαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ῥάχεων, δι' ὧν εἶδον φεύγον τὸ μονόξυλον. Ὁ καμακιστὴς διέκρινε τὸν Σκῶτον διὰ τῆς μικρᾶς του διόπτρας, καί τοι δ' οὐδαμῶς ἐνόησε πῶς συνέβησαν τὰ πάντα, οὐχ ἧττον ἔγνω τοῦ πλοιάρχου τὴν θέλησιν καὶ ἔσπευσεν εἰς πλήρωσιν τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ. Ὅθεν ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸ μονόξυλον, ὁ δὲ πηδαλιοῦχος πάραυτα ὑπήκουσεν εἰς τὸ σημεῖον. Ἡ λέμβος περιεστράφη, ἐν ᾧ δ' οἱ ναῦται ἠγωνίζοντο νὰ προελάσωσιν ὅσον τάχος, ὁ καμακιστὴς ἐπήδησεν εἰς μέσην τὴν λέμβον καὶ ἐξεσφενδόνησεν ἔξω ὅσα ξύλα ἐκώλυον τὴν εἰρεσίαν. Μετ' ὀλίγον, στρέψας τὸ ὅρμα καὶ πρὸς τὸ πλοῖον, κατενόησεν ὅτι ἐξεπλήρου τοῦ πλοιάρχου τὴν θέλησιν, διότι ἡ μὲν σημαία εἶχε καταβῆ, ἡ δὲ *Λουκία Ἔβαρς* πάραυτα ἐστράφη, ἀναπτύξασα τὸ ἄνω ἱστίον, ἵνα ἐγγίσῃ ὅσον ἔνεστι πλειότερον πρὸς τὴν καταδίωξιν.

Ὅσῳ τὰ ξύλα πλείονα ἐρρίπτοντο ὑπὸ τοῦ ναυτίλου, τόσῳ ἡ λέμβος ἐλαφροτέρα ἐγίνετο, τόσῳ ταχύτερον προὐχώρει καὶ ἤδη ἐνόμιζες ὅτι ἤγγιζον πρὸς τὸ διωκόμενον μονόξυλον. Ἄλλη τις εἴσοδος εἰς τοὺς σκοπέλους, ἣν αὐτὸ βεβαίως ἐπόθει, εἰσέτι δὲν ἐφαίνετο, μᾶλλον δ' ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῆς ῥαχίας, ὁ δὲ Τὸμ ἔκθαμβος ἐνόησεν ὅτι ὁ κίνδυνος τῆς νέας συλλήψεώς του γιγαντιαίοις βήμασι προσήγγιζε. Καὶ ὅμως ἡ ποθητὴ εἴσοδος δὲν ἀπεῖχε πλέον πολύ, ἦτο δὲ καὶ τόσον στενή, ὥστε ἡ λέμβος μόλις θὰ ἐτόλμα νὰ καταδιώξῃ αὐτόν, εἰσελαύνουσα δι' ἐκείνης, καθ' ὅσον μάλιστα οὐδέποτε θὰ κατώρθου νὰ ἐξέλθῃ πάλιν δι' αὐτῆς. Ὅθεν ἡ λέμβος δὲν ἠδύνατο νὰ κινδυνεύσῃ διελαύνουσα, διότι, ὅπως ἐξέλθῃ εἰς τὸ πέλαγος, θὰ ἠναγκάζετο νὰ διαγράψῃ μέγαν περίδρομον ἐν τῷ ἔσω τῶν σκοπέλων ὕδατι, ὑποκειμένη εἰς τὰς προσβολὰς τῶν ἐνταῦθα τῆς νήσου πολυπληθῶν κατοίκων, τῶν νέων ἐκείνων ὁμοεθνῶν τοῦ Τόμ. Διὰ ταῦτα τὸ μονόξυλον οὐδὲν ἄλλο ἐπεθύμει, ἢ νὰ

εἰςβάλῃ διὰ τῆς εἰςόδου πρὸ τῆς λέμβου καὶ τοῦτο ἐφαίνετο λίαν δυνατὸν ἐὰν ἀπεκόπτετο τὸ *δένδρον τῆς ἰσορροπίας*.

Ὁ Τόμ, ταχέως καὶ ἐν ὀλίγοις συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Ἀλόχιδος καὶ λαβὼν τὴν συγκατάθεσίν του, εἵλκυσεν ὅπερ ἀπὸ τοῦ προτέρου ναυτικοῦ βίου του ἔφερε παρὰ τὴν πλευρὰν αἰχμηρὸν μαχαίριον καὶ ἔκοψε τὸ σχοινίον, τὸ τὰ ζυγώματα συγκρατοῦν. Τοῦτο δὲ τάχιστα ἐτελέσθη ὅπου ὁ Τόμ ἐκάθητο, ἀλλὰ τὸ ἰσορροποῦν ξύλον ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν οὕτω καὶ ἐν τοῖς ὄπισθεν τοῦ πλοίου ἦν συνδεδεμένον. Ἀλλ' ἐν ᾧ ὁ Τόμ ἐκράτει τὸ ζύγωμα, ἵνα δώσῃ πρὸς τὸν Ἄλοχιν τὸ μαχαίριόν του, ἔρυγε τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὸ ὀλισθηρὸν ξύλον, καθ' οὗ τὰ κύματα ἰσχυρῶς προςέπιπτον. Τότε τὸ πλοιάριον, εἰςέτι εἰς τὰ πρόσω ἰσχυρῶς ἐρεσσόμενον ὑπὸ τῶν δύο ἄλλων κωπηλατῶν, ἐστράφη πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν, ἕνεκα τοῦ κατὰ τῶν κυμάτων προςκρούοντος διαξύλου, τοῦ φυγόντος τὰς χεῖρας τοῦ Τόμ καὶ προξέκρουσε πρὸς τὰς ῥάχεις.

Βεβαίως κατέβαλεν ὁ Ἄλοχις τὸ ἀπροσδόκητον πρόςκομμα, δὶς καὶ ἰσχυρῶς ἀποκόψας τὸ σχοινίον, ἀλλὰ τὸ στενὸν πλοιάριον διὰ τοῦτο ἐταλαντώθη, οἱ δὲ Ἰνδοὶ ἅμα δὲ καὶ ὁ Τόμ, ἀσυνήθιστοι ὅλως πρὸς τὴν ἀναλίκνισιν τοσοῦτον εὐκινήτου σκάφους, μόλις μεθ' ἱκανὴν ὥραν ἐκάθησαν σταθερῶς καὶ ἔστησαν τὴν πρώραν αὐτοῦ εἰς τὴν προτέραν θέσιν, ἵν' ἀποςῤῥίψωσιν αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἀπειλητικῶν τῆς ῥαχίας κυμάτων.

Ἡ δὲ ῥαλαινοθηρὶς λέμβος μόλις προσήγγισε κατὰ διακόσια βήματα ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ· ἀλλὰ τῶν ἐρετμῶν ἡ ἔνρυθμος κίνησις τόσον εὐκρινῶς ἠντήχει ἐν τοῖς σκαλμοῖς αὐτῆς, ὥστε ὁ Τόμ συχνὰ πυκνὰ ἔςρεφε τρέμων πρὸς αὐτὴν τὴν κεφαλήν. Καθ' ἣν στιγμὴν τὸ μονόξυλον συνεστράφη τόσον αἰφνιδίως, ὁ καμακιστὴς ὑπέλαβεν ὅτι τὸ διωκόμενον πλοιάριον ἐγίνωσκεν ἄλλην τινὰ εἴςοδον μεταξὺ τῆς ῥαχίας καὶ ἤθελε νὰ ὠφεληθῇ ἐξ αὐτῆς· ἀλλ' ἀμέσως κατενόησε τὴν ἀληθῆ αἰτίαν καὶ γέλως θριάμβου ἤστραψεν ἐπὶ τῶν χαρακτήρων του. Αὐτὸς μὲν ὁ καμακιστὴς ἀληθῶς κατοικτίζετο τὸν δύστηνον ἄνδρα, ὃν ἔσπευδε νὰ συλλάβῃ ὡς τινα κακοῦργον, ἴσως δέ, πλοίαρχος ὤν, θὰ ἔπραττεν ἄλλως· καὶ ὅμως τὸ θέλγητρον τῆς καταδιώξεως τόσον ἤδη εἵλκυεν αὐτόν, ὥστε καὶ τὴν ζωήν του γηθοσύνως θὰ διεκινδύνευεν ἵνα συλλάβῃ τὸν φυγάδα.

Πολλάκις θαυμάσιος ἀγὼν συγκροτεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, ὃν περ σπανίως δυνάμεθα νὰ διευκρινήσωμεν, ἐνίοτε δὲ δαίμων τις μάχεται καὶ πολεμεῖ πρὸς τὴν ἀγαθὴν ἡμῶν φύσιν καὶ κατορθοῖ ὁ ἐπάρατος νὰ νικήσῃ τελείαν νίκην.

Πλὴν τούτου αἴσχος ἐνόμισεν ὁ καμακιστὴς νὰ διαφύγῃ τὸ τρίκωπον μονόξυλον τὴν λέμβον αὐτοῦ, τὴν ταχίστην τοῦ πλοίου, τὴν ὑπὸ τεσσάρων κωπῶν ἐπειγόντως ἐλαυνομένην. Ὁ καμακιστὴς θὰ ἠσχύνετο πάντως ἐπιστρέφων εἰς τὸ πλοῖον.

Τοιαῦτά τινα διαλογιζόμενος, ἔρριπτεν ὑπὲρ τῆς λέμβου τὰ κράσπεδα σχίδην μετὰ σχίδα καὶ μεγάλοι θρόμβοι ἱδρῶτος ἔῤῥεον ἀπὸ τοῦ μετώπου του. Ὁ πηδαλιοῦχος, ἰδὼν καὶ αὐτὸς τὴν ἀποκοπὴν τοῦ ξύλου τῆς ἰσορροπίας, ἐφώνησεν ἤδη θριαμβικῶς·

— Τὸ μονόξυλον ἔκοψε τὸ δένδρον του διὰ νὰ φθάσῃ ταχύτερα. Ἴδετε πῶς ταλαντοῦνται. Ἡμεῖς κερδίζομεν εἰς κάθε κωπηλάτημα.

— Οὔρρα, παιδιά!, ἐβόησεν ὁ καμακιστής· ἀπόψε διπλοῦν μερίδιον, ἐὰν φθάσητε τοὺς κατεργαρέους. Δέκα λεπτὰ καὶ εἶνε ἰδικοί μας! —

— Μὴ κινώμεθα, Τόμο!, ἐφώνει ἤδη καὶ ὁ Ἄλοχις πρὸς τὸν λευκόν, περίλυπος καὶ ἀθυμονῶν· ἐὰν πολὺ ταρασσώμεθα θ' ἀνατραπῶμεν.

— Λοιπὸν εὔθυνε πρὸς τὰς ῥάχεις, ἀπεκρίνατο ὁ Σκῶτος ἐν ἀπογνώσει· ἐκεῖ δὲν θὰ μᾶς διώξωσι καὶ κάλλιον θάνατος παρὰ αἰχμαλωσία!

— Ἀλλ' ὄχι ἐδῶ, ἐπανέλαβεν ὁ Ἄλοχις περιδεής· ὄχι ἐδῶ, ἐνὀνόματι ὅλων τῶν οἰκείων μας. Αἱ ῥάχεις εἶνε αἰχμηραὶ καὶ ἐκτεταμέναι καὶ τὰ σώματά μας θὰ διασπαραχθῶσι, πρὶν αὐτοὶ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ ἔσω ὕδατα.

— Λοιπὸν ἐχάθημεν, εἶπεν ὁ Τόμ, ὑποκώφως γογγύζων καὶ τὸ μονόξυλον πάλιν ἐταλαντώθη, ἕνεκα ἀπροόπτου κινήσεως. Αἱ τρεῖς κῶπαι ἠναγκάσθησαν νὰ παύσωσι, κατ' αὐτὴν δ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἐσύριξε παρ' αὐτοῖς ἡ πρώρα τῆς φαλαινοθηρίδος λέμβου.

— Ἐλθὲ ἐδῶ, παιδί μου καὶ μὴ κοπίαζε ἀνωφελῶς, εἶπεν ὁ καμακιστής, φιλίως μᾶλλον ἢ πικρῶς. Βλέπεις ὅτι δὲν ἐμπορεῖς νὰ φύγῃς. Πήδησον εἰς τὴν λέμβον καὶ οἱ κόκκινοι Ἰνδοὶ ἂς κωπηλατήσωσι περαιτέρω τὸ πλοῖόν των ἐν ὀνόματι τοῦ Ὑψίστου.

— Καὶ ἐν ποίῳ δικαίῳ μὲ προσβάλλετε ἐν ἀνοικτῇ θαλάσσῃ; εἶπεν ὀργίλως ὁ Σκῶτος· εἶσθε λῃσταὶ καὶ ἁρπάζετε ὅ τι χρησιμεύει εἰς ὑπηρεσίαν σας;

— Περὶ τούτου συνεννοηθῆτε μὲ τὸν γέροντα, ἀντεῖπεν ἡσύχως ὁ καμακιστής· ἐγὼ ἔχω ἐντολὴν νὰ σὲ συλλάβω.

Ἐν τοσούτῳ οἱ ναῦται συνέλαβον τὸ μονόξυλον καὶ ὁ καμακιστὴς ἔτεινε τὸν βραχίονα ἐπὶ τὸν δυστυχῆ.

— Μὰ τὸν Θεὸν καὶ ἐγὼ λυποῦμαι, ἐπεῖπεν ἠρέμα· ἀλλὰ τίς δαίμων σοὶ εἶπε νὰ πέσῃς πάλιν εἰς τοῦ λύκου τὸ στόμα; Ἀλλὰ τώρα ὑπόφερε τὸ δυστύχημα, διότι τὸ πολὺ πολὺ θὰ τιμωρηθῇς μὲ δέκα ἢ δώδεκα μηνῶν χωρισμὸν ἀπὸ τῆς νήσου σου. Ἕως τότε τὸ πλοῖόν μας εἶνε πλῆρες καὶ οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ὁ πλοίαρχος θὰ σὲ παραδώσῃ πάλιν ἐδῶ.

Ὁ Τὸμ Βούρτων ἵστατο διστάζων ἐπί τινα ὥραν ἐν τῷ σκαφιδίῳ του. Ἠδύνατο εἰσέτι ν' ἀπαλλαχθῇ, ῥιπτόμενος εἰς τὰς ῥάχεις καὶ ζητῶν ἐλευθερίαν ἢ θάνατον. Ἀλλ' ἐνίκησεν ἡ φιλοζωία, ἄλλως τε καὶ διότι ἐσκέψατο ὅτι ἀπὸ μὲν τοῦ πλοίου ἠδύνατο ἴσως πάλιν νὰ σωθῇ, ἐνταῦθα δὲ τὰ κύματα θὰ ἔρριπτον αὐτὸν εἰς ἄφευκτον θάνατον.

— Χαῖρε, Ἄλοχι, εἶπε τῷ γυναικαδέλφῳ τὴν χεῖρα ὀρέγων· ἄσπασαί μοι τὴν ἀδελφήν σου καὶ εἰπὲ αὐτῇ τὰ γενόμενα. Ἕως οὗ ὡριμάσῃ δὶς ὁ ψωμόκαρπος ἐλπίζω νὰ ἐπανέλθω, ἴσως δὲ καὶ πρότερον.

Καὶ ταῦτα λέγων ἔτριζε τοὺς ὀδόντας ὁ δυστυχής.

— Ἀλλ' ὁ Ἄλοχις δὲν ἐπιστρέφει εἰς Ταβουάην, εἶπεν ὁ Ἰνδός, ῥίψας τὴν κώπην εἰς τὸ μονόξυλον καὶ ἐγερθεὶς ἀπὸ τοῦ ἐδωλίου του. Ὁ Ἀναχόνας ἂς πάρῃ ὀπίσω τὸ μονόξυλον. Ἐγὼ θὰ μείνω μαζῆ σου.

— Θέλεις νὰ ἔλθῃς μαζῆ μας;

Ὁ Ἄλοχις κατένευσε.

— Τί λέγει; ἠρώτησεν ὁ καμακιστής.

— Δὲν θέλει νὰ μ' ἀφήσῃ. Δύναται νὰ μᾶς συνοδεύσῃ;

— Βέβαια, παιδί μου, εἶπε γελῶν ὁ ναυτίλος, χαίρων διότι ἔμελλε νὰ μεταγάγῃ εἰς τὸ πλοῖον ἕνα ἔτι ἄνδρα· θὰ τὸν κάμωμεν καλὸν ναύτην. Ἀλλ' ἔλθετε πλέον· τὸ ῥεῦμα μᾶς ὠθεῖ πρὸς τὰς ῥάχεις. Ἐγὼ θὰ φροντίσω, Τόμ, νὰ σὲ δεχθῇ εὐμενῶς ὁ γέρων.

Ἤδη ὁ Ἄλοχις εἶπέ τινα πρὸς τὸν ὁμοεθνῆ του καὶ πρῶτος ἐπέβη τῆς φαλαινοθηρίδος λέμβου. Ὁ Τὸμ βραδέως ἠκολούθησεν αὐτῷ. Τὰ ἐρετμὰ καὶ πάλιν ἐκινήθησαν, ἡ πρώρα τῆς λέμβου περιεστράφη καὶ ἐν ᾧ τὸ μονόξυλον, ἐλαυνόμενον ὑπ' ἐνὸς Ἰνδοῦ, ἠθύνετο πρὸς τὴν ἀρχαίαν τῶν σκοπέλων εἴσοδον, ἵνα κομίσῃ τοῖς ἰθαγενέσι τὸ θλιβερὸν ἄγγελμα, οἱ λευκοὶ χαίροντες ἔσπευδον πρὸς τὴν *Λουκίαν Ἔβανς*.

Βεβαίως ἐλύπησε τοὺς ναύτας τοῦ Τὸμ ἡ αἰχμαλωσία, ἐνῇ εἶδον κατοπτριζομένην τὴν ἰδίαν αὐτῶν τύχην, ἐάν ποτε ἔμελλον νὰ σκεφθῶσι περὶ ἀποδράσεως. Καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα καθόλου αὐτοῖς ἤρεσε, διότι, ἐργαζόμενοι ἐν φαλαινοθηρίδι νηί,

ταχέως θὰ ἠσθάνοντο τὴν ἔλλειψιν ναυπηγοῦ, ἥτις βεβαίως ἔβλαπτε τὴν ἄγραν αὐτῶν. Ἀλλ' οὕτως ἐμειοῦτο τὸ κέρδος των, ἡ δὲ ἰδιοτέλεια οὐ διαλείπει κυβερνῶσα τὸν κόσμον.

Φοβερὸν συναίσθημα κατεῖχε τὸν Τόμ, ἐπιβαίνοντα αὖθις τοῦ πλοίου, ἔνθα ὁ μὲν ὑπ' αὐτοῦ πρὸ μικροῦ ἀπατηθεὶς τρίτος καμακιστὴς ὑπεδέξατο αὐτὸν οὐχὶ φιλίως, ἀλλ' ἐν ἀραῖς καὶ ὕβρεσιν, ὁ δὲ πλοίαρχος τοὐναντίον ἐν ἄκρᾳ ἠρεμίᾳ καὶ πραότητι. Ὁ πλοίαρχος οὔτε διὰ ποινῆς, οὔτε κἂν διὰ πικρῶν λόγων ἠθέλησε νὰ ἐκδικηθῇ τὸν Τόμ, ἐπὶ τῇ πρὸς δικαίαν ἄλλως τε φυγὴν ἀποπείρᾳ του, καίτοι εἶχε μετέλθει βίαν κατὰ τοῦ ἀνδρός.

Ὁ δὲ Τὸμ τοὐναντίον ἐσκέπτετο νὰ μὴ φανῇ τόσον ὑπομονητικὸς ἐν τῇ σκληρᾷ καί, ὡς ἐνόμιζεν, ἀδίκῳ αὐτοῦ τύχῃ καὶ ἐρρόνει ὅτι ὁ πλοίαρχος ὀψιαίτερον δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ προφασισθῇ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τί ἔπραττεν, ἀποσπῶν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ οἴκου καὶ τῆς παρούσης πατρίδος του. Ὅθεν, μὴ περιμείνας ἐντολήν τινα τοῦ πλοιάρχου, μόλις διεσκέλισε τὰ χείλη τοῦ πλοίου, ἔσπευσε πρὸς αὐτὸν καὶ οὐδὲ κἂν διὰ βλέμματος ἀπήντησε πρὸς τὸν πικρὰ λέγοντα ἐξωργισμένον τρίτον καμακιστήν. Ὁ πλοίαρχος ἵστατο παρὰ τοὺς οἴακας, ἀτενίζων πρὸς τὰ ἱστία καὶ καλῶν τοὺς ναύτας πρὸς χειρισμούς.

— Πλοίαρχε Ῥογῆρε!

— Ὦ, κύριε Βούρτων! πάλιν ἐν τῷ πλοίῳ! Πρὸ πάντων φροντίσατε νὰ ἐπισκευάσητε τὴν λέμβον, τὴν ὁποίαν πρὸ μικροῦ, βιαζόμενοι νὰ ὑπάγητε ἔξω, κατεθραύσατε. Ἔχομεν ἀνάγκην αὐτῆς.

— Πλοίαρχε Ῥογῆρε, ἀντεῖπεν ὁ Τόμ, βιάζων ἑαυτὸν ἵνα ἔχῃ ἀτρέμας. Καταλαμβάνετε ὅτι πράττετε παράνομον καὶ ἀπάνθρωπον πρᾶξιν, βιαίως ἐντεῦθεν ἀπάγοντές με.

— Παράνομον; Καὶ μήπως ἐπράξατε ἔννομον ἔργον, ὅτε ἐφύγετε ἀπὸ τῆς *Βόννιε Σκότσμαν*;

— Ἐκεῖνο ἦτο τὸ *Βόννιε Σκότσμαν*, εἶπεν ὁ Τὸμ ἡσύχως, καὶ ἐὰν τότε μὲ συνελαμβάνετε, πάνυ δικαίως θὰ μὲ ἐτιμωρεῖτε ὅπως ἂν ἠθέλετε. Ἀλλὰ κατὰ τοῦ πλοίου τούτου οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν παρεβίασα.

— Κατὰ τούτου τοῦ πλοίου βεβαίως οὐδεμίαν, ἀλλ' ὅμως κατ' ἐμοῦ, εἶπεν ὁ πλοίαρχος ἐξ ἴσου ἡσύχως. Αἱ περὶ τούτου γνῶμαι ἡμῶν ἴσως διαφέρουσιν, ἐὰν δὲ νομίζητε ὅτι ἔχετε δίκαιον, ἔχει καλῶς· δύνασθε νὰ μὲ ἀγάγητε εἰς δίκην, ὅταν καταπλεύσωμεν εἰς προσεχέστατον ἀγγλικὸν λιμένα. Νῦν ὅμως σᾶς παρακαλῶ νὰ ἐκπληρώσητε ἡσύχως καὶ ἐν τάξει τὸ καθῆκον ὑμῶν, ἵνα μὲ ἀπαλλάξητε τῆς δυσαρέστου ἀνάγκης . . . . ἀλλὰ πρὸς τί πικροὺς λόγους; εἶπεν αἴφνης διακοπείς. Τὰ ἐν φαλαινοθηρευτικῷ πλοίῳ γνωρίζετε τόσον καλῶς, ὅσον ἐγὼ δύναμαι νὰ περιγράψω, εἶσθε δὲ τόσον φρόνιμος, ὥστε θὰ ἐκλέξητε τὴν ἀγαθὴν μερίδα. Ἄλλως τε ἐλπίζω ὅτι ὁ πλοῦς ἡμῶν δὲν θὰ διαρκέσῃ πολὺν χρόνον.

Τότε, στραφεὶς ἀπὸ τοῦ Τόμ, ἔρριψε βλέμμα ἐπὶ τοῦ Ἰνδοῦ καὶ εἶπε μειδιῶν·

— Προσεπορίσθητε χάριν ἐμοῦ καὶ ἕνα ναύτην;

— Εἶνε ἀδελφὸς τῆς γυναικός μου, μὴ θελήσας νὰ μ' ἐγκαταλίπῃ, ἀπεκρίνατο ὁ Τὸμ σκυθρωπάσας.

— Ὦ, χαίρω! Γυναικάδελφός σας, τόσον καλλίτερα! Ἐλπίζω ὅτι θὰ εὐαρεστηθῇ παρ' ἡμῖν, νῦν δέ, παρακαλῶ, ἀπέλθετε εἰς τὰ ἔργα ὑμῶν.

Ὁ Τὸμ ἤδη ἀφέθη, ἡ δὲ τύχη του ἀπερασίσθη. Κατανοήσας ὅτι οὐδὲν εἶχε νὰ ἐλπίσῃ ἀπὸ τῶν ἀπειλῶν καὶ παρακλήσεων, καθ' ὅσον αἱ πρῶται χείρονα ἀπειργάζοντο τὴν κατάστασιν αὐτοῦ, ἐφάνη τόσον φρόνιμος, ὥστε ὑπεῖξε τῇ τύχῃ. Ἤδη ὑπ' οὐδενὸς ἐνοχλούμενος (διότι αὐστηρῶς προσετάχθη ὁ τρίτος καμακιστὴς νὰ μὴ ἐπιτιμήσῃ πλέον τῷ νεήλυδι ναυπηγῷ ἐπὶ τῇ πρὸς ἀπόδρασιν ἀποπείρᾳ του), διεπέρανε τὸ ἔρ-

γον αὐτοῦ, καί τοι δὲ μικροῦ δεῖν συνετρίβετο ἡ καρδία του, ὅτε τὸ πλοῖον ἀνήγετο εἰς τὸ πέλαγος καὶ ἡ Ταβουάη ἐπὶ πλέον ἐξηφανίζετο ἐν τῷ ἄκρῳ ὁρίζοντι, ἀλλ' ὅμως κατέπεψε τὸ ἄλγος αὐτοῦ. Οὐδεὶς βεβαίως ἤσθετο τί συνέβη ἐν αὐτῷ, ἴσως ὅμως ἤρχετο καὶ ὁ καιρός του.

Ὁ δ' Ἄλοχις δὲν ὑπέστη τόσον ἡσύχως τὸν ἀπὸ τῆς πατρίδος χωρισμόν. Κατ' ἀρχὰς μὲν μετὰ πολλῆς τῆς ἀδιαφορίας ἀπεφάσισε νὰ συνδέσῃ τὴν τύχην αὐτοῦ μετὰ τῆς τοῦ γαμβροῦ του, φοβηθεὶς ἴσως τῆς ἀδελφῆς τὰ παράπονα καὶ τὰς αἰτιάσεις. Ἀλλ' ἤδη, ὅτε ὁλονὲν ἐταπεινοῦτο ἡ πλήρης φοινίκων παραλία, ὅτε βαθμηδὸν ἐξηλείφοντο αἱ πράσιναι τῶν ὀρέων τῆς νήσου κορυφαὶ καὶ ἡ τελευταία ἐβυθίσθη πλέον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐξηπλώθη πρὸ αὐτοῦ ἡ φοβερὰ καὶ ἀχανὴς ἐρημία, τότε ἐλυπήθη καὶ ἤλγησε τὴν ψυχὴν καὶ συνεσπειρώθη σιγῶν καὶ θλιβόμενος ἐν τῷ καταστρώματι καὶ καθῆκε τὴν κεφαλήν, καλύψας τὸ πρόσωπον τῷ ἱματίῳ αὐτοῦ.

Οὐδεὶς ἠνώχλησεν αὐτῷ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· οἱ ναῦται ἐκ παλαιοῦ ἐγίνωσκον ὅτι οἱ ἰθαγενεῖς, λαμβανόμενοι ὡς ἐργάται τῶν πλοίων, ἀμέσως ἐκυριεύοντο ὑπὸ νοσταλγίας, ἀλλὰ μὴ ἐργαζόμενοι ἐπί τινα χρόνον, μετ' οὐ πολὺ ἄρχονται τερπόμενοι ἐν τοῖς πλοίοις. Ἡ φαιδρὰ αὐτῶν φαντασία αἴρει αὐτοὺς ὑπὲρ τὴν πραγματικὴν ἀπώλειαν, ἐν μέσῳ δὲ τῶν καινοφανῶν θαυμασίων ἐπέρχεται καὶ ἡ λήθη τῆς πατρίου γῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἕως οὗ ἀναφανῇ ἐν τῷ ὁρίζοντι κορυφὴ βουνοῦ, ὁπότε ὁ πόθος ἐπανέρχεται ὅσον πρότερον ἰσχυρός.

Ἐν τοσούτῳ ὁ Τὸμ σταθερῶς ἀπεφάσισε νὰ ὠφεληθῇ ἐκ πάσης δυνατῆς εὐκαιρίας πρὸς νέαν ἀπόδρασιν, ἐλπίζων ὅτι θὰ ἠδοκίμει τῇ ἀρωγῇ τοῦ Ἀλόχιδος, ὃν οἱ Ἰνδοὶ ξένης τινὸς νήσου θὰ ὑπερήσπιζον μᾶλλον ἢ θὰ παρέδιδον τοῖς διώκουσιν αὐτούς. Καὶ ὅμως ὅσον ὁ πλοίαρχος προσεφέρετο αὐτῷ ἐπιεικῶς ἐν τῇ εὐρείᾳ θαλάσσῃ, τόσον αὐστηρῶς ἐπ' αὐτοῦ ἠγρύπνουν, ὁσάκις ἐπεσκέπτοντό τινα τῶν ἐν ταῖς θαλάσσαις ἐκείναις διεσπαρμένων πολυπληθῶν νήσων, ὅτε δ' ὑψιαίτερον προσωρμίσθησαν εἰς τὴν ἐν Χαβαΐῃ Χίλον, ὁ δυστυχὴς δὲν ἠδυνήθη ν' ἀφήσῃ τὸ κατάστρωμα, εἰ μὴ συνωδεύετο ὑπὸ φυλάκων τινῶν. Ἐνταῦθα βεβαίως δὲν ἠδύνατο νὰ σκεφθῇ περὶ ἀποδράσεως. Ὁ δ' Ἄλοχις τοὐναντίον ἐλευθέρως πανταχοῦ περιήρχετο, διότι ὁ πλοίαρχος Ῥογῆρος ἐγίνωσκεν ὅτι, ἐνόσῳ ἐκρατεῖτο ὁ Σκῶτος, δὲν ἠδύνατο νὰ φύγῃ ὁ Ἰνδός.

Ἀλλ' ὁ μόνος ἐν τῷ πλοίῳ ἐχθρὸς τοῦ Τὸμ ἦν ὁ τρίτος καμακιστὴς κύριος Ἔλγερ, μὴ δυνάμενος νὰ λησμονήσῃ τὴν φυγὴν ἐκείνου· ἔτι δὲ μᾶλλον ἐδεινώθη ἡ ἔχθρα αὐτοῦ, ὁπότε ὅ τε Ἄλοχις καὶ ὁ Τὸμ κατετάχθησαν ἐν τοῖς ναύταις τῆς λέμβου του. Τόσον δηλονότι ἐστερεῖτο ναυτῶν ἡ *Λευκία Ἔβαγς*, ὥστε οὐδέποτε ὁ ναυπηγὸς ἔλειπεν ἐκ τῆς θήρας τῶν φαλαινῶν, ἐκτὸς ἐὰν ἐκωλύετο ἐν τῷ πλοίῳ ὑπό τινος ἀναγκαίου ἔργου.

Ὁ Ἄλοχις ἔπασχε πολλὰ κατὰ τὰς πρὸς βορρᾶν ἐκδρομάς, διότι ὅλως ἀσυνήθιστος ἐν τῷ ψυχρῷ κλίματι, οὐδέποτε οὐδαμῶς ἐθερμαίνετο, καί περ φορῶν βαρέα καὶ πυκνὰ ἐνδύματα. Τὸ σῶμα αὐτοῦ σχεδὸν κατεπονήθη ὑπὸ τῶν βαρέων καὶ δυσχερῶν ἔργων, τῆς ἐν ἡμέρᾳ κωπηλασίας καὶ τῆς νυκτερινῆς ἀφεψήσεως τοῦ λίπους· τὸ τελευταῖον ἔργον ἐγίνετο καὶ ἐν τῷ λυκόφωτι, διότι ἐν τῇ ἄρκτῳ δὲν ὑπάρχει νὺξ κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας. Καὶ ὅμως οὐδέποτε ἐγόγγυσαν τὰ χείλη αὐτοῦ, μόνον δ' ὁσάκις ἀπὸ τοῦ ἱστοῦ ἐσκόπευε τὴν ἐμφάνισιν φαλαινῶν, κατήρχοντο πρὸς τὸ κατάστρωμα λιγεῖς μελαγχολικοὶ φθόγγοι ἰνδικοῦ τινος ἀσματίου, ὅπερ μόνος ὁ Τὸμ σαφῶς κατενόει καὶ ὅπερ ἀπεκάλυπτεν αὐτῷ οἷον δακέθυμον ἄλγος κατέτρυχε τὸν δυστυχῆ Ἰνδόν.

Ἡ ἄγρα αὐτῶν ἀπέβη πλουσία, τοσούτους δὲ ἐπίασαν ἰχθῦς, ὥστε ὁ πλοίαρχος, καί περ μὴ φορτίσας ἐντελῶς τὸ πλοῖον

αὐτοῦ, ἀπεράσισεν ὅμως νὰ μὴ διατρίψῃ πλέον ἕτερον ἔτος ἐν τοῖς βορείοις θαλάσσαις, ἀλλὰ νὰ ἐπανακάμψῃ οἴκαδε, συλλογιζόμενος ὅτι ἠδύνατο ἴσως ν' ἀναπληρώσῃ τὸ ἐλλεῖπον ἐν τῷ πλέειν εἰς τὰ ἴδια. Τὸ πλοῖον ἔλαβε προσφάτους τροφὰς καὶ ὕδωρ ἐν τῇ Ὀαχοῦ, ὁ δὲ δεύτερος καμακιστὴς καὶ δύο πηδαλιοῦχοι λέμβων ἔλαβον τὸν μισθὸν αὐτῶν καὶ ἀπῆλθον, ἐπιθυμήσαντες νὰ μείνωσιν ἐν ταῖς Σανδβιχικαῖς νήσοις. Τοῦτο συχνὰ συμβαίνει κατὰ τὸν εἰς τὰ ἴδια ἀνάπλουν τῶν πλοίων, οὕτω δὲ καὶ ὠφέλειάν τινα πάντως ποριζονται οἱ ἐν αὐτοῖς ὑπολειπόμενοι ναῦται· διότι οἱ ἀπερχόμενοι οὐ μόνον οὐδαμῶς πλέον δύνανται νὰ σιτισθῶσιν, ἀλλὰ καὶ ἀναγκάζονται νὰ δεχθῶσιν ἐνταῦθα μέρος τοῦ λίπους ὀλιγώτερον ἢ ὅσον λαμβάνουσιν εἰς Ἀγγλίαν συναποπλέοντες.

Τὸ πλοῖον εἶχεν ἀνάγκην, διὰ τὸν περαιτέρω πλοῦν, μόνον τοῦ ναυπηγοῦ καὶ τοῦ πιθοποιοῦ, καί τοι δ' ἱκέτευσεν ὁ πρῶτος καμακιστὴς ὑπὲρ τοῦ Τὸμ Βούρτωνος, ἵν' ἀποβιβάσωσιν αὐτὸν ἐγγύς που τῆς πατρίδος του, ὅταν ἐκεῖθεν διέλθωσιν, ἀλλ' ὅμως ἐδήλωσεν ὁ πλοίαρχος ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἔμελλε ν' ἀπαγάγῃ αὐτὸν εἰς τὰ ἴδια, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκθέσῃ τὸ πλοῖον εἰς κίνδυνον βλάβης, ἀναχαιτίζων αὐτὸ καθ' ὁδόν, ἐν χειμῶνι καὶ σφόδρα πεφορτισμένον. Ἔπειτα τί ἠδύναντο νὰ πράξωσιν ἄνευ ναυπηγοῦ; Οὕτως ἐσίγησεν ὁ καμακιστής. Ὁ πλοίαρχος εἶχε καὶ δὲν εἶχε δίκαιον, ὁ δὲ πρῶτος δὲν θὰ ἠδύνατο καὶ αὐτὸς νὰ πράξῃ ἄλλως.

Μόλις διέβησαν πάλιν τὸν ἰσημερινὸν καὶ ὁ Τὸμ ἐξ ἴσου ἱκέτευσε τὸν πλοίαρχον νὰ προσορμισθῇ εἰς Ταβουάην, ἵν' ἀποδώσῃ ἀμφοτέρους τοῖς οἴκοις αὐτῶν· ἀλλ' ὁ πλοίαρχος εἰλικρινέστατα ἔδωκεν αὐτῷ τὴν αὐτὴν καὶ τῷ καμακιστῇ ἀπόκρισιν. Ὁ Τὸμ ἦτο καὶ ναυπηγὸς καὶ ναύτης καὶ οἴκοθεν κατενόησεν ὅτι ὁ πλοίαρχος κατὰ τοῦτο εἶχε πληρέστατον δίκαιον. Καὶ ὅμως μετ' ὀλίγον περιῆλθεν εἰς ἄκραν ἀπόγνωσιν,

ἀναλογισάμενος ὅτι ἴσως ἤδη ἔπλεε, καθ' ἡμέρας ἀπόστασιν, παρὰ τὸ νησύδριον, ὅπερ ἐγένετο πατρίς του καὶ περιεῖχε πάντας τοὺς προσφιλεῖς αὐτῷ καὶ οἰκείους καὶ ὅτι, μεθ' ὅλα ταῦτα, θὰ παρήρχοντο ἴσως πολλοὶ ἔτι ἐνιαυτοὶ ἕως οὗ πάλιν πατήσῃ τὴν γῆν. Καὶ ὅμως οὐδένα διέβλεπε τρόπον ἀποδράσεως.

Ἐν τοσούτῳ τὸ πλοῖον ἔτρεχε τὸν δρόμον αὐτοῦ. Βεβαίως εἶχον ἤδη διέλθει τὸ πλάτος τῆς Ταβουάης· ἀλλ' ἡ περὶ τούτου ἀβεβαιότης ἔτι μᾶλλον ἔνυσσε τὴν καρδίαν τοῦ Τόμ. Ὁ πλοίαρχος δηλονότι παρατηρῶν τὴν θέσιν καὶ κίνησιν καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡλίου καὶ τὰ πάντα ὑπολογιζόμενος, πάντοτε ἀπέφευγε τὴν καὶ ἄλλῳ τινὶ ἐρμηνείαν τοῦ δρόμου του. Οὔτε οἱ ναῦται ἐτόλμων νὰ ἐρωτῶσιν, οὔτε οἱ καμακισταὶ ἠσχολοῦντο περὶ τὸ πρᾶγμα, διότι οὐδαμῶς αὐτοῖς διέφερεν. Ἔργον εἶχον μόνον τὴν φαλαινοθηρίαν, ἡ δὲ τοῦ πλοίου προσόρμισις εἰς ἀσφαλῆ λιμένα ἦν ἔργον τοῦ πλοιάρχου.

Ἤδη πολλαὶ νήσων συστάδες ἀνεδύοντο εἰς τὸν ὁρίζοντα καὶ ὁ Ἄλοχις πάντοτε ἀλγῶν ἀτενῶς ἐθεώρει αὐτάς. Καὶ αὐτῷ μὲν ἐπέτρεψεν ὁ πλοίαρχος νὰ καταλίπῃ τὸ πλοῖον ἢ καὶ νὰ μείνῃ, ἐὰν ἤθελεν, ἀλλ' ὁ πιστὸς νέος δὲν ἠθέλησε νὰ μακρυνθῇ τοῦ Τόμ. Ὅποι αὐτὸς ἐπορεύετο, κἀκεῖνος ἠκολούθει, ἐὰν δ' οἱ λευκοὶ ἔμελλον νὰ εἶνε τόσον μοχθηροί, ὥστε ἐντελῶς ν' ἀπαγάγωσιν αὐτὸν εἰς Εὐρώπην, ὤφειλον νὰ συμπαραλάβωσι καὶ τὸν ἰνδὸν Ἄλοχιν.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε πρωΐα τινὶ ἱστάμενος ὁ Τὸμ ἐν τῇ πρωραίᾳ τοῦ πλοίου ἐξοχῇ, ἠσχολεῖτο διευθετῶν τὴν ἀντλίαν. Ἀλλὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ οὐδαμῶς προὐχώρει. Ἐκεῖ πέραν, κατὰ τὸν ἄνεμον, ἐφαίνετο ξηρά, ὑψοῦντο αἱ κορυφαὶ δύο, ὡς ἐφαίνοντο, νήσων ὑψηλῶν καὶ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποστρέψῃ τὰ ὄμματα ἀπὸ τῆς ποθητῆς γῆς, τῆς τελευταίας ἴσως φοινικοτρόφου χώρας, ἣν εἰσέτι εἶχον νὰ ἴδωσι, πρὶν ἢ περιπλεύσωσι τὸν ἐργώδη καὶ ψυχρὸν πλοῦν τῆς ἄκρας Χόρν. Ὁ Τὸμ

βεβαίως δὲν ἠδύνατο νὰ εἰκάσῃ ὁποῖαι νῆσοι ἦσαν καὶ διὰ τοῦτο ἠρώτησε τὸν ὁλονὲν φιλικώτατα αὐτῷ προσφερόμενον καμακιστήν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὐδὲν ἐγίνωσκεν, ἢ κἂν δὲν ἤθελε νὰ γινώσκῃ.

Ἀλλ' αἴρνης παρὰ τὸν Τόμ ἠκούσθη γλυκεῖα καὶ δειλὴ φωνή.

— Τόμο, γνωρίζεις ποῖος τόπος εἶνε ἐκεῖνος;

Ὁ Τόμ, στραφεὶς πρὸς αὐτὸν καὶ ὑπ' αἰφνιδίας ἰδέας συνταραχθείς, ἀνεφώνησε περιαλγῶς ἀλλὰ καὶ ἀγρίως·

— Ἡ Ταβουάη! . . . Ἀλλ' ὄχι, ὄχι, ἐπανέλαβεν ἡσύχως καὶ σείων τὴν κεφαλήν· δὲν εἶνε τὰ βουνὰ τῆς πατρίδος, δὲν κατοικεῖ εἰς τὴν βάσιν των . . . .

— Σῖγα, ἐτονθόρυσεν ὁ Ἄλοχις· δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ μάθωσι καὶ οἱ ἄλλοι ὅτι λαλοῦμεν περὶ ξηρᾶς.

— Τί πρὸς τοῦτο; Μήπως ἔχομεν λέμβον ἵνα ἐξέλθωμεν εἰς αὐτήν;

— Ἐκεῖ δὲν κεῖται ἡ Ταβουάη, εἶπεν ὁ Ἄλοχις ἐν προσοχῇ. Εἶνε ἡ Ταχίτη, ἡ μεγάλη νῆσος, ὅπου οἰκοῦσιν οἱ Φεράνοι. Ἡ πρὸς ἀριστερὰν εἶνε ἡ Μόρεα.

— Καὶ πῶς γνωρίζεις τὰς νήσους ταύτας;

— Ὅτε ἤμην παῖς ὑπῆγόν ποτε εἰς Ταχίτην μετὰ πλοίου ἱεραποστόλων καὶ δὲν ἐλησμόνησα τὴν ὀξεῖαν κορυφήν.

— Καὶ ἡ Ταβουάη ποῦ κεῖται ἐκεῖθεν;

— Ἐκεῖ ἀκριβῶς, πρὸς τὰ ἄστρα ἐκεῖνα, ἅπερ καλεῖτε ταῦρον, ὀλίγον κατὰ τὸν ἄνεμον, ἐτονθόρυσεν ὁ αὐτόχθων, μηδὲ τὴν κεφαλὴν στρέψας πρὸς τὸ δεικνυόμενον σημεῖον. Δὲν ἀπέχομεν πολὺ τῆς Ταβουάης. Ἐὰν ἠδυνάμεθα νὰ λύσωμεν λέμβον, εὐκόλως θὰ εὕρισκον τὴν πρὸς τὰ ἐκεῖ διεύθυνσιν.

— Δὲν γίνεται, δὲν γίνεται, εἶπεν ὁ Τόμ στενάζων. Αἱ λέμβοι κρέμανται πλησίον τοῦ πηδαλίου, ἐὰν δὲ καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἤμην ἐκεῖ φύλαξ, πάλιν θὰ ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος εἷς τῶν καμακιστῶν.

— Καὶ ὅταν τὴν νύκτα, μεταξὺ τῶν φυλακῶν, γράφωσι κάτω εἰς τὸ βιβλίον;

Ὁ Τόμ ἔσεισε περίλυπος τὴν κεφαλήν.

— Θ' ἀκούσωσι καὶ τὴν πρώτην στροφὴν τοῦ σχοινίου ἐν τῇ προχειλαίᾳ καὶ θὰ προδοθῶμεν πρὶν καταβῇ ἡ λέμβος εἰς τὸ ὕδωρ. Ὄχι, δύστηνε φίλε· οὐδὲν ἄλλο μᾶς μένει ἢ νὰ καρτερῶμεν ἐν ὑπομονῇ ἐν τῇ δυστυχίᾳ, ἐπὶ πολλὰς ἀκόμη, πολλὰς περιόδους σελήνης.

Ἀλλ' ὅμως ὁ Ἄλοχις εἰσέτι δὲν ἀπέβαλε τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Ἡ τὴν διεύθυνσιν τῆς πατρίδος αὐτοῦ αἴρνης ὑποδείξασα χώρα, ἔτι μᾶλλον ἐνίσχυσε τὸν πρὸς αὐτὴν δεινὸν πόθον του. Ἀλλὰ καὶ τὰ στοιχεῖα ἐφάνησαν αὐτῷ πολέμια, διότι σχεδὸν ὁλοτελῶς ἐκόπαζεν ὁ ἄνεμος καὶ τοσαύτη ἐπῆλθε γαλήνη, ὥστε φυγὴ διὰ λέμβου θὰ ἦτο ἀδύνατος, καὶ ἂν ἀκόμη αἰσίως ἔρευγον τοῦ πλοίου. Εἶχον ἀνάγκην ἰσχυροῦ ἀνέμου, ἵνα ἐλπίσωσιν ἐλευθερίαν ἱστιοδρομοῦντες.

Ἡ νὺξ ἐπέστη, τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ, ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου καὶ καταυγάζοντος τὸ θαλάσσιον κάτοπτρον, ἡ ξηρὰ ἐξηφανίσθη. Ἀλλὰ μικρὸν μετὰ τὴν ἄνοδον τοῦ ἡλίου ἤρξατο πάλιν πνέων ὁ ἄνεμος καὶ ἤδη ἔτρεχε πρὸς νότον ἡ *Λουκία Ἔβαρς*, διὰ μικρῶν ἱστίων, τέσσαρας καθ' ὥραν κόμβους. Κατὰ τὰς τελευταίας ὀκτὼ ἡμέρας συνέλαβον οὐδένα ἰχθύν, τὸ δὲ κατάστρωμα ἔμενε καθαρὸν καὶ στιλπνότατον ὑπὸ τῆς ἀποσμήξεως. Ὀλίγη ὑπῆρχεν ἐργασία, μόνος δ' ὁ πιθοποιὸς ἀδιακόπως εἰργάζετο, διότι οἱ διὰ θερμοῦ λίπους πληρούμενοι πίθοι ἀνάγκην ἔχουσι πολλῆς ἐπιστασίας καὶ συχνῆς διορθώσεως τῶν στεφανῶν, ἵνα μὴ κενῶνται. Ἐν τούτοις οἱ σκοποὶ τακτικῶς ἵσταντο ἐπὶ τῶν ἱστῶν, διότι ἐνταῦθα ἔπλεον ἔτι ἐν ταῖς ἀρίσταις χώραις τῶν σπερματοφόρων κητῶν, ἐὰν δ' ὑπῆρχον ἀκόμη ἐξ συνήθεις ναῦται, θὰ ἐγέμιζον τὸ πλοῖον καὶ τὸ κατάστρωμα αὐτοῦ.

Τέσσαρας ὅλας ἡμέρας (διότι νύκτωρ σμικρόν τι μόνον προύχώρουν), τόσον ἠκολούθουν τῇ διευθύνσει τοῦ ἀνέμου, ὥστε ὅσον ἔνεστιν ἐχώρουν πρὸς ἀνατολάς. Οὐδεμία ὑπῆρχε πλέον ἀμφιβολία ὅτι παρῆλθον τὴν Ταβουάην, ἡ δ' ἀχανὴς καὶ ἔρημος θάλασσα ἐτείνετο πρὸ αὐτῶν ὡς θλιβερὸν καὶ ἀγριωπὸν τέρμα. Ἐν μέσῃ τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ὁ Τὸμ ἐπέμφθη σκοπὸς ἄνω εἰς τὸν πρῶτον ἱστὸν καὶ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποστρέψῃ τὸ ὄμμα ἀπὸ τοῦ μέρους ἐκείνου, καθ' ὃ ἐγίνωσκε κειμένην τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Τόσον δὲ χρόνον ἔβλεπε πρὸς ἑσπέραν ἐν τῷ δυομένῳ ἡλίῳ, ὥστε ἤλγησε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀπεστράφη θλιβόμενος καὶ σκυθρωπάζων, ἵνα μὴ κυριεύσωσιν αὐτοῦ τὰ λυπηρά του συναισθήματα.

Ἐπί τινα χρόνον μαρμαρυγαὶ ἐτάρασσον τὰ ὄμματα αὐτοῦ, τόσον ἠμαύρωσαν αὐτὰ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου! Καὶ ὅμως ὁ Τὸμ ἐνόμιζεν ὅτι πέραν ἐκεῖ, πρὸς τοῦ ἀνέμου τὴν διεύθυνσιν, διεφαίνετο μέλαν τι σημεῖον. Μήπως ἦτο φάλαινα; Ἤυχετο ἤδη νὰ εἶνε ἡ τελευταία, διότι, ἐξ οὗ χρόνου εἶχον ὄπισθεν καὶ μακρὰν τὴν νῆσον αὐτοῦ, πᾶσαν ἐλπίδα ἀνέθηκεν ἐπὶ τὴν εἰς τὴν *παλαιάν* του πατρίδα ταχεῖαν ἄφιξιν, ἵνα ἐκεῖθεν ἐπανακάμψῃ εἰς Ταβουάην, ἅμα τυχὼν εὐκαιρίας. Τὰς ἡδείας ταύτας ἐλπίδας ἡ ἄγρα καὶ κατάτμησις κήτους τινὸς πάντως θὰ ἐπεβράδυνεν. Οὕτως ἐσκέπτετο ὁ δυστυχὴς Τόμ, ἀλλὰ τὸ μέλαν σημεῖον δὲν ἦτο φάλαινα. Μέλαν σημεῖον, τόσον ὑψούμενον ὑπὲρ τὰ ὕδατα, δὲν ἦτο καὶ σφόδρα μακράν. Ἀλλὰ τί ἦτο δὲν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ καὶ ἐβόησε πρὸς τὰ κάτω καὶ τείνας τὸν βραχίονα ἔδειξεν ὅτι ἔβλεπε, σφόδρα περίεργος καὶ αὐτὸς γενόμενος.

Εἷς τῶν καμακιστῶν ταχέως ἀνῆλθεν, ἔχων τηλεσκόπιον καὶ εὐθὺς διέκρινεν ὅτι τὸ μέλαν πρᾶγμα ἦτο πλοῖον ἄνευ ἱστῶν, πλανώμενον ἐπὶ τῶν ὑδάτων καὶ μὴ ἔχον ἴσως κυρίους. Ἀλλ' ἐν τῷ κόσμῳ οὐδεὶς ἄλλος ἐπιθυμεῖ καὶ δύναται κάλλιον νὰ ἐρευνᾷ παραπλήσια πράγματα ἢ ὁ φαλαινοθήρας, ὁ μηδαμῶς ἀμελῶν μηδὲ τοῦ ἐλαχίστου. Οἱ μὲν σκοποὶ μένουσι πάντοτε ἐπὶ τῶν ἱστῶν, ἐν ᾧ δ' ὁ πλοίαρχος ἀνακωχεύει ἢ λοξοδρομεῖ, διὰ τὸν ἀντίξοον ἄνεμον, δύνανται νὰ ἐμφανισθῶσι τοσοῦτοι ἰχθύες, ὅσοι ὅταν ἔχῃ πλησίστιον τὸ πλοῖον καὶ οὖριον τὸν ἄνεμον. Ἐκτὸς τούτων πάντων ἤδη ὑπῆρχε καὶ κέρδους ἐλπίς· τὸ πλοῖον ἐκεῖνο ἴσως εἶχε φόρτον ἐλαίου κοκκοφοίνικος ἢ μαργαροφόρων ὀστράκων καὶ ἐγκατελείφθη τίς οἶδε διὰ τί ὑπὸ τοῦ πληρώματός του. Πάντως θὰ ἦτο ἀντάξιον τοῦ κόπου νὰ ἐρευνήσωσιν αὐτό, ὁ δὲ ἥλιος ἦν ἔτι τόσον ὑψηλά, ὥστε νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ πλοῖον ἐκεῖνο πρὸ τῆς δύσεως αὐτοῦ. Ταῦτα διαλογιζόμενος ὁ πλοίαρχος Ῥογῆρος, ἀΐφνης ἐφώνησε·

— Κύριε Χόβαρτ, λάβετε τὴν λέμβον καὶ συγχρόνως... ἀλλὰ κάλλιον νὰ ὑπάγῃ ὁ κύριος Ἔλγερς, εἶπεν, ἀΐφνης διακοπείς, ὁ ἔχων ἐν τῇ λέμβῳ του καὶ τὸν ναυπηγόν. Ὁ Τὸμ ἂς παραλάβῃ τὰ ἐργαλεῖά του, ἐγκοπέα, πρίονα, πέλεκυν, σφῦραν· δὲν γνωρίζομεν τί θὰ τύχῃ. Ἐὰν συμφέρῃ, ἂς μείνωσιν ἐκεῖ, ἕως οὗ λοξοδρομήσωμεν καὶ ἡμεῖς πρὸς αὐτούς. Ἂς λάβωσι καὶ φανόν, ἐὰν θὰ μείνωσι καὶ μέχρι νυκτός.

Ταχέως ἐτελέσθη ἡ ἐντολὴ καὶ ὁ Τὸμ προσεκλήθη ἀπὸ τοῦ ἱστοῦ, ἀλλὰ μόλις ἐδόθη αὐτῷ ἱκανὴ εὐκαιρία πρὸς παραλαβὴν τῶν ἀναγκαιοτάτων σκευῶν του ἵνα πηδήσῃ εἰς τὴν λέμβον. Περὶ τῶν λοιπῶν πραγμάτων ἐφρόντισαν οἱ ἄλλοι ναῦται καὶ ἀμέσως κατῆλθον ἀπὸ τοῦ πλοίου καὶ ἔπλευσαν πρὸς τὴν τοῦ ναυαγίου ἐκείνου ἐξέτασιν. Ἀλλὰ μικρὸν ἄνωθεν τοῦ ὕδατος ὄντες, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ γνωρίσωσι καὶ διακρίνωσι τὸ σημεῖον, εἷς δὲ τῶν ναυτῶν τοῦ πλοίου, ἀνελθὼν εἰς τὴν μεγάλην αὐτοῦ κεραίαν, ἔδειξεν αὐτοῖς καθ' ἣν διεύθυνσιν ὤφειλον νὰ τραπῶσι. Μετ' ὀλίγον χρόνον ἡ λέμβος ἔφθασε τόσον πλησίον, ὥστε ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ τὸ σκάφος ἐν μέσῳ τῶν μαρμαιρόντων περὶ τὸν ὁρίζοντα κυμάτων.

— Ἐμπρὸς παιδιά, ἔλεγεν ὁ τρίτος καμακιστὴς ἐνθαρρύνων τοὺς ναύτας· θὰ νυκτώσῃ πρὶν φθάσωμεν· ὁ ἥλιος βασιλεύει. Κινηθῆτε ὀλίγον· τίς οἶδεν ἂν ἐν τῇ κιβωτῷ ἐκείνῃ ὑπάρχῃ τι, ἀντάξιον δύο φαλαινῶν.

Βεβαίως οἱ τελευταῖοι λόγοι ἦσαν ἀρίστη εἰς τοὺς ναύτας παρόρμησις. Τότε ἐκωπηλάτησαν ὁλοψύχως, ἡ δ' εὐκίνητος καὶ ἰσχυρὰ λέμβος κούφη ἐπήδα ἐπὶ τῶν μόλις ὑπ' αὔρας τινὸς ῥυτιδουμένων σκιοστερῶν κυμάτων τῆς κυανῆς θαλάσσης, καὶ μετ' ὀλίγον ἀφίκοντο εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον.

Ἦτο πράγματι μικρὸν ἰρλανδικὸν κόττορον, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ναυπηγοῦσιν ἐν πολλαῖς νήσοις οἱ λευκοὶ χάριν τῶν αὐτοχθόνων. Πολλάκις καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι καὶ μάλιστα οἱ Γάλλοι διὰ τοιούτων περιέρχονται διαφόρους συστάδας νήσων, ἀνταλλάσσοντες εὐρωπαϊκὰ προϊόντα, σπανίως δὲ καὶ χρυσίον ἀντὶ ὀσράκων, ἐλαίου κοκκοφοίνικος, χυμοῦ λεμονίων καὶ λοιπῶν πραγμάτων. Πάντως τρικυμία τις κατέλαβε τὸ πλοιάριον, οἱ δὲ ναῦται, ἐὰν μὴ ἐπνίγησαν, ἐζήτησαν νὰ σωθῶσι διὰ τῶν μονοξύλων των. Κάρυα κοκκοφοίνικος ὑπῆρχον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος· ὁ Ἄλοχις, συνοδεύσας τὸν Τόμ, ἔρριψεν αὐτὰ εἰς τὴν λέμβον, μὴ λαβὼν ἄλλως τε τὴν πρὸς τοῦτο ἐπιταγήν. Πλὴν τούτων ὑπῆρχον ἀκόμη εὔχρηστα πολλὰ τῶν ὁπλισμάτων τοῦ πλοίου, π. χ. ἡ ἄγκυρα, ἱκανῆς οὖσα ἀξίας· ὁ καμακιστὴς προσέταξεν ἤδη ν' ἀνάψωσι τὸν φανόν, ἵνα κατέλθωσιν εἰς τὰ ἔνδον, ἅπερ ἐραίνοντό πως ὑπὸ τοῦ ὕδατος κατακεκλυσμένα καὶ ἐρευνήσωσι περὶ ἐγγράφων, ἢ ἄλλων τινῶν πολυτίμων πραγμάτων. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ πάντες οἱ ναῦται ἐπήδησαν εἰς τὸ κατάστρωμα τοῦ πλοιαρίου, ἵνα σώσωσι τοὐλάχιστον ὅσα ἐκ τῶν ὅπλων ἠδύναντο, ἐὰν ὁ φόρτος ἔμελλε νὰ φανῇ μηδεμιᾶς ἀξίας. Ὁ ἥλιος εἶχεν ἤδη καταδυθῇ καὶ ἐξ ἀνατολῶν βραδέως ἐξεπλοῦτο ἡ νὺξ ἐπὶ τὸν ἀχανῆ καὶ ἠρέμα κυμαινόμενον πόντον. Ἐν ἐκείναις ταῖς θαλάσσαις τὸ

σκιόφως εἶνε βραχύτατον καὶ τῇ ἡμέρᾳ σχεδὸν ἀμέσως ἕπεται ἡ νύξ.

— Ἐδῶ, ναυπηγέ, δὸς ἕνα πέλεκυν, ἐφώνησε πρὸς τὸ κατάστρωμα ὁ καμακιστής, ὅστις σὺν τῷ πηδαλιούχῳ εἶχε διολισθήσει εἰς τὰ κάτω τοῦ πλοίου· φέρε καὶ ἕνα ἐγκοπέα.

Ὁ Τόμ κατῆλθεν εἰς τὴν λέμβον, δεθεῖσαν ὄπισθεν τοῦ κοττόρου διὰ σχοινίου, ἵνα λάβῃ τὸ κιβώτιον τῶν ἐργαλείων αὐτοῦ, ἀλλ' αἴφνης ἐπήδησέ τις ἐπ' αὐτοῦ εἰς τὴν λέμβον, ἀπωθήσας καὶ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ κοττόρου. Ὁ Τόμ ἀνέστη ἔκπληκτος καὶ εἶδε τὸν Ἄλοχιν· ἀγέρωχον μειδίαμα ἐφαίνετο ἐπὶ τῶν σκιερῶν χαρακτήρων τοῦ Ἰνδοῦ, κρατοῦντος μαχαίριον καὶ πρὸς ὥραν ἱσταμένου ἐν τῇ πρώρᾳ τῆς λέμβου ὑπερηφάνως καὶ ἐφ' ὑψηλοῦ. Διὰ τοῦ μαχαιρίου ἐκείνου εἶχεν ἤδη κόψει τὸ σχοινίον τῆς λέμβου. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐγένοντο ἐν ἀκαρεῖ, διότι πάραυτα ἀφῆκε τὸ μαχαίριον καὶ ἐδράξατο κώπης.

— Ὦ! ἡ λέμβος φεύγει!, ἐβόησεν εἷς τῶν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος μεινάντων δύο ναυτῶν. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πρέπει νὰ βάλῃς τὸ κουπί, κανάκα[1]. Ὅλο ἀπομακρύνεσαι.

— Τί κάμνεις, Ἄλοχι; εἶπεν ἔντρομος ὁ Τόμ.

— Τί κάμνω, Τόμο; Πηγαίνω εἰς Ταβουάην· ἄνοιξε τὸ πανὶ καὶ ἐμπρός, διότι ἀκόμη τοὐλάχιστον ἓν τέταρτον ὥρας καὶ θὰ νυκτώσῃ ὅλως διόλου. Ἀμέσως θὰ μᾶς κυνηγήσωσιν αἱ ἄλλαι λέμβοι.

— Ἀλλὰ πῶς, Ἄλοχι, θὰ διέλθωμεν τόσην ἀπόστασιν μὲ αὐτὴν τὴν λέμβον; εἶπεν ὁ Τόμ.

— Καὶ ἂν ἦτο ἀκόμη μονόξυλον, εἶπεν ὁ Ἄλοχις, ἀγρίως μειδιῶν, κάλλιον νὰ καταποντισθῶμεν, παρὰ νὰ μείνωμεν πε-

1. Ἡ λέξις δηλοτ κυρίως κάτοικον τῶν Σανδβιχικῶν νήσων, ἀλλ' οἱ ναυτίλοι καλοῦσιν οὕτω πάντας τοὺς τῆς νοτίου θαλάσσης ἰθαγενεῖς.

ρισσότερον μὲ αὐτοὺς τοὺς λευκοὺς διαβόλους. Δὲν μένει πλέον ὁ Ἄλοχις μ' αὐτούς.

— Λοιπὸν ὁ Θεὸς μαζῆ μας, εἶπεν ὁ Τὸμ μεγαλοφώνως καὶ ἀγαλλόμενος, ταχέως στήσας τὸν ἱστὸν εἰς τὴν ἱστοδόκην. Κάπου θὰ εὕρωμεν ξηρὰν καὶ τώρα ἐμπρός!

— Ὦ, Τόμ, κανάκα! ἐβόων ἤδη ἔντρομοι πρὸς ἀλλήλους οἱ δύο μείναντες ναῦται. Αἴ! κύριε Ἔλγερς, ἡ λέμβος φεύγει.

— Τί διάβολο τρέχει; εἶπεν οὗτος, τάχιστα εἰς τὰ ἄκρα πηδήσας. Ἀλλ' ἔβαλλεν ἤδη ἀσεβεστάτας φωνὰς καὶ βλασφημίας, βλέπων μὴ ὑπακούοντας τῇ προσκλήσει αὐτοῦ τοὺς δύο φυγάδας, ἀλλὰ ταχέως φεύγοντας πλησιστίῳ λέμβῳ.

Ὁ δείλαιος ἀγρίως λυσσῶν καὶ σπεύδων συνέσειεν ἤδη τῇδε κἀκεῖσε τὸν φανόν, ὡς μόνον δυνατὸν σημεῖον πρὸς τὸ πλοῖόν των, ταχίστην παρ' αὐτοῦ ἀναμένων πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν.

Ἐν δὲ τούτῳ τῷ μεταξὺ τὸ ἀναπτυχθὲν ἱστίον τῆς φυγάδος λέμβου ἀνεκαλύφθη καὶ παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ σκοποῦ τῆς *Λουκίας Ἔβανς*, ὅστις διὰ τὸ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς κνέφας δὲν ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ καὶ τῆς λέμβου τὴν πρώτην ἀπομάκρυνσιν. Φωνήσας δὲ ταῦτα πρὸς τὸ κατάστρωμα, οὐχ ἧττον ἐβασάνισε τὴν κεραλὴν αὐτοῦ, θέλων νὰ κατανοήσῃ διατί τὸ μὲν ἱστίον δὲν ἐπορεύετο εὐθὺ πρὸς τὴν *Λουκίαν*, ἐπὶ δὲ τοῦ ναυαγίου εἰσέτι ὁ φανὸς ἐκινεῖτο. Κατὰ καθῆκον ἤγγειλε καὶ τοῦτο πρὸς τὰ κάτω, ὁ δὲ πρῶτος καμακιστὴς ταχέως ἀνέδραμεν ἐπὶ τὸν ἱστόν, ἵνα πεισθῇ περὶ τῆς ἀληθείας. Ὁ κύριος Χόβαρτ μετ' ὀλίγον χρόνον κατενόησε τὴν ἀληθῆ ἀπόδρασιν.

— Καταιβάσατε τὴν λέμβον μου! πάραυτα ἐφώνησε πρὸς τὸ πλήρωμα καὶ διωλίσθησε καὶ αὐτὸς διά τινος τῶν κάλων.

— Τί τρέχει, κύριε Χόβαρτ; εἶπεν ὁ πλοίαρχος, ἱστάμενος παρὰ τὸν τοῦ πηδαλίου τροχόν. Μήπως ἔπαθεν ἡ λέμβος;

— Ἔτσι κ' ἔτσι! τουλάχιστον δι' ἡμᾶς, εἶπεν ὁ καμακιστής, πικρῶς πρὸς ἔμφασιν ἐπαρώμενος. Ἀπέρχεται πλησίστιος κατὰ τὸν ἄνεμον καὶ ἂν δὲν ἔχω λάθος, ὁ Τὸμ καὶ ὁ κανάκας ἐμηχανήθησαν καμμίαν ἐκδρομὴν πρὸς ἀναψυχὴν καὶ τέρψιν.

— Ἀνάθεμα καὶ κατάρα! ἐκραύγασεν ὁ πλοίαρχος, κτυπῶν τοῖς ποσὶν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος.

— Ἔπρεπε νὰ τοὺς ἄφινες ὅτε ἦτο καιρός, εἶπεν ὁ καμακιστής, λαβὼν καὶ ἐνδυόμενος τὸ παχὺ ἔνδυμά του, κείμενον ἐπὶ τοῦ τροχοῦ τῆς ἀγκύρας καὶ ὃν ὡρισμένον διὰ τὴν νυκτερινὴν φυλακήν. Τώρα οἱ κατεργαρέοι θὰ μᾶς βάλλουν εἰς διαβολεμένο κυνήγι καὶ ἐγὼ δὲ ἂν ἤμην τὸ ἴδιον θὰ ἔκαμνα· δὲν τοὺς κατακρίνω.

Ἤδη ἐπήδησεν εἰς τὴν κλίμακα καὶ διὰ σχοινίου κατῆλθεν εἰς τὴν καθελκυσθεῖσαν λέμβον.

— Κύριε Χόβαρτ, ἐνετείλατο αὐτῷ ὁ πλοίαρχος, πρόσεχε μὴ χάσῃς τὸ πλοῖον ἡμῶν. Θ' ἀναβιβάσω τοὺς φανοὺς εἰς τὰς κεραίας.

— Ὦ, ὦ, Σίρ, ἐμερμήριζε καθ' ἑαυτὸν ὁ καμακιστής, ῥέμα τονθορύζων. Κἀνεὶς φόβος, γέρον μου, δὲν ἐμποδίζει τὸν διάβολον καὶ εἰς νύκτα καὶ εἰς σύννεφα νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὸ πλοῖον . . . Τώρα, παιδιά, ἐμπρός, ἐφώνησε πρὸς τοὺς ναύτας καὶ συγχρόνως τέσσαρες κῶπαι ἐβυθίσθησαν εἰς τὸ κῦμα, τάχιστα κινήσασαι τὴν λέμβον. Ἀλλ' αὐτὴν οὐδαμῶς ἐφοβοῦντο οἱ δύο φυγάδες, καίπερ τάχιον αὐτῶν προχωροῦσαν· διότι, ἐν τῷ μεταξύ, τόσον ἐπῆλθε σκότος, ὥστε ὁ σκοπὸς τῆς διωκούσης λέμβου μόνον τὴν φαινομενώδη διεύθυνσιν τοῦ φεύγοντος ἱστίου ἠδυνήθη νὰ δείξῃ, ταύτῃ δὲ ὤφειλον ν' ἀκολουθήσωσιν, ὅσον καλῶς καὶ ἂν ἔτρεχον.

Ὁ πλοίαρχος Ῥογῆρος συγχρόνως ἀπέστειλεν εἰς τὸ ναυάγιον καὶ τὴν δευτέραν λέμβον, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πιθοποιοῦ, ἐλλείψει δευτέρου καμακιστοῦ, ἵνα παραλάβῃ τοὺς αὐτόθι μείναντας ναύτας. Διακρίνοντες ἔτι ἀπὸ τοῦ ἱστοῦ τὸ

φῶς καὶ ἄνωθεν τούτου σημειώσαντες ἀστέρα, εὐκόλως ἠδυνήθησαν νὰ ποντοπορήσωσιν.

Ἤδη ἡ *Λουκία Ἔβανς* ἀνεπέτασε πᾶν ἱστίον, ἀνεκώχευσε καὶ ἐπί τινα χρόνον ἔπλευσε κατόπιν τῶν φυγάδων.

Ἀλλ' ὅτε ἡ λάμψις τοῦ φανοῦ ὁλονὲν ἐξησθενοῦτο, ἕως οὗ τέλεον ἀπέσβη, οὐδὲν ἄλλο εἶχε νὰ πράξῃ ἡ *Λουκία Ἔβανς* ἢ νὰ κυκλοφορῆται ἐκεῖ που πλησίον, ἀναμένουσα ἀμφοτέρας τὰς λέμβους της, αἵτινες κάλλιον ἠδύναντο νὰ διακρίνωσι τῆς *Λουκίας* τοὺς φανούς. Πλὴν τούτων πάντων, πρὸς δυσμὰς ἐφαίνετο σωρεία νεφῶν, ὁ δὲ πλοίαρχος δὲν ἐτόλμα νὰ παραδώσῃ εἰς κίνδυνον ἀπωλείας τοὺς ἐν ταῖς λέμβοις ναύτας, οἵτινες δὲν εἶχον λάβει μεθ' ἑαυτῶν τροφάς.

Ἐντοσούτῳ ὁ πιθοποιὸς ἐπανέκαμψε μετὰ δύο ὥρας ἐκ τοῦ ναυαγίου, ἄγων καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ μείναντας καὶ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν καὶ ὁ κ. Χόβαρτ μετὰ τῆς λέμβου αὐτοῦ.

Οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν φυγάδων, ὅτε δ' ὁ ἐπιὼν ἥλιος ἀνῆλθεν εἰς τὸν ὁρίζοντα, συνοδευθεὶς καὶ ὑπὸ σφοδροῦ πνεύματος, συνταράσσοντος τὴν θάλασσαν, ἧς ἐξήνθουν τὰ κυανᾶ κύματα, οὐδ' ἴχνος κἂν τῶν δραπετῶν ἐφάνη. Τότε ἐξ ἀνάγκης ἔπαυσαν τὸν διωγμόν· τὰ ἱστία συνεστράφησαν καὶ ἡ φαλαινοθηρὶς ναῦς ἔστρεψεν ἤδη τὴν πρώραν πάλιν πρὸς τὴν φίλην πατρίδα.

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἀμφότεροι οἱ φυγάδες διῆλθον νύκτα πλήρη ἀγωνίας, εἰδότες ὅτι τὸ πλοῖον ἔμελλε πάντως ν' ἀκολουθήσῃ τῇ ὁδῷ αὐτῶν, ἴσως δὲ καὶ κατὰ τύχην νὰ τηρῇ πάντοτε τὴν αὐτὴν καὶ ἐκεῖνοι διεύθυνσιν. Ἐὰν δ' ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἐφαίνοντο εἰσέτι καὶ ἀνεκαλύπτοντο, πάντως ἤθελον ἀπολεσθῆ.

Οὐχ ἧττον ὅμως ἐπὶ μίαν ὥραν ἐξηκολούθουν τὸν δρόμον

των, ἵνα διαφύγωσι τὰ ὄμματα τῶν καταδιωκόντων, εἶτα δέ, τῇ τοῦ Τὸμ γνώμῃ, ἐλοξοδρόμησαν κατὰ τὸν ἄνεμον, ὅσον ὀλίγον καὶ ἂν προὐχώρουν. Οὕτως ἐνόμιζον πιθανὸν ὅτι τὸ πλοῖον θ' ἀντιπαρήρχετο αὐτούς, τότε δὲ δὲν θὰ ὑπῆρχε πλέον φόβος μὴ ἀνευρεθῶσιν. Ἅμα τῇ ἕῳ, πᾶσαν ποιούμενοι πρόνοιαν, συνέστειλαν τὸ λευκὸν ἱστίον, ὅπερ ἠδύνατο ἴσως νὰ προδώσῃ αὐτούς, καὶ ἐπιμελῶς ἠρεύνησαν τὸν ὅλον ὁρίζοντα εἴπου ἀνακαλύψουσι πλοῖόν τι. Ἀλλ' οὐδὲν ἐφαίνετο. Τότε εὐθυμότατοι ἀνεπέτασαν αὖθις τὸ ἱστίον εἰς τὴν ψυχρὰν αὔραν, ἡ δὲ λέμβος, οἱονεὶ πετομένη, ἦγεν αὐτοὺς πρὸς δυσμὰς εἰς τὴν ποθητὴν πατρίδα.

Καὶ ὅμως δὲν ἦσαν πάντη ἀπηλλαγμένοι κινδύνου, διότι, εἰ καὶ μὴ ἐφοβοῦντο πλέον τὸ πλοῖον, εὑρίσκοντο ὅμως ἐν ἐλαφρᾷ καὶ εὐθραύστῳ λέμβῳ, ἄνευ τροφῆς, ἔχοντες μόνον πλήρες ὕδατος τὸ ἐν πάσῃ φαλαινοθηρευτικῇ λέμβῳ σύνηθες δοχεῖον, πλέοντες ἐν τῷ μεγάλῳ ὠκεανῷ καὶ ὀφείλοντες νὰ τύχωσι τοῦ ποθουμένου ἀβοήθητοι καὶ σχεδὸν κατ' εὐτυχῆ τινα συγκυρίαν. Ἀλλὰ τὸ θάρρος δὲν ἐγκατέλιπεν αὐτούς, ἐν ᾧ δ' ὠθοῦντο ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ πνεύματος, φαιδροὶ ὀλισθαίνοντες ἐπὶ τῶν ὀρχουμένων κυμάτων, ἔψαλλον ἅμα τὴν χαρὰν καὶ εὐδαιμονίαν των, βοῶντες καὶ ἀλαλάζοντες ἀνὰ τὸν θαυμάσιον καὶ ἐλεύθερον κόσμον, ὅπερ αὖθις ἀνεκτήσαντο.

Ἀλλὰ δὲν ἦσαν καὶ ὅλως ἐστερημένοι βοηθείας τινός. Ἐπειδὴ πολλάκις αἱ λέμβοι φαλαινοθηρίδος ἀπομακρύνονται πολὺ καταδιώκουσαι κήτη, ἢ ἀναγκάζονται ἐπὶ ὅλην ἡμέραν νὰ διατρίβωσιν ἐν θαλάσσῃ, παρὰ συλληφθεῖσαν φάλαιναν, ἕως οὗ ἐγγίσῃ πρὸς αὐτὰς τὸ πλοῖον, διὰ τοῦτο ἐν τῷ πρυμναίῳ ὑψώματι πάσης λέμβου εὕρηται μικρὸν ταμεῖον, οὗ τὴν κλεῖδα ἔχει ὁ καμακιστής· ἐν αὐτῷ κατατίθενται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μικρὰ πρόχειρος πυξίς, πυρεῖα, ἄγκιστρα, ὁρμιαί, πολλὰ δίπυρα καὶ ἔσθ' ὅτε βιβλία τινά.

Ἐν ᾧ λοιπὸν ὁ Ἄλοχις ἐπηδαλιούχει τὴν λέμβον, ὁ Τὸμ ἔθραυσε τῷ πελέκει αὐτοῦ τὸ ταμεῖόν της καὶ εὗρε πλουσιώτερα ὧν προσεδόκα ἐρόδια, ἰδίᾳ δὲ πυξίς τις μεγάλως ἠδύνατο νὰ ὠφελήσῃ αὐτόν. Ἀλλὰ μετὰ τὰ δίπυρα ἐνέτυχε καὶ σπουδαιοτάτῳ εὑρήματι, μικρῷ τινι βιβλίῳ περὶ τῶν νήσων τοῦ νοτίου πελάγους, ὑπὸ Ροῦσσελ, ᾧ προσήρτητο καί τις πίναξ τῶν νήσων ἐκείνων, ἄλλως τε λίαν ἀτελής. Καίτοι ὁ πίναξ οὗτος ἐδήλου μόνον τὴν θέσιν ἑκάστης συστάδος νήσων, εἶδεν ὅμως ὁ Τὸμ ὅτι, ἐξ οὗ χρόνου διῆλθον πρὸ τῆς νήσου Ταχίτης, πάντως νῦν θὰ εὑρίσκοντο δυσμικώτερον τῶν ἑαυτῶν νήσων, οὕτω δ' ἐντελῶς ἐκυροῦτο ἡ γνώμη τοῦ Ἀλόχιδος, θελήσαντος νὰ τραπῶσι ταύτην τὴν διεύθυνσιν.

Οὕτω διῆλθον τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας τὸν μακρὸν καὶ ἔρημον δρόμον των, τρώγοντες τὰ κάρυα ἐκεῖνα, ἅπερ ὁ Ἄλοχις ἔρριψεν εἰς τὴν λέμβον ἀπὸ τοῦ ναυαγίου, τὰ δίπυρα καί τινας βόνιτος, οὓς ἤγρευον καθ' ὁδόν. Ἐν τούτοις ἀμφιβολία κατεῖχε τὴν ψυχὴν τοῦ Τόμ, σκεπτομένου ὅτι διηυθύνοντο πασῶν τῶν συστάδων νοτιώτερον, ἐν ᾧ ἴσως ἔπρεπε νὰ τραπῶσι βορειότερον. Ἀλλ' ὁ Ἄλοχις οὐδὲν περὶ τούτου ἀπεφαίνετο, τοὐλάχιστον μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Οὕτως ἐπέστη ἡ ἑσπέρα, ὅτε δὲ πρὸς δυσμὰς κατῆλθεν ὁ ἥλιος, λαμπρῷ φωτὶ πλημμυρίσας τὸν ὁρίζοντα, τὸ ὀξυδερκὲς ὄμμα τοῦ Ἰνδοῦ ἀνεκάλυψε σημεῖον πρὸς τὰ νοτιοδυτικά, ὅπερ ἴσως μὲν ἦτο ἰσίον, πιθανώτερον ὅμως καὶ κορυφὴ ξηρᾶς. Πάραυτα ὁριστικῶς ἀπεφάσισαν. Ἐπειδὴ τὸ σκότος ἀμέσως ἐξήλειψε τὸ σημεῖον, διηυθύνθησαν ἔτι πρὸς αὐτὸ ἐπί τινας ὥρας καὶ εἶτα συνέσειλαν τὰ ἱστία, ἵνα μέχρι πρωΐας ἀφήσωσι πλανωμένην τὴν λέμβον αὐτῶν. Ἐὰν ἅμα τῇ ἕῳ μὴ εὕρισκον τὸ σκοτεινὸν σημεῖον, τότε αὐτὸ θὰ ἦτο πάντως ἰστίον τι, οὕτω δὲ θ' ἀπεφάσιζον νὰ τραπῶσι πλέον πρὸς βορρᾶν. Ἀλλ' ὅτε ἔπεμψε τὸ πρῶτόν του φῶς ὁ ἀνατέλλων ἥλιος, ὁ Τὸμ ἐβόησεν ἐν εὐφροσύνῳ ἀγαλλιάσει·

— Ξηρά, ξηρά, Ἄλοχι· ἰδοὺ πέραν ἡ ξηρά! καὶ δάκρυα χαρᾶς ἔτεγγον τὴν ἡλιοκαῆ μορφὴν τοῦ γενναίου ἀνδρός.

Βεβαίως εἰσέτι οὐδὲν διεκρίνετο, ἢ ἀμβλύς τις κῶνος βουνοῦ, ἐξέχων ὑπὲρ τὴν θάλασσαν· ἀλλ' ὅτε αὖθις τὸ ἱστίον ἀνεπετάσθη καὶ τὸ σκαφίδιον ἔτρεχε πρὸς τὸ σημεῖον, ὑπὸ τῆς ψυχρᾶς αὔρας ὠθούμενον, ὁ κῶνος ἐκεῖνος τάχιστα ὑψηλότερος ἀνεδείκνυτο καὶ αἴφνης ὁ Ἄλοχις, ἀφίνων τὸν οἴακα καὶ ἀναπηδῶν, ἀνεφώνησεν·

— Ἡ Βαβιλοῦ, ἡ Βαβιλοῦ!

Αὕτη ἦτο γείτων τῇ Ταβουάῃ νῆσος, εἰσέτι ἀπέχουσα τῶν ἡμετέρων ναυτίλων κατὰ διακόσια περίπου θαλάσσια μίλια· καίτοι δ' ὤφειλον νὰ διευθυνθῶσι κυρίως πρὸς δυσμὰς τῆς Βαβιλοῦ, ἀλλ' ὅμως ἐτράπησαν ἤδη πρὸς αὐτήν, εἰ καὶ θ' ἀνεβάλλετο ἡ εἰς Ταβουάην ἐπαναστροφή των· ὁ εἰς Βαβιλοῦ κατάπλους των θὰ παρεῖχεν αὐτοῖς ἀναψυχὴν ἅμα δὲ καὶ τροφὰς διὰ τὸν περαιτέρω πλοῦν, οἷον ὁπώρας καὶ κάρυα κοκκοφοινίκων.

Τῇ αὐτῇ ἐκείνῃ πρωΐᾳ ἀφίκοντο εἰς τὴν γῆν, τὸ κατ' αὐτοὺς ἔδαφος τῆς ἐλευθερίας· ἀλλ' οὐδὲ μίαν νύκτα ὑπέμειναν νὰ διατρίψωσιν ὑπὸ τοὺς φοίνικας, ποθοῦντες μόνην τὴν ἐν τῇ πατρίδι ἀνάπαυσίν των. Ὅθεν δυομένου ἤδη τοῦ ἡμερησίου φωστῆρος καὶ τοῦ ἀέρος ψυχροτέρου ἀποβαίνοντος, ἐπέβησαν πάλιν τῆς λέμβου, λαβόντες πλουσιοπάροχα πάντα τὰ χρειώδη. Ἡ νὺξ παρήρχετο ταχεῖα, ὑπολαμπούσης δὲ τῆς ἡμέρας, πόρρωθεν ἤδη διέκρινον τὴν ὑψηλὴν καὶ πλατεῖαν Ταβουάην, εἰς ἣν ἀφίκοντο κατὰ μέσην τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ὅτε οἱ διὰ παντὸς ἀπολωλότες νομιζόμενοι πλησίστιοι εἰσέδραμον εἰς τὴν εἴσοδον τῶν κοραλλιοφόρων σκοπέλων, ὑψοῦντες καὶ σείοντες πόρρωθεν ῥινόμακτρα, χαρὰ μεγάλη καὶ ἀλαλαγμὸς συνέσχε ὅλην τὴν μικρὰν νῆσον. Ἡ Ἰντάχα ἀγαλλομένη ἔπεσεν εἰς τὰ στέρνα τοῦ ἀνδρός, μόλις ἡ λέμβος ἥψατο τῆς

ἄμμου, τὰ δὲ μικρὰ παιδία, οὐ μόνον τὰ ἑαυτῶν, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ τὴν νῆσον οἰκοῦντα, συνεπέρρευσαν καὶ συνέσφιγγον ἤδη τὰ γόνατα αὐτοῦ, προσπαθοῦντα νὰ τὸν ταπεινώσωσι μέχρις ἑαυτῶν.

Ὁ Τὸμ Βούρτων ἦτο νῦν αὖθις ἐν τῇ φίλῃ πατρίδι, οὐδέπω δ' ἐν τῷ βίῳ εἶχον φανῇ αὐτῷ οἱ φοίνικες τόσον οἰκείως ψιθυρίζοντες, τὰ ἄνθη τόσον ἡδέως εὐωδιῶντα, ὁ οὐρανὸς τόσον κυανοῦς καὶ γλυκὺς τὴν θέαν, ὅσον κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Πάντοτε ὅμως ἔμενεν αὐτοῦ καὶ οὐδέποτε ἐπέβη εὐρωπαϊκοῦ πλοίου, μέχρι τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν αὐτὸν ἐγνώρισα.

Πολλὰ πλοῖα πολλάκις αὐτόσε προσωρμίσθησαν καί ποτε δὲ καὶ ἕν, ἄγον τὸν παλαιὸν φίλον τοῦ Τὸμ κύριον Χόβαρτ, τὸν κατὰ πρῶτον συλλαβόντα αὐτόν. Ἀμφότεροι οἱ ἄνδρες ὥρεξαν ἀλλήλοις τὴν χεῖρα, γελῶντες ἐπὶ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ· ἀλλ' ὁ Τὸμ δὲν ἐπέβη τοῦ πλοίου, καί τοι ὁ κύριος Χόβαρτ, νῦν πλοίαρχος ὤν, φιλίως αὐτὸν προσεκάλει καὶ ἱερὰν ἐδίδου ὑπόσχεσιν ὅτι δὲν θὰ ἐκράτει αὐτόν, ὀπισθοβούλως προσφερόμενος.

— Ταῦτα πάντα εἶνε ἀγαθὰ καὶ ὅσια, εἶπεν ὁ Τόμ, ἐφ' ὅσον τὰ λέγομεν ἐνταῦθα, ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους διότι, σεῖς οἱ θαλασσοπόροι εἶσθε ἐπὶ μὲν γῆς ὅλως ἀλλοῖοι ἄνθρωποι, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ἐπὶ τοῦ ἰδίου ὑμῶν πλοίου, σᾶς παίρνει ὁ διάβολος, ἐγὼ δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἐκδρομὴν ἀρκετὰ ὠφελήθην.

(Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ)

Δ. Γ. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ.

ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ.

Ἡ ἀπροσδόκητος ἐπάνοδος.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ 1869 ἤρξατο ἐν τῶν ἐρωτικῶν ἐκείνων ἐπεισοδίων, ἅτινα ὡς ἐκ τῆς συνεχοῦς ἐπαναλήψεως αὐτῶν κατέστησαν κοινὰ ἐν Παρισίοις. Ἐκεῖνος ἦτο εἰκοσιπενταέτης, ἐκείνη ἐννεακαιδεκέτις· ἀμφότεροι ἦσαν καλοὶ τὸ εἶδος ἔβλεπον δὲ ἀλλήλους ἐν τῇ ὁδῷ, ἐν τοῖς παραθύροις τῶν οἰκιῶν τῆς συνοικίας τοῦ Palais-Royal ἔνθα εἰργάζοντο ἐκείνη μὲν ὡς κεντήτρια, ἐκεῖνος δὲ ὡς φωτογράφος. Κατ' ἀρχὰς ἀντήλλασσον βλέμματα μόνον ἐν τῷ κρυπτῷ· μετ' ὀλίγον, μακρόθεν ἀντήλλαξαν στεναγμούς. Πρωΐαν τινά, παρὰ τὸν οὐδὸν τοῦ ἐργοστασίου ἀντήλλαξαν λέξεις τινὰς σιγηλῇ τῇ φωνῇ. Τὴν ἑπομένην ἑβδομάδα σύσφιγξις τῶν χειρῶν ἐν τῷ κρυπτῷ γενομένη ἐπεσφράγιζε τὴν πρόσφατον ταύτην φιλίαν. Οἱ ἐρασταὶ ἠθέλησαν νὰ μάθωσι τὰ ὀνόματα αὐτῶν: Κλαυδιανὸς Ἀλφρέδος Γιλβέρτος ἐκεῖνος. Γαβριέλλα Κ . . . ἐκείνη. Ἀντήλλαξαν ἐπιστολάς. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ὁ ἔρως ηὔξανεν. Ὅτε ἡ Γαβριέλλα ἐπείσθη ὅτι ἠγαπᾶτο ἀληθῶς, ἀνεκοίνωσε τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς γονεῖς αὐτῆς καὶ παρουσίασεν αὐτοῖς τὸν Κλαυδιανόν.

Οὗτος προσεδόκα ὅτι ἡ αἴτησις αὐτοῦ θὰ ἐγίνετο ἀποδεκτή· ἔλαβεν ὅμως ἀπάντησιν ἀρνητικήν. Ὁ πατὴρ τῆς Γαβριέλλας ἦτο δημόσιος ὑπάλληλος καὶ συνάμα ἔνθερμος αὐτο-

κρατορικός. Ὁ Γιλβέρτος ἦτο δημοκρατικός. Ἡ πολιτικὴ αὕτη διαφωνία ὑπῆρξεν ἡ αἰτία ἢ ἡ πρόφασις τῆς ἀπορρίψεως τῆς τοῦ Γιλβέρτου προτάσεως. Ἡ Γαβριέλλα ἐπεκαλέσθη μετὰ δακρύων τὴν συγκατάθεσιν τοῦ πατρὸς αὐτῆς· οὗτος ὅμως ὑπῆρξεν ἄκαμπτος· ἐκείνη ἠπείλησεν. Ὁ πατὴρ ἐκώφευσεν εἰς τὰς ἀπειλὰς αὐτῆς. Ἡ Γαβριέλλα ἐξαρθεῖσα ἐκ τῆς ἀντιστάσεως ταύτης ἔρυγεν ἐαρινήν τινα ἐσπέραν. Μὴ δυναμένη νὰ συζευχθῇ τὸν Γιλβέρτον ἠθέλησε νὰ γένηται ἡ ἐρωμένη αὐτοῦ· οἱ ἐρασταὶ διῆλθον οὕτω μίαν ἑβδομάδα εὐτυχίας.

Ἡ ἑβδομὰς ὅμως αὕτη ὑπῆρξεν ἑβδομὰς βασάνων διὰ τὸν πατέρα. Ἐζήτει ὡς παράφορος τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. Τέλος ἀνεκάλυψε τὴν κατοικίαν τῆς ἐνόχου, ὠργίσθη, κατηράσθη, εἶτα συνεχώρησεν. Πῶς ἠδύνατο τοῦ λοιποῦ νὰ παρακωλύσῃ τὸν γάμον; Ὁ κ. Κ... ἐδήλωσεν ὅτι δέχεται ὡς γαμβρόν του τὸν Γιλβέρτον. Ἡ συγκατάθεσις ὅμως αὕτη ἦτο πρὸς τὸ φαινόμενον μόνον. Ὁ κυβερνητικὸς οὗτος ὑπάλληλος δὲν ἠδύνατο νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὴν ἕνωσιν ταύτην. Ἀκαταπαύστως ἀνέβαλλε τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου, ἐπωφελούμενος ἐκ τῶν ἀναβολῶν τούτων ὅπως ἠθικοποιήσῃ τὸ τέκνον αὐτοῦ, παριστῶν αὐτῷ τὸ μέλλον ὑπὸ τὰ ζοφερώτερα χρώματα καὶ προσπαθῶν νὰ ἀναλάβῃ τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν. Τὸ πάθος τῆς νέας ἐνισχύετο καὶ ἐξήπτετο ὑπὸ τῶν κωλυμάτων τούτων. Ἡμέραν τινὰ ὁ πατὴρ ἐπέπληξεν αὐτὴν σφοδρότερον ἢ ποτε, προσβαλὼν οὕτω τὴν ἀνήσυχον καρδίαν τῆς ἀγαπώσης νέας, ἥτις ἀπελπισθεῖσα ἐγκατέλιπεν ἐκ νέου τὴν πατρικὴν στέγην. Ὁ βίος ἐφαίνετο αὐτῇ ἀβίωτος ἄνευ τοῦ Γιλβέρτου, καὶ ὅμως δὲν ἐπεθύμει νὰ ζῇ ἐν τῇ ἀτιμίᾳ. Ποῖον καταφύγιον νὰ εὕρῃ; Τὸν θάνατον. Ὁ Γιλβέρτος καὶ ἡ Γαβριέλλα ἀπεράσισαν νὰ ἀποθάνωσιν. Ἀπῆλθον εἰς τὴν ἐξοχήν. Ἤθελον νὰ περάνωσι τὸν βίον ποιητικῶς. Ταῦτα συνέβαινον περὶ τὰ μέσα τοῦ θέρους τοῦ 1870.

Οἱ δύο ἐρασταὶ κατέλυσαν ἔν τινι ξενοδοχείῳ κειμένῳ ἐν μέσῳ χλοηφόρου πεδίου πλησίον τοῦ Plessis-Piquet. Ὁ Γιλβέρτος εἶχεν ἀγοράσει ἓν πολύκροτον. Ἡ Γαβριέλλα ἐπρομηθεύθη δέμα φωσφορικῶν πυρείων. Ἐδίστασαν ἐπί τινας ἡμέρας. Δὲν καταλείπει τις ἄνευ λύπης τὸν κόσμον τοῦτον εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

Ἡμέραν τινὰ παρώτρυναν ἀλλήλους ὅπως θέσωσι τέρμα εἰς τὸν βίον αὐτῶν. Ἡ ἀπόφασις ἐλήφθη. Ἡ Γαβριέλλα ἔρριψε τὰ πυρεῖα εἰς ποτήριον πλῆρες ὕδατος καὶ ἀφῆκεν αὐτὰ νὰ διαβραχῶσι, μεθ' ὃ οἱ ἐρασταὶ συνεμερίσθησαν τὸ ποσὸν τοῦτο. Ἀλλ' ἡ ἀλυσις τῶν πυρείων γενομένη ἐν ψυχρῷ ὕδατι οὐδὲν ἀπήνεγκεν ἀποτέλεσμα. Ὁ Γιλβέρτος ἥρπασε τὸ πολύκροτον ὅπως ρίψῃ αὐτὸ εἰς τὴν ὁδόν· ἡ Γαβριέλλα ὅμως ἐκράτησε τὸν βραχίονα αὐτοῦ. Ὁ ἐραστὴς εἶχεν ὁρκισθῇ, ἡ ἐρωμένη δὲν ἐπέτρεπεν αὐτῷ νὰ παραβῇ τὸν δοθέντα ὅρκον.

Ἀντήλλαξαν τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν. Ἡ Γαβριέλλα ἐξηπλώθη ἐπὶ τῆς κλίνης γαληνιαία, ἀτάραχος, τὸν στηθόδεσμον ἀνοικτὸν ἔχουσα καὶ δεικνύουσα διὰ τοῦ δακτύλου τὸ μέρος ὅπερ ἔδει νὰ πλήξῃ ἡ σφαῖρα.

Ὁ Γιλβέρτος προέτεινε τὸ ὅπλον αὐτοῦ ἀκροώμενος μετὰ προσοχῆς τοὺς τελευταίους παλμοὺς τῆς καρδίας ταύτης, παρακολουθῶν δι' ἀγρίου βλέμματος τὰς φρικιάσεις τῆς ἐπιδερμίδος ἐφ' ἧς ἔπιπτον κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, φρίττων ἀπέναντι τοῦ σήθους τούτου τοῦ πλήρους ζωῆς, ὅπερ ἐπεθύμει τὸν τάφον. Ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον, ἐπυροβόλησε καὶ ὥρμησε πρὸς τὸ παράθυρον.

— Ἐφόνευσα τὴν ἐρωμένην μου! ἐκραύγασεν.

Οἱ διαβάται ἀνύψωσαν τὴν κεφαλὴν ἔκπληκτοι. Ὁ Γιλβέρτος προσέθηκεν ἀμέσως.

— Καὶ ἐγὼ νῦν μέλλω νὰ φονευθῶ!

Ἔδραμε πρὸς τὴν κλίνην ἔνθα τὸ θῦμα αὐτοῦ ἔκειτο ὠχρόν,

ἐξηπλώθη πλησίον τῆς Γαβριέλλας, ἔθηκε μεταξὺ τῶν ὀδόντων τὸν σωλῆνα τοῦ πολυκρότου καὶ ἐπυροβόλησεν.

Μόλις ἓν παρῆλθε λεπτὸν καὶ ἡ θύρα ἠνοίχθη μετὰ πατάγου· Δέκα ἄνδρες ὥρμησαν πρὸς τὴν κλίνην, μετ' ὀλίγον δὲ ἀφίκετο καὶ ὁ ἰατρός.

Ἡ Γαβριέλλα δὲν εἶχεν ἀποθάνει· ἡ χεὶρ τοῦ Γιλβέρτου ἔτρεμε καθ' ἣν στιγμὴν ἐπυροβόλησεν οὗτος. Ἡ σφαῖρα εἶχεν εἰσέλθει δακτύλους τινὰς ἀπὸ τῆς καρδίας, πληγὴ δὲ μικρὰ ἐδείκνυε τὴν διάβασιν αὐτῆς.

Καὶ ὁ Γιλβέρτος ἐπέζη· ἡ σφαῖρα εἰσδύσασα εἰς τὸ στόμα διετρύπησε τὸν οὐρανίσκον καὶ ἔστη πλησίον τῆς ὀστεώδους θήκης τοῦ ἐγκεφάλου.

Μετὰ δύο μῆνας, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, σχεδὸν κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, ὁ Γιλβέρτος καὶ ἡ Γαβριέλλα ἐξήρχοντο τοῦ νοσοκομείου Cochin, θεραπευθέντες ἐκ τῶν τραυμάτων αὐτῶν οὐχὶ ὅμως καὶ ἐκ τοῦ ἔρωτος. Ἤμελλον λοιπὸν νὰ ἑνωθῶσι νῦν διὰ παντός; οὐχί. Ὁ Γιλβέρτος ἀνῆκεν εἰς τὴν δικαιοσύνην. Ὤφειλε νὰ δώσῃ λόγον διὰ πρᾶξιν, ἣν ὁ νόμος ἀποκαλεῖ « ἀπόπειραν φόνου ἐκ προμελέτης ». Καθεῖρξαν λοιπὸν αὐτὸν ἐν Mazas. Ἡ ἀνάκρισις ἤρξατο. Ἐν τούτοις ἐπὶ τῶν μεθορίων τὸ τηλεβόλον ἐκρότει φοβερῶς. Αἱ πρῶται ἧτται τῆς Γαλλίας κατεῖχον περιλύπους πάντας. Ἡ Γερμανία ὤδευε κατὰ τῶν Παρισίων.

Ἀποκλεισθείσης τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης αἱ ποιναὶ δίκαι ἀνεβλήθησαν. Ὁ πρόεδρος τοῦ κακουργιοδικείου ἀπέλυσε προσωρινῶς τὸν Γιλβέρτον ὑπὸ δύο ὅρους: ὁ κατηγορούμενος ὤφειλε νὰ καταταχθῇ ἀμέσως εἰς τὸν στρατὸν καὶ δὲν θὰ προσεπάθει κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο νὰ ἐπανίδῃ τὴν Γαβριέλλαν. Ὁ Γιλβέρτος κατετάχθη εἰς τὸ σῶμα τῶν ἀκροβολιστῶν τῶν Ternes. Πολιορκηθείσης τῆς πόλεως, ὁ Γιλβέρτος ἐπεδείξατο μεγίστην ἀνδρίαν. Πρὸς τούτοις οὐδαμῶς ἐπειράθη νὰ

ἐπανίδῃ τὴν Γαβριέλλαν. Συνεχὴς ἀλληλογραφία ἀνεπλήρου τὸ κενὸν τοῦ χωρισμοῦ.

Ἐκεῖ, εἰς τὰς προφυλακάς, τὸ ἀπομεμακρυσμένον ἄρωμα τῆς ἀγαπωμένης γυναικὸς συγκιρνᾷ τὴν δριμεῖαν ὀσμὴν τῆς πυρίτιδος. Μετὰ τὸ Buzenval, ὁ ἐθελοντὴς ὁ ἀποτίων τὸ πρὸς τὴν πατρίδα χρέος προτείνεται διὰ τὴν ἡμερησίαν διάταξιν. Νέον ὅμως καθῆκον ἐπιβάλλεται αὐτῷ· τῆς ἀνακωχῆς συνομολογηθείσης ὁ Γιλβέρτος παραδίδει ἑαυτὸν εἰς τὰς δικαστικὰς ἀρχάς.

Ὑπογραφείσης τῆς εἰρήνης, ἡ δικαστικὴ μηχανὴ τίθεται αὖθις εἰς κίνησιν. Δικασθήσεται ἆρά γε νῦν ὁ Κλαυδιανὸς Γιλβέρτος; οὐχὶ ἀκόμη. Ἐπέρχεται ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, αἱ δημόσιαι ἀρχαὶ καταφεύγουσιν εἰς Βερσαλλίας, οἱ Παρίσιοι μένουσιν εἰς χεῖρας τῆς Κοινότητος. Αἱ θύραι τῶν φυλακῶν τοῦ Mazas ἀνοίγονται αὖθις διὰ τὸν Γιλβέρτον. Εἶναι μόνος, ἄνευ ὑποστηρίγματος, ἄνευ πόρων. Κηρύσσεται ὑπὲρ τῆς Κοινότητος καὶ κατατάσσεται εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀκροβολιστῶν τοῦ Bergeret. Ἤλπιζε νὰ εὕρῃ τὸν θάνατον, ἔλεγεν, ἀλλ' ὁ θάνατος ἔφευγεν αὐτόν. Σημειωτέον ὅτι ἔφερε πάντοτε τὴν σφαῖραν, ἥτις εἶχεν εἰσδύσει εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὅτε ἐπειράθη νὰ συναποθάνῃ μετὰ τῆς Γαβριέλλας. Συνεπείᾳ τῆς νίκης τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, ὁ Γιλβέρτος συλληφθεὶς ἀποστέλλεται εἰς τὰς φυλακάς. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1871 ἐνάγεται πρὸ τοῦ στρατοδικείου, καταδικάζεται εἰς ἐξορίαν καὶ ἀποστέλλεται εἰς Νουμέαν.

Ἡ ἀληθὴς αὕτη ὀδύσσεια θὰ διέμενε διὰ παντὸς τεθαμμένη ἐν τῷ σκότει, ἐὰν δὲν διερώτιζεν αὐτὴν αἰφνιδία τις ἀκτὶς φωτός: ἡ ἀμνηστία. Τῇ 6 Μαρτίου 1880 ὁ Γιλβέρτος ἀπεβιβάσθη εἰς Βρέστην καὶ μολονότι ἠδύνατο νὰ διαφύγῃ παρεδόθη ὅμως αὐθορμήτως εἰς τὴν ἐξουσίαν ὅπως δικασθῇ διὰ τὸ προσαπτόμενον αὐτῷ ἔγκλημα τῆς ἐκ προμελέτης ἀποπείρας

φόνου. Τὰ πρωτότυπα δικόγραφα δὲν ἐσώζοντο πλέον, ἀπολεσθέντα κατὰ τὴν πυρπόλησιν τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης. Ἀλλ' ἡ ἀπόφασις τῆς εἰς τὸ κακουργιοδικεῖον παραπομπῆς αὐτοῦ ἐσώζετο ἔν τινι βιβλίῳ τοῦ γραφείου τῆς εἰσαγγελίας. Βραδύτερον τυχαίως εὑρέθη καὶ ὁ κατάλογος τῶν μαρτύρων, ὧν αἱ καταθέσεις εἶχον ἤδη ληφθῆ κατὰ τὴν πρώτην ἀνάκρισιν. Διὰ τῶν ἐγγράφων τούτων ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνασυσταθῶσι τὰ δικόγραφα.

Ἀλλ' ἡ Γαβριέλλα — ἡ Γαβριέλλα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, συνάψασα πλούσιον γάμον ἔκτοτε εἶναι σήμερον χρηστὴ πολῖτις, οἰκοδέσποινα ἀπολαύουσα μεγίστης ὑπολήψεως.

Ἀφ' ἑτέρου αἱ κάλλισται πληροφορίαι συνελέγησαν περὶ τοῦ κατηγορουμένου. Οἱ ἀξιωματικοί, οἵτινες εἶδον αὐτὸν ἐν τῷ ἔργῳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πολιορκίας, κατέθηκαν λίαν εὐνοϊκῶς ὑπὲρ αὐτοῦ.

Τὸ δικαστήριον λαβὸν ὑπ' ὄψιν τοὺς λόγους τούτους ἐφάνη ἐπιεικὲς καὶ ὁ Γιλβέρτος ἀπελύθη.

Ἡ ἐκδίκησις.

Αἱ οἰκογένειαι τῶν Νίκολη καὶ τῶν Πιέτρη ἤριζον περὶ τῶν πρωτείων ἐν τῇ κώμῃ San-Gavino-di-Garbini, ἐν Κορσικῇ.

Τῇ 13 ἰανουαρίου 1879 ἐγένοντο αἱ δημοτικαὶ ἐκλογαί. Οἱ Πιέτρη ὑπερίσχυσαν, τοσοῦτον δὲ ἐπὶ τούτῳ ὠργίσθησαν οἱ Νίκολη ὥστε ὁ Φραγκῖσκος Πιέτρη, ἀρχηγὸς τῆς ἐναντίας οἰκογενείας, ἱστάμενος ἡμέραν τινὰ εἰς τὸ παράθυρον τοῦ δημαρχείου, ἔπεσε βληθεὶς ὑπὸ πολλῶν σφαιρῶν.

Τρεῖς ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Νίκολη, ὁ Φραγκῖσκος, ὁ Κάρολος καὶ ὁ Μάρκος Μάριος συνελήφθησαν κατηγορούμενοι ὡς φονεύσαντες τὸν Φραγκῖσκον Πιέτρη. Οἱ Πιέτρη ὅμως δὲν ἔσχον τὴν ὑπομονὴν νὰ ἀναμείνωσι τὴν ἔκδοσιν τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως.

Τῇ 5 φεβρουαρίου 1879, διεδόθη ἐν San-Gavino ὅτι ὁ Ἰάκωβος-Μιχαὴλ Νίκολη, ἀδελφὸς τῶν τριῶν κατηγορουμένων ἔμελλε τὴν ἑσπέραν ἐκείνην νὰ ἐπιστρέψῃ ἐκ τῶν ἀγρῶν, ὅπου εἶχε μεταβῆ πρὸς σποράν. Κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην συνέλευσις συνεκροτεῖτο παρὰ τοῖς Πιέτρη. Ὁ Δὸν Ἰωσὴφ καὶ ὁ Μαρτῖνος, υἱοὶ τοῦ φονευθέντος Φραγκίσκου, ὧν ὁ πρῶτος εἰκοσαετὴς καὶ ὁ δεύτερος εἰκοσιπενταέτης τὴν ἡλικίαν, ἦσαν παρόντες ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ. Αἴφνης ὁ Δὸν Ἰωσὴφ ἐξῆλθε τὸ πυροβόλον εἰς χεῖρας κρατῶν, μετ' ὀλίγον δὲ ἠκολούθησεν αὐτῷ καὶ ὁ Μαρτῖνος. Μετά τινα λεπτὰ ἐκ τῶν γειτόνων τις παρετήρησε πλησίον τῆς οἰκίας τοῦ δημάρχου τρεῖς ἄνδρας, οἵτινες ἐφαίνοντο συνδιασκεπτόμενοι. Εἷς τούτων ἦν ὁ δὸν Ἰωσὴφ, ὅστις μετά τινας στιγμὰς ἐπήδησε φράκτην τινὰ καὶ ἐγένετο ἄφαντος.

Ἐν τούτοις ὁ Ἰάκωβος Μιχαὴλ Νίκολη ὥδευε πρὸς τὸ χωρίον, προηγεῖτο δὲ αὐτοῦ ὁ κύων του. Εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων βημάτων ἠκολούθει ὁ Γεώργιος Ἀντώνιος, ἐξάδελφος τοῦ Ἰακώβου, ὁδηγῶν τρεῖς ἵππους καὶ ἕνα βοῦν. Εἶχον ἤδη διαβῆ τὴν Sapara-Maggiore καὶ μόλις ἀπεῖχον περὶ τὰ 200 μέτρα τοῦ San-Gavino, ὅτε ὁ κύων ἤρξατο ὑλακτῶν. Συγχρόνως διπλοῦς ἠκούσθη πυροβολισμὸς καὶ ὁ Ἰάκωβος Νίκολη κατέπεσε προσβληθεὶς εἰς τὰ νῶτα ὑπὸ δύο σφαιρῶν.

Ὁ Γεώργιος ἠθέλησε νὰ ὁρμήσῃ εἰς βοήθειαν αὐτοῦ. Φωνή τις ὅμως ἐξερχομένη ἐκ τοῦ φράκτου, ὅστις κεῖται πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, ἐκραύγασεν αὐτῷ: Διὰ σὲ ἀρκεῖ τὸ πιστόλιόν μου :» Ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ Δὸν Ἰωσήφ. Πλήρης τρόμου ὁ Γεώρ-

γιος ἐστράφη πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα εἶδε τὸν Μαρτῖνον ὅστις παραφυλάσσων ὄπισθεν τοίχου τινὸς καὶ ἐρείδων ἐπ' αὐτοῦ τὸ πυροβόλον του, ἐσημάδευεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλήν. Πλησίον τοῦ Μαρτίνου δύο ἄγνωστοι ἐκάθηντο ὀκλαδόν. Ὁ Γεώργιος ἔφυγε δρομαῖος· οἱ τρεῖς ἵπποι καὶ ὁ βοῦς ἐπέστρεψαν μόνοι εἰς San Gavino ὅπου εἶχον ἀκούσει τοὺς πυροβολισμοὺς καὶ ἔσπευσαν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ νεκροῦ. Ὁ ἀτυχὴς Ἰάκωβος Νίκολη ἔκειτο ἐκτάδην ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, αἱ δὲ συνεσπασμέναι αὐτοῦ χεῖρες ἐκράτουν εἰσέτι τὸ πυροβόλον.

Ὁ δὸν Ἰωσὴφ ἀφηγήθη βραδύτερον ὅτι τὸ φάντασμα τοῦ δολοφονηθέντος πατρός του ἠνώχλει αὐτὸν ἀκαταπαύστως. Ὁ Φραγκῖσκος Πιέτρη ἐνεφανίζετο αὐτῷ καθ' ὕπνον καὶ ἔλεγεν αὐτῷ: « Ἐκδίκησόν με διότι διὰ σὲ ἐφονεύθην ». Οὗτος δέ, τοσοῦτον φαιδρὸς πρότερον, κατέστη σκυθρωπὸς καὶ σιωπηλός. Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἰακώβου-Μιχαὴλ Νίκολη ἀπεχώρησεν εἰς τοὺς θαμνῶνας, ὡς μόνον κάλυμμα ἔχων τὸν μανδύαν αὐτοῦ, ὡς μόνον σύντροφον τὸ πυροβόλον, ὡς κλίνην τὰ ξηρὰ φύλλα τοῦ ὄρους. Τὸ ὅμμα πάντοτε ἄγρυπνον, τὸ οὖς τεταμένον, ἀνέβαινεν ἅμα τῇ ἑσπέρᾳ εἰς τὰ ὑψώματα ὅπως περισκοπήσῃ τὸν ὁρίζοντα καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς σιγῆς τῆς φύσεως ἠρώτα ἑαυτὸν ὁποία τύχη τῷ ἐπερυλάσσετο.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἰακώβου Μιχαὴλ Νίκολη, οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Φραγκῖσκος, Κάρολος καὶ Μάριος ἐκηρύχθησαν ὑπὸ τῶν ὁρκωτῶν ἀθῶοι διὰ τὸν φόνον τοῦ Φραγκίσκου Πιέτρη καὶ ἀπελύθησαν ὑπὸ τοῦ κακουργιοδικείου.

Ἓξ παρῆλθον μῆνες. Ὁ Δὸν Ἰωσὴφ Πιέτρη δὲν ἀνεφάνη εἰς San-Gavino, διαιτώμενος πάντοτε εἰς τὰ ὄρη ὡς ἄγριον θηρίον. Ὡραίαν τινὰ θερινὴν πρωΐαν, τῇ 13 αὐγούστου, ὁ Φραγκῖσκος Νίκολη, ἐπιστρέφων ἐκ Sarbalano εἰς San-Gavino μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου-Βαπτιστοῦ, εἰσῆλθε, κατὰ

κακὴν του τύχην, εἰς στενωπόν τινα ὑπάρχουσαν μεταξὺ τῶν πυκνῶν θαμνώνων τοῦ ὄρους Colli. Ὁ Φραγκῖσκος προεπορεύετο τοῦ Ἰωάννου Βαπτιστοῦ κατά τινα βήματα.

Ἐνίοτε τὰ διάφορα δενδρία, ἅτινα φύονται πυκνότατα κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἀπέκρυπτον τὸν Φραγκῖσκον ἀπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ. Αἴφνης ὁ τελευταῖος οὗτος ἀκούει κρότον πυροβόλου πρὸς τὸ μέρος ἐν ᾧ εὑρίσκετο ὁ θεῖος αὐτοῦ, προσδραμὼν δὲ εὑρίσκει τὸν Φραγκῖσκον γονυκλινῆ, προσπαθοῦντα νὰ κρατηθῇ ἀπὸ τῶν θάμνων καὶ φέροντα ἐν τῷ στήθει δύο πληγάς, ἀφ' ὧν τὸ αἷμα ἔρρεεν ἄφθονον. « Ἀνεγνώρισας τὸν δολοφόνον σου; ἠρώτησεν αὐτὸν — Εἶναι οἱ δολοφόνοι... » ἀπεκρίνατο ὁ δυστυχὴς καὶ ἐξέπνευσεν.

Ἐκ τύχης εὑρέθη ὁ Φραγκῖσκος Νίκολη ἀπέναντι τοῦ δὸν Ἰωσὴφ Πιέτρη, ὅστις προεγευμάτιζεν ἀκριβῶς κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν παρά τινα πηγὴν καὶ ὅστις ἀφοῦ ἐξετέλεσε τὸν νέον τοῦτον φόνον ἔφυγε καταλιπὼν παρὰ τὸν νεκρὸν τὰ λείψανα τοῦ γεύματος αὐτοῦ, ἓν χειρόμακτρον, ἓν δερμάτινον κύπελλον καὶ ἀρυβαλίδα περιέχουσαν τὰ ἔγγραφα αὐτοῦ.

Αἷμα ἀντὶ αἵματος. Μετά τινας ἑβδομάδας, δύο ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Νίκολη ἀπεπειράθησαν νὰ δολοφονήσωσιν ἕνα ἐκ τῶν Πιέτρη, τὸν Πέτρον-Παῦλον-Ὑάκινθον. Τῇ 8 σεπτεμβρίου ὁ δὸν Ἰωσὴφ ἐπεφάνη ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Paccionicoli, ἔνθα εἶχε φίλους καὶ ἤρχετο ἐνίοτε πρὸς παραλαβὴν τροφίμων. Αἴφνης μανθάνει τὴν κατὰ τοῦ Πέτρου-Παύλου-Ὑακίνθου γενομένην ἀπόπειραν δολοφονίας. Ὁ Ἰωσὴφ Βερέττης, πρωτεξάδελφος τῶν Νίκολη, εὑρέθη ἀπέναντι αὐτοῦ. Ὁ δὸν Ἰωσὴφ ὁρμᾷ κατ' αὐτοῦ, οἱ παριστάμενοι προσπαθοῦσι νὰ τὸν ἀναχαιτίσωσιν, ἀλλ' οὗτος κατορθοῖ νὰ διαφύγῃ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἐκκενοῖ τὸ ὅπλον αὐτοῦ κατὰ τοῦ Βερέττη, ὅστις πίπτει νεκρός, καὶ ἐπωφεληθεὶς ἐκ τῆς γενικῆς συγκινήσεως εἰσδύει εἰς τοὺς θαμνῶνας καὶ γίνεται ἄφαντος.

Οὕτω λοιπὸν εἷς Πιέτρη φονευθείς, δεύτερος τραυματισθεὶς ἀφ' ἑνός, τρεῖς Νίκολοι φονευθέντες ἀφ' ἑτέρου δὲν εἶχον εἰσέτι κορέσει τὴν δίψαν τῆς ἐκδικήσεως τῶν δύο τούτων οἰκογενειῶν, καὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Κορσικὴν μόνον περὶ τοῦ μίσους καὶ τῶν ἀπειλῶν αὐτῶν ἐγίνετο λόγος.

Καθίστατο λοιπὸν ἀπαραίτητος πρὸς καθησύχασιν τῆς χώρας ἡ συμφιλίωσις τῶν λυσσωδῶν τούτων ἀντιπάλων. Τινὲς τῶν κατοίκων ἀνέλαβον νὰ ἐπενέγκωσι τὸν συμβιβασμὸν τοῦτον παραιτούμενοι ὅλως τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ καὶ ποιούμενοι ἔκκλησιν εἰς τὰ φιλάνθρωπα αἰσθήματα ἀνδρῶν διατελούντων μᾶλλον ἐν παροξυσμῷ ὀργῆς ἢ πράγματι κακῶν καὶ δυναμένων νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον διὰ συνετῶν συμβουλῶν καὶ παροτρύνσεων. Μεταξὺ τῶν τὴν πρωτοβουλίαν ταύτην λαβόντων εὑρίσκοντο οἱ προκριτότεροι τῶν κατοίκων τοῦ διαμερίσματος, ὁ νομάρχης, ὁ ἔπαρχος, εἷς ἀρχαῖος βουλευτὴς καὶ εἷς δικηγόρος. Αἱ περίεργοι αὗται διαπραγματεύσεις ὑπῆρξαν μακραὶ καὶ κοπιώδεις. Τέλος κατέληξαν εἰς τὴν ἑπομένην συνθήκην εἰρήνης.

« Οἱ ὑποφαινόμενοι, θέλοντες νὰ θέσωσι τέρμα εἰς τὴν αἱματηρὰν ἔχθραν, ἥτις ἀνεφύη μεταξὺ αὐτῶν, ἐπιθυμοῦντες διακαῶς νὰ συνομολογήσωσιν εἰλικρινῆ καὶ διαρκῆ εἰρήνην καὶ νὰ δώσωσιν οὕτω παράδειγμα σωτήριον φιλανθρωπίας καὶ αὐταπαρνήσεως, συνεφώνησαν ἐπὶ τῆς τιμῆς, ἀπέναντι τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, νὰ ἐκτελέσωσι τοὺς ἑπομένους ὅρους :

» Ἄρθρον 1. Πᾶσαι αἱ ἐχθροπραξίαι θέλουσι παύσει ἀπὸ τῆς σήμερον μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων μερῶν, ἅτινα ὑποχρεοῦνται μεθ' ὅρκου νὰ σεβασθῶσι καὶ νὰ τηρήσωσιν αὐστηρῶς τὴν μεταξὺ αὐτῶν συνομολογηθεῖσαν εἰρήνην.

» Ἄρθρον 2. Οἱ κατηγορούμενοι παραδοθήσονται ἑκουσίως εἰς τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν.

» Ἄρθρον 3. Προκειμένου περὶ τῶν κατηγορουμένων, ἑκάτερον τῶν συμβαλλομένων μερῶν, καταλεῖπον ἐλευθέραν τὴν δικαιοσύνην ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῆς, ἐπιφυλάσσεται οὐχ ἧττον νὰ διαφωτίσῃ αὐτὴν μεταχειριζόμενον ὅμως πρὸς τοῦτο τὰ μᾶλλον ἔντιμα καὶ νομοταγῆ μέσα, καὶ ὑποσχόμενον νὰ σεβασθῇ τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς.

» Οἱ ὑποσημειούμενοι κηρύττουσιν ὅτι αἱ ὑποχρεώσεις αὗται ἐλήφθησαν ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν κκ. Καρόλου Ἀββατούτση, βουλευτοῦ· Σεβερίνου Ἀββατούτση, ἀρχαίου βουλευτοῦ· Μάρκου Ἀντωνίου Τράνη, δικηγόρου, οἵτινες ὑπέγραψαν τὸ παρὸν ἔγγραφον ὅπως δώσωσιν αὐτῷ μεῖζον ἠθικὸν κῦρος, καὶ ὧν αἱ γενναῖαι προσπάθειαι συνδυασθεῖσαι μετὰ τῶν τοῦ κ. Delasale, νομάρχου Κορσικῆς, ἀντιπροσωπευθέντος ἐν ταῖς διαπραγματεύσεσιν ὑπὸ τοῦ κ. Bonfante, ἐπάρχου Sartène, ἐπήνεγκον τὴν ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις τοσοῦτον ποθητὴν συμφιλίωσιν ».

Ἐν τούτοις τὰ πάντα δὲν εἶχον λήξει εἰσέτι. Καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν ἡ συνθήκη αὕτη ἔμελλε νὰ ὑπογραφῇ, διεδόθη ὅτι ἕκτον ἔγκλημα διεπράχθη, τοῦ Ἀντωνίου Πιέτρη, πρωτοτόκου ἀδελφοῦ τοῦ δὸν Ἰωσὴφ, δολοφονηθέντος ὑπὸ ἀγνώστου τινός, ἑνὸς ἐκ τῶν Νίκολη βεβαίως.

Ἐπὶ τῇ θλιβερᾷ ταύτῃ ἀγγελίᾳ, οἱ τὰς διαπραγματεύσεις διεξάγοντες, περιέστησαν εἰς δεινὴν θέσιν. Ὁ δὸν Ἰωσὴφ Πιέτρη ἔμελλε βεβαίως νὰ μάθῃ τὸν νέον τοῦτον φόνον, καὶ κατὰ συνέπειαν ἔμελλε νὰ ἐκδικηθῇ καὶ τετάρτην φοράν. Ἀλλ' οὐχί, ὁ Ἰωσὴφ Πιέτρη οὐδὲν ἔμαθεν εἰσέτι καὶ ἀπηύθυνεν ἐκ τοῦ βάθους τοῦ ἀποχωρητηρίου αὐτοῦ εἰς τοὺς πρὸς συνομολόγησιν τῆς συνθήκης μεσολαβήσαντας τὴν ἑπομένην ἐπιστολὴν

—

Κύριοι,

« Λέγεται ὅτι ὁ θεῖός μου θὰ ἀποθάνῃ. Ἀδιάφορον· ἀρκετὸν ἐχύθη αἷμα, ἐπιθυμῶ ὅπως μεθ' ὅλα ταῦτα ἐπέλθῃ ἡ εἰρήνη. Ζητῶ γενικὴν εἰρήνην. Ἡ δικαιοσύνη θὰ ἐκτελέσῃ τὸ καθῆκον αὐτῆς. Νῦν ζητῶ προστασίαν παρὰ πάντων καὶ εὐχαριστῶ ὑμῖν ἐπὶ ταῖς καλαῖς ὑμῶν προθέσιν. Δὲν ἐπίστευον ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἡσυχία καὶ ἡ εἰρήνη ἐν τῷ δήμῳ ἡμῶν. Εὐχαριστῶ ὑμῖν ἐπὶ τούτῳ καὶ πιστεύω ὅτι θέλετε ἐνεργήσει ὑπὲρ ἡμῶν παρὰ τῷ δικαστηρίῳ τῆς Βαστίας. Εἴθε νὰ διατηρηθῇ ἡ εἰρήνη, εἴθε οἱ κόποι ὑμῶν νὰ ἀποβῶσι πρὸς τὸ καλὸν πάντων!

Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ ἀπὸ τοῦδε ἤδη εὑρίσκομαι εἰς τὴν διάθεσιν ὑμῶν.

Δὸν Ἰωσὴφ Πιέτρη.

9 ὀκτωβρίου 1879.

Μετά τινας ἡμέρας ὁ Ἰωσὴφ Πιέτρη παρεδόθη εἰς τὰς ἀρχὰς μετὰ τοῦ Μαρτίνου Πιέτρη, ὅστις κατηγορεῖτο συγχρόνως διὰ τὸν πρῶτον φόνον.

Τῇ 9, 10, 11 καὶ 12 μαρτίου 1880 ὁ Δὸν Ἰωσὴφ ἐνήχθη εἰς τὸ κακουργιοδικεῖον τῆς Βαστίας, τὸ προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ κ. Mattei.

Ἐν τῇ διαδικασίᾳ ὁ κυριώτερος κατηγορούμενος ὁμολογεῖ τὸν τριπλοῦν φόνον, ἀρνεῖται ὅμως ὅτι ἐνήργησεν ἐκ προμελέτης. Οἱ μάρτυρες δὲν ἔχουσι σπουδαῖόν τι νὰ καταθέσωσιν. Εἷς τούτων βεβαιοῖ ὅτι ὁ Βερέττης ἐκράτει εἰς χεῖρας πυροβόλον, οὗ ὁ λύκος ἦν ὑψωμένος, καθ'ἣν στιγμὴν ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Πιέτρη. Ὁ λοχίας τῆς χωροφυλακῆς Γκερίνης λέγει ὅτι ἐν τῷ δήμῳ τοῦ San-Gavino οἱ κάτοικοι βαδίζουσι πάντοτε ὡπλισμένοι, καὶ μάλιστα ἔχουσι τὴν κακὴν συνήθειαν νὰ κρατῶσι τὸ ὅπλον αὐτῶν ἐπὶ τοῦ βραχίονος ἕτοιμον πάντοτε πρὸς ἐκπυρσοκρότησιν, ἐκ τούτου δὲ συμβαίνουσι παντοειδῆ δυστυχήματα. Ὁ Γκερίνης προσέθηκεν ὅτι παρεκάλεσε τὸν δήμαρχον τοῦ San-Gavino νὰ ἐκδώσῃ διαταγὴν ἀπαγορεύουσαν τὴν τοιαύτην ὁπλοφορίαν. Ἡ διαταγὴ ἐξεδόθη ἀλλὰ δὲν ἐξετελέσθη· ἄλλως τε, παρετήρησεν ὁ λοχίας, αὐτοὶ οὗτοι οἱ δήμαρχοι παραβαίνουσιν αὐτήν.

Ὁ γενικὸς εἰσαγγελεὺς Στεφανίνης ὑποστηρίζει τὴν κατηγορίαν διὰ τὸν τύπον ἁπλῶς, ἐπειδὴ ὁ δὸν Ἰωσὴφ Πιέτρη παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης ἐπὶ τῇ βάσει συνθήκης ἐν ᾗ ἔλαβε μέρος ἡ νομαρχιακὴ ἀρχή. Ὁ δικηγόρος Πέτρος Casabianca ἀπαντᾷ αὐτῷ μετὰ πολλῆς ζωηρότητος, περαίνει δὲ τὴν κατηγορίαν αὐτοῦ ὡς ἑξῆς.

« Σήμερον ὁ δὸν Ἰωσὴφ εὑρίσκεται ἐνώπιον ὑμῶν· θέλουσιν εἴπει δι' αὐτὸν ὅτι κακῶς ἔπραξε χύσας τὸ αἷμα τοῦ πλησίον, δέον ὅμως νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι ὁ γράψας τὴν ἐπιστολήν, ἧς ἡ ἀνάγνωσις τοσοῦτον ζωηρὰν ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν παρὰ τῷ ἀκροατηρίῳ, δὲν ἔχει χαμερπῆ ψυχὴν καὶ ὅτι ἡ καρδία αὐτοῦ εἶναι ἐπιδεκτικὴ καὶ τῶν γενναιοτάτων αἰσθημάτων. Ἀλλ' οἴμοι! Μετὰ λύπης παρατηρῶ ὅτι ὁ ὅρκος παρεβιάσθη. Τῇ ἐπαύριον ἀκριβῶς τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης ὁ Ἀντώνιος Πιέτρη, ὁ πρωτότοκος υἱός, ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀτυχοῦς πατρός, ἐδολοφονήθη. Ἐὰν ἀποδώσητε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν δὸν Ἰωσὴφ Πιέτρη, οὗτος δὲν θέλει εὕρει πλέον κατὰ τὴν εἰς San-Gavino ἐπιστροφὴν αὐτοῦ, οὔτε τὸν γηραιὸν αὐτοῦ πατέρα, οὔτε τὸν ἀτυχῆ ἀδελφὸν αὐτοῦ· θέλει ὅμως, ἔστε βέβαιοι, μείνει πιστὸς εἰς τὴν ἐπίσημον αὐτοῦ ὑπόσχεσιν καὶ παραδοθῇ ὅλος εἰς τὸ πένθος καὶ εἰς τὴν θλῖψιν αὐτοῦ.

« Προσηνέχθη αὐτῷ ἡ ἐξορία, ἀπέρριψεν ὅμως αὐτὴν διότι δὲν ἠθέλησε νὰ διαφύγῃ τὴν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος αὐτοῦ.

Ἐν συνελεύσει τῆς ἀρχαίας ἡμῶν Κορσικῆς θὰ ἀπέλυον αὐτόν. Ἵσταται ἐνώπιον ὑμῶν, Κύριοι, καὶ ἀναμένει ἀφ' ὑμῶν τὴν ἐλευθερίαν μετ' ἐμπιστοσύνης. Δὲν εἶσθε μόνον κριταί, εἶσθε, ὀφείλετε νὰ ἦσθε εἰρηνοποιοί, ὑμῖν δὲ ἀπόκειται νὰ ἐπικυρώσητε τὴν συνθήκην ταύτην τῆς εἰρήνης, τὴν συνομολογηθεῖσαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων καὶ ἣν ἐννοοῦμεν νὰ σεβασθῶμεν, μεθ' ὅλην τὴν ἐπιορκίαν τῶν ἀντιπάλων ἡμῶν. Θέλετε πράξει τοῦτο καὶ θέλουσιν εἰπεῖ περὶ ὑμῶν « Ἰδοὺ οἱ κορσικανοὶ πολῖται, ὧν ἡ φιλοπατρία ἀποκατέστησε τὴν εἰρήνην ἐν San-Gavino. »

Τὸ δικαστήριον τῶν ἐνόρκων τῆς Βαστίας σύγκειται ἐκ κορσικανῶν· ἐξήνεγκε λοιπὸν ἀπόφασιν ἀρνητικὴν ἐπὶ πάντων τῶν κεφαλαίων τῆς κατηγορίας· τὸ ἀκροατήριον ἀπετελεῖτο ἐκ Κορσικανῶν· ὑπεδέξατο λοιπὸν διὰ χειροκροτήσεων καὶ ἐπευφημιῶν τὴν ἀπόφασιν τῶν ὁρκωτῶν.

Οὕτω διὰ τῆς ἀθωώσεως τοῦ δὸν Ἰωσὴφ Πιέτρη ἀποκατέστη ἡ τάξις ἐν San Gavino.

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο τῶν Πιέτρη-Νίκολη κεῖται ἀξιοσημείωτον παράδειγμα τῶν ἀγρίων ἠθῶν τῆς Κορσικῆς καὶ ὡς τοιοῦτον ἐκρίναμεν καλὸν νὰ δημοσιεύσωμεν αὐτό.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ.

Ἡ Ἐπαῖτις.

Ψυχρὰ καὶ χιονώδης ἑσπέρα τοῦ δεκεμβρίου τοῦ 186.. Αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεώς εἰσι καταλευκοι καὶ ἡ χιὼν ἐξακολουθεῖ πίπτουσα, τὰ πάντα δὲ καταδεικνύουσιν ὅτι ἡ νὺξ αὕτη ἔσται μία τῶν φοβερωτέρων διὰ τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους, οἵτινες στεροῦνται ἄρτου ὅπως πληρώσωσι τὸν κενὸν αὐτῶν στόμαχον καὶ καυσίμου ὕλης ὅπως θερμάνωσι τὰ κατάψυχρα αὐτῶν μέλη. Ὁπόσοι ἆρά γε ἐκ τῶν διαβατῶν, οὓς βλέπετε τὴν στιγμὴν ταύτην διατρέχοντας τὰς ὁδοὺς τοῦ Πέραν, καὶ οἵτινες, ὑπὸ τῆς χιόνος καὶ τοῦ δριμέος ψύχους διωκόμενοι σπεύδουσι νὰ φθάσωσι ταχύτερον εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, ὁπόσοι λέγω στεροῦνται καὶ τεμαχίου ἄρτου καὶ ὀκᾶς ἀνθράκων! Οἵα ἀντίθεσις δὲ πρὸς ἐκείνους, οὓς ἀναμένουσιν οἴκαδε θερμὸν δωμάτιον, καλὴ τράπεζα καὶ ἀναπαυτικὴ κλίνη!

Ἐν τῇ γωνίᾳ μιᾶς τῶν πλαγίων ὁδῶν τοῦ Πέραν γυνή τις, κεκαλυμμένην ἔχουσα τὴν κεφαλὴν, ἵστατο ὑπό τινα ἐξώστην. Ἡ γυνὴ αὕτη ἐφαίνετο ἐξετάζουσα τοὺς διαβάτας μετὰ προσοχῆς· δὶς δὲ ἤδη ἢ τρὶς ἐκινήθη ὡσεὶ θέλουσα νὰ ἀποτείνῃ τὸν λόγον πρός τινας ἐξ αὐτῶν ἀλλὰ μεταμελουμένη ἀπεσύρετο εἰς τὴν γωνίαν. Ἐν τούτοις ἡ ὥρα παρήρχετο, τὸ σκότος κα-

θίστατο πυκνότερον καὶ ἡ χιὼν ἐξηκολούθει πίπτουσα. Ἤδη τὸ πλῆθος τῶν διαβατῶν ἠραιώθη καὶ σιγὴ ἤρξατο βασιλεύουσα εἰς τὴν συνήθως τοσοῦτον θορυβώδη μεγάλην ὁδὸν τοῦ Πέραν. Οἱ ἐπαῖται, μία τῶν πολλῶν πληγῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δὲν ἐφαίνοντο πλέον, διωχθέντες καὶ οὗτοι ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς χιόνος. Καὶ ὅμως ἡ γυνὴ αὕτη περιέμενεν εἰσέτι, ἐὰν δέ τις διήρχετο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν πλησίον αὐτῆς θὰ ἤκουεν αὐτὴν κλαίουσαν σιγηλῶς. Τέλος ἐφάνη μακρόθεν ἀνήρ τις καλῶς ἐνδεδυμένος καὶ ταχέως βαδίζων. Ἡ ἄγνωστος ἅμα ἰδοῦσα αὐτὸν προέβη βήματά τινα ἐκ τῆς πλαγίας εἰς τὴν μεγάλην ὁδόν, ὠπισθοδρόμησεν αὖθις, βλέπουσα ὅμως ὅτι ὁ κύριος ἀπεμακρύνετο καὶ ὅτι οὐδεὶς ἕτερος ἐφαίνετο διαβάτης ἀνεστέναξε καὶ ψιθυρίσασα « Θεέ μου, Θεέ μου! » ἐχώρησε πρὸς τὸν ἄνδρα τοῦτον καὶ εἶπεν αὐτῷ μετὰ τρεμούσης φωνῆς.

— Ὦ, Κύριε, ἐξορκίζω ὑμᾶς εἰς ὅ,τι ἔχετε ἱερώτερον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ βοηθήσατέ με, τὸ τέκνον μου ἀποθνήσκει τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους.

Ὁ ἄγνωστος ἔστη. Ὁ τόνος τῆς φωνῆς τῆς γυναικός, τὸ ἐπιμελημένον ὕφος, ἡ δειλία μεθ' ἧς ἀπήγγειλε τὴν φράσιν ταύτην κατέπληξαν αὐτόν. « Ἡ γυνὴ αὕτη δὲν εἶναι ἐπαῖτις ἐξ ἐπαγγέλματος » εἶπε καθ' ἑαυτὸν καὶ στραφεὶς προσεπάθησε νὰ διακρίνῃ τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῆς. Ἀλλὰ τὸ πρόσωπον τῆς γυναικὸς ἐκαλύπτετο ἐπιμελῶς διὰ μέλανος *σαλίου*, μόλις δὲ διεκρίνοντο οἱ ὀφθαλμοί. Ὁ ἄγνωστος ἐβύθισε τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιον αὐτοῦ καὶ ἐξαγαγὼν ἀργυροῦν μετζιτιὲν ἔδωκε τῇ γυναικί. Αὕτη ἔλαβε τὸ νόμισμα μετὰ τρεμούσης χειρὸς καὶ διὰ τοιούτου τρόπου ηὐχαρίστησε τῷ φιλανθρώπῳ ἀνδρί, ὥστε οὗτος συνεκινήθη μεγάλως καὶ ἔστη σκεπτόμενος. Ἡ γυνὴ ἀπῆλθε τότε ταχέως· ὁ ἄγνωστος ἐστράφη καὶ ἀναστενάξας εἶπε: « Ὦ καὶ ἡ μήτηρ μου εὑρέθη ποτὲ εἰς ὁμοίαν

θέσιν καὶ ἐγὼ ἀπέθνησκον τότε τῆς πείνης καὶ χεὶρ ἄγνωστος, φιλάνθρωπος καρδία μὲ ἔσωσεν, ἔσωσε καὶ τὴν μητέρα μου. Ἐὰν ἡ γυνὴ αὕτη πράγματι πάσχῃ ὡς φαίνεται, ἡ μικρὰ αὕτη βοήθεια μικρὸν θὰ ἀνακουφίσῃ αὐτήν ». Τὰ φιλάνθρωπα αἰσθήματα τοῦ εὐγενοῦς ἀνδρὸς διηγέρθησαν εἰς ὕπατον βαθμόν, καὶ καταφρονῶν οὗτος τὸ ψῦχος, τὴν χιόνα, ἴσως δὲ καὶ πρὸς οὐδὲν τιθέμενος τὴν ἀνησυχίαν, ἣν θὰ προὐξένει εἰς τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἡ παρατεταμένη ἀπουσία του ἐν τοιαύτῃ μάλιστα νυκτί, ἀπεφάσισε νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἐπαίτιδα. Αὕτη εἶχεν ἤδη προχωρήσει ἐπὶ ἱκανὸν ἀλλ' ὁ φιλάνθρωπος κύριος παρηκολούθησεν αὐτὴν θέλων νὰ μάθῃ ἐὰν πράγματι ἡ γυνὴ αὕτη ἔπασχεν. Καὶ εἶδε λοιπὸν αὐτὴν εἰσελθοῦσαν εἰς παντοπωλεῖον, ὅπου ἀγοράσασα τρόφιμά τινα ἐξῆλθε ταχέως καὶ πορευθεῖσα εἰς ἀνθρακοπωλεῖον ἠγόρασε δύο ὀκάδας ἀνθράκων, εἶτα ἕνα ἄρτον μεθ' ὃ ἀπῆλθε δρομαία. Ὁ ἄγνωστος ἠκολούθησεν αὐτήν. Μετὰ δεκάλεπτον πορείαν δι' ὁδῶν σκολιῶν καὶ σκοτεινῶν ἡ γυνὴ ἔστη πρὸ ἀθλίου οἰκίσκου καὶ ἔκρουσε τὴν θύραν. Γραῖά τις προέβαλε τὴν κεφαλὴν ἀπὸ μικροῦ παραθύρου ἄνωθεν τῆς θύρας κειμένου καὶ μετ' ὀλίγον ἠνοίχθη ἡ θύρα.

— Ποῦ 'πήγατε κυρία Ἀσπασία μ' αὐτὸ τὸν καιρό; Τὸ καϋμένο τὸ παιδὶ ψυχομαχεῖ ἀπάνω.

Ἡ Ἀσπασία, τοῦτο ἦτο τὸ ὄνομα τῆς ἐπαίτιδος, οὐδὲν ἀπαντήσασα ἀνῆλθεν ἐν τάχει τὴν κλίμακα. Ἐνῷ δὲ ἡ γραῖα ἡτοιμάζετο νὰ κλείσῃ τὴν θύραν, προλαβὼν ὁ ἄγνωστος ἠρώτησεν αὐτήν.

— Καλή μου κυρά, δέν μοι λέγεις ποία εἶναι ἡ γυνὴ αὕτης;

Ἡ γραῖα ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τὸν ἄγνωστον μετ' ἀπορίας καὶ εἶπε.

—Τέτοιαν ὥραν, κύριε, καὶ μ' αὐτὸ τὸ κρύο καὶ τὸ χιόνι μὲ φαίνεται παράξενο νὰ μ' ἐρωτᾶτε ποιὰ εἶναι ἡ γυναῖκα αὐτή.

— Φαίνεται ὅτι πάσχει καὶ ἐπεθύμουν νὰ τὴν βοηθήσω.

— Ναὶ ἡ καϋμένη ὑποφέρει μεγάλη δυστυχία. Ἔχει καὶ τὸ παιδί της ἄρρωστο τώρα καὶ δυὸ μῆνες. Τί νὰ κάμῃ δουλειὰ δὲν βρίσκει καὶ θὰ πεθάνῃ ἀπ' τὴν πεῖνα καὶ ἐκείνη καὶ τὸ παιδί της. Εἶναι τώρα ἕξη μῆνες ποῦ δὲν μ' ἐπλήρωσε τὸ νοῖκι γιὰ μιὰ κάμαρη ποῦ βαστᾷ ἐδῶ. Κ' ἐγὼ εἶμαι πολὺ πτωχή, κύριε, καὶ δὲν μπορῶ νὰ θρέψω τὸν ἑαυτό μου· ἀλλὰ τί νὰ κάμω· πάλι τὴ λυποῦμαι καὶ δὲν τὴν ἔβγαλα ἀπὸ τὸ σπῆτι μου καθὼς θὰ ἔκαμνε κάθε ἄλλη στὴ θέσι μου· μάλιστα καμμιὰ φορὰ τὴν δίνω καὶ ὀλίγο ψωμὶ καὶ ρύζι γιὰ νὰ κάμῃ σοῦπα τοῦ παιδιοῦ της. Τὸ καϋμένο ἔλυωσε, ἔλυωσε, ζωὴ δὲν ἔχει. Ὅσο εὕρισκε δουλειὰ ἡ καϋμένη ἡ μητέρα του μ' ἐπλήρωνε τακτικὰ καὶ ἐζοῦσε καὶ τὸ παιδί της· ἀλλὰ τώρα πάγει τόσος καιρὸς ποῦ δὲν ὑπάρχει δουλειὰ καὶ μ' αὐτὸ τὸ κρύο καὶ τὴν πτώχεια ποιὸς θὰ τὴν κυττάξῃ;

— Ἐγώ, εἶπε μετ' ἀποράσεως ὁ ἄγνωστος.

— Σεῖς, καὶ ποιὸς εἶσθε σεῖς; ἠρώτησεν ἡ γραῖα. Γνωρίζετε τὴν καϋμένη τὴν Ἀσπασία;

— Οὐδόλως. Ταύτην τὴν ἑσπέραν εἶδον αὐτὴν κατὰ πρῶτον, ἐνόησα ὅμως πάραυτα ὅτι ὑποφέρει μεγάλως. Ἄκουσον, καλή μου κυρά, θὰ ἐπιστρέψω αὔριον διὰ νὰ ἴδω τὴν γυναῖκα ταύτην καὶ νὰ λάβω τὰ καταλληλα μέτρα περὶ αὐτῆς. Σὲ παρακαλῶ μὴ εἴπῃς τι εἰς αὐτὴν μέχρι τῆς αὔριον. Ἀπὸ τοῦδε δύναμαι νὰ σοὶ εἴπω ὅτι θὰ πληρώσω ὅσα σοὶ χρεωστεῖ. Καλὴν νύκτα.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθεν ὁ ἄγνωστος ἔκπληκτον καταλιπὼν τὴν γραῖαν, ἥτις παρέμεινεν εἰς τὴν θύραν μέχρις ὅτου ἐγένετο οὗτος ἄφαντος.

Ἐν τούτοις ἡ δυστυχὴς Ἀσπασία ἀνελθοῦσα τὴν κλίμακα ὤθησε χαμηλήν τινα θύραν καὶ εἰσῆλθεν εἰς μικρὸν καὶ σκοτεινὸν δωμάτιον, εὐθὺς δὲ καταθέσασα τὸ φορτίον αὐτῆς ὥρμησε πρὸς τὴν κλίνην, ἐφ' ἧς ἐκοιμᾶτο τὸ τέκνον αὐτῆς, παιδίον πενταετὲς, καὶ κύψασα ἠσπάσθη αὐτὸ εἰς τὸ μέτωπον. Τὸ παιδίον ἐξύπνησε καὶ ἐψιθύρισε « κρυόνω, πεινῶ ». Ὡς παράφορος ἡ τάλαινα ἐξέβαλε τὸ σάλιον αὐτῆς καὶ ἐσκέπασε δι' αὐτοῦ καλῶς τὸ τέκνον της· εἶτα λαβοῦσα μάχαιραν ἔκοψε μικρὸν τεμάχιον ἄρτου καὶ δοῦσα αὐτῷ, εἶπε·

— Νικόλαέ μου, φάγε ὀλίγον ἕως ὅτου ἑτοιμάσω κἄτι τι θερμόν. Ναὶ, τέκνον μου, θὰ ἀνάψω καὶ πῦρ. Ὦ! εὐλογημένος ἔστω ὁ καλὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος!

Τὸ παιδίον ἔλαβε τὸ τεμάχιον τοῦ ἄρτου καὶ ἤρξατο τρώγον. Τοσοῦτον ὅμως ἦσαν ἐκλελυμέναι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, ὥστε μόλις ἔφαγε τὸ τρίτον τοῦ τεμαχίου καὶ ἀφῆκε τὸ λοιπόν.

Ἡ Ἀσπασία ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ σάκκου κηρίον καὶ ἤναψεν αὐτό. Τὸ φῶς ἐφώτισε τὸ ὠχρὸν πρόσωπον τῆς γυναικὸς ταύτης. Ἐκ πρώτης ὄψεως δυσχερὲς ἦτο νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ ἡλικία αὐτῆς. Ἡ κόμη της ἦν ἡμίλευκος, τὸ πρόσωπον λειπόσαρκον καὶ ἐρρυτιδωμένον, οἱ ὀφθαλμοὶ, μέλανες καὶ ὡραῖοι εἰσέτι, προέδιδον ὅμως μακρὰς ἀγρυπνίας. Ἐν γένει ἡ ὄψις αὐτῆς ἐδείκνυε γυναῖκα τεσσαρακοντούτιδα, πιθανὸν ὅμως νὰ ἐφαίνετο πολλῷ πρεσβυτέρα ἢ ὅσον πράγματι ἦτο ὡς ἐκ τῶν πολλῶν στερήσεων καὶ τῶν κακουχιῶν, ἃς καθ' ἑκάστην ὑφίστατο. Ἐντὸς τοῦ δωματίου τὸ ψῦχος ἦτο δριμύτατον, διότι πῦρ δὲν ὑπῆρχε, δύο δὲ ὕαλοι τοῦ παραθύρου ἦσαν τεθρυσμέναι, τὰ δὲ ῥήγματα ἦσαν πεφραγμένα διὰ ῥακῶν, ἀλλὰ τὸ ψῦχος εἰσέδυε καὶ τὰ δύστηνα ταῦτα δύο πλάσματα ἔτρεμον. Ὦ, ὁπόσας νύκτας διῆλθεν ἡ τάλαινα αὕτη γυνὴ, ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ, τρέμουσα ἐκ τοῦ ψύχους καὶ προσπαθοῦσα νὰ θερμάνῃ τὸ τέκνον αὐτῆς, πεινῶσα καὶ μὴ ἔχουσα νὰ δώσῃ τι εἰς τὸ λιμῶττον ἐπίσης τέκνον αὐτῆς! Φοβερὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ πεῖνα, ἔτι ὅμως φοβερώτερον καθίσταται ὅταν συνοδεύηται καὶ

ὑπὸ τοῦ ψύχους. Καὶ ἡ χιὼν νὰ πίπτῃ, καὶ τὰ παράθυρα νὰ τρίζωσιν ὑπὸ τοῦ ἀνέμου καὶ νὰ μὴ ἔχῃς τι διὰ νὰ πληρώσῃς τὸν στόμαχον, καὶ νὰ μὴ ἔχῃς πῦρ διὰ νὰ θερμάνῃς τὰ πεπηγότα μέλη σου! Καὶ ἐνῷ σὺ ὑποφέρεις τὰ πάνδεινα ἐνταῦθα, ἐκεῖ πέραν, πλησίον σου ἴσως, παρ' αὐτὸ τὸ δωμάτιόν σου, ὅμοιός σου, ἄνθρωπος καὶ αὐτὸς πλασθεὶς ὡς σὺ, δαπανᾷ εἰς τὸν ἀέρα ἐν μιᾷ νυκτὶ ποσὸν δι' οὗ ἠδύνασο σὺ νὰ διατηρηθῇς ἐπὶ ἓν ὅλον ἔτος, καὶ περαιτέρω ἕτερος ἀναπαύεται ἐπὶ θερμῆς καὶ μαλακωτάτης κλίνης τὸν στόμαχον ἔχων πλήρη, τρίτος δὲ ἀπέναντί σου, καθήμενος ἐπὶ ἀναπαυτικοῦ σοφᾶ, ροφᾷ ἡδονικῶς τὸν καφὲν αὐτοῦ καὶ βλέπει τὸ πῦρ σπινθηρακίζον ἐν τῇ ἑστίᾳ! Ὢ φοβερὰ ἡ ἀνισότης ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, φοβερὰ ἡ κοινωνικὴ κατάστασις, καὶ ἡ κατάστασις αὕτη ὁσημέραι δεινοῦται, καὶ ἡ κοινωνία ἀπόλλυσι τὴν ἰσορροπίαν αὐτῆς, καὶ ἡ πενία αὐξάνει ἀφ' ἑνὸς παρὰ τῇ μεγίστῃ πλειονότητι τῶν κατοίκων τῆς ὑφηλίου, καὶ ὁ πλοῦτος αὐξάνει ἀφ' ἑτέρου παρὰ τῇ ἐλαχίστῃ μειονότητι! Εἰς ὁπόσας τοιαύτας σκηνὰς πόνων, θλίψεων καὶ στεναγμῶν, δύναταί τις νὰ παραστῇ μάρτυς, ἰδίᾳ δὲ ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσιν! Διὰ τοῦτο ἡ φιλανθρωπία, τὸ βοηθεῖν τὸν πλησίον, μάλιστα δὲ τὸν ἀναξιοπαθοῦντα καὶ ἀπὸ πλουσίου πτωχὸν γενόμενον, εἶναι τὸ μᾶλλον θεάρεστον ἔργον ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ὁ κοινὸς ἐπαίτης ἐπαιτεῖ ἀσυστόλως· τοῦτο εἶναι ἐπάγγελμα αὐτοῦ. Τί θὰ πράξῃ ὅμως ὁ ἐκπεσὼν πλούσιος, ὅστις στερεῖται ἐργασίας, στερεῖται τῶν πρὸς διατροφὴν τῆς πολυμελοῦς, πολλάκις, οἰκογενείας αὐτοῦ μέσων; Ποῦ νὰ καταφύγῃ; Εἰς τὴν ἐπαιτείαν; Ἀλλὰ τὸ ἐπαιτεῖν οὐκ ἴδιον αὐτῷ. Οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι χρῄζουσι τῆς ὑποστηρίξεως τῶν δυναμένων.

Ἡ Ἀσπασία Κ... ἦτο θυγάτηρ εὐκαταστάτου ἐμπόρου. Νυμφευθεῖσα ἐν ἡλικίᾳ 19 ἐτῶν νέον τινὰ ἐκ καλῆς οἰκογενείας, διῆλθεν ὀλίγα ἔτη εὐτυχίας, ὅτε ἀΐφνης ὁ σύζυγος αὐτῆς

ἀπώλεσεν ἅπασαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἐν διαφόροις ἐμπορικαῖς ἐπιχειρήσεσιν. Οἱ γονεῖς αὐτῆς εἶχον ἀποθάνει, οὐδεὶς δὲ συγγενὴς ἔμενε δυνάμενος νὰ βοηθήσῃ αὐτήν. Ὁ σύζυγος αὐτῆς ἠναγκάσθη τότε νὰ μετέλθῃ τὸν διδάσκαλον διὰ νὰ διαθρέψῃ τὴν σύζυγον καὶ τὰ τρία αὐτοῦ τέκνα. Ἡ Ἀσπασία ἠκολούθησεν αὐτῷ πανταχοῦ ἐνισχύουσα καὶ ἐνθαῤῥύνουσα αὐτὸν ἐν τῷ νέῳ αὐτοῦ καὶ κοπιώδει ἔργῳ, οὕτω δὲ ὁπωσδήποτε ἠδυνήθησαν νὰ συντηρηθῶσιν ἐπί τινα χρόνον. Ἀλλὰ τὰ δεινὰ ἐπέρχονται συνήθως ἀλλεπάλληλα. Ἠσθένησε καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν ὁ πρωτότοκος αὐτῶν υἱός, μετὰ τρεῖς δὲ μῆνας ἠκολούθησεν αὐτῷ εἰς τὸν τάφον καὶ τὸ δεύτερον αὐτῶν τέκνον, κοράσιον ἐπταετές. Ἔμενε τὸ τρίτον, ὁ μικρὸς Νικόλαος, παιδίον φιλάσθενον καὶ καχεκτικόν. Εἰς τοῦτο λοιπὸν συνεκέντρωσεν ἡ μήτηρ τὰς φροντίδας καὶ τὴν στοργὴν αὐτῆς. Ἀλλὰ τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα οὔτε προσοδοφόρον εἶναι οὔτε ἀπηλλαγμένον στερήσεων καὶ κόπων. Ὁ δυστυχὴς Κ... μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀντιστῇ ἐπὶ πλέον εἰς τὸν βίον τοῦτον, ταλαιπωρούμενος δὲ ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῆς ἀναμνήσεως τοῦ παρελθόντος ὡς καὶ ἐκ τῆς στερήσεως τῶν τέκνων αὐτοῦ ὑπέκυψε τέλος καὶ ὁ σκληρὸς θάνατος ἀφήρπασεν αὐτὸν νέον ἔτι τὴν ἡλικίαν καὶ καταλείποντα τὴν σύζυγον καὶ τὸ τέκνον του ἀπόρους, ἀστέγους καὶ ἀσθενεῖς. Δυστυχεῖς διδάσκαλοι! Τοιοῦτο εἶναι κατὰ μέγα μέρος τὸ μέλλον τῶν ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς γενολαίας τὴν ζωὴν αὐτῶν κατατριβόντων διδασκάλων, ἰδίᾳ δὲ ἐν Τουρκίᾳ, ὅπου οὔτε ἱκανότης πολλάκις ἐκτιμᾶται οὔτε πολυετεῖς ἐκδουλεύσεις λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν, οὔτε ἐλπίζουσιν οἱ διδάσκαλοι ὅτι ἐν τῷ γήρατι αὐτῶν θὰ τύχωσι συντάξεως, θὰ τύχωσι περιθάλψεως, διότι δὲν ὑπάρχει κεντρικὴ ἀρχὴ διορίζουσα τοὺς διδασκάλους καὶ μεριμνῶσα περὶ τοῦ γήρατος αὐτῶν.

Εὑρεθεῖσα οὕτω εἰς δεινὴν θέσιν ἡ πολυπαθὴς Ἀσπασία δὲν

ἀπηλπίσθη. Παραλαβοῦσα τὸ τέκνον αὐτῆς, τὸ μόνον ὃν ὅπερ τῇ ἔμενε πλέον νὰ ἀγαπᾷ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ ὅπερ συνέδεεν αὐτὴν μετὰ τῆς γῆς, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ λαβοῦσα ὑπὸ ἐνοίκιον μικρὸν δωμάτιον ἐν πενιχρᾷ οἰκίᾳ, κειμένῃ εἰς ἀπόκεντρον συνοικίαν τοῦ Πέραν ἐπεζήτησεν ἐργασίαν. Ἦτο ἐπιδεξία περὶ τὴν ραπτικὴν καὶ κατ' ἀρχὰς εὗρισκεν ὁπωσδήποτε ἐργασίαν καὶ ἔζη ἐν ἄκρᾳ πενίᾳ μετὰ τοῦ τέκνου αὐτῆς, ὑπὲρ οὗ ἐμόχθει καὶ εἰργάζετο νυχθημερόν.

Καὶ ἐνόσῳ μὲν ὑπῆρχεν ἐργασία τὰ πάντα ἔβαινον καλῶς. Ἀλλ' ἀπό τινων μηνῶν καὶ ὁ μόνος οὗτος πόρος ἔλειψε καὶ ἡ δύστηνος Ἀσπασία ἤρξατο πωλοῦσα ἓν πρὸς ἓν τὰ ὀλίγα ἔπιπλα καὶ ἐνδύματα αὐτῆς ὅπως δυνηθῇ νὰ ἀγοράσῃ ἄρτον. Καὶ ταῦτα ὅμως ἐξέλιπον· ἡ δὲ ἀγαθὴ γραῖα, ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς ὁποίας κατῴκει, ἐφέρετο μὲν λίαν φιλανθρώπως πρὸς αὐτὴν καὶ ἀντὶ νὰ ἀπαιτῇ ἐντόνως τὸ καθυστερούμενον ἐνοίκιον, τῇ παρεῖχε τοὐναντίον ἐνίοτε μικρὰν βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ ἡ γραῖα ἦτο πάμπτωχος, ἡ δὲ κατάστασις αὕτη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παραταθῇ ἐπὶ μακρόν. Εἰς συμπλήρωσιν τῶν δεινῶν τούτων ἐπῆλθεν ὁ χειμών, χειμὼν δριμύτατος κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Ἀπελπισία κατέλαβε τὴν ἀτυχῆ γυναῖκα. Ἔβραμε πανταχοῦ ὅπως εὕρῃ ἐργασίαν καὶ πανταχοῦ ὑπῆρζεν ἀτυχής. Ἀπὸ μιᾶς ἑβδομάδος τὸ πῦρ δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῷ δωματίῳ αὐτῆς, τὸ τέκνον της ἔκειτο ἀσθενές, αὕτη δὲ ἐκάθητο παρὰ τὴν κλίνην νοσηλεύουσα αὐτὸ καὶ μόλις ὀλίγον ἄρτον ἔχουσα διὰ νὰ καταπαύσῃ τὴν πεῖναν αὐτῆς, πολλάκις δὲ ἐστερεῖτο καὶ τῆς ἀναγκαίας ποσότητος ὀρύζης πρὸς παρασκενὴν θερμοῦ ροφήματος διὰ τὸ τέκνον της. Πλὴν φεῦ! τὰ πάντα τέλος ἐξέλιπον. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν πυκνὴ ἔπιπτε χιὼν καὶ ἐκ τοῦ ψύχους ἔτρεμον τὰ δύο ταῦτα δύστηνα ὄντα· οὐδὲν πρὸς βρῶσιν ὑπῆρχεν. Ἡ Ἀσπασία ἐσκέφθη κατ' ἀρχὰς νὰ καταφύγῃ αὖθις εἰς τὴν γραῖαν οἰκοδέσποιναν· ὡριμώτερον ὅμως σκεφθεῖσα ἀπέ-

κρουσε τὴν ἰδέαν ταύτην· ἡ γραῖα ἀρκούντως ἤδη ἐβοήθησεν αὐτήν. Περιεφέρετο σύννους ἐν τῷ δωματίῳ καὶ τὸ βλέμμα ἀπὸ τοῦ τέκνου αὐτῆς πρὸς τὸ παράθυρον καὶ ἀπὸ τοῦ παραθύρου πρὸς τὸ τέκνον της ἔφερεν. Μυρίοι λογισμοὶ διήρχοντο τὸν νοῦν αὐτῆς. Ἡ χιὼν ἐξηκολούθει πίπτουσα καὶ ἡ ἡμέρα ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν της. Ἡ νὺξ μακρά, νὺξ δεκεμβρίου, καὶ φοβερὰ διὰ τὰ δύο ταῦτα ὄντα. Αἴφνης ὁ μικρὸς Νικόλαος εἶπε μετὰ μόλις ἀκουομένης φωνῆς « Μητέρα μου πεινῶ ». Ἡ μήτηρ ἀνεσκίρτησε· προσέβλεψε πρὸς τὸ τέκνον αὐτῆς· ἦτο κάτωχρον· ἔκυψεν, ἡσπάσθη αὐτὸ καὶ ἁρπάσασα παλαιὸν σάλιον καὶ μικρὸν σάκκον « τώρα ἔρχομαι τέκνον μου, εἶπεν, ὑπάγω νὰ σοὶ φέρω φαγητόν »· καὶ ἐξῆλθε μὲ ὁρμὴν τοῦ δωματίου. Ἡ γραῖα ἀπαντήσασα αὐτὴν κάτω τῆς κλίμακος τῇ ἀπηύθυνεν διαφόρους ἐρωτήσεις· αὕτη ὅμως οὐδεμίαν δοῦσα ἀπάντησιν ἐκαλύφθη καλῶς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον διὰ τοῦ σαλίου καὶ ἐξῆλθε τῆς οἰκίας. Προχωρήσασα βήματά τινα ἐν τῇ ὁδῷ ἔστη αἴφνης. Ποῦ ἐπορεύετο; Καὶ αὕτη ἠγνόει. Ἔστρεψε τὸ βλέμμα περὶ ἑαυτὴν καὶ ἐνόμισεν ὅτι διέπραττεν ἔγκλημα καὶ ἐφοβήθη. Τὸ ψῦχος ἦτο δριμύ. Αὕτη ὅμως δὲν ᾐσθάνετο ψῦχος· εἶχε πυρετόν· ἡ καρδία της ἐπάλλετο μετὰ τοσαύτης σφοδρότητος ὡς ἐὰν ἤθελε νὰ διαρραγῇ. Προὐχώρησεν ἐκ νέου καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν μεγάλην ὁδὸν τοῦ Πέραν. Οἱ διαβάται ἔσπευδον, ἔσπευδε καὶ αὕτη χωρὶς νὰ γνώσκῃ ποῦ μετέβαινεν. Ἐνῷ περιεπάτει, ἐπαῖτίς τις τῇ ἔτεινε τὴν χεῖρα. « Καλή μου κυρία, εἶπεν ἡ ἐπαῖτις μετὰ θρηνώδους φωνῆς, δόσε με μίαν ἐλεημοσύνη νὰ πάρω κομμάτι ψωμὶ ποῦ πεινοῦν τὰ παιδιά μου ». Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Ἀσπασίας ὑγράνθησαν· ἐὰν εἶχε χρήματα θὰ ἠλέει πλουσιοπαρόχως τὴν ἐπαίτιδα. Καὶ ὅμως ἡ ἐπαῖτις ἐψεύδετο· ἡ πήρα αὐτῆς ἦτο πλήρης τεραχίων ἄρτου, πιθανῶς δὲ οὐδὲν εἶχε τέκνον. Ἡ ἀληθὴς πάσχουσα δὲν ἦτο ἐκείνη. Ἡ Ἀσπα-

σία προϋχώρησεν ἔτι καὶ πάλιν ἔστη· ἐσκέφθη ἐπὶ μικρὸν . . . τί ἦτο κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν; *ἐπαΐτις!* ὦ! φοβερὰ ἡ λέξις. Ἐρρίγησεν ἡ Ἀσπασία καὶ ἐποίησε κίνημα ὡς διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ οἴκαδε, ἀλλ' ἡ ἐνθύμησις τοῦ τέκνου αὐτῆς τὴν ἐκώλυσεν· αἱ λέξεις « μητέρα μου πεινῶ », κατεξέσχιζον τὰ σπλάγχνα της. Τὸ τέκνον της ἐπείνα, ἔπρεπε νὰ φάγῃ. Ἡ συγκίνησίς της ἀνῆλθεν εἰς τὸ κατακόρυφον σημεῖον καὶ τὰ δάκρυα ἀνέβλυσαν ἄφθονα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς· κλαίουσα λοιπὸν προϋχώρει. Ὢ, ὅ,τι ἠσθάνθη ἡ γυνὴ αὕτη κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶναι ἀπερίγραπτον· τὸ μέγεθος τῆς θλίψεως αὐτῆς δὲν ὑπολογίζεται, εἶναι ἀκατάληπτον τῷ ἀπαθῶς ἀκούοντι, τῷ ἀπαθῶς ἀναγινώσκοντι. Μετά τινα λεπτὰ ἔστη μηχανικῶς πως ἐν τῇ γωνίᾳ ὁδοῦ τινος τοῦ Πέραν. Ἐπὶ δύο ὅλας ὥρας ἔμεινεν ἀκίνητος ἐν τῇ θέσει ταύτῃ· πολλάκις ἠθέλησε νὰ τείνῃ τὴν χεῖρα, νὰ ζητήσῃ ἐλεημοσύνην διὰ νὰ σώσῃ τὸ τέκνον της, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα καὶ ἀπεχώρει. Τέλος ἐκ τύχης ἀπετάθη πρὸς τὸν καλὸν καγαθὸν ἐκεῖνον ἄνδρα, ὅστις, ὡς εἴδομεν, ἔσπευσε νὰ βοηθήσῃ αὐτήν.

Ὁ φιλάνθρωπος ἀνὴρ δὲν ἐλησμόνησε τὴν εἰς τὴν γραῖαν οἰκοδέσποιναν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν. Πράγματι τῇ ἐπαύριον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς, ἐνῷ δὲ ἡ Ἀσπασία κατεγίνετο εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ φαγητοῦ τοῦ τέκνου της, εἶδεν ἄφνης τὴν γραῖαν εἰσάγουσαν εἰς τὸ δωμάτιόν της τὸν σωτῆρα τῆς προτεραίας, τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον ἄνευ τοῦ ὁποίου ἴσως τὸ τέκνον αὐτῆς θὰ ἀπέθνησκεν. Πάραυτα τὸν ἀνεγνώρισεν καὶ ἐγερθεῖσα μετὰ σπουδῆς ηὐχαρίστησεν αὐτῷ μετὰ δακρύων.

— Ἄνευ ὑμῶν, κύριε, τὸ τέκνον μου θὰ ἦτο ἴσως νεκρὸν τὴν στιγμὴν ταύτην.

— Ὁ Θεὸς εἶνε φιλεύσπλαγχνος, καλή μου κυρία, ἀπήντησεν οὗτος, οὐδέποτε ἐγκαταλείπει τοὺς ἐναρέτους. Ἔρχομαι νῦν νὰ ἀναγγείλω ὑμῖν ὅτι λαμβάνω ὑπὸ τὴν προστασίαν μου

τὸ τέκνον σας. Γνωρίζω τὰ πάντα, ἡ ἀγαθὴ γραῖα ἐφρόντισε νὰ μὲ διαφωτίσῃ πρὸ ὀλίγου. Γνωρίζω ποία εἶσθε, ὡς καὶ τὰ δεινά, ὅσα ὑπέστητε μέχρι τοῦδε. Ἐλπίζω ὅτι ταῦτα θὰ παύσωσι πλέον ἀπὸ τῆς σήμερον.

Ἡ Ἀσπασία ἔμεινεν ἄναυδος μὴ εὑρίσκουσα λέξεις πρὸς ἔκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτῆς. Τέλος, συλλέξασα τὰς δυνάμεις αὐτῆς, ἤνωσε τὰς χεῖρας καὶ κατέπεσεν εἰς τὰ γόνατα, ὅπως εὐχαριστήσῃ αὐτῷ· οὗτος ὅμως ἀνεγείρων αὐτὴν μετὰ σπουδῆς,

— Κυρία, εἶπε, εὐχαρίστησον μᾶλλον τῷ Θεῷ τῷ ὑψίστῳ τῷ εὐδοκήσαντι νὰ μὲ ῥίψῃ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ σου ὡς σωτῆρα σοῦ καὶ τοῦ τέκνου σου.

—Εὐλογημένον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἐψιθύρισε μετὰ λυγμῶν ἡ Ἀσπασία κλίνασα γόνυ καὶ ἀνατείνασα τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ εὐλογημένος ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποσταλεὶς πρὸς σωτηρίαν τοῦ τέκνου μου.

Ἡ συγκίνησις κατέβαλεν αὐτήν, ἔπεσε δὲ λιπόθυμος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Δέκα παρῆλθον ἔκτοτε ἔτη. Ἡμέραν τινὰ τοῦ ἀπριλίου, περὶ τὴν 3 ὥραν μ. μ. πλῆθος πολὺ συνωστίζετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Εἰσοδίων ἐν Πέραν. Ἦτο κηδεία. Ἀφοῦ ἐψάλη ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, ἱεροκήρυξ ὡμίλησεν ἀπ' ἄμβωνος, ἐξυμνήσας τὰς ἀρετὰς τοῦ θανόντος, ὡς τοῦτο συμβαίνει διὰ πάντας τοὺς θνήσκοντας, εἴτε πράγματι ἐνάρετοί εἰσιν οὗτοι, εἴτε μή· ἀλλ' ὁ ἀποθανὼν δεδικαίωται. Ἐν τῇ περιστάσει ὅμως ταύτῃ εἶχε πολλὰ νὰ εἴπῃ ὁ ἱεροκήρυξ περὶ τοῦ ἀφ' ἡμῶν μεταστάντος ἀνδρός, οὗ ὁ βίος ἦτο σειρὰ εὐεργεσιῶν καὶ ἐναρέτων πράξεων. Ἀλλ' ὁ θανὼν ἦτο ἐξ ἐκείνων, οἵτινες πράττουσι τὸ καλὸν ἐν τῷ κρυπτῷ ἀκολουθοῦντες τὸ ῥητὸν

τοῦ εὐαγγελίου καὶ μὴ ἀξιοῦντες νὰ διασαλπίζηται τὸ ὄνομα αὐτῶν διὰ τὴν ἐλαχίστην καλὴν πρᾶξιν· ὥστε ὅ,τι καὶ ἂν ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ ὁ ἱεροκήρυξ, ὑπελείπετο πάντοτε τῆς ἀληθείας. Ἐκ τῶν ἐν τῷ ναῷ εὑρισκομένων συγγενῶν, οἰκείων καὶ φίλων τοῦ μακαρίτου, εἴτε καὶ ἁπλῶς ἐλθόντων περιεργείας χάριν, οἱ μὲν ἤκουον μετά τινος προσοχῆς τοῦ ἱεροκήρυκος, οἱ δὲ ὅλως ἀλλαχοῦ εἶχον προσηλωμένον τὸν νοῦν αὐτῶν, πολλοὶ περιέφερον μετ' ἀπαθείας κύκλῳ τὰ βλέμματα. Νεανίας τις, ὡσεὶ πεντεκαιδεκέτης, ὠχρὰν καὶ συμπαθητικὴν ἔχων μορφήν, ἵστατο καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἀκολουθίας καὶ τοῦ λόγου τοῦ ἱεροκήρυκος ἀκίνητος πλησίον τοῦ νεκροῦ, τὸ δὲ βλέμμα αὐτοῦ ἦτο προσηλωμένον διηνεκῶς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ θανόντος, καὶ ἐνίοτε δάκρυα ἀνέβλυζον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ καὶ ἐκυλίοντο βραδέως ἐπὶ τῶν παρειῶν του. Ὅτε ἤρξατο ψαλλόμενον τὸ « Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμόν », ὁ νεανίας προσῆλθε πρῶτος, ἠσπάσθη τὸν νεκρόν, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ περιστείλῃ πλέον τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν θλῖψιν αὐτοῦ, κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ νεκροκραββάτου, τὰ δὲ δάκρυα καὶ οἱ λυγμοὶ κατέπνιγον αὐτόν.

Μετὰ δύο ὥρας ὁ νεκρὸς εὑρίσκετο ἐν τῷ νεκροταφείῳ· ἀροῦ δὲ κατετέθη εἰς τὸν τάφον καὶ ὁ χοῦς ἐκάλυψε τὸν χοῦν, πάντες οἱ παρεστῶτες ἀπῆλθον, οἱ μὲν συγκεκινημένοι, οἱ δὲ καὶ κλαίοντες, καὶ μετὰ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας οὐδεὶς παρέμεινε πλησίον τοῦ τάφου. Εἴπομεν οὐδείς· ἀλλ' οὐχί· ὁ ὠχρὸς νεανίας, ἀφοῦ ἡ κατὰ μικρὸν διακοπεῖσα νεκρικὴ σιγὴ ἐπεκράτησεν αὖθις ἐν τῷ νεκροταφείῳ, προσῆλθεν εἰς τὸν ἄρτι κλεισθέντα τάφον καὶ κλίνας τὸ γόνυ ἔκλαυσε πικρῶς, τὰ δὲ δάκρυα αὐτοῦ ἐπότισαν τὸ ἁπαλὸν χῶμα. Τέλος ἐγείρας τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνας εἶπε τὰ ἑξῆς μετὰ τρεμούσης φωνῆς.

« Θεέ μου, Θεέ μου! ἐγεννήθην ἐν θλίψεσι καὶ ἐν πικρίαις

ἠύξήθην. Σχεδὸν δὲν ἐγνώρισα τὸν πατέρα μου, δεκαετὴς δὲ ἀπώλεσα τὴν δυστυχῆ καὶ πολλὰ ὑπὲρ ἐμοῦ παθοῦσαν μητέρα μου. Ἐν ὃν μοὶ ἔμενεν ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης, εἷς ἀγαθὸς προστάτης, δεύτερος πατήρ, ἄνευ τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ ὁποίου θὰ ἀπέθνησκον βεβαίως. Ὦ ἠγάπων, Θεέ μου, καὶ ἐσεβόμην τὸν προστάτην μου τοῦτον· εἶμαι μόνος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ οὗτος ἦτο δι' ἐμὲ τὸ πᾶν. Ἀλλὰ μοὶ ἀφήρεσας, Θεέ μου, καὶ τὸν ἀγαθόν μου τοῦτον προστάτην, τὸ μόνον μου στήριγμα· οὐδέν μοι μένει πλέον ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδέν. Ἀλλὰ γενηθήτω, ὕψιστε Θεέ, τὸ θέλημά σου ».

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ ἀτυχὴς νεανίας ἔκυψε πάλιν ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ ἠσπάσθη τὸ χῶμα. Ἐνῷ δὲ ἀνηγείρετο χείρ τις ἤγγισε τὸν ὦμον αὐτοῦ. Στραφεὶς παρετήρησε πολιόν τινα γέροντα, γνωστὸν αὐτῷ, φίλον τοῦ προστάτου του.

Νικόλαε, εἶπεν ὁ γέρων, ἔχεις δίκαιον νὰ κλαίῃς καὶ νὰ ὀδύρησαι διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀγαθοῦ σου προστάτου καὶ καλοῦ μου φίλου. Μὴ ἀδημόνει ὅμως κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μετρίασον τὴν λύπην σου. Ὁ ἀγαθός σου προστάτης δὲν σε ἐλησμόνησε καὶ κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Ἐν τῇ διαθήκῃ του ὥρισε ποσὸν ἱκανὸν ὅπως περατώσῃς τὰς σπουδάς σου ἐνταῦθα, εἶτα δὲ καὶ ἐν Εὐρώπῃ. Ἐγώ εἰμι ὁ ἐκτελεστὴς τῆς διαθήκης αὐτοῦ καὶ θὰ ἐκτελέσω πιστῶς τὰς τελευταίας θελήσεις τοῦ εἰλικρινεστάτου καὶ πιστοτάτου τῶν φίλων μου. Εὑρήσεις ἐν ἐμοί, τέκνον μου, δεύτερον προστάτην, δεύτερον πατέρα.

Ὁ Νικόλαος εἰς ταῦτα οὐδὲ λέξιν ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ ἐκ τῆς συγκινήσεως· ὕψωσεν ὅμως τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐδεήθη ὑπὲρ τοῦ προστάτου αὐτοῦ. Ὁ γέρων δὲν ἤκουσε τὴν δέησιν τοῦ εὐγνώμονος νεανίου ἀπαγγείλαντος αὐτὴν σιγηλῇ τῇ φωνῇ.

Εἰς δρομίσκον τῶν Ἀθηνῶν (1).

—=—

Α'.

Ὑπάρχει εἰς ἀπόκεντρον τῶν Ἀθηνῶν γωνίαν,
Λευκὸς δρομίσκος, σκιερὸς καὶ πλήρης μυστηρίου·
Χλοάζει τὸ κατώφλιον εἰς πᾶσαν του οἰκίαν,
Καὶ τέμνεται ὑπὸ μικροῦ εἰς δύο ρυακίου.

—

Δὲν βλέπεις μέγαρα λαμπρὰ ἐκεῖ, ἀλλὰ ὡραίας
Μικρὰς οἰκίας, ταπεινὰς, χιόνος λευκοτέρας,
Καὶ πρὸ αὐτῶν ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀνθούσας πασχαλέας,
Αἵτινες μύρον χύνουσιν ἡδὺ εἰς τοὺς ἀέρας.

—

Ἄρωμά τι χρηστότητος καὶ θελκτικῆς γαλήνης
Μυρόνει τὴν μικρὰν ὁδόν· δροσίζονται τὰ στήθη,
Τὸ βλέμμα ἀναπαύεται παντοῦ μετ' εὐφροσύνης·
Τὰ πάντα εἶναι δροσερά, λευκὰ καὶ ἀσυνήθη.

—=—

Β'.

Βαίνων ἐκεῖ αἰσθάνεσαι γαλήνην οὐρανίαν
Μικρὰν νομίζεις τὴν ὁδὸν ἐκείνην ἐκκλησίαν·

(1) Τὸ ποίημα τοῦτο ἐγράφη ἐντὸς τοῦ ἀτμοπλοίου, ὅτε ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς κ. Ἀχιλλεὺς Παράσχος ἤρχετο πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Πλὴν διαφέρει τῶν ὁδῶν τῶν ἄλλων ὁ δρομίσκος,
Καθὼς πολυτελοῦς ναοῦ τῆς ἐξοχῆς ναΐσκος. . . .
Κ' ἐνῷ Ἀθῆναι ὁ μικρὸς ἐκεῖνος δρόμος εἶναι,
Μακρὰν εὑρίσκεσαι αὐτῶν· δὲν εἶν' ἐκεῖ Ἀθῆναι.
Εἰς τὰς ὡραίας καὶ πτωχὰς οἰκίας του συγχρόνως,
Βλέπεις παραπετάσματα λευκότερα χιόνος.
Περᾷς κ' ὑψοῖ τὴν ἄκραν των νεᾶνις ἀργυρόπους,
Καὶ βλέπεις δύο γαλανοὺς ὡραίους κατασκόπους
Ἀθραΐως νὰ σὲ θεωροῦν. . . . ἢ στόμα κορασίου,
Ὅπερ θαρρεῖς ἄνθος ροιᾶς ἢ ῥόδον ἀπριλίου.
Ἐνίοτε ἆσμ' ἀρελὲς ἀκούεις ἐκεῖ βαίνων,
Ὅπερ νεᾶνις ἢ πτηνὸν εἰς τὸν κλωβόν του ψάλλει,
Καὶ βλέπεις εἰς παράθυρον προκύπτουσαν παρθένον·
Θαρρεῖς πῶς εἶν' ἐκεῖ αὐγὴ καὶ εἶναι κόρης κάλλη.
Ἂν ἦναι θέρος θεωρεῖς ἐπὶ τῶν παραθύρων,
Γάστρας μικρὰς *βασιλικοῦ*· ἃ ὄχι καμελίας·
Δὲν ἐκτιμᾶτ' ἐκ τοῦ λαοῦ τὸ ἄνθος χωρὶς μύρον,
Καὶ δημοκράτης, ἀγαπᾷ φυτὰ δημοκρατίας. . . .
Ὅπου βασιλικὸς ἐκεῖ κ' ἐργάτις κόρη μένει·
Τὴν ἐργασίαν της μ' ὀσμὴν βασιλικοῦ μυρόνει·
Ἐργάζεται καλλίτερον ἐγγύς του καθημένη. . . .
Τὸ ζηλευμένον της φυτὸν τὴν χεῖρα της πτερόνει.
Τὸ μένειν ἄεργος ἐκεῖ καλεῖται ἁμαρτία,
Καὶ ἐργασία εἰς αὐτὸν ἐπικρατεῖ ἁγία.
Εἶν' ὁ δρομίσκος ἱερὰ κυψέλη ἀνθρωπίνη,
Καὶ τῆς ἀργίας ἄγνωστος εἰσέτ' ἡ καταισχύνη.
Μέγα συμβὰν εἰς τὴν ὁδὸν τὴν ἤρεμον καλεῖται
Κ' εἰς τὰ πτωχά της χρονικὰ πολλάκις ἱστορεῖται
Ἂν πλανηθέν τι ὄχημα ἐν μέσῳ της περάσῃ·
Μόλις ἡ ἅμαξα φανῇ καὶ μόλις ἐκεῖ φθάσῃ,
Ξανθὰς παρθένους θὰ ἰδῇς εὐθύμως νὰ προκύπτουν,

Προσμειδιῶσαι βλέμματα περίεργα νὰ ρίπτουν,
Καὶ τῆς ἀμάξης ὄπισθεν καὶ τῶν τροχῶν πλησίον
Ζητωκραυγὰς θ' ἀκροασθῇς περιχαρῶν παιδίων.

—=—

Γ'.

Πλὴν μὴ θαρρεῖτε ἡ μικρὰ ὁδὸς ἐκείνη ὅτι
Δὲν ἔχει τὰς περιχαρεῖς, ὡραίας της ἡμέρας·
Κ' ἐκεῖ ἐνίοτε ἠχοῦν φαιδραὶ φωναὶ καὶ κρότοι·
Ἐὰν τὸ σάββατον ἐκεῖ διέλθῃς τὸ ἑσπέρας,
Φαιδροὺς ἐργάτας θὰ ἰδῇς καὶ ὅμιλον παιδίων
Περιχαρῶν· κυριακῆς αὐγὴ ἐξημερόνει·
Παύει πᾶν ἔργον, κλείεται ἡ θύρα τῶν σχολείων·
Μὲ τὸν θεόν του ὁ λαὸς τὰς χεῖράς του σταυρόνει. . . .
Καὶ ἂν ἐκεῖ παραμονὴν περάσῃς *Χριστ υγέννων*,
Ἀνάστατον τὸν σιερὸν δρομίσκον θ' ἀπαντήσῃς·
Θὰ ἰδῇς πᾶν παράθυρον φαιδρῶς ἠνεῳγμένον,
ἑκάστην θύραν ἀνοικτὴν παντοῦ θὰ θεωρήσῃς
Καὶ ἀσυνήθη θόρυβον εἰς πᾶσαν του οἰκίαν·
Συγκίνησιν, κατάνυξιν ὅπου στραφῇς ἁγίαν·
Φωνὰς θ' ἀκούσῃς, ᾄσματα, ἐνίοτε καὶ λύραν,
Καὶ ἀπὸ θύραν θὰ ἰδῇς παιδας μικροὺς εἰς θύραν
Ζητοῦντας τὰ *Χριστούγεννα* νὰ ψάλουν ἐπιμόνως·
Παρέκει γραῖαν κλίνουσαν ἐμπρὸς σεπτῆς εἰκόνος
Ν' ἀνάπτῃ μετὰ ζέσεως τὴν ἱερὰν λυχνίαν·
Ἐγγὺς, παρθένον ἔρηδον εἰς ἀνοικτὴν οἰκίαν,
Ἕως τὸ γόνυ ἔχουσαν ἐσθῆτα ὑψωμένην,
Νὰ σκέπῃ μὲ τὴν γύμνωσιν τῆς ἀθωότητός της
Τὴν κνήμην γυμνωμένην,

Καὶ τὰς σανίδας τοῦ μικροῦ νὰ πλύνῃ δώματός της
Μὲ πτέρνα χιονώδη,
Καὶ μοσχολίβανον παντοῦ θὰ ὀσφρανθῇς εὐώδη.
Θὰ ἰδῇς οἰκοδέσποιναν ἐκ παίδων κυκλουμένην
Ἐκβάλλουσαν τοὺς ἄρτους της μὲ πτύον ἐκ κλιβάνου,
Κ' εἰσέτι τὴν *Χριστόψητταν* θερμὴν καὶ μυρωμένην.
Ἤχον πλησίον σου αὐλοῦ θ' ἀκούσῃς καὶ τυμπάνου,
Κ' ἐνίοτε μὲ πάλλουσαν θ' ἀκροασθῇς καρδίαν,
Τὸν κώδωνα τῆς ἑορτῆς ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν . . .
Ἐκεῖ ἀστός τις ἀγαθὸς καρποὺς καὶ ἄνθη φέρει·
Παρέκει κόρη θελκτικὴ ἐσθῆτα ἑτοιμάζει
Ἣν αὔριον πρώτην φορὰν εἰς τὸν ναὸν θὰ φέρῃ,
Καὶ παίδων ὅμιλος ἐκεῖ ἀγαλλομένων κράζει.
Παντοῦ χαράν, φαιδρότητα καὶ τέρψιν θ' ἀπαντήσῃς,
Καὶ πῶς γεννᾶται ὁ Χριστὸς ἐκεῖ θὰ ἐννοήσῃς.

Φεβρουάριος τοῦ 1880.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ.

ΑΝΑΜΙΚΤΑ.

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΙ. Γέννησις καὶ θάνατος, ἰδοὺ τὰ δύο σημαντικώτερα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς συμβεβηκότα. Τὸ ἓν ἀρχίζει καὶ τὸ ἕτερον συμπληροῖ τὸ πολύτροπον στάδιον τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς. Πόση ποικιλία εἰς τὸν χρόνον, εἰς τὴν πλοκήν, εἰς τὸ ὅλον ἐν γένει ὕφασμα τοῦ ἀδιακόπου αὐτοῦ δράματος! Καὶ ἡ ἐπίνοια τοῦ Ὑψίστου ἐκτείνεται εἰς τὴν ὅλην δημιουργίαν, ἵνα χαράξῃ ἐφ' ὅλων τῶν ἔργων αὐτῆς τὰς δύο μεγαλειτέρας τῆς καθόλου ζωῆς ἀρχάς: Γέννησις καὶ θάνατος. Ἂς ἀποκαλυφθῇ ἡ κτίσις ἐνώπιον τῶν αἰωνίων βουλῶν τοῦ κτίσαντος. Καὶ συμβαίνει καθ' ὅσον ὑπερπληροῦται τὸ ποτήριον κατὰ τοσοῦτον καὶ ὑπερχειλίζει· δύο λοιπὸν ρεύματα παρίστανται πάντοτε, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν εἰσάγει τὴν ζωὴν ἐν τῷ κόσμῳ, τὸ δὲ ἀφαιρεῖ αὐτὴν ἐκ τοῦ κόσμου. Τοιουτοτρόπως ἐπέρχεται ἡ ἁρμονία ἐν ὅλῃ τῇ σκληρότητι καὶ εὐκαμψίᾳ αὐτῆς, διὰ νὰ δώσῃ τὸν γενικὸν τύπον τῆς οὐρανίας ὡραιότητός της.

Καὶ ὅμως ἡ ὑπερχείλισις τοῦ παγκοσμίου ποτηρίου τῆς ζωῆς δὲν φαίνεται ἀκόμη ὅτι ἔρθασε τὸ τελευταῖον τῆς στεφάνης σημεῖον. Ὅλα, κατὰ μέσον ὅρον, τὰ ἔμψυχα ὄντα τείνουσιν εἰς περαιτέρω αὔξησιν, καὶ ὁ ἄνθρωπος, περὶ οὗ ἰδίως ἡ προκειμένη μελέτη, ἐξακολουθεῖ τὸ ἔργον ὅπερ διετύπωσεν εἰς τὰς τύχας του ἡ θεία ἐντολὴ «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε». Ὅταν ἐν τούτοις πληρωθῇ ἡ γῆ, ὅταν ἡ ἐπιστήμη σταματήσῃ, τότε μακάριοι οἱ κατέχοντες, οἱ δὲ λοιποὶ πρέπει νὰ παρέλθωσιν εἰ δυνατὸν πρὶν γεννηθῶσι, καὶ γεννηθέντες δὲ νὰ φύγωσι δρομαῖοι ἐκ τῆς ἀξένου γῆς. Νόμος τῆς ἀνάγκης, τοῦ ὁποίου τὰ προοίμια ποτὲ μὲν δὲν ἔλειψαν ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ

ἀνθρωπίνου γένους, τροποποιούμενα δὲ ἀναβάλλονται, καὶ ἀναβαλλόμενα δεικνύουσιν ὅτι τὸ τέλος δὲν εἶναι ὡς ὁ τοῖχος στερεόν, ἀλλ' εἶναι ὡς τὸ πλέγμα ἐλαστικόν· ὠθεῖται πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ὑποχωρεῖ· ἐνῷ δὲ αἰσθάνεταί τις ἀντίστασιν μείζονα προχωρῶν, παρατηρεῖ ὅτι ὑπολείπεται ἔτι ὀλίγος τόπος, ἵνα ἀκόμη προχωρήσῃ. Ἡ παρατήρησις αὕτη, τὴν ὁποίαν δύναταί τις νὰ ὀνομάσῃ θεωρητικήν, εὑρίσκει ἐν τῇ πρακτικῇ σημαντικώτατον κῦρος ἀπὸ τῶν ἀπογραφικῶν ἀποκαλύψεων τῆς καταστατικῆς σχετικῶς πρὸς τὰς γεννήσεις καὶ τὰς ἀποβιώσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἰδοὺ πῶς ἔχουσιν αὗται κλιμακηδὸν ἐνιαυσίως ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὸ γενικὸν ἐξαγόμενον τῆς περιόδου τῶν ἐτῶν 1861-1868, ἀναλογουμένου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεννήσεων καὶ τῶν ἀποβιώσεων πρὸς ἑκάστην ἑκατοστὴν κατοίκων:

Γεννήσεις.		Ἀποβιώσεις.	
1) Ρωσσία . . .	5,07	1) Ρωσσία . . .	5,68
2) Οὐγγαρία . .	4,15	2) Αὐστρία . .	3,25
3) Βυρτεμβέργη .	4,08	3) Βυρτεμβέργη. .	3,16
4) Σαξωνία. . .	4,01	4) Ἰταλία . . .	3,06
5) Ἱσπανία . .	3,85	5) Οὐγγαρία . .	3,06
6) Πρωσσία . .	3,82	6) Βαυαρία. . .	2,99
7) Αὐστρία. . .	3,82	7) Ἱσπανία . .	2,96
8) Ἰταλία . . .	3,76	8) Σαξωνία . .	2,91
9) Βαυαρία. . .	3,76	9) Πρωσσία . .	2,69
10) Ἀγγλία. . .	3,56	10) Ὁλλανδία . .	2,54
11) Ὁλλανδία . .	3,55	11) Βέλγιον. . .	2,40
12) Σκωτία . . .	3,53	12) Γαλλία . . .	2,30
13) Σουηδία . . .	3,27	13) Ἀγγλία. . .	2,27
14) Βέλγιον. . .	3,25	14) Σκωτία . . .	2,22
15) Νορβηγία . .	3,13	15) Ἑλλὰς . . .	2,06
16) Δανία . . .	3,11	16) Δανία . . .	2,02
17) Ἑλλὰς . . .	2,89	17) Σουηδία. . .	1,97
18) Γαλλία . . .	2,66	18) Νορβηγία . .	1,85
19) Ἱρλανδία . .	2,62		

Ὁ ἀνωτέρω πίναξ, ἐν ὅλῃ τῇ ἀπὸ τῶν πιθανοτήτων πάντοτε ἀξίᾳ αὐτοῦ, εἶναι ἐνδεικτικώτατος. Ἐν γένει πλείονες εἶναι τῶν ἀποθνησκόντων οἱ γεννώμενοι. Ὑπάρχει δηλαδὴ περίσσευμα εἰς περαιτέρω κατοίκησιν τῆς γῆς καὶ πολλαπλασιασμὸν τῶν ἀνθρώπων. Συγκρίνοντες τὰ δύο ρεύματα τῶν γεννήσεων καὶ τῶν ἀποβιώσεων καθ' ἑκάστην ἐπικράτειαν, παρατηροῦμεν ὅτι ἐπὶ τῆς ἐν τῷ ἀνωτέρῳ πίνακι κλίμακος τῆς κινήσεως τῆς ζωῆς ἡ Ῥωσσία, ἡ Βυρτεμβέργη καὶ ἡ Δανία κατέχουσι τὴν αὐτὴν ἑκάστη βαθμίδα καὶ ἐπὶ τῶν γεννήσεων καὶ ἐπὶ τῶν ἀποβιώσεων, ἤτοι ἡ μὲν Ῥωσσία εἶναι 1η, ἡ δὲ Βυρτεμβέργη 3η, ἡ δὲ Δανία 16η. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς λοιπὰς χώρας, δυνάμεθα ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος νὰ κατατάξωμεν αὐτὰς εἰς δύο κατηγορίας, ἐξ ὧν ἡ μία καταβαίνει ἐπὶ τῶν γεννήσεων καὶ ἀναβαίνει ἐπὶ τῶν ἀποβιώσεων, ἡ δὲ τἀνάπαλιν ἀναβαίνει ἐπὶ τῶν γεννήσεων καὶ καταβαίνει ἐπὶ τῶν ἀποβιώσεων.

Τοιουτοτρόπως ἐκ τῆς πρώτης μὲν κατηγορίας, Αὐστρία 7η ἐπὶ τῶν γεννήσεων, 2α ἐπὶ τῶν ἀποβιώσεων, Ἰταλία 8η ἐπὶ τῶν γεν., 4η ἐπὶ τῶν ἀποβ. Βαυαρία 9η ἐπὶ τῶν γεν., 6η ἐπὶ τῶν ἀποβ. Ὁλλανδία 11η ἐπὶ τῶν γεν., 10η ἐπὶ τῶν ἀποβ. Βέλγιον 14ον ἐπὶ τῶν γεν., 11ον ἐπὶ τῶν ἀποβ. Ἑλλὰς 17η ἐπὶ τῶν γεν., 15η ἐπὶ τῶν ἀποβ. Γαλλία 18η ἐπὶ τῶν γεν., 12 ἐπὶ τῶν ἀποβ.—Ἐκ τῆς δευτέρας δὲ κατηγορίας, Οὐγγαρία 2α ἐπὶ τῶν γεν., 5η ἐπὶ τῶν ἀποβ. Σαξωνία 4η ἐπὶ τῶν γεν., 8η ἐπὶ τῶν ἀποβ. Ἱσπανία 5η ἐπὶ τῶν γεν., 7η ἐπὶ τῶν ἀποβ. Πρωσσία 6η ἐπὶ τῶν γεν., 9η ἐπὶ τῶν ἀποβ. Ἀγγλία 10η ἐπὶ τῶν γεν., 13η ἐπὶ τῶν ἀποβ. Σκωτία 12η ἐπὶ τῶν γεν., 14η ἐπὶ τῶν ἀποβ. Νορβηγία 15η ἐπὶ τῶν γεν., 18η ἐπὶ τῶν ἀποβ.—Ἐν γένει οἱ πλείονες μὲν γεννῶνται καὶ ἀποθνήσκουσιν ἐν Ῥωσσίᾳ, οἱ ἐλάσσονες δὲ γεννῶνται μὲν ἐν Ἰρλανδίᾳ, ἀποθνήσκουσι δὲ ἐν Νορβηγίᾳ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλλάδα ἰδιαιτέρως, ἡ ἐπὶ τῶν γεννήσεων καὶ ἀποβιώσεων κίνησις τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς ἔχει ὡς ἑξῆς κατὰ τὰς ἐπισήμους ἀπογραφικὰς πληροφορίας τῶν ἐτῶν 1874-77. Ἐγεννήθησαν κατὰ τὴν τετραετίαν ταύτην 183,201 καὶ ἀπεβίωσαν 123,162, πλεόνασμα τοὐτέστιν 60,139 ἀνθρώπων διασωθέντων ἐν τῇ μεταξὺ γεννήσεως καὶ θανάτου αἰωνίᾳ τοῦ κόσμου πάλῃ. Οἱ ἀριθμοὶ τῶν γεννήσεων καὶ ἀποβιώσεων ἀναλογοῦσι πρὸς τὸν ὅλον τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος πληθυσμὸν ὡς γέννησις 1 : 31 κατοίκους καὶ ὡς θάνατος 1 : 47 κατοίκους. Ἐὰν ἐπιθεωρήσωμεν τὴν κίνησιν τῶν γεννήσεων καὶ θανάτων κατὰ τοὺς διαφόρους τῆς Ἑλλάδος νομοὺς ἐν τῇ προκειμένῃ τετραετίᾳ 1874-77, παρατηροῦμεν ὅτι κατὰ μέσον ὅρον 1 μὲν ἐνιαυσία γέννησις ἀντιστοιχεῖ πρὸς 56 κατοίκους ἐν Κεφαλληνίᾳ, πρὸς 40 ἐν Ζακύνθῳ, πρὸς 40 ἐν Κερκύρᾳ, πρὸς 36 ἐν Φθιώτιδι καὶ Φωκίδι, πρὸς 33 ἐν Εὐβοίᾳ, πρὸς 32 ἐν Κυκλάσι, πρὸς 31 ἐν Λακωνίᾳ, ἐν Ἀκαρνανίᾳ καὶ Αἰτωλίᾳ, πρὸς 29 ἐν Μεσσηνίᾳ, ἐν Ἀργολίδι καὶ Κορινθίᾳ, πρὸς 28 ἐν Ἀττικῇ καὶ Βοιωτίᾳ, πρὸς 26 ἐν Ἀχαΐᾳ καὶ Ἤλιδι, πρὸς 24 ἐν Ἀρκαδίᾳ· — 1 δὲ θάνατος ἀντιστοιχεῖ πρὸς 92 κατοίκους ἐν Κεφαλληνίᾳ, πρὸς 64 ἐν Εὐβοίᾳ, πρὸς 58 ἐν Κερκύρᾳ, πρὸς 57 ἐν Ζακύνθῳ, πρὸς 54 ἐν Λακωνίᾳ, ἐν Φθιώτιδι καὶ Φωκίδι, πρὸς 48 ἐν Κυκλάσι, ἐν Ἀκαρνανίᾳ καὶ Αἰτωλίᾳ, πρὸς 46 ἐν Μεσσηνίᾳ, πρὸς 41 ἐν Ἀργολίδι καὶ Κορινθίᾳ, πρὸς 39 ἐν Ἀρκαδίᾳ πρὸς 36 ἐν Ἀχαΐᾳ καὶ Ἤλιδι, πρὸς 35 ἐν Ἀττικῇ καὶ Βοιωτίᾳ.

Ἀξιοπαρατήρητον φαινόμενον, ὅτι ἡ πλειοτέρα γονιμότης ἐν Ἀρκαδίᾳ καὶ ἡ πλειοτέρα θνησιμότης ἐν Ἀττικῇ. Ἀφίνομεν κατὰ μέρος τὴν ὀλιγωτέραν γονιμότητα, καὶ τὴν ὀλιγωτέραν θνησιμότητα, κατ' ἀμφοτέρας τῶν ὁποίων προΐσταται ἡ Κεφαλληνία. (Ἐκ τῆς *Οἰκονομικῆς Ἐπιθεωρήσεως*).

—

Στατιστικὴ τῶν τηλεγράφων. — Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1877 ἡ ἀνάπτυξις τῶν τηλεγράφων ἐν ταῖς εἰς τὴν διεθνῆ τηλεγραφικὴν ἕνωσιν περιλαμβανομέναις χώραις εἶχεν ὡς ἕπεται·

Χῶραι.	Ἀριθμὸς Μηχανῶν	Μῆκος εἰς τῶν γραμμῶν	χιλιάμετρα τῶν συρμάτων.
Βέλγιον	*1,154*	*5,174*	*22,569*
Γερμανία	*6,286*	*43,870*	*157 555*
Ἀγγλία	*12 379*	*42 008*	*184,877*
Αὐστρία	*1.779*	*34.087*	*87,585*
Βαυαρία	*1,749*	*7 947*	*35,465*
Δανία	*266*	*3,524*	*8,937*
Ἱσπανία	*659*	*15 489*	*59.070*
Γαλλία	*5,800*	*57.110*	*150,506*
Ὁλλανδία	*410*	*3.519*	*12,885*
Ἀγγλικὴ Ἰνδική	*690*	*29 214*	*68,785*
Ὁλλανδικαὶ κτήσεις ἐν Ἀσίᾳ	*111*	*5 655*	*6,954*
Ἰνδοευρωπαϊκαὶ γραμμαὶ	*73*	*4.666*	*9,565*
Ἰταλία	*2,189*	*24.088*	*80,596*
Οὐγγαρία	*1.340*	*14 909*	*49 944*
Νορβηγία	*567*	*8,478*	*15,108*
Περσία	*81*	*3,994*	*7,674*
Πορτογαλία	*287*	*3,711*	*8,042*
Ρουμανία	*573*	*4.112*	*7 208*
Ρωσσία	*4 702*	*94,539*	*187,526*
Σουηδία	*1,196*	*10 740*	*27,809*
Ἑλβετία	*1.439*	*6,507*	*15,927*
Βυρτεμβέργη	*624*	*2,540*	*6,786*
Τὸ ὅλον	*43,987*	*425,520*	*1,189,125*

Δὲν ὑπάρχουσιν ἐπίσημοι πληροφορίαι περὶ πασῶν τῶν χωρῶν, αἵτινες δὲν συμπεριλαμβάνονται ἐν τῇ διεθνεῖ ἑνώσει.

Κατὰ προσέγγισιν τὸ μῆκος τῶν τηλεγράφων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ὑπολογίζεται εἰς 79,955 μίλια γραμμῶν καὶ 194,323 συρμάτων. Τοῦ Καναδᾶ εἰς 16,121 χιλιάμετρα γραμμῶν καὶ 26,142 συρμάτων· τῆς Βρασιλίας, τῆς Ἀργεντικῆς δημοκρατίας, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἰαπωνίας συνηνωμένων, εἰς τὸν αὐτὸν περίπου ἀριθμὸν τῶν γραμμῶν καὶ τῶν συρμάτων. Εἰς τὰς ἐν Αὐστραλίᾳ ἀποικίας ὑπάρχουσιν 25,020 χιλιάμετρα γραμμῶν καὶ 52,278 συρμάτων. Ἐν συνόλῳ λοιπὸν αἱ γραμμαὶ τῶν χωρῶν, αἵτινες δὲν συμπεριλαμβάνονται ἐν τῇ τηλεγραφικῇ ἑνώσει ὑπολογίζονται εἰς 250,000 χιλιάμετρα γραμμῶν καὶ 500,000 συρμάτων, τοῦθ' ὅπερ ἀναβιβάζει τὸ γενικὸν μῆκος τῶν γραμμῶν, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ὑποβρυχίων κάλων, εἰς 800,000 χιλιάμετρα γραμμῶν καὶ εἰς 1,850,000 συρμάτων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ περιφέρεια τῆς γῆς ἐστι 40,000 χιλιαμέτρων, τὰ τηλεγραφικὰ σύρματα, ὅσα ὑπῆρχν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1877, ἠδύναντο νὰ περιβάλωσι τὴν γῆν τεσσαρακονταεξάκις καὶ πλέον.

Ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ πρῶτος τηλέγραφος κατεσκευάσθη τῷ 1844 (γραμμὴ ἀπὸ Οὐασιγκτῶνος εἰς Βαλτιμόρην, 64 χιλιαμέτρων μήκους), θέλει ὁμολογήσει ὅτι ἡ πρόοδος εἶναι καταπληκτικὴ ἐν σχετικῶς μικρῷ χρονικῷ διαστήματι.

Περὶ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διὰ τῶν συρμάτων τούτων διαβιβαζομένων τηλεγραφημάτων, οὗτος διαιρεῖται ὡς ἑξῆς ἐν ταῖς εἰς τὴν τελεγραφικὴν ἕνωσιν συμπεριλαμβανομέναις χώραις.

Βέλγιον	*4 341,372.*
Γερμανία	*11,391,846.*
Ἀγγλία	*22 294,552.*
Αὐστρία	*5 258,544.*
Βαυαρία	*1,786,458.*
	45,072,752.

Μεταφορὰ	45,072,752.
Δανία	982,274.
Ἱσπανία	2,025,759.
Γαλλία	12,422,112.
Ὁλλανδία	2,405,240.
Οὐγγαρία	2 795.690.
Ἀγγλ. Ἰνδικὴ	1,430,895.
Ὁλλανδικαὶ κτήσεις	572,812.
Ἰνδοευρωπαϊκαὶ γραμμαὶ	54 056.
Ἰταλία	5,509.298.
Νορβηγία	876,087.
Πορτογαλία	662,708.
Ρουμανία	960 055.
Ρωσσία	5,569,955.
Σουηδία	1,175 845.
Ἑλβετία	2,787,974.
Βυρτεμβέργη	1,049.026
Τὸ ὅλον	86,328,514.

Ἐὰν εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον προστεθῶσι τὰ 25,000,000 τῶν τηλεγραφημάτων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, τὰ 1,142,000 τοῦ Καναδᾶ, αἱ 275,000 τῆς Ἀργεντικῆς δημοκρατίας, αἱ 396,000 τῆς Ἰαπωνίας, αἱ 571,000 τῆς Ἀλγερίας καὶ τοῦ Τύνητος, τὰ 3,676,000 τῶν ἐν Αὐστραλίᾳ ἀποικιῶν καὶ ὁ αὐτὸς σχεδὸν ἀριθμὸς τῆς Περσίας, τῆς Βρασιλίας, τῆς Χιλῆς καὶ τῆς Αἰγύπτου, ὁμοῦ λαμβανομένων, καὶ τέλος τὰ 40,000,000 περίπου τῶν διὰ πάντων τῶν ὑποβρυχίων κάλων διαβιβαζομένων τηλεγραφημάτων, ἔχομεν σύνολον 130,000,000 τηλεγραφημάτων διὰ τὸ ἔτος 1877, ἤτοι κατὰ μέσον ὅρον 353 χιλιάδας τηλεγραφημάτων καθ' ἑκάστην ἡμέραν.